LAURA MCVEIGH

Sub stelele tăcute

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MCVEIGH, LAURA
Sub stelele tăcute / Laura McVeigh.
- Bucureşti : RAO Distribuţie, 2018
ISBN 978-606-006-016-1

821.111

Editura RAO Distribuţie
Str. Bârgăului nr. 9–11, sector 1, Bucureşti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

Traducere din limba engleză
GRAAL SOFT

2018

ISBN 978-606-006-016-1

Familiei mele
Cu iubire

Ceva din spiritul omenesc va supraviețui și va răzbate, iar în inima omului va arde o lumină mică și strălucitoare care nu se va stinge, oricât de tare s-ar întuneca lumea.

LEV TOLSTOI

Lista personajelor

Părinţii lui Afsana
Dil / Baba – Tatăl
Azita / Madar – Mama

Copiii
Omar – Fratele cel mai mare al lui Afsana
Ara – Sora mai mare a lui Afsana
Javad – Fratele mai mare al lui Afsana
Afsana
Arsalan cel mic – Fratele mai mic al lui Afsana
Sitara – Sora mai mică a lui Afsana

Bunicii
Baba Bozorg – Bunicul (tatăl lui Dil)
Maman Bozorg – Bunica (Mama lui Dil)

Alte rude
Amira – Sora Azitei

La Kabul
Arsalan – Prieten de familie
Mati și Abas – Fraţi, prieteni cu Afsana

În sat
Amin – Prieten din copilărie cu Dil / Baba
Nazarine – Vecină, văduvă, mama a trei fete
Masha – Fiica lui Nazarine, prietenă cu Ara

Naseeba (Nas), Robina – Fiicele lui Nazarine, gemene, prietene cu Afsana
Najib – Învăţător

După plecarea din Afganistan
Hafiza – O femeie care se împrieteneşte cu copiii
Parwana, Benafsha – Prietene cu Afsana și Ara
Abdul-Wahab – Luptător

În tren
Napoleon – provodnic, controlor de bilete și îngrijitor al samovarului

Partea întâi

În anumite călătorii nu am vrea să plecăm niciodată.
Și totuși, ne ducem. Ne ducem pentru că trebuie,
pentru că sunt singura formă de supraviețuire.
Aceasta este călătoria mea, cea pe care nu aș fi vrut să
o fac vreodată. Dar am făcut-o. Ceva a supraviețuit.
Unele lucruri nu pot și nu vor fi uitate. Călătoresc
cu noi până la capăt.

Capitolul 1

Cel mai mare dintre fraţii mei, Omar, s-a născut într-o noapte rece de februarie, pe o coastă înzăpezită de munte, lângă autostrada Kabul – Jalalabad, unul dintre cele mai periculoase drumuri din lume. Mama stătea în zăpadă – o ninsoare puternică îi luase pe nepregătite, suferind în nămeţii care-i ajungeau până la şolduri, iar ţipetele ei se auzeau peste vale, lovindu-se de stâncile din Cheile Kabul. Singurul om aflat acolo s-o ajute era tata, care nu mai văzuse în viaţa lui cum se aduce pe lume un copil – cu atât mai puţin unul de-al lui – şi care, paralizat de frică, privea faţa schimonosită de durere a frumoasei lui soţii, ascultându-i respiraţia grea şi strigătele guturale, sălbatice.

Vă puteţi întreba, pe bună dreptate, cum de se aflau într-un astfel de moment în noaptea îngheţată, singuri pe versantul înşelător al muntelui. Ei bine, fugeau. Şi numai asta făcuseră de la prima lor întâlnire, pentru că legătura dintre ei – una bazată pe dragoste chiar de la început – era atât de improbabilă, de ridicolă, de nesăbuită, încât mama fusese alungată imediat de propria familie. Fusese aruncată afară în dizgraţie din casa bunicului meu. Când o repudiase, ultimele cuvinte ale tatălui ei fuseseră, pur şi simplu: „Azita, nu mai eşti fiica mea".

Mama ei nu spusese nimic.

Nici tata nu avusese mai mult noroc. Părinţii lui, deşi oameni blânzi de la munte, se simţiseră ruşinaţi de îndrăzneala lui şi, din teamă de pedeapsă, se îndepărtaseră şi ei de nepotrivita pereche. Astfel, Azita şi Dil (Madar şi Baba, cum le spunem noi) îşi începuseră

viaţa împreună ostracizaţi și așa rămăseseră. La căsătoria lor venise numai Arsalan, prietenul cel mai bun al lui Baba și, pentru oricine cunoaște... ei bine, nu așa se fac lucrurile de obicei.

Ameninţările începuseră nu cu mult după nuntă, când mama rămăsese însărcinată cu primul copil. La început nu fuseseră foarte grave. Cineva o împinsese pe mama la piaţă. Se întorsese acasă și văzuse ușa trântită de perete, iar din cămară le fusese luată mâncarea. Într-o zi își găsise cămașa de noapte, pe care o atârnase la uscat, ruptă în două și mânjită cu sânge. Atunci se hotărâseră să fugă. Aveau să devină nomazi, aveau să trăiască din banii daţi mamei de sora ei. Aveau să trăiască din bunăvoinţa străinilor, dacă propria familie îi respinsese.

Sora mamei, Amira, le dăduse tot ce putuse. Inclusiv bijuterii de aur, o moștenire de familie, cu gândul că aveau să le fie de folos pe viitor (mai târziu, după ce fusese descoperit, acest furt altruist o costase pe sora lui Madar locul în familie, ducând-o departe de casă, în Rusia – dar vom ajunge și acolo). Pentru moment, surorile plânseseră și se îmbrăţișaseră. Chiar dacă n-aveau cum să știe, era ultima dată când se vedeau. Iubirea dintre ei i-a obligat la grele alegeri pe mama și pe tata – jertfe prin care și-au dovedit perseverenţa și voinţa.

În noaptea în care fratele meu mai mare, Omar, și-a făcut drum în lumea plină de nesiguranţă, fugeau de un grup de bandiţi din munţi care încercaseră să-i jefuiască și să-i ia tatei mașina, mândria și bucuria lui – o Lada ruginie din 1972, dar de nuntă de la Arsalan. Pentru tata era iubirea vieţii, după mama și fiul ce urma să i se nască. În timp ce călătoreau spre Kabul, unde sperau să-l mai vadă o dată pe Arsalan și să-i ceară ajutorul, făcându-și cu greu drum prin trecătoarea periculoasă, prin viscolul și ninsoarea stârnite brusc, focuri de armă au început să lovească mașina.

Un glonţ a străpuns portiera și a nimerit în podeaua acoperită cu covor a Ladei, exact lângă glezna mamei. În acel moment al acţiunii, Omar s-a decis că e gata să întâmpine lumea, deși, potrivit tuturor calculelor, ar fi trebuit să stea locului până după dezgheţ. Iar

mama, femeie cu voință puternică și de nezdruncinat, a hotărât că mașina nu era un loc sigur în care să nască - iar dacă era să fie împușcați în munți de bandiții mujahedini, atunci așa să fie, dar ea avea să se încreadă în Allah. Tata a știut că nu avea rost să o contrazică, dintr-o înțelepciune instinctivă care i-a ajutat să aibă șase copii împreună și o căsătorie fericită, până la urmă, cu toate încercările prin care au trecut - și nu au fost puține.

Și-a strâns patu-ul[1] de pe bancheta din spate ca pe o pătură călduroasă de lână și au început amândoi să urce anevoios prin zăpada adâncă, adăpostindu-se după bolovani.

– Să-i străpungă p-ăștia cu gloanțele, a scuipat mama cu indignare în direcția trăgătorilor de (mică) precizie, care, în tăcere, coborau probabil spre serpentinele din vale ca să jefuiască mașina și pasagerii, pe care îi credeau pesemne morți sau în agonie - uciși fie de gloanțe, fie de gerul îngrozitor al nopții de iarnă.

Sub luna plină și grea, în nemișcarea din jur, țipetele ei își trimiteau ecoul prin aerul înghețat, oricât ar fi încercat să și le înăbușe. Omar se hotărâse să apară și n-a durat mult până să alunece în patu, care-l aștepta între mâinile tremurânde ale tatei. Imediat a fost înfășat, împăturit strat după strat. După ce l-a adus pe lume, mama s-a ridicat, s-a sprijinit de tata, privindu-și tot timpul în ochi copilul adorat, apoi au luat-o în jos spre mașină, împiedicându-se printre stânci, delirând triumfători în timp ce lăsau o dâră de sânge întunecat pe troienele de zăpadă.

Doi dintre trăgători ajunseseră deja la mașină și-l așteptau răbdători pe tata să revină cu cheile. Unul dintre ei fuma hașiș. Celălalt stătea de pază, cu pușca sub braț. Tata tremura din cap până-n picioare. Nu era nici laș, nici ușor de păcălit și își dădea seama în ce pericol se aflau, ca simpatizanți ai comuniștilor. Dar mama, cum tocmai dăduse viață, era și mai autoritară ca de obicei, așa că s-a dus în fața lor și le-a spus:

---

[1] Șal tradițional afgan (n.tr.)

– Fraţilor... veniţi aici, uitaţi-vă la copilul ăsta, un miracol. Doar mulţumită lui Allah, lăudat fie numele Lui. Dar trebuie să ajungă într-un loc sigur, la căldură. Și voi, fraţilor, trebuie să ne ajutaţi.

Nu se ştie dacă au fost vrăjiţi de frumuseţea ei sau dacă au fost luaţi pe nepregătite de turnura evenimentelor, dacă din pricina haşişului ori pentru că i-a intimidat curajul din vocea ei, cert este că, spre uimirea și imensa uşurare a tatei, cei doi bărbaţi s-au conformat planurilor mamei, uitând de jaf în faţa unei responsabilităţi şi mai puternice, aceea de a face ca noaptea cu pricina să nu fie ultima petrecută de copil pe pământ. Și ei erau fiii cuiva, cândva fuseseră copii – abia ajunși la vârsta adultă. Chiar dacă făceau parte din Gărzile Negre, erau duri și puţin drogaţi, s-au bucurat de căldura maşinii și de faptul că nu aveau să ucidă acest cuplu și pe copilul lor nou-născut, așa că totul a fost bine pe lume în noaptea aceea.

Așa ne povestește mama, ţinându-și suflarea, și – cu fiecare poveste – criminalii din munţi apar din ce în ce mai nobili. Stelele luminează cerul nopţii geroase și o auzim la radio pe Mermon Mehwish, iar tata, mama și cei doi mujahedini cântă alături de ea, în timp ce maşina coboară spre luminile Kabulului.

Bineînţeles, nu aşa s-au întâmplat lucrurile. Mama are darul povestirii – poate să transforme în imaginaţie cel mai cumplit coşmar în cel mai frumos vis. Acest dar al ei a ţinut-o și ne-a ţinut în viaţă până acum. Când mama ne povestește, tata plânge și nu mai spune nimic, de-aceea ştim că, oricum ar fi apărut Omar pe lume, nu a fost din bunăvoinţa străinilor.

Dar de ce am început cu povestea naşterii lui Omar? Am pornit de aici pentru că uneori trebuie să o iei înapoi pentru a porni înainte. Așa spune Madar ori de câte ori trenul ajunge la ultima staţie a perpetuei călătorii transsiberiene, înainte și înapoi între Moscova și Vladivostok. Momentele în care toţi cei şase copii apelează la emoţii, imploră, plâng, sar din tren. Dintre cei şase, eu sunt Afsana, a patra – înaintea mea fiind Omar, Ara, Javad, iar după mine Arsalan cel mic și mezina, Sitara. Este acel moment ameţitor petrecut pe peron, în

care tot ce vrem este să ne oprim, să se termine odată drumul fără sfârșit din Asia în Europa și înapoi în Asia. Într-o bună zi, când părinții noștri vor găsi o soluție sau când vor termina banii (sunt sigură că va veni repede și ziua aceea), vom putea părăsi trenul și vom începe o nouă viață. Undeva unde să fim în siguranță. De unde să nu mai trebuiască să fugim.

Capitolul 2

Roţile trenului se opresc cu scrâşnet, pe neaşteptate. Toţi suntem împinşi brusc în faţă.

Pentru a vedea ce s-a întâmplat, Omar şi Javad îşi întind capetele cât mai departe prin fereastra deschisă. Suntem la jumătatea podului de pe calea ferată Circum-Baikal. Trenul se leagănă uşor pe şine, apoi se opreşte: dedesubt e o prăpastie cumplită. Apar pe coridor şi pasageri din alte compartimente, iar câţiva dintre ei privesc cu prudenţă afară.

– Poate este o problemă cu ecartamentul, discută între ei Omar şi Javad.

Fraţii mei sunt deja experţi în trenuri. Şi în poduri. Şi în inginerie. Omar vrea să devină inginer într-o zi. În ultimul an a făcut cursuri de inginerie prin corespondenţă. Îşi ridică şi expediază temele de-a lungul traseului, trimiţându-l pe provodnicul[1] Napoleon, controlor de bilete şi îngrijitor al samovarului, să coboare în staţii şi să-i aducă noi colete cu note de curs. Compartimentul e plin cu schiţele şi calculele lui Omar. Crede că oamenii care au ridicat aceste poduri, străpungând prin granit şi cristal de-a lungul ţărmului stâncos, oamenii care au săpat, excavat şi dinamitat întinderile de pământ neospitaliere ale Siberiei, pentru a construi poduri şi tuneluri magnifice, pentru a contracara ameninţarea inundaţiilor şi a alunecărilor de teren, aceşti oameni remarcabili au fost adevăraţi aventurieri, care au făcut ca pământul să se supună voinţei lor. Asta îşi doreşte şi Omar – să creeze o lume după imaginea din planurile sale.

---

[1] Conductor (de tren) (n.tr.)

– Las-o, Afsana.

Luasem una dintre schițele lui Omar și mă uitam la structurile de oțel ce se suprapuneau și se intersectau din toate direcțiile într-un model complicat.

– N-o vei înțelege, oftează Omar, în timp ce-mi zâmbește.

– Păi, explică-mi-o, îi răspund, așezată lângă cel mai mare dintre frații mei, intrând în noua lui lume de frumusețe și inventivitate.

– Întâi de toate, o ții cu susul în jos, râde el, uimit de interesul meu.

Rotesc schița.

– Așa-i mai bine. Uite...

Degetele lui urmăresc liniile desenului. Ochii îi strălucesc în timp ce-mi explică munca lui, surprins și bucuros de atenția cu care-l urmăream.

– Dar cum știi dacă va funcționa? îl întreb, minunându-mă de gradele, unghiurile, structurile torsionate de metal pe care le adusese la suprafață doar cu un creion și o hârtie.

– Nu știi, spune el. Nu știi întotdeauna dacă va funcționa. Dar trebuie să încerci.

Îi admir încrederea în sine, acest fel de siguranță. Lângă Omar mă simt în siguranță – ca și cum lumea ar fi o serie de calcule rezolvabile, însă tangibile și solide sub picioare.

– Ssst, ne atenționează Ara.

Studiază limba franceză în compartimentul de alături – unde Madar îi predă – și o deranjăm de la conjugări.

Cum, vă surprinde? Faptul că suntem itineranți nu înseamnă că părinții au trecut cu vederea școlarizarea noastră. Ba dimpotrivă, din păcate. Învățăm matematică, geografie, știință, istorie (preferata mea), filosofie, politică, limba rusă, limba engleză și limba franceză. Și citim (eu una citesc *Anna Karenina*, de Tolstoi, și am grijă ca de o comoară de o enciclopedie, o ediție veche și uzată de care ne folosim cu toții). Mama ne vrea pregătiți pentru viață. Seara ascultăm muzică. Baba are un radio cu tranzistori pe care-l potrivește pe posturile locale. Ascultăm muzică clasică, folk, rock, chiar jazz, muzică

rusă, mongolă, chineză – orice găsim, în funcţie de unde ne aflăm în călătoria noastră.

Într-o seară ne-am adunat să ascultăm *Pasărea de Foc* de Stravinski, înghesuiţi cu toţii în compartimentul 4, la lumina unei lumânări puse pe masă. Sitara e în braţele tatei, eu și Arsalan cel mic ne-am așezat pe podea, Ara, Javad și Madar stau pe celălalt pat, iar Omar stă în picioare în pragul uşii. Trenul s-a oprit pentru a încărca provizii şi pentru a schimba vagonul-restaurant, dar nimeni dintre noi nu se mişcă, învăluiţi cum suntem de muzică şi ascultând-o pe mama, care ne spune povestea prinţului Ivan și a frumoasei Păsări de Foc.

– Prinţul Ivan, spune Azita, cu o voce scăzută și melodioasă, pătrunde în regatul magic al lui Koșcei nemuritorul și, în grădină, zărește o frumoasă Pasăre de Foc, pe care o prinde. Pasărea îl roagă să o elibereze și-i promite prinţului că-l va ajuta.

– Și apoi? întreabă Sitara, uitându-se către Madar.

Sitara, mezina familiei, e încă la vârsta la care ascultă poveşti în fiecare noapte. Chiar dacă ne prefacem că povestea asta este pentru ea, de fapt toţi ne dorim căldura, lumina lumânării și legănarea blândă a glasului mamei.

– Prinţul descoperă treisprezece prinţese, prinţese frumoase, spune Madar, și, îndrăgostindu-se puternic de una dintre ele, se hotărăşte să-i ceară lui Koșcei să i-o dea de soţie.

Mama îi zâmbește tatei când ajunge la această parte a poveștii, însă Baba este undeva departe, privind pe fereastră.

– Koșcei spune nu și își trimite creaturile magice să-l atace pe prinţ, dar Pasărea de Foc vine în zbor și le farmecă, iar asupra lui Koșcei aruncă o vrajă.

La lumina lumânării, Javad începe să facă umbre de pasăre în spatele capului lui Baba. Sitara se strânge și mai tare în Baba, înspăimântată de muzică și de jocul cu umbre.

– Apoi, Pasărea de Foc îi împărtășește prinţului secretul nemuririi lui Koșcei.

– Ce este nemur mur... irea, Madar jan[1]? întreabă Sitara.

– Capacitatea de a trăi veșnic, răspunde Baba.

– Visul nebunilor, pufnește Omar zeflemitor.

– Pasărea de Foc îi zice prințului că sufletul vrăjitorului cel rău se află într-un gigantic ou magic, continuă Madar cu o față serioasă. Așa că prințul distruge oul, vraja este ruptă, iar palatul lui Koșcei dispare, cu tot cu Koșcei. Rămân doar Ivan și prințesele, acum trezite din somn.

Muzica urcă în spirale, tot mai mult și mai mult, spre finalul triumfător, și ascultăm aplauzele frenetice ale publicului. Parcă văd sala de concerte, plină de bărbați și de femei în haine frumoase, corpul de balet de pe scenă, orchestra aflată la locul ei – toate imagini desprinse din cărțile iubitului meu Tolstoi.

– Baba jan, vom vedea vreodată așa ceva? întreabă Sitara.

– Într-o zi... într-o zi vom vedea așa ceva, răspunde el, strângând-o într-o îmbrățișare caldă și puternică.

Sora mea Ara are o voce frumoasă și, uneori, la asfințit, când ne strângem cu toții în vagonul-restaurant pentru cină, ne cântă, mai ales melodii vechi afgane sau cântece de-ale Faridei Mahwash – și ea o exilată, o nomadă. Ara cântă o muzică în care se combină influențe arabe, persane și indiene, asemenea amestecului de culturi din țara noastră. Madar plânge. Uneori și ochii lui Baba se umezesc de bucurie și de tristețe. Pentru că, în anii de dinainte să fugim din casa noastră din Kabul, muzica era interzisă. Vă puteți imagina? Să nu ai cum să asculți muzică, să nu poți cânta cu vocea sau la un instrument, nici măcar să fredonezi o melodie? Ce rău poate face cântatul? Atunci când Ara stă în colțul vagonului-restaurant, tremurând, uitându-și propria frumusețe pentru a împărtăși aceste cântece, toți ne simțim plini de viață și liberi. Pasagerii din vagon aplaudă. Este unul dintre momentele mele preferate: suntem împreună și viața e frumoasă.

---

[1] Drag(ă), apelativ respectuos, folosit adesea în limba persană (n.tr.)

Aşadar suntem blocaţi la jumătatea podului Circum-Baikal şi ne uităm la zadele, pinii şi mestecenii de printre stânci şi la vasta întindere a lacului. Cum trenul e oprit și avem ferestrele deschise, stau şi ascult chemările silviilor de tufiş, care zboară de-a lungul malului. Până acum am ajuns să cunoaştem toate păsările şi multe dintre animalele întâlnite pe drum. Javad şi cu mine putem sta ore în şir să comparăm sunetele, culorile și însemnele penelor cu imaginile și descrierile din enciclopedie – sau îl întrebăm pe Napoleon, izvor nesecat de cunoștințe, despre toate cele de pe traseul călătoriei. Nu prea avem altceva de făcut și ne-ajută să treacă timpul.

– Ce s-a întâmplat? De ce ne-am oprit? îl întreabă mama pe Napoleon, care tocmai trecea.

– E un cerb blocat pe pod; îl așteptăm să plece de-acolo.

– Un cerb?

– Da. Ori va sări, ori va reuși să se întoarcă și să o ia înapoi spre pădure. Dacă nu se mișcă în curând, mecanicul va trebui să... ei bine...

Pe ascuns, Napoleon ne aruncă o privire nouă, copiilor. Ochii Sitarei se măresc la gândul cerbului clătinându-se pe șine, sus, deasupra lacului (cel mai adânc lac din lume, de altfel).

– Aș putea să vă ajut eu, spune Javad.

E cel mai blând dintre fraţii mei, cel mai puţin înclinat să ne tragă de păr sau să ne vorbească urât, cel care se îngrijorează cel mai mult pentru orice. Visul lui Javad este să ajungă veterinar sau zoolog, să trăiască la Londra sau în America ori poate într-un parc safari din Africa. Odată am întâlnit în tren niște oameni din Africa de Sud, care ne-au povestit despre un loc numit Parcul Naţional Kruger, iar acum Javad visează la astfel de locuri.

– Mulţumesc, dar nu cred...

Napoleon clatină din cap. E un bărbat vesel și de treabă, dăruit unei melancolii tăcute de cum vine noaptea, care a ajuns să ţină la noi, ciudata familie itinerantă, aparent pasionată de călătoria neîncetată cu trenul.

– Dă-mi voie. Te rog, insistă Javad.

– Javad... strigă Madar în urma lui, dar el a luat-o deja înaintea lui Napoleon și se strecoară spre capătul din față al vagonului, apoi în următorul, pe urmă și mai departe, până în cabina mecanicului de locomotivă.

Mama suspină, apoi ridică din umeri și așteaptă – a avut timp până acum să învețe că nu le poți trăi copiilor viața, oricât de ademenitoare ar fi ideea. Cinci minute mai târziu, Omar, care continuase să urmărească scena de la fereastră, exclamă:

– Uite-l pe Javad! Pe pod, cu cerbul.

– Ce face? întreabă Baba.

– Vorbește... vorbește cu el.

– Ia uite-l cum încearcă să vrăjească cerbul! De nepreţuit... spune ironic Ara, încercând să pară nepăsătoare în timp ce privește tensionată peste umărul lui Omar.

Ne ţinem cu toţii respiraţia, conştienţi de nerozia acţiunilor fratelui nostru; e modul nostru de a-l susţine, alături de rugăciuni spuse în gând. Și apoi, după ceva ce a părut o eternitate, din primul vagon se aud urale.

– Ce se întâmplă? întreabă Baba.

– A reușit. Cerbul... a reușit să îl facă să se retragă. Uraaa! strigă Omar.

Trenul pornește câteva minute mai târziu. Mecanicul claxonează și toată lumea râde și se bucură. Javad năvălește înapoi în vagon, cu ochii strălucind. E eroul momentului. Cred însă că nu asta îl face atât de fericit, și nici senzaţia de a fi atins și mânat de pe șinele de oţel cerbul care tremura înspăimântat. Nu, e îmbătat de aerul curat, de senzaţia de a atinge metalul cu picioarele și pentru că a învins moartea. Simt un fior de invidie pentru cât de plin de viaţă arată acum. Nu mai este un pasager. Baba desface o pungă de zahăr. Omar fuge cu ceainicul la samovar, apoi stăm toţi și sorbim ceai dulce și cald pentru a sărbători faptul că Javad s-a întors nevătămat.

– În cinstea lui Javad, zice Omar, bătându-și pe spate fratele mai mic.

– În cinstea lui Javad.

Pe buzele Arei flutură un zâmbet când își ridică paharul să toasteze pentru succesul lui Javad.

E bine să-i vedem pe Omar și Javad râzând laolaltă. În ultima vreme începuseră să se certe mai des – toţi începuserăm.

În bătăliile dintre noi, Omar, Arsalan cel mic și eu ne ţinem partea. Ara și Javad își unesc adesea forţele, deși loialităţile pot să se schimbe peste noapte, în funcţie de subiect sau de miză. Ara și Javad sunt mai agresivi de fel, lăsându-se mai ușor în mrejele emoţiilor, confruntărilor și afronturilor. Eu și Omar încercăm să negociem, să ne jucăm de-a făcătorii de pace – el ca prim născut, eu ca fiică mijlocie.

– Cum te-ai simţit? îl întreabă Arsalan cel mic, privindu-l pe Javad cu respect și un reînnoit interes.

Javad ridică din umeri.

– Ai atins cerbul? întreabă Sitara, toată numai ochi și admiraţie. Și a vorbit cu tine?

Javad încuviinţează din cap. Îi face semne ca și când ar vrea să-i împărtășească un secret, iar ea se apropie de el și mai mult.

– Mi-a spus că....

Îi șoptește la ureche ceva ce noi nu putem auzi. Sitara rămâne cu gura căscată.

– N-o păcăli, intervine Omar, gata să-i sară Sitarei în ajutor.

– N-o păcălesc, răspunde Javad, acum mai liniștit, întorcându-se spre Baba, care-l privește foarte mândru în timp ce Javad îi povestește din nou cum a condus cerbul de-a lungul podului până când a ajuns în siguranţă dincolo de șine.

Îmi iau vechiul exemplar din *Anna Karenina* – pe care-l citesc încet în limba rusă – și mă mut în vagonul-restaurant, unde pot să stau la fereastră, nederanjată de nimeni, să citesc și să fug, chiar dacă numai pentru puţin timp, să fug într-o altă lume și să fiu altcineva.

Mă ascund în spatele părului și mă întorc cu tot corpul spre geam. Sunt atât de mică și de ușoară – o fată-umbră –, încât imi imaginez că nimeni dintre ceilalți pasageri nu mă observă aici.

A început să îmi placă să citesc în tren. Întâi de toate, trece timpul. Apoi, îi aduce mamei un oarecare confort, pentru că vede asta ca pe un semn că-mi îmbunătățesc educația și devin mai conștientă de lumea înconjurătoare (deși, dacă și-ar da seama despre ce e vorba în cartea la care țin atât de mult, îndrăznesc să cred că ar privi-o cu dezaprobare). Și, în al treilea și cel mai important rând, mă protejează de vocile străinilor și de neîncetatul lor interogatoriu. Cea mai rea dintre toate e întrebarea: „Unde mergeți?" În unele zile îi mint și aleg o stație de pe traseu – Ircuțc sau Ulan-Ude, uneori chiar Moscova –, apoi le răspund: „Acolo mergem". Dacă mă întreabă: „Și ce veți face acolo?", le zic: „Vom trăi, vom trăi și atât". Voi avea un pat într-o cameră care nu se mișcă în timpul nopții, voi avea un loc al meu, în care să stau liniștită, să mă gândesc și să scriu. Un loc în care să creștem câte ceva. Nu vreau nimic mai mult. În afară de fericire. De ce ne e atât de poftă de fericire?

Nefericirea și tristețea Annei lui Tolstoi mă consolează și recunosc în mine aceeași nevoie sfâșietoare de pace; așa că mă îngrop adânc în lumea acestei ficțiuni, uitând de taiga și de sălbăticia pădurilor pe care le traversăm cu o viteză nesigură. În altă parte a vagonului, turiști americani și englezi fac zeci și zeci de poze cu peisaje neclare. Americanii își manifestă gălăgios aprecierea. Alții sunt mai tăcuți, contemplând priveliștile pasagere.

Însă, măcar pentru o oră, lumea mea este cea a Annei și a lui Vronski – mă imaginez patinând la Sankt Petersburg, dansând la baluri, îndrăgostindu-mă de o persoană nepotrivită, frumoasă și spirituală.

În mintea mea există două Rusii: aceasta, lumea amețitoare, romantică și epică a lui Tolstoi; și cealaltă Rusie, care mi-a invadat țara și apoi a abandonat-o. Nu pot iubi acea Rusie, chiar dacă nu știu cu adevărat de ce.

Capitolul 3

Aveam cinci ani când am plecat din Kabul pentru totdeauna. Este un lucru îngrozitor să fugi din propria casă în mijlocul nopții, să vezi frica din ochii părinților tăi și să știi că nu te mai întorci niciodată. Este îngrozitor să nu mai ai un loc al tău niciunde. Dar dacă nu mai poți citi, învăța, cânta, dacă nu mai poți nici măcar să mergi de una singură la lumina zilei, nu mai poți trăi. Nu poți rămâne. Am grijă ca de o grădină de amintirile de care mă mai pot agăța, bune și rele, pentru că doar ele mă mai leagă de pământul afgan.

Cele mai timpurii amintiri sunt cu casa din Kabul în care locuiam pe vremea aceea – singura casă pe care o cunoscusem. Era o clădire impozantă de două etaje, mare, modernă, văruită în albastru pal și cu acoperișul plat, mult mai mare decât casele joase de culoarea noroiului care se înghesuiau la umbra munților în cea mai mare parte din oraș. Protejată de vântul neostenit, retrasă într-o grădină privată împrejmuită de ziduri, privind de sus parcul Shahr-e Naw la marginea căruia se afla, fațada casei era flancată de conifere înalte și înconjurată de pâlcuri de pini și zade. În jurul ușii se revărsau rododendroni, tufișuri de trandafiri și caprifoi, încât atunci când intrai în casă, parfumul lor pătrundea odată cu tine.

Îmi petreceam cea mai mare parte a timpului în curtea din centrul kalei[1], complexul împrejmuit. Era plină de flori și de pomi fructiferi – nuci, piersici sălbatici, ienuperi –, iar în mijloc creștea un arbore frumos, pe care Madar îl numea arborele Iudei. Sub acesta

---

[1] Complex de clădiri îngrădite specific afgan, în care trăiesc de obicei mai multe generații ale aceleiași familii (n.tr.)

stăteam, la umbra frunzelor verzi sau primăvara când înflorea, și mă jucam cu Javad și Ara când se întorceau de la școală ori cu copiii de-o vârstă cu mine ai vecinilor.

Casa se afla pe ceea ce fusese, cu câțiva ani înainte, o stradă mărginită de copaci. Asta înainte ca sovieticii să înceapă să taie copacii (pentru a-i vedea mai bine pe pușcașii mujahedini, aveau să spună). Dincolo de curte și de zidurile complexului, orașul era distrus progresiv, deși atunci nu ne dădeam seama, căci Madar și Baba căutau să ne protejeze de haosul care își croia drum către noi.

De pe acoperișul casei puteai străbate cu vederea tot orașul, care era înconjurat de crestele înzăpezite ale munților Hinducuș. Îmi amintesc cum m-am strecurat odată împreună cu Javad, ca să urmărim sutele de zmeie de hârtie în culori aprinse care fluturau, se năpusteau cu viteză și se ridicau pe cer la căderea nopții. N-ai mai vedea acum zmeiele astea la Kabul – ca pe toate lucrurile frumoase, talibanii le-au interzis. Le e frică de frumusețe, de ce se află în inimile oamenilor.

În unele seri petrecute în vagonul-restaurant, Madar și Baba ne povestesc despre cum fusese orașul înainte.

– Parisul Asiei, oftează Madar. Existau magazine, cinematografe, restaurante...

– Și magazine de discuri, adaugă Baba. Unde puteai merge să asculți muzică din toată lumea. Duke Ellington – Duke Ellington a fost în Kabul, să știți. Jazzul a venit la Kabul. 1963. Stadionul Ghazi. Cinci mii de oameni. Imaginați-vă.

Orașul acela al culorilor, al muzicii și al libertății era greu de suprapus peste cel pe care îl lăsasem în urmă, dar toți aprobam, pierduți în ceea ce ne imaginam, plini de nostalgia lor pentru un oraș dispărut de mult.

– Faiz Khairzada l-a adus, ne spune Madar, căzută pe gânduri. Și au venit și baletul – baletul Joffrey – și Eisenhower, în copilăria mea. Erau alte vremuri.

O văd tristă.

Mi-e aproape imposibil să mi-i imaginez așa pe Baba și pe Madar – tineri, plini de speranțe, într-o lume plină de posibilități, care apoi dispar, pur și simplu. Pare atât de crud.

Casa cea albastră îi aparținea lui Arsalan, care ne luase sub ocrotirea lui. Era cel mai bun prieten al tatei, dar era prieten și cu mama. Studiaseră împreună la Universitatea din Kabul, iar Baba i-o prezentase pe Madar lui Arsalan la puțin timp după ce se cunoscuseră, cu mult înainte de venirea sovieticilor, cu mult înainte ca lucrurile să înceapă să se schimbe. Madar și Baba ne vorbesc adesea despre perioada aceea, când formau un grup de studenți curioși să afle idei și moduri de viață noi; toți se simțeau nesăbuiți și revoluționari, iar privirile pe care Madar și Baba și le aruncau pe furiș fuseseră începutul unei povești de iubire adevărate, care înflorise apoi la universitate. E o istorie cu aventuri și intrigi pe care adorăm să o ascultăm de fiecare dată.

Madar studia medicina – întotdeauna avusese un dar să vindece oamenii, să aline și cea mai insuportabilă durere. Tata urma să devină avocat, apoi să intre în politică. Cel puțin așa și-ar fi dorit, așa ar fi vrut și tatăl lui pentru el, dacă s-ar fi ivit oportunitatea – o viață diferită de a lui, una plină de posibilități.

– În acele zile puteai face orice, puteai fi orice, puteai să îți imaginezi orice, ne spune Madar, zâmbind și aprobând.

Mie, una, mi se pare greu de crezut. Dar o ascult. Vocea ei mă cheamă în poveste.

Pe când era băiat și păzea oile și caprele împreună cu bunicul meu în munții din Baghlan, Baba a observat într-o zi cum un val de pământ aluneca la vale spre defileul din fața lor și a strigat spre câțiva trecători de jos, avertizându-i, dându-le timp să fugă în direcția opusă și deci salvându-le viețile. Trecătorii s-au dovedit a fi Arsalan, un băiat cam de aceeași vârstă cu tata, și tatăl lui, care vizitau în acea primăvară munții Hinducuș. Așa au ajuns Baba și Arsalan să se joace împreună în satul de munte al bunicilor mei și să devină prieteni buni, Arsalan fiindu-i îndatorat pe vecie tatei.

Familia lui Arsalan era bogată și implicată în politică, la fel ca familia mamei, și au avut grijă de tata de atunci încolo: l-au ajutat cu educația, i-au dat mai târziu o locuință în Kabul și l-au încurajat să devină avocat – fiindcă așa a vrut Arsalan, fiindcă tata îi salvase viața. Cel puțin așa spune Baba povestea.

Arsalan voia acum să aibă grijă în continuare de tatăl meu și de familia lui, care se mărea.

Arsalan era necăsătorit și îl trata pe tata ca pe un frate, pe mama ca pe o soră, iar pe noi cu bunătate, de parcă am fi fost ai lui. Acei primi ani petrecuți în casa albastră au fost fericiți. Dar într-o zi, pe când aveam cinci ani, lucrurile s-au schimbat peste noapte, fericirea și lumina dispărând deodată în aerul devenit dezolant și întunecat. N-am știut de fapt niciodată cauzele, dar ori de câte ori s-a mai întâmplat ceva rău de atunci încolo, am dat vina pe sovietici, pe lupte, mai târziu pe talibani, pe furia bărbaților – pe orice, numai să nu privim în propriile inimi.

Dar dacă mă chinui suficient de mult ca să caut în urmă, îmi amintesc imagini, sunete, senzații. Eram atât de mică, încât mă mir că îmi mai amintesc ceva. Dar acum, când suntem purtați de vânt dintr-o țară în alta, fără să ne oprim nicăieri, aceste amintiri mi-au devenit cu atât mai importante. Îmi vin în minte străfulgerări – mama și Arsalan certându-se în pragul ușii dinspre curte a casei albastre, ea ținându-mă în brațe, în timp ce inima îi bătea puternic, el spunându-i Zita. Îmi amintesc mirosul lui când s-a aplecat spre noi, cu mâna ridicată peste umărul mamei în pragul ușii, privind-o fix. Vorbea despre sora mea mai mare Ara și despre Omar. Madar plângea. Îmi aduc aminte că încercam să-i șterg lacrimile sărate cu degețelele mele grăsuțe.

Imaginea asta mi-a rămas în minte pentru că nu i se întâmpla prea des să plângă și m-a șocat. Madar m-a luat de mână, m-a dus lângă arborele Iudei din curte și, îngenunchind ca să mă poată privi în ochi, mi-a spus să mă joc în liniște că nu va întârzia mult. Mi-o amintesc îndepărtându-se de mine și retrăgându-se înăuntru cu

Arsalan. Imediat am început să mă joc în praful din curte și a durat ceva până să realizez că încetase cearta. După un timp el a ieșit din nou în curte și m-a învârtit prin aer iar și iar, apoi a plecat. Ochii mamei erau roșii de plâns și mi-am dat seama că era ceva diferit.

După aceea Madar a rămas însărcinată și și-a petrecut aproape toate zilele în pat, pe întuneric, suspinând și privind pe pereţi. Nu s-a mai agitat în jurul nostru. Nici nu se mai deranja să ne mustre când încercam să o provocăm. Era ca și când se stinsese lumina care-i juca de obicei în ochi și toată cutezanţa ei se mistuise. Baba ne spunea să nu o deranjăm, că era depresivă. Cât am urât acest cuvânt; fără să-l înţeleg, îl găseam vinovat fiindcă o luase pe Madar de lângă mine. Din momentul acela nu am mai fost în centrul lumii ei așa cum fusesem până atunci. Eram lăsată să mă joc de una singură la umbra arborelui Iudei, cât timp erau la școală fraţii și sora mea.

Arsalan se întorcea din ce în ce mai des dimineţile, după ce Baba pleca, și cu fiecare zi mama devenea mai palidă, mai tăcută. Nu mai părea fericită să-l vadă venind.

În ziua în care urma să se nască fratele meu mai mic a avut loc o ceartă groaznică în casă, între Baba, Arsalan și Madar. Arsalan venise cu o noapte înainte și adusese un doctor. Părea nervos. De obicei era mare, gălăgios, guraliv, umplând spaţiul și aerul din jurul lui. A dormit pe un scaun la căpătâiul patului mamei, iar tata s-a plimbat și el toată noaptea prin camera ei, apoi a trecut în curte și din nou în cameră. Travaliul a fost îndelungat și plin de durere, iar ţipetele mamei au străbătut mult timp noaptea.

Sora mea Ara a venit și m-a târât din pat. Mi-a spus să-mi astup urechile și am stat toţi înșiraţi pe acoperișul plat, mohorâţi și nesiguri, înveliţi în pături și uitându-ne la cerul de noapte de deasupra Kabulului, ascultând exploziile din depărtare și încercând să blocăm strigătele de dedesubt, exilaţi până-și rezolvă adulţii problemele.

Arsalan cel mic (cum a fost numit de părinţii mei în onoarea prietenului lor) s-a născut în zori și, din primele secunde, a fost un bebeluș gălăgios și guraliv, cu plămâni puternici și pumnișori

strânși tare. La puțină vreme după venirea lui pe lume, Arsalan cel mare a plecat, după ce l-a îmbrățișat și i-a urat noroc. A fost ultima dată când l-am mai văzut în viață pe prietenul tatei.

Peste o săptămână l-am revăzut pe Arsalan. Omar îl găsise spânzurat de arborele Iudei din curte, cu trupul lui puternic golit de viață și de râset, cu ochii sticloși și membrele moi.

Când l-a zărit așa, mama a fost pe punctul să scape din brațe bebelușul, iar țipetele ei au străpuns aerul din Kabul. A făcut un atac de isterie. Prin comparație, Baba a rămas calm, a luat cuțitul lui Arsalan, care stătea ascuns pe cantul de sus al ușii de la bucătărie, s-a îndreptat către copac și și-a dat jos prietenul, al cărui corp neînsuflețit a căzut cu o bufnitură în praf. Baba nu a plâns, nu a strigat, nu și-a smuls părul. Nu părea deloc uimit de felul trist în care murise Arsalan, prietenul lui de-o viață. Doar s-a întors spre noi și, făcându-ne semn să păstrăm tăcerea, a spus:

– Uite ce se întâmplă când se schimbă direcția din care bate vântul. Vor veni și după noi curând. E nevoie să plecăm. Asta nu mai e casa noastră.

Dar Madar nu îl auzea, căci se prăbușise la pământ continuând să-și legene bebelușul, care urla din toată puterea plămânilor săi de-o săptămână.

În aceeași zi rece de februarie, ultimele trupe sovietice au părăsit țara. La vremea aceea sigur că nu știam nimic despre asta, nici despre politicile care ne înconjurau. Habar nu aveam ce urma să însemne această schimbare.

Când Baba vorbea despre sovietici, despre ruși sau despre comunism, făceam ca atunci când folosea cuvântul „deprimată" – aprobam politicos din cap și arătam că ne-am pricepe; firește însă că nu știam, că nu înțelegeam mai departe de faptul că sovieticii erau veșnica dezamăgire din viața tatei.

Atmosfera din casă a devenit ciudată. Madar și Baba, care până atunci fuseseră cei mai buni prieteni, purtându-se unul cu celălalt cu bunătate și căldură, păreau înghețați și rigizi. Vorbeau încet, pe

un ton înăbușit, până târziu în noapte. Ara și Omar se învârteau în dreptul ușii încercând să deslușească ce se vorbea și ne transmiteau mai departe fiecăruia dintre noi. În groapa cu praf a Kabulului, asta trecea drept distracție, dar și drept adunare de informații esențiale.

– Cred că ne vor duce în munți, spuse Omar.

– De ce? îl întrebă Javad.

– Pentru că Baba e dezgustat de Gorbaciov, zice că-i nebun și slab... că mujahedinii au dreptate până la urmă.

– Nu prea cred, clătină din cap Javad.

– Poate mergem la părinții lui Madar, spuse Ara.

Visa să ajungă să-i cunoască pe bunicii materni, care păreau atât de departe, asemenea unei familii regale, din relatările grandioase și uimitoare pe care obișnuia mama să le facă despre copilăria ei, târziu în noapte, lângă foc.

Nu știam ce urma să se întâmple, dar devenise dureros de clar că Madar și Baba, care formaseră mereu o echipă împotriva necazurilor, trăgeau de această dată în direcții opuse.

Știu acum, citindu-l pe Tolstoi, că relațiile romantice se confruntă din timp în timp cu astfel de probleme, care pot fi depășite. Dar de atunci îmi amintesc numai sentimentele de eșec tragic și de panică pe care le împărtășeam cu toții, senzația că stai pe marginea unei lumi de neînțeles.

Înainte să părăsim pentru totdeauna casa albastră, se certau pentru bani: Madar avea bani, dar Baba nu avea. Baba voia ca ei să ia și banii lui Arsalan, alături de ceea ce Amira îi dăduse lui Madar. Se părea că Arsalan fusese foarte bogat. Îi puteam auzi pe părinții noștri vorbind până târziu în noapte:

– Ia-i, Azita... el ar fi vrut să-i iei.

Baba aproape că țipa la ea.

– Nu, sunt bani însângerați, plângea Madar. Niciodată nu ne-am mai putea spăla mâinile după ei. Ar otrăvi totul, ar aduce ghinion, suspina ea.

– Azita, fii practică. Gândește-te la copii, la viitorul lor.

Am auzit-o pe Madar ieşind în fugă în grădină, trântind în urma ei uşa de la bucătărie.

Nu ştiam de unde proveneau banii lui Arsalan; habar nu aveam ce făcuse, cu ce-şi umpluse zilele şi nopţile.

„Afaceri" - doat atât răspundea dacă îl întrebai. „Afacerile merg bine" sau, uneori încruntat, „Ah, afacerile merg rău". Asta spusese înainte să moară.

Probabil trebuie să îi mulţumim lui Arsalan şi banilor lui murdari că ne ţin în continuare în tranzit, de la est la vest, apoi de la vest la est. Probabil banii lui Arsalan ne-au salvat vieţile şi ne-au scos din Afganistan. Tot banii lui Arsalan se încăpăţânează mama să-i cheltuiască pentru a face din nou şi din nou această călătorie, timp în care ea şi Baba se ceartă despre ce loc ar fi mai sigur să-l numim acasă.

Toate le putem doar ghici, din bucăţi de conversaţii furioase între părinţii noştri. Am scăpat. Suntem în viaţă. Până şi asta ar trebui să ne facă nefericiţi?

Uneori, conversaţiile din restaurant se pot orienta spre politică, dar nici sensul lor nu ne este clar - Baba pare să-i iubească şi în acelaşi timp să-i dispreţuiască pe sovietici. Madar e mai tăcută - nu spune ceea ce gândeşte, ce crede că ar fi corect sau mai bine pentru ţara noastră. Şi aici ceva dintre ei e spart şi îngropat.

– Aşa se întâmplă, spune mama, când bărbaţii luptă pentru idei.

Ţările sunt distruse şi vieţile deteriorate şi realizezi că nimic nu este veşnic. Asta e una dintre zicalele favorite ale lui Madar: „Nimic nu e veşnic". Sper că are dreptate, pentru că sunt gata să-mi găsesc o nouă casă, oricât mi-ar plăcea poveştile lui Napoleon, frumuseţea unei părţi din traseu, ciudăţeniile celorlalţi călători şi oricât aş ţine la mult prea scurtele opriri de pe drum. Aş vrea ca ele să nu dureze o veşnicie şi sunt pregătită pentru asta. Acum, Madar e tăcută, pierdută în propriile-i gânduri.

Ara stă în picioare ceva mai încolo în vagon, cu obrazul lipit de geam. Mă întreb la ce s-o gândi - dacă şi ea îşi aminteşte ce am lăsat în urmă sau dacă încearcă să uite. Mâinile lui Madar tremură şi-şi

face de lucru cu părul Sitarei, periindu-l până strălucește, în timp ce Sitara se agită pe genunchii ei.

În liniște, discreți, ne retragem de lângă Madar și o lăsăm cufundată în gânduri despre trecut. Și, după o vreme, după ce ne reamintim cum să ne înveselim, începem să jucăm „Ce-ar fi..." E unul dintre nenumăratele jocuri pe care le-am creat pentru trecerea timpului în tren – un joc în care ne imaginăm alte posibilități, alte realități, trăind alte vieți decât ale noastre. La urma urmei, câte peisaje poți privi, cât poți să rămâi în trecut până să simți nevoia să faci totuși ceva? Regulile jocului sunt simple. Începe când o persoană îi spune alteia: „Ce-ar fi dacă ai fi... (apoi ne gândim la un nume faimos sau găsim unul răsfoind enciclopedia) ... ce ai face?" De exemplu, ultima dată când am jucat, Omar a fost Rumi, Ara a fost Marilyn Monroe, iar Javad a fost Elvis Presley. Mie mi-a căzut Albert Einstein. Ei bine, vă puteți imagina conversația dintre cele patru personaje. „Trei intelectuali și o femeie fatală." Era gluma lui Madar, dar nu o înțelegeam.

– Afsana, îmi spune Omar, de ce trebuie să fiu eu Rumi? Și tu să ai norocul să fii Einstein? Nu ar trebui să fie invers?

Ridic din umeri și zâmbesc.

– Așa se-ntâmplă, îi zic.

Omar nu are suflet de poet. Se încruntă la noi ceilalți, refuzând la început să joace, dar cedând până la urmă, cucerit de entuziasmul nostru. Putem petrece astfel ore întregi, în timp ce personajele devin din ce în ce mai excesive și mai comice. Ara adoptă vocea lui Marilyn și-și mișcă mâinile dramatic – ca o actriță, spune ea –, în timp ce-și privește reflexia în geam și face repetiții pentru când va fi celebră. Javad chicotește. Lui i se pare mai greu să rămână în pielea personajului.

Ceilalți pasageri – australieni, americani, o pereche de francezi (toți turiști adevărați) – ne privesc jocurile, unii cu iritare, alții amuzați. Madar petrece o groază de timp spunând „ssst" și aruncând zâmbete împăciuitoare prin vagon. Javad începe să danseze pe culoar, scuturând din șolduri în cel mai ridicol mod. Îi place să

aibă un public. Ara fredonează *Blue Suede Shoes* și *Jailhouse Rock* și bate din palme în timp ce el se fâțâie prin vagon. Omar încearcă să citeze din versurile lui Rumi, iar eu caut să fiu convingătoare ca geniu, cugetând. Îmi zburlesc părul și privesc pe sub sprâncene. Ceilalți râd, distrași pentru o clipă de la piruetele lui Javad.

Baba nu este cu noi, așa că ne simțim liberi să ne jucăm. S-a dus la plimbare. Ideea de a merge la plimbare printr-un tren în mișcare ne face să râdem de fiecare dată, dar e ritualul lui de dimineață. „Plimbarea mea de recreere", așa o numește. În tren, e ca un animal în cușcă – i se vede tristețea din priviri. Nu e un călător bun. Madar are nevoie de toată energia pentru a-i calma stările, îmblânzindu-l cu promisiunea că trenul se va opri curând, că vor ajunge la o înțelegere în legătură cu locul în care să se oprească, unde să o luăm de la început.

Arsalan cel mic aleargă de sus în jos prin vagon, în urma șoldurilor unduite ale lui Javad. Nu mai e el chiar atât de mic, dar porecla i-a rămas, așa că va fi mereu Arsalan cel mic pentru noi toți. S-a resemnat cu asta. Madar îi povestește cât de viteaz, de frumos și de neînfricat a fost prietenul lui Baba și cum îi poartă numele în onoarea lui, ceea ce îl mai înmoaie. Sitara bate din palme în același timp cu Ara pe dansul lui Javad, râzând întruna către noi. Madar o saltă încetișor pe genunchi, uitându-se la noi, toți ai ei, cu ochii înmuiați de zâmbet văzând șotiile noastre. Nu mai e tristă ca înainte. Călătoria cu trenul îi priește.

Ne mai petrecem timpul și citind din enciclopedie, testându-ne reciproc din ce ne amintim – ani, date, cronologii, liste de țări, capitale, detalii din viețile unor figuri faimoase, școli de filosofie, liste de copaci, viața plantelor, terminologie matematică. Stăm îngrămădiți în jurul cărții, deschizând-o pe măsuța dintre locurile noastre, răsfoind pagină după pagină și minunându-ne de lumea ce poate fi explorată și cunoscută.

– Câte țări există? întreabă Omar, ținând cartea deschisă la el în brațe, departe de ochii noștri indiscreți.

– O sută douăzeci, răspunde Javad.

– Şaptezeci şi şase, ghiceşte Arsalan cel mic, ridicându-și privirea din desenul lui.

– Nu din nou, suspină Ara.

A început să fie reticentă să se mai joace împreună cu noi, considerându-se deja adultă, prea sofisticată pentru jocurile noastre copilărești. E atentă la ceilalţi călători, gândindu-se cu îngrijorare la cum o percep și la cum ne percep. Uneori cred că îi este rușine cu noi.

– Afsana? mă întreabă Omar zâmbind.

Ceilalţi își ridică privirea.

– Cam o sută nouăzeci, spun.

Râde.

– Ai ghicit bine – aproape corect, din nou.

Simt o fericire tăcută că îl pot face să râdă, că știu răspunsurile. Am un dar pentru asta și, dintre noi toţi, eu petrec cel mai mult timp citind și redându-le celorlalţi din familie informaţii și adevăruri uimitoare.

Javad e singurul care se mai interesează de cărţi aproape la fel de mult ca mine – dar numai de paginile despre animale și habitate, lucrurile care-i stârnesc cel mai mult pasiunea. Baba și Madar caută să ne implice în istoria, faptele și trăsăturile extraordinare ale tuturor locurilor prin care trecem. Napoleon provodnicul e chemat să ne dea cursuri despre istoria lor. Cu el vorbim în rusă, această altă limbă care a călătorit cu noi încă de la început, acum aproape la fel de familiară nouă ca limba maternă.

– Trăim vremea unor schimbări mari pentru ţara asta, ne spune el când călătorim prin taiga, pe un ton pompos (e unul dintre noile mele cuvinte preferate – în momentul ăsta totul e pompos, de cel puţin douăzeci de ori pe zi. Săptămâna viitoare va fi altceva).

Mai spune:

– Suntem martorii unui moment istoric important.

Toate cele care s-au întâmplat până acum şi au dus la prezenţa noastră aici au fost momente mari ale istoriei, unul după altul – o

serie de întâmplări pline de evenimente. Și ce dacă, mă întreb, acești oameni trăiesc și ei vremuri tulburi? Simt un val de furie tăcută.

Dar pe Ara și pe Omar îi interesează noua libertate care zguduie statele sovietice.

– Știi ce-nseamnă asta, Afsana? mă întreabă Omar.

– Nu, răspund eu, prefăcându-mă nepăsătoare.

– Înseamnă mai mult rock and roll. Mai mult Elvis Presley.

– Elvis e mort, zic. Hamburgeri.

Scârțâind, trenul își continuă drumul, călătorind pe șine, înainte și înapoi, de-a lungul anilor, în timp ce priceperea mecanicului și a inginerilor, mai mult decât orice altceva, îi țin motorul în funcțiune. Ne târâm pe calea ferată cu 56 de kilometri pe oră, înaintând milimetric dinspre Asia spre Europa și înapoi; trenul face asta de ani de zile, de dinainte ca situația să se schimbe. Dar, da, situația se schimbă.

– Comunismul e mort, spune Baba aruncându-i lui Madar o privire pe care o credem nostalgică.

S-a produs o deschidere. Asta auzim tot timpul. Dar ce poate să însemne pentru noi? Numai Madar și Baba își mai amintesc Afganistanul așa cum a fost. Amintirile noastre sunt despre război, distrugere, dezrădăcinare și pierdere.

– Avem cu atât mai multe motive să ni se pară oportune noile libertăți din Rusia, apreciază Omar.

Eu nu pot, însă. Îi invidiez pentru fericirea nou-găsită, pentru cât de mult se bucură de posibilitățile acestei noi lumi. Mi le doresc pentru țara mea. Îmi doresc să nu trebuiască să fug și să o iau de la capăt altundeva.

„Libertatea are un preț." Așa spune Madar și, chiar dacă nu înțeleg exact ce vrea să zică, sunt de acord că, pentru a câștiga ceva, pierzi ceva. Întotdeauna.

Napoleon clatină din cap spre mine.

– Hai, Afsana, de ce te-ai posomorât?

Toată lumea e fericită. Mai încolo în vagon, rușii pălăvrăgesc cu niște turiști scandinavi; toată lumea glumește. Se aude ciocnet de pahare, iar râsetele puternice umplu trenul. Mă simt atât de tristă.

Napoleon îmi simte tristețea și mă bate pe umeri ca și când ar zice că totul va fi bine. Mă vede așa cum alții nu mă pot vedea. Uneori simt că Napoleon mă cunoaște mai bine decât mă știu eu însămi. În mine continuă să varieze, să se schimbe ceea ce sunt, dar și ceea ce simt despre tot ce s-a întâmplat. În astfel de momente, Napoleon mă readuce la realitate. Îi simt mâna pe umăr.

– Ia uitați-vă, Einstein cugetă, râde Omar, iar vocea lui mă scutură din reverie.

– Haideți, ne cheamă Madar.

Baba s-a întors din plimbarea de recreere și e timpul să mergem cu toții la vagonul-restaurant. Abandonăm jocul și, înfometați, pornim în căutarea cinei.

Ara a dispărut. O văd pe culoarul din vagonul următor: stă lângă geamul deschis și se clatină înainte și înapoi pe tocuri, frumoasă și conștientă de asta. Mă uluiește uneori. Pare din altă lume și atât de adultă. O aud râzând și atunci îmi dau seama că vorbește cu cineva. Nu pot vedea cu cine. Oricine ar fi, stă în compartimentul din fața locului de care se sprijină ea pe culoar. N-am mai auzit-o pe Ara râzând astfel până acum, nici vorbindu-i vreunui străin cu atâta vervă. La masă, Arsalan cel mic și Sitara se bat pe solniță, în timp ce Baba și Madar încearcă să-i despartă, să-i împace pe amândoi. Mă ridic de pe scaun fără să mă observe cineva și mă plimb prin vagon în direcția surorii mele, care, cum mă vede că mă apropii, se întoarce să se uite pe geamul deschis de parcă nu ar fi fost adâncită în conversație cu un străin. Când trec pe lângă ea, arunc o privire în compartiment, iar acolo stă un tânăr blond și bronzat, arătându-și dinții albi într-un zâmbet larg.

Mă opresc lângă Ara; mă simt datoare să o protejez și mă agăț de mâna ei.

– Ah... lasă-mă în pace, Afsana, îmi spune cu privirea întunecată.

– Afsana? Ce nume drăguț. Bună ziua, intervine el uitându-se fix la mine, cu vocea lui americană, clară și plină de siguranță, relaxată față de toată lumea.

Mă înroșesc și îmi lipesc palmele de obraji să îmi ascund jena.

– Nu vorbi cu ea, izbucnește Ara, apoi mă împinge de la ușă înapoi prin vagonul-restaurant, cu unghiile lungi înfipte în ceafa mea.

– Să nu spui nimic, nimic, îmi poruncește și îmi dau seama că furia față de mine i-a întunecat privirea.

Când ne întoarcem la masă, pacea a fost restabilită și toată lumea e atât de preocupată să mănânce din castroanele umplute cu tocană aburindă, că abia dacă ne observă cum ne strecurăm pe scaune alături de ei. Mai târziu în aceeași seară, Ara le va cânta din nou tuturor celor din vagon, dar acum îmi dau seama că nu mai cântă pentru noi, ci pentru străinul care stă în ușa vagonului-restaurant, urmărind-o continuu.

Trenul străbate întinderi vaste de pământ inospitalier. Uneori, zile întregi, nu vezi decât stepă și câmpii. Această parte a călătoriei mi-a plăcut întotdeauna cel mai mult – trecem prin locuri în care nu ai vrea să stai, dar care conțin o stranie, lugubră frumusețe. Acolo, sub cerul nesfârșit, brăzdat de stele tăcute și de constelații, simt că drumurile noastre nu sunt chiar fără niciun rost. Dacă aș reuși să-mi limpezesc suficient de mult mintea de gânduri și să ascult cerul nopții, aș auzi tot ce vrea universul să îmi spună.

Fratele meu Javad zice că am o sensibilitate barocă. A trebuit să caut cuvântul.

Baroc: stil artistic exagerat pentru a produce dramatism, tensiune, exuberanță și grandoare.

Nu cred că poate fi exagerată grandoarea cerului nocturn, imensitatea lui, așa că nu sunt de acord cu Javad, dar rareori suntem. Când petrecem atâta vreme atât de aproape unii de alții, îngrămădiți într-o interminabilă călătorie cu trenul, până și cele mai binevoitoare comentarii pot supăra. Pot trece zile sau chiar săptămâni fără să vorbim unul cu celălalt, comunicând în schimb prin ceilalți frați, prin părinți sau chiar prin Napoleon, dacă niciun alt membru al familiei nu este prezent.

Tolstoi are dreptate în legătură cu familiile nefericite. Dar suntem nefericiți? Uneori. Alteori, când suntem toți laolaltă, simt că suntem cea mai fericită familie. Este doar din pricina acestei călătorii cu trenul. Mă ajunge din urmă, pe toți ne ajunge. Vreau doar să se termine. Simt că am fugit și că fugim mereu. Vorbim despre visurile noastre cu privire la viitor. Omar va fi inginer și va construi poduri care să rivalizeze cu Circum-Baikal. Ara spune că va fi avocată ca Baba, dar știu că visează să devină o cântăreață celebră. O prind noaptea că repetă în reflexia geamurilor. Javad visează să fie veterinar sau să lucreze într-un parc safari – are darul de a face bine și nu-i este teamă de nimic. Arsalan cel mic e prea tânăr ca să știe ce vrea, dar Madar spune că va deveni artist. A acoperit interiorul compartimentului cu suficiente desene în creion cât să umple o galerie. Madar ne-a povestit tuturor despre galerii, pictori faimoși, oameni care își petrec timpul creând opere frumoase sau provocatoare. Și eu simt aceeași chemare, dar Omar zice că voi ajunge profesoară.

– Da, spune Baba, cu capul plin de informații și talent la învățătură.

Mă întreb dacă-i așa. Nu sunt sigură că aș fi o profesoară prea bună – mai întâi de toate pentru că nu sunt prea răbdătoare; și apoi, cui aș preda? Nu aș putea preda în Afganistan, e un vis imposibil. Deși de asta e nevoie. Nu, cred că voi scrie. Am început să scriu zilnic despre călătoria noastră, să prind conversațiile, certurile dintre noi. Scriu și ce se întâmplă cu ceilalți călători cu care împărțim trenul. Stau și privesc atentă. Observ. Încerc să descriu munții, stepele prin care trecem, să notez culorile cerului și temperatura din vagon (căldură persistentă). Îmi notez conversațiile cu Napoleon, detaliile din povestea lui pe care mi le împărtășește, acum că a ajuns să cunoască bine familia noastră cea rătăcitoare și fără adăpost.

Oprirea trenului reprezintă punctul culminant al zilei – uneori stă zece sau cincisprezece minute, uneori mai mult – și coborâm să ne întindem picioarele pe peron, cu fețele în căutarea soarelui. Când mecanicul oprește trenul, e întotdeauna o senzație ciudată. Vagonul se golește rapid și stăm toți în picioare, la început nesiguri, ca să ne

obişnuim cu senzaţia de a nu mai fi în mişcare. Omar şi Javad o iau de obicei repede la fugă, cât de departe îi lasă Napoleon.

– Staţi unde puteţi să mă auziţi, le spune.

Cu câteva minute înainte de plecare, strigă şi suflă din fluier, adunându-şi toţi călătorii. Îmi mărturiseşte mândru că în douăzeci şi doi de ani nu a pierdut pe nimeni.

Asta, desigur, până în ziua în care l-am pierdut pe Arsalan cel mic – chit că a fost numai o separare temporară. Opriserăm în Misovaia, pe malul lacului Baikal, şi Arsalan cel mic o luase în direcţia apei. Nu ştiu cum – poate pentru că Sitara plângea şi Madar era ocupată, poate din altă cauză –, dar Arsalan cel mic a dispărut. Napoleon ne-a chemat ca de obicei şi toţi ne-am îndreptat fără chef spre tren. Abia după ce ne-am instalat în vagon am realizat că lipsea.

– Opriţi! a ţipat Madar.

– Doamnă? a întrebat Napoleon, care nu era obişnuit ca eleganta mea mamă să strige la el.

– Copilul lipseşte, a spus ea, împingându-l pe Baba din tren. Fiul meu, Arsalan cel mic. Ajutaţi-ne! Vă rog!

Realizând gravitatea situaţiei, Napoleon a luat-o la fugă pe lângă tren, ca să îi facă semn mecanicului. Trenul a aşteptat cât timp Napoleon şi Baba s-au întors înspre mal, strigând după fratele nostru. Ecoul vocilor lor răsuna întruna. Puteam simţi nerăbdarea mecanicului să plece. Ceilalţi pasageri, îngrijoraţi acum de soarta băieţelului, au coborât şi ei din tren şi au început să-l strige. Curând, larma a devenit atât de mare, încât ar fi fost imposibil să-l auzim pe Arsalan cel mic dacă ar fi încercat să ne cheme. Ara voia să meargă şi ea să îl caute, dar Madar a oprit-o. Nu voia să mai lase pe nimeni altcineva să plece de lângă ea. Până la urmă, exact când eram pe cale să ne pierdem speranţa, Napoleon s-a întors triumfător cu Arsalan cel mic cocoţat pe umeri. I-a pus copilul în braţe lui Madar, care nu ştia dacă să ţipe de furie sau să plângă de fericire. Apoi l-a strâns la piept pe frăţiorul meu, dându-i uşor cu pumnii peste urechi.

– Mai era puţin şi începea să înoate, a spus Napoleon, cu o expresie de intensă uşurare pe chip.

Lacul Baikal e cel mai adânc lac din lume şi unul dintre cele mai mari. Niciunul dintre noi nu ştie să înoate. Am înţeles atunci că Napoleon îl salvase pe Arsalan cel mic de la o moarte sigură. În seara aceea, Baba a închinat în cinstea lui Napoleon şi toţi am sărbătorit întoarcerea în siguranţă a micului explorator. A fost ultima oară când Madar l-a mai lăsat singur atunci când oprea trenul.

De cele mai multe ori, suntem pur şi simplu în această stare de mişcare continuă, fără destinaţie şi fără să ne apropiem de sfârşitul ei. Madar şi Baba se ceartă noaptea pe culoar. Prindem frânturi de conversaţii. Numele lui Arsalan e des repetat – cred că sunt acolo lucruri încă nerezolvate. Îmi lungesc gâtul spre uşa subţire a compartimentului, lăsată întredeschisă de Madar, şi încerc să trag cu urechea. Dar fără folos. Cu noi împărtăşesc doar ceea ce vor, nimic mai mult. Aşa cred ei că ne menţin în siguranţă.

Noaptea visez despre Afganistan, despre casa albastră. Nimic nu ne poate menţine în siguranţă.

De-a lungul zilelor interminabile, îl convingem pe Napoleon să joace şah cu noi sau să ne înveţe dame. Javad e cel mai bun la aceste jocuri şi chiuie victorios ori de câte ori îl lasă Napoleon să câştige. Alteori, Madar petrece ore în şir spunând poveşti despre copilăria ei, anii de studenţie, cum l-a întâlnit pe Baba, despre speranţele şi visurile pe care le au pentru familia lor, pentru noi toţi. Ne descrie imaginea copilăriei ei într-un Afganistan în care femeile munceau la fel de mult ca bărbaţii, iar la Kabul se deschidea primul magazin Marks & Spencer care vindea fuste mini, pentru care se stătea la cozi lungi cât toată strada.

– Da, fuste scurte, spune Madar, vă puteţi imagina?

Clătinăm din cap a neîncredere. În poveştile acestea femeile pot alege să nu poarte burka şi sunt libere să îşi vadă de treburi. Ni se măresc ochii în timp ce ea vorbeşte. Ne spune despre grădina zoologică şi despre cum mergea ea, pe când era fată, să vadă animalele, plângând că nu erau în libertate.

– Părea așa de crud, zice.

Madar ne povestește cum asculta Radio Kabul și dansa împreună cu sora ei, Amira, pe ultimele melodii la modă, fără să fie rău văzute pentru asta. Când o întrebăm despre părinți, bunicii pe care nu i-am cunoscut niciodată, tace.

– Nu e nimic de povestit, ne spune. În final nu au vrut să ne ajute.

Baba pufnește.

– Și nici la început, spune el.

Știm că nu mai are rost să punem vreo întrebare. Nu despre acest subiect.

– Spune-ne din nou povestea cu tine și Baba jan, îi cere Ara.

Au început să o intereseze poveștile de dragoste, mai nou.

Madar zâmbește și o ia de la capăt cu povestea, vorbindu-ne despre cum era ea studentă la universitatea din Kabul și studia medicina.

– Mama voastră, spune Baba, ar fi fost o doctoriță bună.

Ori de câte ori îl aude că spune asta, fața ei se crispează.

– În fine, continuă ea, învățam mereu foarte mult. Eram toată ziua cu manualele în mână. Apoi au început o mulțime de proteste, aproape în fiecare zi.

– Cine le făcea? Pentru ce? întreabă Omar.

– O, tot felul de oameni, spune Baba. Socialiști, poeți, comuniști. Era altfel de oraș. Fiecare trăia și îi lăsa și pe alții să trăiască, oftează el. Cel puțin pentru un timp așa a fost, până să înceapă din nou luptele.

– Da, bine, continuă Madar, deci erau multe proteste și mitinguri... cei tineri erau mereu pe străzi cerând câte ceva. Era... contagios. Ne-a luat pe sus acest sentiment că putem să ne facem țara așa cum o vrem, senzația că ceea ce simțeam noi chiar conta. Aveam speranțe.

– Apoi, lucrurile s-au schimbat, iar speranțele noastre s-au schimbat și ele. Așa că după aceea ne-am concentrat pe învățat și atât, spune Baba, căutând din priviri aprobarea lui Madar.

Ea dă din cap, părând mulțumită de vorbele lui.

Caut să mi-i imaginez pe amândoi întâlnindu-se astfel, într-o lume unde femeilor și bărbaților nu le este interzis să fie laolaltă. Oare cum simțeau libertatea asta?

Și totuși, ceva lipsește. Mă uit la amândoi, cum stau cu capetele înclinate unul spre celălalt, cu Sitara în poala lui Madar. Mă întorc cu gândul la casa albastră. Amintiri cu Arsalan stând în picioare cu brațul pe după umărul lui Madar, expresia de pe chipul ei. Îmi amintesc senzația pe care o aveam, că între ei era ceva nerostit. Astfel că nu pot să cred în basmul perfect al tinerei iubiri comuniste dintre Madar și Baba, dar e singura versiune pe care ne-o împărtășesc nouă. Orice iubire are secretele sale, încep să-mi dau seama.

Plec din compartimentul pe care băieții îl împart cu Baba și o urmez pe Ara în compartimentul nostru.

De pe geamul cușetei noastre de patru persoane urmăresc cum trec în fuga trenului pe lângă noi marginile stepei – vaste, goale, pline de pace la căderea serii. Munții se conturează ca niște siluete negre tot mai îndepărtate. Acolo, aproape în întuneric, stau nomazii buriați la foc lângă iurte, iar cămilele lor se odihnesc, așezate după o zi lungă de mers. Mi se pare reconfortant să mă gândesc la alți oameni care călătoresc fără întrerupere din loc în loc, ca și când așa ar fi normal.

Dar nu e nimic normal în legătură cu călătoria noastră.

Avem două compartimente în vagonul kupe[1], mai confortabile decât cușetele de la clasa a treia din platskart[2], înghesuite în altă parte a trenului. Compartimentele noastre se învecinează; în cel de aici dormim noi, fetele. Madar va veni și ea mai târziu și ne va păzi. Băieții și Baba dorm alături. Prima dată când am luat trenul ne-a fost frică – aveam mare grijă să încuiem ușa de două ori și puseserăm la punct un sistem elaborat de ciocăneli codate. Cu trecerea

[1] Vagon de clasa a doua în trenurile rusești, având compartimente cu câte patru cușete (n.tr.)

[2] Vagon de clasa a treia în trenurile rusești, necompartimentat, cu aproximativ 54 de cușete (n.tr.)

timpului, am căpătat încredere și ne-am mai relaxat – asta ne era casa, la urma urmei. Ne duceam fără nicio teamă târziu în noapte până la capătul vagonului, la samovar, să luăm apă fierbinte pentru un ceai, ori ne agățam de geamurile deschise din vagon, admirând împrejurimile, privind cerul și întrebându-ne ce loc vom ajunge să numim acasă. E ciudat ce fel de locuri pot deveni acasă după o vreme și cum ajungi să uiți. Eu nu vreau să uit. Îmi amintesc lucruri mici, sunete, mirosuri, râsete amestecate cu zgomotul îndepărtat al bombardamentelor. Mi-i amintesc apoi pe Baba și pe Arsalan certându-se în curte, cu grijă să nu fie auziți, dar cu atâta furie între ei... Nu aud ce-și spun: au vocile coborâte, acoperite în același timp de zgomotul constant al traficului și de strigătele vânzătorilor ambulanți de dincolo de zidurile curții. Ceva cu Baba, care amenință că pleacă... Arsalan, care-l liniștește.

Arsalan, care zice: „E doar o afacere, tratează-o ca pe o afacere". Apoi, Arsalan dându-i bani lui Baba pentru ceva. Baba care plânge. O văd pe Ara fugind prin curte și strigând „Baba, Baba", iar cei doi bărbați se întorc în același timp. Baba își șterge ochii cu mâneca, ascunde banii și o ia în brațe pe Ara, care se agățase de el.

– Uite, Baba.

Îi arată ceva. Arsalan se uită la amândoi. Momentul ăsta îmi revine în minte și mă neliniștește.

Pot să ne văd pe toți în grădină, întinși pe iarbă, cu Ara citind cu voce tare dintr-o carte de povestiri în limba rusă; glasul îi tremură și se oprește la cuvintele pe care nu le cunoaște, dar Madar o convinge să continue. Un strat subțire de praf acoperă frunzele plantelor și în aer miroase a vară. Orașul este ca o iască, iar noi ne vedem inconștienți de viață, crezându-ne imuni, protejați de pereții care ne împrejmuiesc. Și încă ceva... niște bărbați vin într-o zi și bat la ușă, strigând după Arsalan. Madar se jură că nu știe unde este, că asta e casa noastră acum, că nu, Arsalan nu mai trecuse de mult timp pe acolo și... nu, de ce ar minți? Îmi amintesc că bărbații trec pe lângă ea împingând-o din ușă și intră în kala. Unul dintre ei stă foarte aproape de

mine, este înalt și mă acoperă cu umbra lui. Se tot uită la mine, mult timp. Madar plânge și spune că Baba o să îi alunge, și cum îndrăznesc, și să iasă afară, afară, afară. Îmi amintesc bine asta.

Apoi, a mai fost momentul când Javad s-a tăiat la cap în piatra de lângă ușa dinspre curte; pur și simplu a ricoșat cumva și i-a apărut o tăietură adâncă. Era și Arsalan acolo în ziua aceea; l-a înșfăcat pe Javad de unde căzuse și l-a dus în goană la spitalul sovietic, cu toate că Madar l-a implorat să nu iasă.

Și Madar, în genunchi înainte să plecăm, săpând în pământul de sub arborele Iudei până au început să îi sângereze mâinile. Gândurile acestea își croiesc drum printre reveriile mele zilnice, fragmente ale unei vieţi acum abandonate, și încerc să le dau un sens în timp ce pregătesc compartimentul pentru noapte. Ara este cu mine.

– Afsana?

Ara stă așezată pe patul de deasupra mea. Sitara și Madar sunt încă în compartimentul băieţilor, pentru că Madar îl ajută pe Baba să îi culce. Toţi ne chinuim să adormim acum, să ne lăsăm cuprinși de întuneric.

– Ce e? o întreb.

– Crezi în fericire?

Mă uit fix la marginile roase ale cearșafului care atârnă de pe patul de deasupra mea. Trenul se leagănă încet în timp ce traversează câmpiile vaste și goale ale Siberiei.

– Ei bine, crezi?

Ara este o fată cu o voinţă puternică. La fel ca mama, e foarte frumoasă, cu ochii întunecaţi care te străfulgeră și cu părul lung, negru și lucios. Își apleacă mult capul peste marginea patului, până când părul aproape atinge podeaua vagonului.

– Ara! O să cazi.

Se îndreaptă și urcă lângă mine.

– Dacă-ţi spun ceva – un secret – poţi să-l ţii? mă întreabă.

Ochii îi lucesc de emoţie.

Ridic din umeri. În general, încerc să mă ţin departe de dramele Arei. Ea și Madar sunt predispuse să se ia la ceartă din orice motiv,

dar, în mod ciudat, Madar e cea care cedează în fața Arei până la urmă. E neobișnuit, pentru că Madar e întotdeauna neînfricată, ca o leoaică lângă puii ei.

– Afsana? Promite-mi.

Dorința de a face parte dintr-un club secret învinge și mă apropii de sora mea mai mare.

– Ce este?

Ara țipă la mine:

– Dar nu poți să spui nimănui.

– Bine, bine. M-am prins. E un secret.

Aștept. Începe să-mi perie părul.

– Acum ești aproape drăguță, Afsana, spune ea veselă.

O spune ca pe un compliment, dar mă înțeapă în suflet. Îmi dau seama că nu am oasele fine ale surorii mele, nici frumusețea ei naturală; chiar și Sitara, în felul ei moale și blând, e considerată mai frumoasă decât mine. Eu sunt cea învățată, cea cu idei – așa spune Baba cu mândrie, fără să realizeze că toate fetele au sentimente și vanitate.

– Lasă-mă, zic și o împing de lângă mine.

– Of... Afsana... Eu...

Stăm în tăcere; momentul nostru de intimitate între fete s-a întrerupt. Mai încearcă o dată, întorcându-se către mine. Vorbește încet:

– Sunt îndrăgostită.

Și iată secretul șoptit, pe care mi-l oferă ca pe un pachet pe care să-l desfac. Ara este îndrăgostită.

– De american? o întreb.

Îmi simt obrajii arzând iar când îmi amintesc zâmbetul lui și felul în care mă tachina din priviri.

Dă din cap.

– De Tom, da.

Un nume ridicol, cred, potrivit pentru un băiat ridicol. Și e american. Cum a putut? Doar la atât mă pot gândi.

– Și el te iubește?

– Da.

Simt cum distanța dintre noi crește rapid. Ara nu mai este doar sora mea, ci o femeie în toată firea, capabilă să fie îndrăgostită și să fie iubită. Deodată o văd așa cum o văd probabil și ceilalți și mi se face teamă.

– Nu ai cum să-l iubești pe american, îi zic nesigură.

– Ah... ce poți tu să înțelegi? Ești prea mică să știi cum e iubirea.

Dând din mână ca și când m-ar respinge, se ridică și se uită de sus la mine.

– Am cum, și îl iubesc, spune.

– Baba nu-ți va permite, contracarez eu.

– Nu-i poți spune lui Baba. Nu poți spune nimănui. E secret. Ai promis.

Închid ochii în legănarea molcomă a trenului. E un secret pe care nu îl vreau. Nu știu ce să fac cu el și-mi stă în minte ca o grenadă care așteaptă să explodeze.

– El va pleca, îi răspund. Mai devreme sau mai târziu.

Îmi revine în minte felul în care se uita la mine și nu pot să cred că o va iubi sincer pe Ara și numai pe Ara.

– Plec la Paris. Plecăm la Paris.

Spune asta sfidătoare, apoi își duce mâna la gură ca și când ar fi spus prea multe.

– Ara, nu poți. Pur și simplu nu poți. Noi...

Sunt uluită. Cine este acest nou „noi"? Cum se poate gândi să ne părăsească? Noi nu ne părăsim, nu după toate cele prin care am trecut. Nu ne părăsim. Simt că mă sufocă panica.

Ara râde, un râs nervos și nefericit. Îmi mângâie părul.

– Într-o zi vei înțelege, spune. Vei vedea, când o să ți se întâmple și ție.

Urcă din nou în cușeta ei, iar eu rămân să mă uit la stelele nopții care pulsează prin fereastră, până când legănarea trenului mă trimite într-un somn adânc, îndepărtând de la mine, cât visez, gândurile despre Ara și complicata ei iubire.

Dar se face prea repede dimineață, iar lumina se strecoară în compartiment. Trenul s-a oprit. Mă trezesc încet și fără voie, încă furioasă pe Ara.

– Afsana? Unde-i Ara? mă întreabă Javad bănuitor, ițindu-și capul prin ușa deschisă a compartimentului.

Ne uităm amândoi la cușeta de deasupra mea. E goală.

– Nu știu, casc în direcția lui, cu ochii încă lipiți de somn.

Călătorii se agită pe afară, sărind pe peron de pe un picior pe altul ca să se încălzească. Nimeni nu se îndepărtează de vagoane – toți se tem să nu rămână cumva abandonați în depărtata sălbăticie a Mongoliei.

Ridic din umeri către Javad și mă întorc, trăgând peste cap pătura subțire pentru a bloca lumina matinală. El mă scutură, agitat și neliniștit.

– Afsana, trebuie s-o găsim.

– Ai căutat în vagonul-restaurant? La baie? Afară? îl întreb, sperând să mă lase în pace.

Javad clatină repetat din cap, cu ochii sticloși ca ai unui smintit, și trage pătura de pe mine.

– Hai, Afsana, trebuie s-o găsim.

Sora mea Ara e o femeie aproape adultă, cu păreri și o voință puternică, la fel ca mama. Dacă nu vrea să fie găsită de Javad, nu va fi, mă gândesc. Nu prea repede, în orice caz. Nu iau în serios vorbele ei despre Paris. Suntem foarte departe de Paris. Pot ghici unde s-a dus Ara, dar nu voi spune nimic.

În plus, e îndrăgostită. Așa mi-a spus și m-am jurat să țin secretul.

Ara mi-a zis că nu înțeleg iubirea. Mă consideră neștiutoare, neinițiată. E drept că știu numai ce am observat sau ce am citit – în romanul lui Tolstoi, inima Annei bate mai repede când îl simte aproape pe Vronski; restul lumii dispare pentru amândoi, iar cel iubit ajunge să fie întreaga lume. Devine totul. Am văzut sentimentele acestea arzând acum în ochii Arei și știu că americanul i-a cucerit inima. Îmi spun că nu sunt geloasă. La urma urmei, e

bine că s-a întâmplat, că e fericită – e iubită și iubește. În fond, asta ne dorim cu toții, nu?

Mai departe în vagon, o femeie beată cântă în franțuzește.

– *Un An d'Amour*, un cântec vechi al lui Nico Ferrer, spune Madar.

Nu înțeleg toate cuvintele, iar stilul în care îl cântă femeia nu ușurează înțelegerea, dar pot ghici. Amestecă vorbele și se apleacă peste masă, făcându-le cu ochiul rușilor din fața ei. Toate cântecele scrise despre dragoste și inimi sfâșiate n-ar exista dacă nu ar fi inimi sfâșiate, și totuși persoana care le cântă a supraviețuit acestei cumplite tragedii și merge mai departe. Cântă alte și alte cântece – creează ceva din tristețea sa.

Afară e agitație. Fluierul răsună anunțând plecarea – strigăte în rusă, engleză și franceză, chemând pe toată lumea înapoi în tren. Vagonul se umple din nou. Ferestrele s-au aburit de la condensul dintre frigul de afară și căldura dinăuntru. Respirația mea desenează forme ciudate pe sticlă. Niciun semn de la Ara încă. Omar și Baba vorbesc cu Napoleon, rugându-se de el, dar nu se mai poate face nimic. Ridică din umeri și se îndepărtează, cu părere de rău. A dispărut, dar trenul nu poate s-o aștepte. Va fi prima pasageră pe care a pierdut-o.

Îmi dau seama că va trebui să le spun despre american. Asta mă îngrozește – sunt înghețată între frica de a o pierde pentru totdeauna pe Ara și cea de a-i dezvălui secretul. Baba gesticulează din ce în ce mai puternic. Vorbește mai tare. Javad plânge. Desenez o inimă străbătută de o săgeată pe gheața care se depune în fiecare dimineață pe geam. Madar o leagănă în brațe pe Sitara. De când am fugit din Afganistan, cea mai ușoară tensiune sau cel mai slab fior de anxietate îi pot stârni Sitarei un potop de lacrimi și bocete. Singurul mod în care o poți liniști este s-o legeni întruna, înainte și înapoi – la fel ca mersul trenului. Oare plânge pentru că Ara lipsește sau pentru că trenul nu mai e în mișcare? Nu-mi dau seama. Îi e frică de liniște, de lipsa mișcării – pentru ea sunt anormale. Tot ce știe Sitara, tot ce își

amintește din viața ei este fuga, mișcarea constantă – și acum, acest tren care străbate greoi Asia într-un inevitabil du-te-vino. Iar acum ne-am oprit. Sitara țipă, cu fața roșie și boțită. Madar o leagănă puțin mai repede și îi cântă încetișor, în șoaptă.

Omar se uită la mine. Îi văd fața apropiindu-se de a mea. Îmi ard obrajii de rușine. În tăcere, în mintea mea, îi cer iertare Arei iar și iar pentru ceea ce urmează să fac. O voi trăda. Îi voi dezvălui secretul. Nu mai am altă alegere – pentru că nu mai pot păstra tăcerea – și cedez.

– S-a îndrăgostit.

– Ce? strigă Baba, repezindu-se prin vagon spre mine.

Mă fac mică.

– Ara e cu băiatul din America.

Arăt spre capătul vagonului ca o explicație, dar nu spun nimic despre Paris. Nu pot menționa Parisul pentru că ar da la iveală sminteala care a cuprins-o de tot pe Ara și faptul că sunt mai informată decât vreau să admit. Apoi, Ara poate fi îndrăgostită, dar mă gândesc că nu e naivă și că ar trebui să fie foarte naivă ca să coboare din tren în mijlocul stepelor siberiene, care numai lângă Paris nu sunt. Nu fără a avea un plan. Nu e naivă. Pentru american nu garantez însă. Și nici pentru sminteala dragostei. Fața lui Baba se întunecă. Mă dau și mai în spate, mă fac și mai mică pentru o clipă, pregătită să-i simt palma peste cap. Nu m-a lovit niciodată și nici nu cred că ar putea s-o facă. Știu că sunt fiica lui favorită și totuși, după tot ce am văzut, sunt pregătită pentru orice oroare, aștept să se rupă și ultimele legături ale încrederii. Cunosc frica, am văzut ce poate face din bărbați, așa că mă dau preventiv la o parte. Observă gestul meu și o durere îi străbate fața – nu a vrut să mă sperie.

– Unde e? mă întreabă, împingându-mă în fața sa și a lui Omar.

Îi conduc prin vagon. Suntem urmați de Napoleon, care are o figură îngrijorată (nu vrea scandal în vagonul lui). Și el are speranță în priviri (căci și el e puțin îndrăgostit de Ara – toți suntem, într-un fel).

Madar se uită la mine când trecem pe lângă ea – nu-i pot citi expresia. O leagănă în continuare pe Sitara, ale cărei plânsete au amuţit. Arsalan cel mic stă la picioarele ei, jucând cărţi. Madar nu pare nici surprinsă, nici furioasă – și mă întreb, oare ştia? A ştiut despre băiatul din America? Oare nu-i mai pasă? Simt cum familia se îndepărtează de mine, cum ne îndepărtăm unii de alţii.

Bat la ușa compartimentului americanului. Baba o lovește cu pumnii. Omar o împinge și o deschide. Nu e nimeni înăuntru. Simt cum groaza îmi pătrunde prin toţi porii în timp ce alunec în jos sprijinită de ușă. Încep să tremur. Eram așa de sigură că o vom găsi aici... Dar a dispărut. Baba și Omar ridică banchetele, încercând parcă să o aducă de acolo – să găsească vreun semn. Dar nu, nu a rămas nimic. Niciun obiect. Americanii au plecat și au luat-o pe Ara. Lumea se strânge peste mine.

Napoleon se îndepărtează. Îi este incomod să fie martor la atâta pierdere. Nu se poate uita la noi și o ia grăbit spre celelalte vagoane. Va trece multă vreme până să se întoarcă. Iar când se va întoarce, ea tot va lipsi. Ara nu se va mai întoarce niciodată.

Acum, când îmi dau seama de asta, adevărul mă lovește cu atâta forţă, că nu mai pot respira.

A plecat.

Totul se rupe. Încerc să mă agăţ de orice, de fericire și de iubire, de certuri și de discuţii mărunte. Întunericul mă învăluie. Mă doare capul. În vagon e prea cald. Încerc să respir, dar panica îmi cuprinde pieptul. Nu pot să fac nimic. Nu poţi îndrepta greşelile din trecut. Trăiești cu ele, le îngropi adânc sperând că se vor pierde pentru totdeauna, dar evident că rămân mereu acolo. Mai devreme sau mai târziu, revin la suprafaţă. La asta mă gândesc... când mă gândesc la Ara.

Închid ochii și mi-o imaginez. Pășește spre mine în grădina casei albastre de lângă Shahr-E-Naw, cu soarele pe faţă, zâmbind. Întinde braţele ca să mă prindă dacă ar fi să cad, în timp ce mă legăn agăţată de crengile de jos ale arborelui Iudei, lovind în aer cu picioarele goale. Râde și cântă. E frumoasă. Îmi amintesc totul.

Nu vreau să îi dau drumul, nu vreau să privesc adevărul în față. Nu sunt pregătită pentru asta. Mintea nu mă lasă.

Așa că scriu. Stau în acest vagon gol de tren și umplu caiet după caiet. Scriu despre familia noastră frumoasă și nebuneasca ei călătorie cu trenul. Descriu ghinioanele, certurile și momentele dramatice, când am plâns și am râs împreună. Scriu despre tot ceea ce vom face atunci când, în sfârșit, călătoria noastră se va termina. Când vom începe să trăim din nou.

Îmi păstrez speranța. Mă agăț de ceea ce nu mai există.

Mă gândesc la Ara, la Omar și Javad, la Arsalan cel mic și la Sitara, la Baba și la Madar. Mă gândesc la tot ce am lăsat în urmă, la tot ce s-a pierdut. Le văd chipurile pâlpâind și trecând ca printr-un geam – ca și când aș vedea viața altcuiva, nu pe a mea.

Nu pot să las nimic în urmă. Nu încă.

„Imaginați-vă ceea ce e posibil", obișnuia să ne spună Madar.

Orice este posibil. Am nevoie să cred că e așa.

Partea a doua

Indiferent cât de departe ne duc,
toate călătoriile noastre ne conduc acasă.

Capitolul 4

După ce a murit Arsalan, am devenit nomazi. Baba a spus că nu mai era sigur să rămânem în casa albastră. Timp de o săptămână am fost ameţiţi, fără vreun scop, în timp ce Baba şi Madar decideau ce era de făcut în continuare. Am avut coşmaruri în care faţa lui Arsalan plutea, râzând, cu funia prinsă în jurul gâtului. Atunci, Ara mă culca la loc. Madar era la fel de confuză în acea perioadă. Se legăna înainte și înapoi, privind fix cerul, privind fix copacul din curte, cu buzele strânse de furie, nefericire, frică sau vinovăţie. Era imposibil de spus care dintre acestea.

Focurile de armă și bombardamentele din orașul de dedesubt au devenit mai sporadice, mai puţin hotărâte. Cei care rămăseseră în oraş pe tot parcursul evenimentelor simţeau apropierea schimbării. Mujahedinii îi alungau pe ultimii soldaţi sovietici, doborându-le elicopterele cu rachete americane. Acum, sovieticii plecau. Mujahedinii se apropiau din ce în ce mai strâns, preluând puterea. Se luptau între ei, fiecare grup dorindu-și să fie cel victorios. Talibanii erau cei care aveau să urmeze. Puterea asupra Kabulului avea să se schimbe încă o dată. Deja eram obişnuiţi cu războiul. Iar acesta era doar un alt război – sau cel puţin așa am crezut la început.

Țara noastră s-a aflat la răscrucea războaielor timp de secole întregi. Madar ne-a învăţat istoria de-a lungul anilor: cele trei războaie anglo-afgane, sovieticii, mujahedinii și, mai târziu, talibanii. Suntem experţi în război, în luptă, în distrugerea a tot ceea ce este preţios. Nu sugerez că suntem experţi mondiali în război. Sunt

sigură că există alte țări, națiuni, popoare care să ia acest premiu. Dacă stați și vă gândiți, cele mai multe națiuni par angajate într-un flux și reflux constant de lupte și bătălii, în interiorul frontierelor, în afara granițelor, de parcă ar căuta veșnic ceva. Nu ar fi suficient să fim fericiți? În mod clar, nu. Nu am timp de război și nici nu am timp pentru cei care îl poartă, pentru cei care distrug tot ce e bun, tot ce e corect. Cu toate acestea, aș lupta până la moarte pentru a-i proteja pe cei pe care îi iubesc. Poate că nu este nicio diferență între una și alta.

Baba vorbea despre lupte mai ales cu Omar și Javad. Eu trăgeam cu urechea din spatele ușii, ascultându-l cum discuta despre costul războiului, al ideilor, al prostiei omenești. Spunând că ideile sunt de vină. Dacă am putea împărtăși cu toții aceleași idei... Dar asta nu se va întâmpla. O știu de la frații și surorile mele. Suntem cu toții pe cât de apropiați poate fi un grup de oameni, și totuși suntem rareori de acord, chiar și asupra celor mai simple idei.

Am fugit din casa albastră în cursul acelei săptămâni. Mi-o amintesc pe Madar, fața ei palidă, cu ochii triști și umflați de plâns. Ea, mai mult decât oricare dintre noi, iubise casa albastră. Avusese grijă de flori și de plante. Ea o făcuse să fie acasă.

Am luat puține lucruri cu noi: câte o eșarfă, câte o rochie, niște cizme noi, nepurtate încă de Omar; bocancii săi cei vechi, prea mici acum, au rămas abandonați în colțul camerei. Și-a împachetat patu-ul, uzat de atâta purtat, pentru a-i ține cald în nopțile reci de iarnă. Am luat un pakol[1], de care era atașat Javad, sandale, pulovere călduroase, pantaloni, șaluri, patu-ul lui Baba plin de pete de sânge care nu ieșiseră niciodată de tot la spălat, apoi păturile lui Arsalan cel mic, câteva covoare, perne, vase de bucătărie, un radio cu tranzistori, lucruri de care credeam că vom avea nevoie. Obiecte aleatorii, de diferite dimensiuni și apartenențe, au fost aruncate laolaltă în două valize mari și un cufăr de piele. Madar a plâns

[1] Pălărie bărbătească rotundă din lână, specific afgană (n.tr.)

continuu. În cele din urmă, Baba a trebuit să ne organizeze pe toţi. Ajutat de Ara, a încercat să adune lucrurile pe care le voiam şi pe cele care ne-ar fi lipsit dacă ar fi fost lăsate în urmă.

Javad a devenit ursuz. Ara era înnebunită, forţată în rolul ei de ajutor al tatei, când o privea pe Madar plângând într-un colţ, apoi alergând de colo colo şi aruncând bucăţi desperecheate din viaţa noastră în valizele încă deschise, dar care se umpleau rapid. Omar şi Baba aveau conversaţii şoptite. Apoi, Omar a plecat, luând cu el un mesaj scris. Niciunul dintre noi nu a întrebat unde a plecat. Eram cu toţii prea ocupaţi să ne ferim de furtuna care cuprinsese casa albastră după moartea lui Arsalan.

Baba ne-a spus că, pe străzile prăfuite din vale, ultimele tancuri şi camioane sovietice ieşiseră din Kabul, pentru a se retrage dincolo de Oxus. Soldaţii îşi părăseau posturile, iar vechea mână sovietică de pe gâtul afgan slăbea, în timp ce un val nou de oameni cu arme şi dorinţă de putere invada oraşul. Şi alţii plecau – ambasadori, muncitori străini, „orice persoană cu bun-simţ", după cum comenta Madar printre lacrimi.

Nu am avut timp să îl jelim pe Arsalan. A fost îngropat chiar în ziua în care l-am găsit spânzurat de copac. Baba şi trei bărbaţi care au venit la noi şi pe care nu-i cunoşteam i-au luat corpul. Când mă gândesc acum la Arsalan, îmi amintesc o persoană mare, aspră şi caldă, care voia să ne protejeze pe toţi, dar care o întrista atât de mult pe mama, încât nu ştiu ce ar trebui să simt faţă de el. Nu îmi pot întreba părinţii.

Ei au petrecut primele zile după moartea lui Arsalan certându-se în legătură cu banii lui – bani pe care el ar fi vrut să-i dea mamei. Indiferent de decizia pe care au luat-o după acele prime certuri spasmodice, pentru care era clar că mama nu avea nici forţă, nici chef, a fost ca şi cum şi-ar fi jurat să nu-l mai pomenească niciodată pe Arsalan. Madar a plantat şofran la poalele arborelui Iudei. Am urmărit-o de la fereastra de la etaj cu o noapte înaintea plecării. Ceilalţi dormeau, dar eu am stat acolo, uitându-mă neobservată la

ea cum lucra după căderea întunericului, săpând adânc, spărgând pământul cu degetele până au ajuns să-i sângereze. A intrat apoi în casă și s-a întors cu o cutie plină de frunze. Le-a plantat în jurul bazei copacului, a netezit pământul, apoi și-a aruncat brațele împrejurul trunchiului și a rămas mult timp așa. Când m-am trezit în lumina zorilor, am mers din nou curioasă la fereastră. Madar era încă acolo: acum stătea pe pământ, sprijinită de copac, adormită. A fost, bănuiesc eu, modul ei de a-și lua la revedere; apoi, Arsalan a fost șters din discuțiile noastre de familie, surghiunit în amintiri. Am luat-o de la început. Fugind încă o dată.

În acea dimineață, Omar s-a întors la casa albastră cu un camion mare, acoperit, cu prelata ciuruită de găuri, condus de unul dintre bărbații care îl ajutaseră pe Baba să își îngroape prietenul. Ne-am petrecut ziua terminând de împachetat – scoțând lucruri, punând lucruri, scoțând din nou lucruri. E greu să alegi ce rămâne și ce nu atunci când îți lași în urmă vechea viață și tot ce ai cunoscut. E greu de știut ce îți va fi cel mai de folos atunci când nu înțelegi unde mergi și de ce. Așa că făcutul bagajelor a durat mai mult decât ar fi fost de așteptat în mod rezonabil. La sfârșit, valizele, cufărul și gențile au fost închise. Nu mai era vreme să ne răzgândim. Omar ar fi vrut să-și ia și vechea bicicletă, dar Baba a spus nu. Nu ar fi fost loc. Omar s-a bosumflat. Trebuia să luăm haine călduroase și simple și numai lucruri practice. Un teanc de cărți capitona fundul cufărului: ghiduri de călătorie rusești, cărți de gramatică franceză, o enciclopedie veche, cărțile de la universitate ale lui Madar, cărți de poezie – una plină de poze cu flori pe care Madar o iubea foarte mult –, toate îngrămădite în cufărul destinat să călătorească cu noi. La apusul soarelui, ne-am înghesuit cu toții împreună cu Madar în spatele camionului care ne aștepta, alături de valize, genți și cufărul greu de piele. Baba s-a urcat pe scaunul din față lângă șofer și am stat o vreme în liniște, fiecare cufundat în propriile gânduri, până când noaptea s-a așternut peste oraș. Apoi am plecat.

Nu am spus nimănui că plecăm. Baba voia să dispărem pur și simplu.

– E mai bine să nu anunțăm pe nimeni, ne-a spus, avertizându-i pe Omar, pe Ara și pe Javad să păstreze tăcerea.

– De ce, Baba? l-a întrebat Ara pe un ton plângăreț.

Nu le-a răspuns, lăsându-i solemni și furioși că nu își puteau lua rămas-bun de la colegii de școală. Moartea lui Arsalan ne neliniștise pe toți și știam că Baba avea dreptate, înțelegând totul așa cum noi nu eram în stare. În casa aceea nu mai puteam fi acasă.

Stelele sclipeau deasupra noastră când am aruncat, prin rupturile din lateralele prelatei, o ultimă privire spre casa albastră, acum învăluită în întuneric, cu luminile Kabulului în vale. Madar ne-a adunat pe toți lângă ea, ca pe niște pui sub cloșcă, și am încercat să adormim în legănatul camionului care urca, lăsând în urmă valea, spre aerul rece al nopții din Hinducuș.

Camionul era prăfuit, murdar și mânjit cu ulei. În mod ironic, era un vechi model sovietic, abandonat în goana plecării de forțele în retragere. Din acest motiv, declarase Omar foarte mândru, reușise să facă o afacere așa de bună.

– Înțeleg, a spus Ara, dându-și ochii peste cap. Asta pentru că doar un fraier ar vrea să se afle într-un camion sovietic zilele astea. Îți mai rămâne doar să desenezi o țintă pe acoperiș și ai terminat povestea.

Cu toții ne-am foit stingheriți, de acord că avea logică ce spunea ea. În timp ce camionul se opintea pe șoseaua care șerpuia către munți, Javad devenea tot mai palid, încercând din răsputeri să nu vomite peste tot. Lui Arsalan cel mic nu îi păsa prea tare în ce fel de vehicul ne aflam și dormea fericit, legat la pieptul lui Madar. M-am sprijinit de umărul ei și am încercat să adorm, însă sunetele ciudate, mirosurile și mișcările camionului m-au ținut trează; și așa s-a făcut ca eu și Madar să fim singurele persoane din spatele camionului care nu dormeau când am început să încetinim, pentru că pe drum apăruse un punct de control neoficial al mujahedinilor. Era păzit de

doi bărbaţi tineri cu puşti pe umeri, care îi făceau semne camionului să oprească. Stăteau lângă carcasa arsă a unui tanc sovietic abandonat şi lăsat să ruginească la marginea drumului. Era unul dintre multele astfel de semne ale retragerii pe lângă care aveam să trecem pe măsură ce lăsam oraşul în urmă.

– Luptători, a şuierat Baba.

Madar se prefăcea că doarme.

Fuseserăm avertizaţi să nu spunem nimic în cazul în care s-ar fi întâmplat aşa ceva. Baba avea să vorbească cu ei. Noi nu trebuia să spunem nimic. Mai ales despre Arsalan. Nu trebuia să îl mai menţionăm vreodată pe Arsalan. Am tras cu ochiul printr-o gaură din prelată, ascultând scârţâitul paşilor care treceau pe lângă camion. Bărbaţii vorbeau cu Baba şi cu şoferul. Am auzit nişte râsete, apoi unul dintre bărbaţi s-a îndepărtat de camion, ţinând în mâini un teanc de bancnote şi zâmbind spre Baba înainte să ne facă semn să ne mişcăm. Nu am mai avut alte probleme pe parcursul călătoriei şi, după ore lungi de drum prin noapte, cu oasele trosnind, după ce şoferul ne-a întrerupt călătoria ca să doarmă, am sosit dimineaţa devreme în provincia Baghlan, trecând pe întuneric mai întâi prin oraşe, apoi prin vreo două sătuce adormite, până când am ajuns pe drumul de munte îngust care ducea spre satul bunicilor mei, mama şi tatăl lui Baba, acei oameni pe care nu îi întâlniserăm niciodată, dar pe care ni se părea că îi ştim deja din poveştile lui Baba.

Şoferul a oprit din nou pe marginea drumului şi a scos din spatele camionului un covoraş pentru rugăciunile de la răsărit. Am dat la o parte prelata şi am privit valea şi munţii aflaţi de-o parte şi de cealaltă. Nu ieşisem niciodată până atunci din zgomotul şi haosul Kabulului; nu cunoscusem decât oraşul, aşa că spaţiul şi liniştea văii m-au copleşit. Am stat tăcută, aşteptând, în timp ce Javad şi Ara se certau. În faţă, Baba era acum treaz, după ce aţipise o oră sau două. În scurt timp am pornit din nou, hurducăindu-ne pe drumul îngust de munte. Când camionul a început să urce iar, tot mai departe de câmpii şi tot mai sus spre munţi, Baba s-a înveselit,

fiind cuprins de o stare de spirit mai bună; a început să zâmbească și să glumească cu șoferul, un tadjic slab la față pe nume Majeed.

Sus, în sat, trebuie că cineva urmărise camionul care-și făcea drum pe șoseaua accidentată. Presupunând că eram sovietici cu un simț al direcției slab, un singur foc de avertizare a răsunat în vale, glonțul ricoșând din stânci lângă roți.

– Bismillah[1]! a strigat Baba în timp ce al doilea glonț a fluierat pe lângă noi.

În loc să se lase în jos sau să îi ordone șoferului să întoarcă, Baba s-a aplecat peste fereastră și a strigat spre sat – un strigăt special, subțire și puternic, care a răsunat în munți. Împușcăturile s-au oprit la fel de brusc precum începuseră.

După ce am intrat pe ultimele serpentine ale drumului de munte, fiecare curbă ne-a făcut să ne ținem respirația, întrucât camionul trecea periculos de aproape de margine, prinzând între roți bucăți de pietre desprinse, în timp ce noi, copiii, ne aplecam în afară pe una dintre laturile lui, minunându-ne de prăpastia adâncă de până la valea de dedesubt. Madar, pe de altă parte, se ruga în tăcere. Simțindu-i frica, Majeed i-a strigat:

– Nu ar trebui să ne îngrijorăm că vom cădea în vale, ci de minele pe care le-au lăsat peste tot. Un dar de despărțire!

Râdea ca un smintit, căutând cu privirea semne de pericol pe drumul din față.

– Allah să ne protejeze, i-a răspuns Madar, ținându-ne strâns pe Arsalan cel mic și pe mine în timp ce camionul se opintea la curbe.

La un moment dat, s-a oprit într-o piață prăfuită din apropierea unui pâlc umbros de plopi. Deasupra pieței, satul era scobit în versantul muntelui; o serie de trepte șerpuite urcau panta, iar casele erau construite în peșterile din stânci. Puteam vedea ușile și ferestrele câtorva zeci de case tăiate în stâncă. Satul părea atât de mic, în comparație cu Kabul. Majeed și-a șters sudoarea de pe frunte, apoi

---

[1] În numele lui Allah! (n.tr.)

am auzit strigătele sătenilor care coborau în grabă treptele ca să ne întâmpine. În fruntea petrecerii improvizate de bun venit era Amin, un prieten din copilărie al tatălui meu, care ținea în sus o pușcă veche.

– Așa ne întâmpini tu, Amin? a râs Baba.

Apoi s-au îmbrățișat. Amin părea intimidat și parcă nu-i venea să creadă că Dil, vechiul său prieten, era acolo, în fața lui.

Din spatele lui Amin a venit alergând Baba Bozorg, bunicul meu. Madar ne-a netezit agitată părul, ne-a îndreptat hainele și ne-a dat drumul să ieșim grămadă din spatele camionului, apoi, câteva secunde mai târziu, a coborât grațios cu capul acoperit cu grijă, ținându-l strâns în brațe pe Arsalan cel mic, încă adormit.

Bunicul meu plângea, fiind șocat și fericit totodată să ne vadă pe toți coborând cu greutate din acel vehicul dubios – nevătămați, din fericire, dar nu datorită lui Amin. Bunicul a cuprins umerii lui Baba cu brațele, ca și cum ar fi vrut să verifice că nu era vreo iluzie sau vreun djinn[1], ci cu adevărat fiul său. Alți săteni care ieșiseră să vadă ce era cu toată agitația ne priveau curioși. Iar mie, care eram obișnuită cu viața de oraș și copiii de acolo, acești copii de munte mi se păreau atât de sălbatici și de liberi, cu picioarele lor goale pline de praf și cu pielea lor brună de la soare și noroiul de pe dealuri. Era o zi rece, cu zăpadă pe vârfurile munților, dar cerul se arcuia albastru și fără nori deasupra capetelor noastre. Aerul era atât de curat și de limpede, încât îl inspiram adânc, cu poftă.

Bunicul ne-a ridicat pe fiecare dintre noi, copiii, îmbrățișându-ne pe rând și învârtindu-ne în aer.

– Și aici cine e? m-a întrebat. Și tu? a zis apoi spre Javad.

Am zâmbit și i-am spus cum ne cheamă.

– Din nou! a strigat, spuneți-mi din nou!

Ochii îi zâmbeau spre noi, iar râsul lui puternic și gutural ne-a molipsit pe toți și am început să chicotim – nu era chiar cea mai

---

[1] Creatură supranaturală din mitologia arabă (n.tr.)

cuviincioasă purtare. După panica și haosul din ultima săptămână petrecută în casa albastră, această primire călduroasă părea o întoarcere acasă. Bunicul ne-a deschis drumul spre casa lui, urcând scările săpate în coasta dealului, vorbind în tot acest timp cu Baba. Madar și cu noi, copiii, îi urmam.

– Ține pasul, Javad! l-a mustrat Madar, pentru că fratele meu rămăsese în urmă, holbându-se la toată lumea.

Apoi veneau sătenii care ni se alăturaseră, în timp ce copiii satului treceau ca săgețile printre noi, trăgând curioși de hainele noastre de oraș, fascinați de cât de ciudați eram în mijlocul lor. Ne urma și șoferul, obosit și înțepenit după orele de condus pe drumul de munte. Se uita precaut la Amin, care-și ținea mândru arma pe umăr. Câțiva băieți mai mari din sat cărau valizele și târau cufărul greu de piele, izbindu-l de scările din piatră pe toată durata drumului spre casă.

Din pragul ușii, bunica noastră, Maman Bozorg, cu fața zbârcită de soare, ne-a primit pe toți cu un potop de lacrimi și cu pahare de ceai cald, turnat dintr-un ceainic care stătuse pe foc lângă casă. Cu toate că nu-mi întâlnisem până atunci bunicii, mă simțeam de parcă i-aș fi cunoscut de o veșnicie, de parcă și ei m-ar fi cunoscut, iar căldura și intimitatea ne-au cuprins repede pe toți. Sau, cel puțin, pe mine și pe Javad. Părea că și pe Omar, cu toate că încerca din răsputeri să pară mai matur și distant. Nu și pe Ara însă, care era absolut nefericită, înconjurată de lumina tremurătoare din casa săpată în peștera întunecoasă; se retrăsese în sine, tăcută și pe gânduri.

Casa bunicilor mei fusese construită în interiorul coastei stâncoase a muntelui. Tot satul era format dintr-o serie de case rupestre din pământ și piatră, cuibărite pe pantele dealurilor. Înăuntru, pereții erau spoiți cu alb, curbați și boltiți deasupra capului. De la înălțime ar fi fost greu de zis că se afla acolo un sat, dacă n-ar fi fost femeile care se repezeau din casă în casă, fumul care ieșea pe coșuri dimineața sau bărbații care lucrau pământurile de jos, dinspre vale,

și copiii adunați în jurul pieței improvizate, pline de praf, de sub stâncile maronii. Mai sus, deasupra satului, caprele și oile păşteau libere pe bucățica de deal dinspre vârfurile munților presărați cu zăpadă, de unde se zăreau piscuri semețe și, mai departe, alte teritorii de la marginea Afganistanului.

Alte lumi. Erau extrem de diferite față de Kabul, iar eu stăteam acolo, scufundându-mă în ele.

În casă, Maman Bozorg și mama forfoteau în jurul copilului; Maman Bozorg îl ținea în brațe și îl gâdila sub bărbie, în timp ce Arsalan cel mic gângurea îndatoritor.

Baba și bunicul făceau loc și organizau adăpostul pentru noi. Într-o parte aveau cămara pentru mâncare: cartofi, saci de făină și orez. Plita era lângă ușă. Un vraf de perne și de preşuri mobilau spațiul mic. Lampa cu kerosen pâlpâia, luminând colțurile întunecoase din fundul casei-peșteri. Noi fuseserăm obișnuiți cu altceva și am văzut-o pe Madar făcând o grimasă.

– Veți rămâne cu noi, e destul loc și așa ar trebui să fie o familie, insista bunicul, gesticulând spre camerele sărăcăcioase din fundul peșterii principale.

Madar i-a mulțumit și lui, și lui Maman Bozorg, și a rămas stabilit – aceea avea să fie noua noastră casă.

Tăcută, cu umerii tremurându-i, Ara a început să plângă și s-a dus în pragul ușii, privind în vale, ca nu cumva bunicii să îi vadă lacrimile. Deasupra capetelor noastre se avânta un vultur cu aripile brune larg întinse. Ara l-a privit planând, dând roată și apoi, simțindu-și prada dedesubt, plonjând din albastrul cerului. Umerii Arei tremurau și mai mult. M-am dus spre ea și, fără să știu de ce, am luat-o de mână și am stat acolo împreună, căutând cu ochii vulturul care dispăruse.

În spatele meu, Madar părea pierdută și nesigură și, deși zâmbea și râdea cu Maman Bozorg, ca și cum ar fi fost prietene vechi, era clar că și ei îi era dor de casa albastră și de viața din care fugiserăm.

Mai târziu ne-am adunat cu toții în jurul focului, pentru a mânca împreună cina alcătuită din kofta[1] și pulao[2]. Orezul era dulce și lipicios, o masă gătită cu dragoste. Sătenii erau emoționați și forfoteau datorită venirii noastre, bucurându-se cu toții să îl vadă din nou pe Baba și întrucâtva speriați de soția lui frumoasă și cu maniere de doamnă. După masa din casa bunicilor, când femeile mâncaseră înăuntru și bărbații afară, s-a cântat și s-a dansat, în timp ce focul își arunca vesel flăcările către noi. Era prima noapte din câte îmi puteam aminti când nu auzeam niciun foc de armă. Sus, pe munte, noaptea era mult mai întunecată, mai rece și mai liniștită decât în Kabul. Am stat toți afară privind cerul nocturn și țara care ni se așternea în față. Țara noastră. O stea a traversat cerul. Când a văzut-o, Madar a strigat: „Arsalan!“ Apoi, surprinsă de propria ei purtare, s-a dus la copilul care dormea înăuntru.

În noaptea aceea am dormit cu toții așa cum nu făcuserăm niciodată în casa albastră, îngrămădiți unii în alții. Am adormit buștean în aerul rece de munte, iar pacea care se coborâse asupra noastră a fost tulburată doar de urletul ocazional al vreunui câine din sat. Dormeau chiar și Ara și Madar, deși neliniștite de noile noastre condiții de viață, iar asta, după cum zicea Baba Bozorg, era așa cum se cuvine.

La urma urmei, aici era acasă acum.

---

[1] Chiftea cu carne (n.tr.)

[2] Pilaf (n.tr.)

Capitolul 5

Acasă

Vocea lui Baba Bozorg îmi revine în minte când stau în vagon privind lumina care se scurge din zi.

Rezemată de geam, singură, cu picioarele încrucișate pe scaun, mă legăn înainte și înapoi.

Îmi privesc reflexia în timp ce peisajul se estompează. Uneori e ca și cum aș fi acolo, ca și cum aș fi fata aceea prinsă în capcana de sticlă.

Ea se mișcă, se apleacă, își dă părul de pe față. În colțul ochiului ei se vede umbra unei vânătăi.

Pentru o secundă, cred că e Ara.

Gândurile mele aleargă acum din ce în ce mai repede. Tot încearcă să mă ducă... să mă ducă... Unde? Ce ar trebui să aud?

Îmi apăs degetele pe sticlă. Roțile trenului răpăie sacadat.

Închid ochii și aud vocea Arei spunându-mi: „Ai grijă de tine, Afsana".

Fata din fereastră îmi întoarce privirea. Buzele i se mișcă.

Spune ceva iar și iar. Mă apropii să o aud.

Un singur cuvânt.

Acasă.

Capitolul 6

Munţii, casa rupestră, traiul cu Baba Bozorg şi cu Maman Bozorg deveniseră noua noastră casă.

Pe măsură ce ne obişnuiam cu viaţa satului, conversaţiile de pe versantul muntelui păreau să graviteze în jurul a două subiecte-cheie - mai întâi de toate, sănătatea și bunăstarea oilor și a caprelor; apoi, șoptite în piaţă sau la fântână, zvonurile care circulau din casă în casă despre tinerii furioși care doreau să aducă în ţară o nouă ordine. Oamenii spuneau că mujahedinii duseseră lucrurile prea departe, iar ţara ajunsese coruptă. Acum, că sovieticii plecaseră, aveau nevoie de altcineva pe care să dea vina. Veneau șoapte și zvonuri despre idei noi, despre tineri care studiau în madrasa[1] în Pakistan sau de partea cealaltă a graniţei, aducând înapoi un nou mod de gândire, precum și metode noi de restabilire a păcii și siguranţei.

În sat, părerile erau împărţite între cei care îmbrăţișau schimbarea și cei care credeau că aceasta nu putea aduce decât și mai multă nefericire.

Ori de câte ori Baba îi menţiona pe acești tineri, așa-numiţii talibani, și ideile lor, Madar își dădea ochii peste cap.

– Ce știu ei, o grămadă de școlari analfabeţi cu kalașnikovuri? spunea ea.

La început râdea, însă cu trecerea timpului a devenit tot mai precaută, ca și când ar fi simţit limbi iuţi peste tot. Madar și Baba

[1] Colegiu în care se studiază religia islamică.

nu mai vorbeau despre sovietici, nici despre tânăra lor iubire comunistă. Toate fuseseră abandonate în casa albastră, iar speranţele lor lăsate să ruginească precum carcasele răsturnate ale camioanelor și ale tancurilor sovietice care umpleau trecătorile montane. Se pare că aici, în vale, sovieticii întâmpinaseră mai mult sprijin și mai puţină rezistenţă decât în alte locuri. Asta înţelesesem din discuţiile din piaţă ale bărbaţilor, care se întrebau ce schimbare ar putea aduce talibanii. Era totuși mai bine să nu spui nimic, să te prefaci că aceste probleme nu ne-ar putea afecta viaţa.

La început, nu îmi păsa de nimic din toate astea. Eram prea tânără ca să reprezinte ceva care mi-ar fi schimbat viaţa. Și de ce mi-ar fi păsat, când mă puteam distra alergând caprele, urmărindu-le apoi cum se izbesc unele de altele, behăind în jos pe coasta pietroasă a muntelui, în timp ce goneau ca să se îndepărteze cât mai mult de mine? Petreceam ore întregi întinsă pe iarbă, privind cum făceau norii modele pe cer. Mă jucam cu fetele de vârsta mea din sat, cu care alergam în sus și în jos prin intrândurile de pe coasta dealului, strigând unele la altele. Ecourile vocilor noastre răsunau în vale. Eram prea mică să îmi fie dor de Kabul, așa cum îi era dor Arei.

– Hai la joacă... am chemat-o pe Ara înainte s-o iau la fugă.

A stat frecându-și obrazul, uitându-se cum mă transformam într-un fir de praf, departe pe deal.

– Nu vezi că-s ocupată, Afsana? a strigat după mine.

Era adevărat. Vedeam că era ocupată cu propria ei nefericire, așa că am lăsat-o în pace. A rămas o figură pierdută, solitară de cele mai multe ori în primele zile, reticentă în a căuta prietenii; nu dorea să admită că asta era acum casa noastră, așa că se izolase, stând singură și gândindu-se la foștii săi prieteni de la școală și la vechiul său mod de viaţă.

– De ce e sora ta așa de mândră? m-a întrebat într-o zi, cu o sclipire răutăcioasă în ochi, una dintre fete, mai înaltă decât celelalte.

Nu am știut ce să îi răspund. Firește, mândria era un păcat. Am dat din umeri și fata mi-a zâmbit triumfătoare. Nespunând nimic, am îngăduit să pară adevărat. Ara – a cărei frumusețe îi speria pe băieții și pe bărbații din sat, stârnind invidia în inimile fetelor – a fost lăsată să aibă grijă de Arsalan cel mic și a fost exclusă din jocurile noastre de pe deal.

Rutina ne-a cuprins pe toți. După bombardamentele și focurile de armă constante din jurul Kabulului, era nespus de reconfortant să dormi sus, în sat. Aici, singurele zgomote nocturne din munți erau făcute de animale. Javad încerca să mă sperie cu povești cu lupi, leoparzi de zăpadă și urși înfometați, dar nu mai auzeam luptele și nu puteam crede poveștile lui neverosimile, așa că începeam să mă simt din nou în siguranță. Ignoram discuțiile aprinse dintre părinții mei sau dintre Baba și Baba Bozorg. Cât despre zvonurile care veneau din piață, era ușor să le ignor. În schimb, îmi îngăduiam să fiu fericită.

Zăpezile iernii se topiseră. Flori sălbatice dansau acum pe coastele dealurilor, iar cântecele grangurilor în drumul lor spre nord umpleau cerul. Baba Bozorg ne ducea pe mine și pe Javad pe cărările din munte; ne arăta o mulțime de păsări și de flori și ne învăța despre plante și anotimpuri, depănând povești despre greutățile cultivatului în pământul tare și uscat din cauza secetelor ce se prelungeau de la an la an.

– Cu toate astea, este bine, spunea el când ne vedea ochii mărIți. La urma urmei, suntem încă aici.

Însă acele vremuri pașnice și netulburate nu aveau să dureze prea mult.

În lunile care au urmat, în sat au ajuns vești despre intețirea luptelor dintre mujahedini și noii luptători, vești despre părțile sudice ale țării căzute în stăpânirea talibanilor, care instituiseră noi legi și decrete, vești despre feluri în care talibanii schimbau deja viețile oamenilor. Erau bine înarmați, antrenați și hotărâți.

Știau ce vor să realizeze, cum să obțină controlul asupra țării și cum să facă ordine din nou.

Privind în urmă, schimbarea părea să se fi întâmplat peste noapte, dar, desigur, în tot acest timp se întâmpla în jurul nostru; însă eram prea ocupați sau refuzam să o vedem ori ne prefăceam că nu se întâmplă nimic pentru că ne săturaserăm. Baba și Omar vorbeau încet, ferindu-se de noi. Eu și Javad plecam cu Baba Bozorg în diminețile însorite de vară ca să păzim oile. Iar Madar era vigilentă – aștepta. Ara își făcea de lucru îngrijindu-l pe Arsalan cel mic și o ajuta pe Maman Bozorg, preferând întunericul casei rupestre privirilor cercetătoare ale sătenilor.

– Cine sunt acești talibani? l-a întrebat Javad pe Baba Bozorg într-o zi, în timp ce stăteam pe niște bolovani de pe munte.

Păzeam oile care rătăceau pe coastă, căutând hrană pe terenul uscat și stâncos. Baba Bozorg a lovit pământul cu ramura de salcie pe care o folosea ca să conducă oile înapoi.

– Nu te privește pe tine, a răspuns el, cu ochii ațintiți spre Javad. Nu au nimic, așa că vor să ia totul. Calea lor nu e și a ta, Javad. Uite... a zis el, întinzându-și brațele deasupra văii. Tu ai totul. Aici e totul.

Baba Bozorg și-a dus mâna la inimă. Javad nu a spus nimic și a rămas tăcut pentru tot restul dimineții.

Însă Baba Bozorg nu avea dreptate și, în curând, schimbarea avea să ne privească pe toți.

La început, păreau câțiva tineri nemulțumiți care căutau schimbarea, cu gândirea zeloasă a unor băieți în pragul vieții adulte. Majoritatea oamenilor au crezut că vor dispărea încetul cu încetul. Dar nu a fost așa. Numărul lor a crescut și, odată cu aceasta, au venit un nou val de lupte și noi pedepse oribile: tăierea membrelor, execuții, ocară publică. Bărbații erau obligați să își lase bărbile să crească; femeile, să se acopere din cap până în picioare! O mulțime de burka de culoarea cerului au început să puncteze peisajul. În timp ce noile legi erau instaurate, panica a crescut tot mai tare și, în

final, s-a răspândit până când, în tot Afganistanul, bărbații, femeile și copiii – familii ca a noastră – au început să fugă pentru a scăpa de lupte, de ceea ce avea să urmeze. Speranța se transformase în frică, iar frica în groază.

Mulți oameni erau atât de disperați să scape, încât preferau să trăiască o viață precară într-una dintre taberele de refugiați de la granițe, lăsându-și bunurile și casele în urmă, fugind de acești bărbați tineri și de mânia lor. Baba și Baba Bozorg vorbeau întruna despre asta, despre exodul care începuse și care se adăuga la cel prilejuit de sovietici. Oamenii plecau încă o dată. Auzeam și noi aceleași lucruri noaptea, când ascultam la radioul cu tranzistori al lui Baba – voci străine, pocnind prin aer, ne spuneau ce se întâmpla în țara noastră. Madar traducea și noi stăteam lângă lumina pâlpâitoare a lămpii cu kerosen, minunându-ne de norocul nostru de a fi atât de departe de lupte, de a fi în siguranță aici, în munți, în vârful lumii.

Mă bucuram că viața noastră nu era așa. Eram împreună, chiar dacă fuseserăm obligați să venim în munți pentru a fi departe de orașele mari și de lupte, chiar dacă asta însemna să trăim în peșteri – cel puțin eram liberi și în siguranță.

– De ce nu ne luptăm cu ei? obișnuia să întrebe Omar.

Bărbații ridicau din umeri și se dădeau la o parte stânjeniți. La momentul acela, Omar începuse să participe, alături de toți bărbații din sat, la adunarea lor zilnică din casa unuia dintre bătrânii satului. Se întorcea de fiecare dată plin de idei și de vorbe înflăcărate. Baba se uita mândru la el, la fiul său războinic.

– Ce faci când ești atacat? Fie te predai, fie te aperi. Trebuie să ne apărăm. Nu putem fugi de problemă. Nu ne putem ascunde de ea, nu ne putem ascunde de ei.

Omar își susținea punctul de vedere, iar Baba dădea din cap aprobator, apoi gesticula cu brațul întins spre noi toți.

– Și nici nu poți să îi pui pe alții în pericol.

Era tot ce răspundea la protestele lui Omar, așa că, treptat, s-au îndepărtat unul de altul. Omar a început să petreacă din ce în ce

mai mult timp în afara casei, vorbind cu bărbaţii, noii săi prieteni. Nu mai avea prea mult timp să stea şi să se joace ori să vorbească cu mine sau cu oricare dintre noi. Înainte obişnuiam să ne uităm împreună pe cărţile aduse de Madar şi de Baba din oraş. Era una care îmi plăcea, despre flori şi plante. Omar era mai interesat de una despre Rusia.

– Uite, Afsana, zicea el, arătându-mi câteva imagini cu un tren traversând un pod înalt de deasupra unui lac. Imaginează-ţi cum ar fi să construieşti aşa ceva!

Era fascinat de poduri şi de inginerie – de cum să facă lumea să funcţioneze aşa cum îşi dorea.

– Într-o zi o să te duc în această călătorie – o să mergem cu toţii, o să călătorim împreună pe calea ferată transsiberiană.

Ochii i s-au luminat în timp ce râdea, iar eu am zâmbit, gândindu-mă la cât de visător era fratele meu dacă îşi imagina că aveam să fim toţi atât de departe de casă. Urmărea cu degetele desenul cu ruta trenului şi o întreba pe Ara – care citea cel mai uşor în rusă dintre noi toţi – numele staţiilor de pe traseu. Ulan-Ude, Ircuţc, Krasnoiarsk, Novosibirsk, Ekaterinburg. Ne minunam de aceste locuri. Omar făcea planuri pentru o lume nouă. Una de care voia să avem toţi parte.

Dar acum, că discuţiile despre lupte se înteţiseră, era prins cu planuri şi cu visuri noi – numai că pe acestea alesese să nu ni le împărtăşească.

În ziua de târg stătea în piaţă, fumând atunci când nu îl vedea Baba. Era furios pe nedreptatea din lume. Se certa mai mult decât de obicei cu Javad, aşa că Madar a hotărât că venise timpul să mergem toţi la şcoală.

– Stai locului, Afsana! zicea ea.

Apoi m-a tras de haine şi mi-a legat părul la spate.

– Să fii atentă la învăţător. Nu le da atenţie băieţilor dacă te tachinează. Învaţă, Afsana.

Mi-a aruncat apoi o privire severă. În prima zi de școală, am pupat-o de la revedere înainte să cobor spre piață. Când m-am uitat înapoi, încă stătea pe versant, privindu-mă cum plec.

Zilele noastre luaseră o nouă turnură. În loc să mă joc în curtea casei albastre, acum se aștepta de la mine să mă alătur copiilor mai mari la școală. De fapt, nu era decât un loc în care se adunau copiii satului, cei care nu lucrau în vale sau pe munte, mai mult băieți decât fete, toți întinzându-și gâturile ca să-l urmărească pe învățător – Najib, un tânăr plăcut, îmbrăcat într-un salwar kameez[1] alb – cum scria pe o tablă prăfuită timp de câteva ore în fiecare zi. Stăteam pe preșuri, cei mai tineri și scunzi în față, cei mai mari în spate. Ne învăța să citim și să scriem și ne preda matematică, istorie și limbi străine. Studiase la Universitatea din Kabul, la fel ca Baba și Madar, și știa multe lucruri. Najib găsea o bucurie în a preda, în a-și împărtăși cunoștințele. Ne urmărea pe toți cum învățam, mândru de munca sa. Nu credea că era inutil să fim educați doar pentru că trăiam în munți, departe de viața orașului. Mi se deschideau astfel noi lumi și mă încânta să scriu în praf cu un băț literele nou învățate, revenind ca în transă pe curbele formelor. Cel puțin, până când Javad sau vreun alt băiat din sat venea și dădea cu piciorul în praf, ștergând cuvintele pe care le scrisesem cu trudă pe jos. Atunci o luam de la început, dornică să învăț. Și, din nou, băieții îmi ștergeau semnele, râzând de cum târam bățul greu prin pământ. Fugind pe lângă mine, unul dintre ei m-a împins și am căzut.

– Lăsați-o în pace!

M-am uitat în sus, din norul de praf. Una dintre fete, nou-venită în sat și vecină cu noi, stătea acolo cu brațele încrucișate, uitându-se fix la băieți.

– Haide, plecați! a strigat ea alungându-i, iar băieții au luat-o la goană, râzând de tânăra neînfricată cu ochi negri.

---

[1] Costum tradițional originar din subcontinentul indian, purtat în Afganistan atât de femei, cât și de bărbați, constând, la bărbați, din pantaloni și cămașă lungă, lejeră (n.tr.)

– Naseeba, a spus, ajutându-mă să mă ridic.

Mi-am șters praful de pe haine.

– Afsana, i-am răspuns.

– Ea e sora mea, Robina.

O fată frumușică stătea în spatele ei zâmbind.

– Locuiam acolo, a adăugat Naseeba arătând în jos, spre vale, dar ăsta este satul în care a copilărit mama și acum locuim aici.

Nu m-am gândit să o întreb de ce.

Și așa mi-am făcut noi prietene – Naseeba și Robina, gemene, de aceeași vârstă cu mine, trăiau acum în locuința rupestră de lângă casa lui Maman Bozorg, care până atunci fusese goală. Naseeba avea părul și ochii închiși la culoare și pielea brună – ca noi, pentru că toți ne întunecam la piele în zilele senine de pe munte. Sora sa Robina era ciudat de palidă, o fată cu ochii verzi, cu păr subțire și blond. M-au luat în grija lor și și-au făcut un scop din a mă învăța obiceiurile de la munte. Nas era cea serioasă; Robina era mai fericită și mai gălăgioasă. Cumva le ajutam să se echilibreze. Aveau o soră mai mare, Masha, o fată foarte frumoasă, de aceeași vârstă cu Ara. Așa că, în timp ce eu m-am împrietenit cu gemenele, Ara s-a apropiat de Masha, care avea să fie singura ei prietenă. Prea mare ca să se mai joace în praf, încă nu suficient de mare ca să fie închisă în casă, Ara lăsa impresia unei figuri solitare, părăsită de prietenii ei sofisticați din Kabul.

Ara și Madar petreceau și ele ore întregi vorbind, fiecare agățându-se de cealaltă în căutarea unui sprijin. Deși afișa constant un zâmbet obosit, pe Madar o chinuia viața dură de la munte, atât de diferită de cea cu care fusese obișnuită. Cât timp fusese studentă la universitate, viața asta i se păruse fermecătoare, plină de neprevăzut, având un fel de aură de libertate, dar acum o vedea doar ca pe o viață grea, un mod de supraviețuire în fața anotimpurilor. La început, femeile din sat au încercat să o implice în discuțiile și în munca lor, încurajate de Maman Bozorg, dar curând și-au dat seama toate că mintea și inima lui Madar erau în altă parte. Aici, ea

și Baba nu se puteau certa – nu aveau nici loc, nici intimitate –, așa că treceau adesea zile întregi fără să își spună prea multe unul altuia. Mimau niște banalități, suficient cât să lase impresia că totul era bine între ei atunci când nu era, când părea că nu va mai fi niciodată bine după toate cele întâmplate în casa albastră. Își îngropaseră fericirea odată cu Arsalan. Noi, copiii, preferam să ignorăm această atmosferă de disperare, fiind prea obișnuiți deja cu ea pentru a o mai considera altfel decât normală.

La fel ca mie, lui Javad i-au plăcut rapid aerul curat al muntelui, noile libertăți, spațiul, întinderea vastă a cerului și alergatul cu picioarele desculțe după turmele de capre și de oi ale lui Baba Bozorg. Sovieticii nu reușiseră să ajungă aici cu tancurile și cu minele lor. Se părea că localnicii îi sprijiniseră, în general, ajutându-i în același timp și pe mujahedini, așa că nu exista pericolul minelor, care împânziseră valea. Aici, casele nu fuseseră distruse; oamenii fuseseră lăsați în pace, fiind prea departe pentru ca soldaților să le pese de ei. Ne simțeam în siguranță, aproape de nori, protejați de Allah. Și Javad, ca toți băieții, alerga liber.

Popular printre copiii satului, cu râsul său molipsitor și veșnicele glume, Javad s-a acomodat cu traiul din munți ca și cum aici ar fi fost casa sa dintotdeauna. Nu avea vreme pentru Omar, care se plângea de talibani. Chiar dimpotrivă. Javad simțea că, după plecarea sovieticilor, trebuia să le mulțumească talibanilor pentru această viață nouă și fericită. Nu putea să vadă mai departe de această noțiune, așa că frații mei se certau des și se bosumflau unul pe altul până când Omar o pornea prin munți, adeseori pentru ore întregi. Nu îl întrebam niciodată unde mergea sau ce făcea. Era suficient că, pentru câteva ore, era pace în familie, că nu mai existau certuri. Cu toții ne doream pace.

Ziua mea preferată era cea de târg, pe care eu, Nas și Robina ne-o petreceam printre diversele cotigi încărcate cu portocale, nuci, orez, pepeni, cereale, saci cu fistic, rodii și tăvi grele cu ciorchini de struguri. Femeile satului se tocmeau și făceau troc, schimbând ce

produse puteau cu fermierii locali veniţi să vândă. În sat urcau oameni de la drumul din vale. Era o energie nouă în piaţa roşie, de obicei adormită.

Luându-ne prada cu noi, ne aşezam la umbra unui pâlc de plopi şi de sălcii aflat exact la marginea satului, ce fuseseră plantaţi de un bătrân căruia sătenii îi ziceau *malang*[1]. Acesta nu se interesa de război sau de lupte, în schimb planta în fiecare an livezi sau crânguri noi – pruni, sălcii, duzi, plopi, cireşi sau orice găsea. Săpa şanţuri ca să ajungă la rădăcini apa de izvor, având grijă de copaci fără niciun alt motiv decât bucuria de a crea colţuri de frumuseţe şi de umbră. Ne aşezam acolo şi împărţeam fructele între noi.

– Ce vreţi să vă faceţi când veţi fi mari? le-am întrebat pe Naseeba şi Robina.

– Doctoriţă, a spus Nas cu hotărâre. Aşa aş putea să vindec oamenii.

M-am gândit la asta, părea o idee bună.

– Robina?

Ea ne-a privit pe amândouă şi a roşit:

– Aş vrea un soţ bun şi o familie.

– Da, bine, dar ce vei face? Ce vei fi? am întrebat-o încă o dată.

S-a gândit o vreme, apoi a spus:

– Păi, voi fi soţie şi mamă.

Eu şi Nas am dat din cap. Subiectul era închis. Nu îmi puteam imagina că voi dori vreodată să mă căsătoresc cu vreunul dintre băieţii din sat sau cu oricare alt băiat. Dar nu ştiam cum să îi explic asta Robinei astfel încât să aibă un sens pentru ea. În acel moment, am simţit cât de diferite erau vieţile noastre, chiar dacă trăiam una lângă alta.

Mai târziu, după ce ne îndopam cu fructe şi cu pumni de nuci, îmi luam la revedere de la gemene şi mergeam la ceilalţi copii

---

[1] Termenul are diferite înţelesuri, în funcţie de regiunile Afganistanului: poate însemna atât magician, fachir, nomad, şaman, cât şi dependent de haşiş, persoană posedată, şarlatan sau persoană căreia nu îi pasă de ceea ce se întâmplă în jurul ei. (n.tr.)

adunați în colțul pieței, ca să mă joc *buzul-bazi*[1], cu arșicele de oaie împrăștiate în lumina soarelui și ecourile strigătelor și râsetelor auzindu-se în toată valea. După-amiezile, Javar și Omar jucau volei împreună cu ceilalți băieți, pe un teren improvizat, desenat cu creta. La cină mâncam chainaki[2] fiartă în ceainice deasupra focului și uneori dopiaza – din carne de miel înăbușită cu ceapă și sos de roșii. După aceea stăteam împreună în jurul focului ascultând BBC World Service la radioul cu tranzistori – o bună alegere făcută de Baba când împachetam în fugă și lăsam în urma noastră casa albastră. Radioul ne conecta la restul lumii, la un sentiment al posibilului. Nas și Robina ni se alăturau uneori.

Încercam să le întorc bunătatea povestindu-le despre Kabul și despre casa albastră. Le descriam plantele din grădină, zmeiele de pe cerul serii, priveliștea de pe acoperiș a cercului de munți cu vârfuri înzăpezite care înconjurau orașul. Le împărtășeam povești ale orașului, povești țesute de Madar în amintirile noastre, spuse din nou și din nou, ca nu cumva să le uităm.

– Le făceam munților cu mâna, le-am spus lui Nas și Robinei. Pe atunci nu știam, dar vă făceam vouă cu mâna.

Râdeam când ne imaginam crescând toate atât de departe una de alta, cu vieți diferite – și totuși, acum eram împreună, în același grup în clasa lui Najib. Și, vai, până și vecine! Părea imposibil să fie adevărat. Nas mă îmbrățișa și mă numea „soră", în timp ce Robina chicotea spre noi și mă numea „fată de oraș". Nu mă puteam hotărî dacă era o insultă, un compliment sau nici una, nici alta.

Robina se ținea după Javad ca un cățeluș cât timp eu și Nas ne jucam, fericite să construim lumi imaginare și să ne amuzăm de ce ar fi putut fi. Învățam bine la școală; prindeam rapid informația și o depozitam ca pe o comoară pe care să le-o arăt ocazional lui Madar și lui Baba sau bunicilor mei, reproducând cele știute ca pe

[1] Joc de arșice (n.tr.)

[2] Supă afgană care conține carne de miel (n.tr.)

nişte bijuterii sclipitoare ţinute în lumină. Madar, îngrijorată că şcoala din sat era prea rudimentară, completa orele noastre de zi cu zi predându-ne engleză, rusă, chiar și ceva franceză, citind, scriind, împărtășind cu noi ceea ce învăţase şi știa. Ne punea să notăm totul și ne lăuda scrisul atunci când era frumos și corect. Conversaţiile din casă treceau întruna de la o limbă la alta, până când a devenit natural pentru noi să facem așa.

– Învaţă, Afsana, îmi spunea. Învaţă pentru a putea înţelege lumea.

Faptul că învăţam constant ne plasa, desigur, mult înaintea altor copii din clasă, iar Nas și Robina își dădeau ochii peste cap ori de câte ori răspundeam (corect) la altă întrebare încuietoare din cele puse de Najib. Apoi am început să vin la școală cu o serie de întrebări de-ale mele pentru Najib, ca de exemplu: „Cum funcţionează electricitatea?" și „De câte ori ar intra Afganistanul în jurul lumii dacă ar fi să o măsurăm în acest fel?" (aflasem de curând că Pământul este rotund și petrecusem luni bune încercând să îi calculez circumferinţa). Învăţătorul se bucura auzind întrebările mele și ni le adresa înapoi tuturor, încurajându-ne să gândim singuri.

Într-o zi, m-a căutat Javad. M-a tras într-o parte și mi-a spus:

– Fă-o să înceteze.

M-am uitat la el fără să înţeleg.

– Ea... Robina... E... imposibilă.

Apoi s-a întors pe călcâie.

Din păcate, biata Robina era îndrăgostită, dar Javad nu era pregătit pentru dragoste. Am încercat să o descurajez cu blândeţe. S-a prefăcut că nu-i adevărat și mi-a spus că e o idee ridicolă. Am ridicat din umeri. Nu aveam nicio experienţă în ghidarea inimilor tinere. Pe de altă parte, mi se părea absolut incredibil ca cineva să îl poată iubi pe Javad. Nu în acel fel. I-am cerut Arei un sfat. Ea s-a gândit şi mi-a spus că va vorbi cu Masha și că vor găsi împreună o soluţie. Am răsuflat cu o imensă ușurare. Dezastrul fiind evitat, m-am întors la Javad să îi dau veștile bune. S-a înfuriat foarte tare.

– I-ai spus Arei? a urlat el la mine, vânăt de furie. Arei! Unde ți-a fost mintea, Afsana? Acum mă va zeflemisi pe vecie... Ah!

A plecat supărat și neconsolat. Am rămas lângă fântână întrebându-mă cum ajunsesem în mijlocul acestei tărășenii și dacă n-ar fi trebuit, de la bun început, să își poarte singur bătăliile și să nu mă implice pe mine. Nas mă căuta. Mi-am șters lacrimile înainte ca ea să observe.

– Robina e supărată pe tine, mi-a spus.

Am stat în tăcere amândouă. Nu știam ce să spun. Nas m-a îmbrățișat și m-am simțit mai bine, însă eram hotărâtă să nu mai intervin niciodată în încurcăturile romantice ale altora. Nu am aflat niciodată ce îi spusese Masha Robinei – dar, cunoscând-o pe Ara, nu pot decât să îmi imaginez că i-a atribuit lui Javad vreo vină oribilă și că a încurajat-o să își redirecționeze emoțiile în altă parte. Până la urmă, după cum avea să se dovedească, a fost un sfat bun, iar dragostea din copilărie s-a împotmolit înainte de a începe cu adevărat.

– Sunteți prea mici pentru astfel de prostii, ne-a mustrat Ara pe toți.

Masha și Ara păreau mult mai mature decât noi. Către ele ne îndreptam când aveam nevoie de sfaturi. Lui Nas și Robinei, în special, le plăcea să își petreacă timpul în casă cu noi toți, dar mai ales cu Ara și Masha. Mama lor, Nazarine, era acum singură, fiindcă tatăl lor fusese ucis în timpul luptelor. Nu știam sigur de partea cui sau împotriva cui luptase, ci doar că ea era tristă și plângea foarte des. De aceea nu era foarte prezentă, iar Masha avea grijă de celelalte surori în majoritatea timpului, în timp ce mama ei își petrecea timpul în casă, dormind.

– Are inima zdrobită, am auzit-o într-o zi pe Masha explicându-i Arei.

– Oh, a suspinat Ara, e grav?

– Fără vindecare, a răspuns Masha.

Nu mai auzisem până atunci de o astfel de boală și după aceea am avut tendința să o evit pe Nazarine, chiar dacă, atunci când nu dormea sau plângea, era o femeie prietenoasă, cu un zâmbet blajin și trist. Madar își mai petrecea timpul cu ea, discutând mult.

– Probleme femeiești, spunea Ara, ca și cum ar fi știut despre ce era vorba.

Cu toții creşteam şi mă obişnuisem cu noua viaţă din munţi. Părea că ar fi putut să continue la nesfârșit.

Capitolul 7

Fericirea, însă, nu a ţinut la nesfârşit.

Tăcută, stau lângă cabina lui Napoleon din capătul vagonului. Afară se lasă noaptea şi lămpile pâlpâie. Iată-mă netulburată, scoţându-mi încă o dată cartea. Anna Karenina este pe cale să-şi părăsească soţul, pregătindu-se să fugă la Moscova cu trenul de seară şi luându-şi fiul cu ea. Sunt şocată. Ce femeie! Să îşi lase inima să o conducă, să nu se supună aşteptărilor! Trebuie să-l iubească cu adevărat pe acest Vronski dacă îşi ia fiul de lângă tatăl lui. Sunt furioasă pe ea, dar, în acelaşi timp... înţeleg că îşi urmează inima. Este sinceră cu ea însăşi.

Nu pricep câteva dintre cuvintele din scrisoarea către soţul ei – vorbeşte despre *mărinimie*. Nu recunosc cuvântul şi nici Madar, nici Napoleon nu sunt pe aproape ca să îi întreb. Aşa că învârt cuvântul pe limbă. E important, cumva.

La început, lasă acest cuvânt necunoscut în scrisoare. Apoi, îl scoate. Este de două ori mai important. Sunetele nu-mi oferă niciun indiciu. Apoi se aşază să îi scrie lui Vronski şi – ce face? – rupe şi acea scrisoare. Anna e sfâşiată, inima o ia înaintea ei.

Încep să înţeleg câte ceva din înlănţuirile dragostei, din aşteptările şi cerinţele sale. Citesc pasajele iar şi iar, căutând răspunsuri, semne. Apoi stau şi o privesc, căci odată ce a făcut-o, odată ce scrisoarea a fost trimisă şi cuvintele au zburat de la ea, nu le mai poate chema înapoi.

Mă gândesc cum cânta Ara în vagonul-restaurant. Cânt aceleaşi cuvinte încet, în şoaptă, dar nu o pot face să apară. În noaptea asta nu cântă pentru mine.

Îmi privesc caietul.

Dacă aş putea să aflu cuvintele potrivite, să-mi găsesc drumul înapoi spre Ara, spre cântecul ei – dacă aş putea călători înapoi –, oare asta ar alunga toate celelalte sunete şi imagini nedorite ce mi se îngrămădesc în minte?

Vagonul e îmbâcsit – e plin de mirosuri de mâncare râncedă, de corpuri calde şi de geamuri închise. Îmi închid cartea cu ochii grei, cu mintea în sfârşit amorţită, iar trenul mă leagănă până adorm, în timp ce visele mă duc înapoi în munţi. Cartea îmi scapă din mâini, dar nu e nimeni acolo să o vadă căzând.

Capitolul 8

În luna aprilie a celui de-al cincilea an petrecut în sat, Omar a dispărut. Au apărut zvonuri cum că l-ar fi luat talibanii ori luptătorii din Alianța Nordului. Se zvonea că unii dintre tinerii străini care veneau în sat în ziua târgului și care vorbiseră cu toți băieții mai mari ar fi fost ori oamenii lui Massoud, luptători pentru libertate, ori spioni talibani. Era imposibil să știi care din două, să-ți dai seama de adevăr. Baba Bozorg se temea că Omar plecase și se pierduse pe munte, dar Baba a observat că dispăruseră o parte din haine și bocancii lui. Așa că am început să credem că zvonurile erau adevărate și că plecase să lupte împotriva talibanilor care păreau că se apropie mai mult cu fiecare zi – chiar și aici, în vârful lumii, atât de departe de orice. Refuzam să ne gândim la alternativă, că îl prinseseră chiar ei, considerându-l agitator, și că zăcea, poate, într-o pușcărie undeva, bătut sau rănit – ucis chiar. Nu puteam permite ca vreuna dintre aceste posibilități să fie adevărată.

În zilele și săptămânile de după dispariția sa, l-am așteptat cu toții, ca și când urma să se întoarcă în orice moment. Patu-ul său rămăsese abandonat pe cufărul din fundul casei rupestre, așa că am început să mă învelesc cu el și să mi-l imaginez înapoindu-se și țipând la mine să-l pun înapoi.

– Se va întoarce curând, veți vedea.

Asta era Maman Bozorg, încercând să ne liniștească pe Ara și pe mine.

– E un băiat bun, un băiat cu capul pe umeri, o să se întoarcă.

Mama a vorbit foarte puțin în zilele acelea. Dacă plângea pierderea subită a primului ei născut, nu lăsa să se vadă – de fapt, era

ca și când ar fi știut unde s-a dus, dar nu voia să ne sperie vorbind despre asta. Baba părea surprins, nesigur dacă să simtă mândrie sau teamă. Baba Bozorg era melancolic. Numai Arsalan cel mic părea neafectat.

– Ar fi trebuit să-l faceți să rămână, s-a posomorât Javad la gura casei din peșteră.

În lipsa fratelui său, devenise retras și furios, izbucnind la noi toți.

– O să fie ucis – și pentru ce?

Nimeni nu putea să-i răspundă la întrebare sau să-l aline.

– Se mai întoarce vreodată Omar? am întrebat-o pe Ara într-o bună zi, când stăteam afară, uitându-ne în vale.

Nu știu.

M-a strâns de mână. Nu-mi puteam imagina viața noastră fără Omar. Dintre frații mei, el a fost întotdeauna cel care m-a încurajat cel mai mult, ajutându-mă să studiez și să învăț despre lumea de dincolo de cele pe care le cunoșteam. Speranțele și visurile lui – să devină un inginer mare, să construiască poduri frumoase, să-și facă un drum în viață – m-au influențat, ne-au influențat pe noi toți. Iar acum nu mai era. Ne-am îmbolnăvit de tristețe, dar, cum nu știam, nu puteam fi siguri de ce i se întâmplase; fiecare dintre noi a ținut în tăcere și aproape de inimă pierderea lui Omar, temători să nu-l lăsăm să dispară de tot.

Era mai ușor să ne imaginăm că absența lui era temporară, astfel că vorbeam despre el în termenii ăștia: „Când se întoarce Omar?" Așa ziceam, hotărâți că într-o zi se va întoarce.

S-au schimbat și alte lucruri pe măsură ce lunile treceau. Sătenii sporovăiau mai puțin și erau mai vigilenți. Toată lumea se temea de spioni, ferindu-se să nu fie cumva denunțați talibanilor de către vecini. Orice mic motiv de nemulțumire căpătase o semnificație nouă. Cei care îi sprijiniseră pe mujahedini au încetat să mai vorbească despre rezistență în public. Massoud nu mai câștigase nicio luptă și se spunea că oamenii săi băteau în retragere.

Talibanii controlau de acum o mare parte din țară și erau pe cale să ocupe Kabulul. Unii spuneau că deja cuceriseră orașul și că era doar o chestiune de timp până când toată țara avea să fie supusă legii Șaria[1]. Toate acestea le-am aflat de la Baba Bozorg. Zvonurile se concentrau în jurul a ce se putea spune, ce nu se putea, cum trebuia să te porți, ce era permis și decent și îl slăvea pe Allah și ce aducea rușine. Baba a ascuns radioul. Se vorbea de brigăzi de atac, grupuri de menținere a ordinii publice responsabile cu bătăile, amputări pentru acuzații de furt. Au început să aibă loc lapidări. Circulau vești despre dispariții. Persoane iubite, pierdute. Era promovată virtutea, ni se spunea. Oamenii aveau să fie controlați. Asta era noua ordine. Fetele mai mari și femeile au început să poarte toate burka. Nu mai aveau voie să iasă decât însoțite de tatăl sau de soțul lor. Acestea erau noile edicte care ajungeau încet în sat, unde nu ne puteam da seama ce era adevărat și ce era zvon. Dar trebuia să ne supunem regulilor chiar și aici, sus, în sat, unde sigur nu aveau cum să conteze, nu ar fi fost nicio diferență. Madar a început să se agite mai mult pentru felul în care ne îmbrăcam. Am fost instruiți ce să spunem și ce să nu spunem la școală, dar și cum să ne purtăm.

Sus, în munți, izolați de lupte, ne simțiserăm atât de departe de haosul din restul țării. Nu crezuserăm că ne poate ajunge și aici. În zilele de târg aflam ce grupuri ocupaseră care parte din Kabul, cum continuau să înainteze luptătorii din rezistență, cum talibanii câștigau acum. Se părea că bombardamentele se intensificau. Oamenii mureau în timpul violențelor și mulți părăseau orașul, fugind de această nouă ordine și de tot ce adusese cu ea. Femeile nu mai puteau munci, nu mai puteau merge la universitate, iar fetele mai mari nu mai puteau merge la școală. Veștile acestea incredibile, deși îndepărtate, ne izbeau. Pe noi încă nu ne afecta și

---

[1] Legea divină, suma poruncilor și recomandărilor trimise de Allah oamenilor prin profetul său (n.tr.)

nici pe Najib, învăţătorul nostru, care credea că toată lumea – fete şi băieţi – ar trebui să primească o educaţie decentă pentru a face ceva cu viaţa lor, pentru a aduce o contribuţie la binele ţării lor. Ne repeta asta întruna, în timp ce noi ne luptam cu tabla înmulţirii, conjugarea verbelor şi memorarea poveştilor din istoria altora.

Apoi, într-o zi, Najib ne-a adunat laolaltă pe toate fetele, în afară de cele mai mici, şi ne-a explicat, parcă cerându-şi iertare, că de atunci înainte nu mai puteam veni la şcoală, că nu am mai fi fost în siguranţă, şi că, dacă voiam să continuăm să învăţăm (aici a zâmbit cu tristeţe), aveam să fim obligate să o facem acasă. A adăugat că spera sincer ca această lamentabilă stare de fapt să fie de scurtă durată, astfel încât să ne putem întoarce curând în clasă, la învăţătură.

Nimic din toate acestea nu avea vreun sens pentru mine. Ce urma să facem toată ziua? Dacă nu învăţam, dacă nu puteam învăţa, cum puteam să mai ajungem avocate sau doctoriţe sau scriitoare, aşa cum ne încurajau Madar şi Baba să devenim? Nu putea fi decât o greşeală ridicolă!

– Ha, a exclamat Robina.

Niciodată nu o interesase şcoala prea mult, dar îi plăcuse să fie în compania celorlalţi elevi. Nas era distrusă, la fel ca mine, până când Nazarine a început să le predea fetelor din sat, ascunsă de ochiul atent al noului director de şcoală. Masha şi Ara nu spuneau nimic, dar păreau în fiecare zi tot mai înfricoşate de ce avea să urmeze, pentru că lăsau în urmă copilăria şi deveneau femei într-o ţară în care era aproape o crimă să fii femeie.

Javad, pe de altă parte, a continuat să meargă la şcoală în fiecare dimineaţă. Se uita înapoi la Ara şi la mine – la început cu o privire vinovată, apoi, mai târziu, cu una triumfătoare. Najib a fost înlocuit cu un bătrân sever din satul vecin, care preda în stilul madrasa şi promova idei diferite, idei favorizate de noul regim. Lucrurile pe care le învăţa Javad au început să se schimbe. În loc de geografie şi matematică, venea acasă şi vorbea numai despre studiul religiei şi

despre noile reguli. A început să ne țină cursuri, oftând și zicând că nu vom înțelege niciodată pentru că eram doar niște fete și că era responsabilitatea lui să ne conducă, să ne ghideze spre ce era corect. Ara râdea în hohote de pedanteria lui, iar Javad îi arunca priviri încărcate de ură și autosuficiență. Băiatul blând pe care îl iubeam atât de mult și care fusese atât de bun și plin de umor se schimbase sub ochii noștri. Totul se schimbase.

Chiar și jocurile de seară ale satului s-au schimbat. Copiii s-au îndepărtat; nu doreau ca lumea să îi vadă prea veseli, prea gălăgioși sau prea activi. Mersul cu bicicleta și înălțatul zmeielor au încetat de tot. Terenul de volei de lângă piață s-a golit încet-încet. Fetele stăteau mai mult în casă. Am început să preferăm umbrele. Auzeam povești de groază din alte sate dinspre vale, despre vizite ale celor însărcinați cu aplicarea legii talibane, care intrau cu forța în case și târau oamenii din paturile lor. Existau povești cu oameni care dispăreau, fiind luați și duși în fața noilor tribunale locale ca să mărturisească păcate pe care nu-și aminteau să le fi comis. Granițele între ce era corect și ce era greșit se estompau și se mutau atât de mult, că nu mai eram siguri de noi înșine.

Bătrânii satului țineau conciliabule până târziu în noapte, vorbind despre ce era de făcut. Părând că se teme din nou să nu aleagă partea greșită a conflictului, Baba păstra tăcerea în timp ce alții făceau planuri și își trimiteau fiii să lupte cu un dușman invizibil – frica. O frică atât de profundă, că ne săpa în suflete și îi simțeam gustul în apa pe care o beam.

Pentru Baba, lucrurile stăteau și mai rău. Sătenii șușoteau acum pe la spatele lui despre trecutul său, în care se zvonea că îi sprijinise pe sovietici, și despre zelul lui revoluționar.

– E de mirare că băiatul a luat-o pe o cale rea? spuneau despre dispariția lui Omar.

Aceleași priviri bănuitoare o acopereau cu smoală și pe Madar. Nimeni nu se oprea să o întrebe direct – nu atunci. Nu o credeau în stare să-și apere propriile idei. Femeile deveneau umbre, umbre

care nu vorbeau – nu puteau, nu voiau să vorbească. Asemenea celorlalte, și mama cădea pe gânduri, fiind tăcută și albă de mânie pentru ce se întâmpla cu țara ei.

Numai Ara era de neschimbat. Alerga în munți și urla „Barbarilor!" din toți plămânii, până când ecoul se auzea în toată valea. Nu accepta să poarte burka. Nu accepta să fie redusă la tăcere.

– Toată această, repeta la nesfârșit, scuipându-și dezgustul în praf, toată această neghiobie...

Avea fulgere de furie în ochi. Madar încerca să o facă să tacă sau măcar să o țină înăuntru, să-i ocupe timpul cu cititul sau cusutul (departe de ușă, la lumina slabă a unei lumânări din fundul peșterii). Degeaba. Voința Arei nu putea fi stăvilită. Nesigură cui să-i țin partea, urmăream toate acestea neștiind cui să aduc mângâiere și simțind cum pericolul se insinuează și se apropie tot mai mult.

Javad a devenit apoi și mai zelos în sentințele sale. Băiatul care glumea și râdea cu atâta ușurință, care spunea mai demult că avea să ajungă veterinar, care voia să repare lucrurile stricate vorbea acum numai despre religie și datorie. Devenise dur și gata să judece. Era înfuriat de pierderea lui Omar – deși nu ar fi admis-o niciodată. Toți eram furioși și triști, fiecare în felul său, dar Javad nu-i acuza de această pierdere pe talibani și miriadele lor de reguli, legi și cruzimi, ci pe Baba și Madar, care îl lăsaseră, cumva, să plece. Ne învinovățea pe toți fiindcă nu fuseserăm un motiv suficient de bun pentru ca Omar să rămână.

După ce Javad pleca la ore, Madar ne chema pe Ara și pe mine și ne așezam, înghesuindu-ne, în fundul peșterii, unde încerca să ne învețe tot ce știa și ea, tot ce își amintea din zilele ei de școală și din timpul petrecut la universitate. Ne preda în șoaptă. Dar acum nu mai puteam nota nimic, nu mai puteam păstra nimic altundeva decât în mințile noastre. Preventiv.

În sat, neîncrederea a crescut și mai mult. Am învățat să avem grijă.

Apoi, într-o bună zi, talibanii, bărbați tineri cu bărbi lungi, la volanul unor camionete Toyota vopsite în întregime în negru, cu

steagurile albe fluturând în vânt, au venit în munți, în sat. Amin îi spusese lui Baba cu câteva zile înainte că asta urma să se întâmple. El aranjase vizita, zicea. Toți ne-am întrebat de ce. Nu se căsătorise niciodată. Poate că niciuna dintre femeile satului nu-l vedea ca pe o partidă suficient de atrăgătoare. Nu pentru că era urât, ci mai degrabă fiindcă era predispus la crize de furie și la accese ciudate care-l făceau, poate, greu de iubit. Mai era și problema armei, pe care o purta întotdeauna azvârlită pe umăr.

– Întâi tragi și întrebi dup-aia, așa-i, Amin? glumea Baba cu el.

Toți râdeam înfundat. În ultimul timp, Amin îl vizita mai des pe Baba la casa rupestră și petrecea ore întregi stând afară cu el, adânciți în conversație, uitându-se la tot acel du-te-vino al caselor din apropiere. Se zvonea că ar fi spion al talibanilor. Nu știu cine a stârnit zvonul sau cum s-a lansat, însă mi le amintesc pe Ara și pe Masha vorbind odată în șoaptă despre asta și pe Nazarine certându-le blând: „E un suflet trist. Un aiurit, atât".

Ei bine, acum aiuritul ăsta îi invitase pe talibani în inima satului.

Baba nu știa ce să-i spună lui Amin. Îi era drag acest prieten, care, în copilărie, îi fusese tovarăș loial și îi ținuse partea în disputele cu copiii mai mari; amândoi fuseseră uniți în necazuri. Îl surprindeam uneori pe Amin fixând-o din priviri pe Madar când ea își vedea de treburile casei. Nu mă mira, la cât era de frumoasă, dar era indecent, iar el avea grijă să nu facă asta în prezența lui Baba sau a lui Baba Bozorg. Uneori, atunci când nu era plecat cu Javad să-l învețe să tragă cu pușca, sus, în munți, departe de sat, sau când nu vorbea cu Baba, contemplând satul de dedesubt, o ajuta pe Nazarine să care apă de la fântână. O parte dintre săteni nu vedeau asta cu ochi buni – la urma urmei, ce legătură avea el cu ea? Limbile cleveteau, așa cum se întâmplă când lumea are nevoie de povești despre care să bârfească; în realitate însă nu exista nicio necuviință de judecat. Inima lui Nazarine era zdrobită – pe lângă asta, era clar că nu avea nici cel mai mic interes pentru Amin și-i tolera comportamentul mai degrabă decât să i-l încurajeze.

În zilele premergătoare vizitei, bărbaţii satului s-au adunat să discute despre cine avea să îi întâmpine pe vizitatorii talibani şi cum să fie aceştia primiţi. S-a organizat o masă. Însă atmosfera a devenit tensionată şi neplăcută; nimeni nu-i voia aici – cu excepţia lui Amin, se părea –, dar trebuia să li se arate ospitalitate. Baba Bozorg, ca bătrân respectat al satului, urma să conducă grupul. Baba şi Amin aveau să i se alăture. Alţi câţiva bărbaţi au acceptat să intre în comitetul de primire. A fost organizată paza, care să stea cu ochii pe drum, pentru ca oamenii din sat să fie pregătiţi la venirea lor.

– Să vină și să terminăm odată, i-a spus Baba Bozorg tatei în seara de dinaintea vizitei. Orice ar vrea el să le ofere... numai fericire nu ne va aduce.

Chiar dacă niciun nume nu a fost rostit, era clar că se refereau la Amin. Mi s-a făcut frică pentru Baba și Madar și mă întrebam ce ar putea să le ofere el acestor bărbaţi furioși care voiau să ne stăpânească pe toţi, de ce a căutat să ne expună unei asemenea terori. În noaptea aceea, nimeni din sat, cu excepţia lui Amin, nu a dormit bine.

Era devreme când camionetele care-i aduceau și-au croit drum dinspre vale. În spate stăteau bărbaţi înarmaţi cu puști, acoperind cu priviri atente toată valea, aducând cu ei războiul.

– Vin!

Strigătul a urcat spre noi și toate femeile s-au ascuns în case, luându-şi cu ele copiii. Bărbaţii satului s-au adunat într-un comitet de primire mai degrabă neprietenos şi au aşteptat în piaţă. Un nor apăsător ne-a acoperit pe toţi și am început să privim neliniștiţi de după perdelele vechi din dreptul uşilor.

Bărbaţii au petrecut mult timp cu salutări, introduceri, schimb de politeţuri şi informaţii, precum şi cu vești despre cât de bine mergea campania talibană în restul ţării. Trebuia să le fie arătată ospitalitate. „Fără vărsare de sânge", avertizase Baba Bozorg.

Era clar că vizitatorii nu aveau încredere în noi. Masa a fost pusă și talibanii s-au așezat laolaltă, rupând și împărţind pâinea

naan[1], apoi mâncând-o. După o vreme, unii dintre ei au pornit prin sat conduși de Amin, care încerca să afișeze un zâmbet răzbunător. I-am auzit cum urcau panta, oprindu-se apoi alături, în fața casei în care locuiau vecinele noastre. M-am gândit la Naseebah și Robina înăuntru, înspăimântate, la Masha și la Nazarine care nu puteau să le ofere nicio protecție. Am auzit apoi voci ridicate. Nazarine plângea. Madar arăta de parcă nu mai putea să respire și am văzut-o cum aproape a leșinat de groază. Plânsul a continuat o vreme, apoi țipetele i-au luat locul. Am auzit vocea unui alt bărbat, bunicul meu, cred, care a încercat să-i înduplece pe bărbați înainte ca aceștia să le tragă pe Masha și pe mama ei afară din casă, conducând-o pe Nazarine în jos pe deal, până în piață, sub privirile atente ale sătenilor ascunși. Baba a intrat în casă, făcându-ne semn să tăcem.

– Ne vor trăda, a șuierat Madar, pășind ca un tigru de munte prins în cușcă.

Baba a clătinat din cap, căutând să o liniștească.

– Stai liniștită, i-a răspuns el. Orice s-ar întâmpla, ține copiii înăuntru.

Ea a încuviințat din cap, cuprinsă de stupoare. Javad zâmbea sticlos. Arsalan cel mic a început să alerge în cercuri mici pe podeaua peșterii, nemulțumit că fusese închis în casă. Maman Bozorg se dusese la vecine, să le liniștească pe gemene. Ara și cu mine priveam în pământ, gândindu-ne la Masha și la mama ei, și ne rodeam unghiile, nervoase și tăcute. Cum de puteau străinii ăștia să aibă atâta control asupra vieților noastre? Părea ireal. Apoi, am auzit țipetele Mashei de jos, dinspre piață.

– O vor lapida pe Nazarine, a zis Javad, apoi a adăugat: O merită. Amin așa zice.

Brațul mamei și-a recăpătat deodată forța și l-a pocnit pe Javad cât de tare a putut. Baba a prins-o de încheietură, dar nu a ridicat vocea la ea, ci doar a luat-o de lângă Javad, punându-și brațele în jurul umerilor ei, în timp ce ea plângea cu sughițuri.

---

[1] Pâine plată, coaptă în cuptor (n.tr.)

Javad și-a frecat obrazul înroșit, dar nu părea nici furios, nici domolit.

– Nu poți merge împotriva legii dreptății, a spus Javad, apoi a ieșit din casă, cu Baba fugind în urma lui să se asigure că nu va face și nu va spune nimic nesăbuit.

M-am uitat la el cum pleca, acest frate pe care nu îl mai recunoșteam, atât de plin de ură și de răzbunare.

– E tânăr, i-a zis Baba lui Madar în timp ce pleca și el, cu chipul plin de rușine. Nu știe nimic altceva decât absurditățile cu care i se umple capul.

Se auzea zgomot de pământ săpat. Făceau o groapă în care să o pună pe Nazarine. Aveau s-o îngroape de vie. I-am văzut burka albastră fluturând în adierea vântului, când bărbații o trăgeau spre groapă. Doi bărbați stăteau de o parte și de alta a Mashei, care plângea în hohote, nevenindu-i să creadă, și țipa la ei să-i elibereze mama. O grămadă de bărbați se adunaseră să se uite, atrași de spectacol.

S-au auzit din nou țipete și am privit spre piață. Bărbații o legaseră pe mama Mashei de un stâlp înfipt adânc în pământ – nu avea nicio scăpare. I-au spus că e liberă să plece – îi auzeam cum o batjocoreau –, dar bineînțeles că nu putea să plece, că nu avea cum să scape. Nu avea să aibă parte de îndurare. Unul dintre bărbați citea cu voce tare o serie de acuze și de afronturi aduse decenței. Au numit-o adulteră și chiar mai rău. Amin stătea în picioare rânjind, lângă acei străini. Obrajii Mashei erau scăldați în lacrimi; o puteam vedea, ținută de doi bărbați. Dar mama ei, Nazarine, o văduvă atât de firavă că nici nu putea striga, nu și-a coborât ochii și nici nu a implorat îndurare. Nu făcuse nimic greșit. Bărbații aceia erau cei care greșeau. Ei ar fi trebuit judecați, însă nimeni nu i-a oprit. Nu puteam înțelege de ce nimeni nu intervenea. Era ca și când tot satul înghețase, vrăjit de ei. Madar ne-a tras pe toți deoparte. Bărbații au început să arunce cu pietre spre capul lui Nazarine. I-am auzit cum urlau la Masha, ordonându-i-se să arunce pietre, spunându-i-se că

era voia lui Allah, că altfel păcatele mamei aveau să cadă asupra ei. Masha a refuzat. Singurele sunete erau țipetele ei și zgomotul înfundat al pietrelor când cădeau pe pământ. Brusc, Masha a reușit să se elibereze și a alergat în fața mamei ei, încercând să o protejeze. Am văzut-o cum a luat-o la fugă de lângă bărbați și a traversat piața. Am văzut-o cum înconjura cu brațele capul lui Nazarine, picurând de sânge, cu ochii stinși. Țipetele Mashei umpleau aerul. Amin și-a ridicat brațul. Ceilalți s-au oprit un moment. L-am văzut pe Amin cum se întindea, cu ceva scânteietor în mână. O piatră a fost aruncată în aer, mare și ascuțită; a lovit-o pe Masha în partea din spate a capului, iar aceasta s-a prăbușit lângă mama ei. S-a întâmplat totul repede. Mica mulțime s-a dat înapoi. Amin a rămas, cu un zâmbet bolnav pe fața ușor surprinsă.

Acum nu se mai putea face nimic pentru a le salva – nici pe mamă, nici pe fiică. Bărbații talibani, tineri, dar obișnuiți deja cu astfel de scene, pur și simplu stăteau și se uitau râzând, glumind între ei, urmărindu-i pe săteni. Nimeni nu a făcut vreun pas înainte. Așa că au plecat până la urmă, unul dintre ei dându-i lui Amin o palmă peste umăr înainte să urce din nou cu toții în camionete și să pornească, trăgând cu puștile în aer. Toată lumea a rămas acolo în tăcere, șocată de ceea ce ajunsese să se întâmple.

Mama Mashei era încă legată de stâlp, cu burka plină de sânge, bătută de vânt. Masha zăcea la pământ lângă ea, cu baticul alunecat pe umeri, cu brațele încă în jurul mamei ei.

Din casa vecină se auzeau bocetele gemenelor. Mi-aș fi dorit să merg la Nas și la Robina, să le iau în brațe. Știam că bunica era cu ele. Știam că nu văzuseră nimic – bunica nu le-ar fi lăsat –, dar auziseră totul. Nici eu nu ar fi trebuit să văd, dar am văzut... Acum știam. Știam ce era lumea în care intram. În schimb, am strâns-o tare pe Ara, care era tăcută și palidă. Nu zicea nimic. Puteam vedea că în ea se rupsese ceva. Își pierduse singura prietenă. Pierduse orice speranță. Părea că timpul se oprise în jurul nostru și îmi puteam auzi numai vuietul sângelui în urechi.

Nu înţelegeam nimic. Nu îmi puteam imagina ce ar fi putut face Nazarine, care era crima atât de îngrozitoare care ceruse o moarte atât de devastatoare. Fusese frumuseţea ei? Nu îi puteau suporta frumuseţea? Tinereţea? Fusese pentru că le preda fetelor în secret, pe şoptite, deşi era interzis să înveţi? Fusese faptul că nu credea în lumea lor, în minciunile lor? Fusese Amin? Faptul că nu îl putuse iubi pe Amin? Că îl refuzase? Ştiam, în inima mea, că ăsta era adevărul.

Mama a coborât treptele spre piaţă. A fost prima dintre femei care a ajuns acolo; o parte dintre bărbaţi încă mai stăteau ruşinaţi, neştiind ce să facă. Madar s-a dus la Nazarine şi a tras de frânghie să-i dezlege trupul. Am auzit-o strigând după ajutor. Nimeni nu a vrut s-o ajute. Apoi, Baba a păşit în faţă şi amândoi au depus pe pământ corpurile frânte. Bunicul i-a chemat şi pe ceilalţi în ajutor. Atunci, oamenii au început să facă fiecare câte ceva; s-a găsit o cuvertură pentru a le înveli trupurile. O femeie a spălat faţa Mashei. Ara şi cu mine tremuram când ne-am dus la uşă, să ne uităm în vale. Am simţit-o pe Ara căzând la pământ, apoi a strigat, un singur strigăt, înainte de a se târî din nou înăuntru, unde a rămas, aplecată lângă Arsalan cel mic, uitându-se la el cum se învârtea în cerc pe podeaua din pământ.

Partea a treia

De la est la vest, de la vest la est

Capitolul 9

I-am spus lui Napoleon povestea vieţii noastre în Hinducuş de o mulţime de ori. Mă priveşte cu atâta tristeţe când îi povestesc... Vorbim adesea despre război şi despre nechibzuinţa oamenilor. Eu şi Napoleon facem schimb de poveşti; noaptea târziu, când toată lumea doarme, îmi dă voie să vin şi să stau cu el în partea rezervată personalului, în cabina micuţă care-i ţine loc de casă de la capătul vagonului. Acolo jucăm cărţi, de obicei Durak, şi vorbim despre politică şi viaţă. E mai bun la cărţi decât mine şi are mai multă experienţă, însă uneori mă lasă să câştig. Toată lumea doarme. Nu ne deranjează nimeni. La câte am văzut, nu crede că aş fi prea mică pentru astfel de conversaţii. Nu-mi vorbeşte de sus, ci doar ascultă şi, uneori, după câteva pahare de votcă, îmi spune, cu aceeaşi tristeţe în priviri, povestea lui şi a felului în care a ajuns să fie provodnic pe calea ferată transsiberiană. Şi povestea lui e complicată, iar el simte nevoia s-o spună, să îl asculte cineva. Astfel că în nopţile acelea ascult cât de bine pot, ascult cuvintele şi ceea ce se află dincolo de acestea, până când ajung să îl văd pe Napoleon bărbat tânăr sau copil şi să înţeleg că şi el are un trecut pe care preferă să îl ţină ascuns. Noi asta facem unul pentru altul, agăţându-ne de secretele celuilalt. Ascultăm.

– M-am născut acum mult timp în Siberia, iarna, în păduri, în taiga, îmi spune. Ai putea să crezi că acest bătrân zbârcit a fost odată copil? râde.

Îşi începe povestea de fiecare dată la fel. Apoi, de fiecare dată când o spune, adaugă mai multe detalii; mai multe amintiri plutesc

înăuntru, în timp ce alte părţi rămân pe dinafară – depinde de cum se simte. Eu i-am împărtășit numai o parte a poveștii mele – atât cât pot acum, atât cât mă lasă mintea. Așa că vorbim unul cu altul despre amintiri groaznice, sperând că, dacă le povestim de suficiente ori, vor înceta să ne domine și vom fi în stare să ne vedem de viaţă.

– Unde ai crescut? îl întreb, deşi cunosc răspunsul; am mai auzit toată povestea de câteva ori.

– În unul dintre lagărele de muncă ale lui Stalin, un loc în care îi trimiteau pe cei pe care-i numeau „dușmani ai statului". Nu-i un loc plăcut în care să te naști. Am fost un copilaș ciudat și sălbatic, pe jumătate mort de foame, pe jumătate înghețat de frig. Dar am supraviețuit.

Râde când spune asta, ca și când încă l-ar mai surprinde, încă l-ar mai încânta. Ochii îi strălucesc de căldură și ridurile i se întretaie pe chip.

–Trimiteau familii întregi. Smulse din vieţile lor normale, li se dădea o jumătate de oră să-și arunce niște lucruri laolaltă, apoi le mânau în trenuri lungi; deseori mă întreb dacă de-acolo am prins gustul călătoriilor cu trenul. Mama m-a cărat în pântec pe un drum ca acesta.

Nu îmi dau seama dacă glumește sau nu. Napoleon are tendința să glumească mult despre trecut.

– Simțul umorului ajută, îmi spune când îmi vine să plâng și sunt extenuată. El, ca și distanța.

– Unde mergeau trenurile? îl întreb.

– Trenurile... cele mai multe erau vagoane pentru vite, nu ca astea – știi, fără lux. Străbate din priviri vagonul, arătând cu mândrie către samovarul bine lustruit. Erau duşi la marginile ţării, în Siberia, unde nu puteau cauza probleme, iar prizonierii puteau fi distruși și uitaţi, că nimănui nu i-ar fi păsat. În locul unde m-am născut se tăiau copaci – muncă forestieră unde înghețai de frig. Oamenii erau ţinuţi înfometaţi. Îi distrugea, știi – îi vedeai pur și simplu cum se ofilesc. Am fost singurul bebeluș din cei născuţi

acolo care a supraviețuit. Îți poți imagina? Un copil în mijlocul a toate. Oftează. Nu era un loc pentru copilărie.

Napoleon se uită în altă parte cât își spune povestea.

Încerc să mi-l imaginez pe bărbatul ăsta în toată firea, cu riduri și cu pielea pătată de soare, ca nou-născut, legat strâns de mama lui, prin zăpadă, prin gheață și vânt, aruncat fără nicio ceremonie într-un loc atât de izolat și departe de orice semn de viață. Trecem pe lângă lac pe drumul de întoarcere, gonind printre păduri, și mă întreb cum se simte el când călătorim prin Siberia și cât de aproape suntem, dacă suntem, de locul despre care vorbește.

– A ucis-o pe mama, îmi spune, apoi clatină din cap și tace o vreme lungă.

Își bea votca și mai umple o dată păhărelul.

– Nu, eu am ucis-o, rostește el până la urmă, fără ezitare. A fost vina mea. Faptul că m-a ținut în viață a ucis-o. Tata s-a oferit să muncească de două ori mai mult – oh, cât au râs de asta! Nu voia ca ea să fie nevoită să facă toată munca de tăiat și cărat, care-ți rupea spatele. Însă ei doar râdeau în hohote. Oricum nu le păsa că era însărcinată. Voiau doar să murim.

Aplecându-și capul, se uită fix la sticla de votcă pe jumătate goală.

– Era foarte drăguță maică-mea, avea doar douăzeci de ani. Tata era nebun după ea. Și ea se gândea că făcuse o partidă bună. Ce știa ea?

Zâmbește, un zâmbet trist.

– El era în NKVD, unul din acoliții lui Stalin. Probabil că făcuse destule lucruri groaznice.

– Și atunci, de ce l-au luat? Dacă era unul de-al lor?

Nu înțeleg cum poți să fii de partea care trebuie – ori de partea greșită, dar la momentul care trebuie – și să pierzi totul oricum.

– Paranoia. Stalin a comandat uciderea multora. Nu poți găsi nimic rațional în acțiunile unui asemenea descreierat. Tata a crezut că va fi în siguranță, că era din interior. A fost un neghiob.

Napoleon se uită la cărţile din mâna lui şi le pune pe masă.

– Durak.

Partea asta nu o mai auzisem de la el, povestea cu NKVD-ul. Mă gândisem că părinţii lui cauzaseră poate niște probleme, dar nu așa – nu că erau din interior. Dar, gândindu-mă la Javad, la cât de repede s-a transformat într-un om rece și crud, știu că se poate întâmpla.

Napoleon se agită pe scaun. Își șterge ochii.

– Erau căsătoriţi doar de un an când i-au luat și i-au aruncat într-un vagon pentru vite. Înfricoșătoare trebuie să fi fost călătoria aceea, se înfioară el. Fără ferestre, fără aer, fără hrană. Când trenul oprea, scoteau morţii. La fiecare staţie.

Îmi las mâna mică pe mâna lui care tremură – nu pot spune dacă de la băutură sau de la atâta ticăloșie. Îmi dă mâna la o parte cu blândeţe.

Mă gândesc la toate trupurile acelea îngrozite, înghesuite, încuiate în vagoanele înalte, fără nicio idee despre unde merg sau ce-i așteaptă. Înconjor vagonul cu privirea și simt, nu pentru prima dată, o fericire imensă pentru spaţiu, pentru căldură, pentru că pot urmări peisajul care trece pe lângă mine pe întuneric. Mă face să mă simt mai puţin prinsă în capcană. Mă simt aproape în siguranţă sau, cel puţin, mai în siguranţă decât am fost în toţi anii de când Omar a dispărut și totul a început să meargă rău.

– Și cum ai... cum aţi supravieţuit? întreb.

Cu toate că am mai auzit răspunsul până acum, îmi dau seama că are nevoie să-l mai spună o dată.

– Ea... ea s-a oferit soldaţilor, paznicilor. Îi dădeau de mâncare şi mă lăsau să mă joc înăuntru, lângă foc cât o... Tata n-a putut suporta. Și-a luat viaţa. Ei au zis că a fost un accident, dar n-a fost niciun accident. Nimic n-a fost.

Plânge puţin, ștergându-și iute lacrimile cu dosul palmei, iar eu mă așez lângă el.

– Ceilalţi din lagăr o dispreţuiau. O scuipau, mă scuipau și pe mine.

Napoleon privește în altă parte, agățându-se cu privirea de umbrele pinilor în timp ce traversăm pădurea. Îmi dau seama ce frică simte ori de câte ori trenul trece prin taiga; trebuie că i se întorc toate în minte. Încerc să mi-l imaginez băiețel – ca Arsalan cel mic în casa din munți –, mergând de-a bușilea, fără să înțeleagă ceva.

– Unul dintre paznici o plăcea foarte tare. Era un ticălos, dar ea îi cânta în strună. L-a convins să ne scoată de-acolo până la urmă. Sunt sigur că asta mi-a salvat viața. Avea inima sfărâmată, plângea întruna după tata, după viața ei. Dar mi-o amintesc și cum zâmbea uneori, când mă ținea în brațe și mă legăna să adorm. Îmi aduc aminte de zâmbet, deși probabil că, în sufletul ei, o apuca nebunia.

Aprob și îl bat pe umăr când mă ridic să plec. Nu știu ce altceva să fac.

– Vei scrie despre asta în carte? mă întreabă.

M-a tot încurajat să îmi notez totul, să deslușesc lucrurile.

– E o călătorie lungă, spune, ce altceva ai de făcut?

Mă aprovizionează cu pixuri și cu caiete pe care le ia din stațiile de pe traseu și îmi dă voie să stau în vagoanele goale, unde pot scrie sau citi în pace.

Mă gândesc la Napoleon, de obicei atât de vesel, mereu zâmbitor, alergând în sus și în jos prin vagon sau lustruind samovarul, ocupat cu controlul biletelor ori conversând cu pasagerii. Mă gândesc la bărbatul ăsta cumsecade, cu ochi luminoși și zâmbet larg. Apoi, mă uit la același bărbat, cum stă distrus, plângând lângă votcă, pe cale să se destrame, inundat de trecut, și realizez că trebuie să mă adun. Pentru familia mea, pentru mine, pentru ce va fi să vină – nu pot lăsa ca totul s-o ia la vale.

Îi dau lui Napoleon o îmbrățișare și, lăsându-l să bea în pace, mă întorc în compartiment, la somn, apoi urc încet în cușetă, să nu trezesc pe nimeni, și-mi trag așternutul peste mine. Știu că mai e mult din povestea lui, dar în seara aceasta sunt obosită. Nu am energia să-l ascult așa cum ar avea el nevoie – să absorb tristețea altcuiva. În mod obișnuit, m-ar reconforta să-l ajut, dar acum mă

presează propriile amintiri și țipetele Mashei îmi răsună în urechi. O văd împreună cu Nazarine, îl văd pe Javad râzând. Chipurile lor încep să se suprapună. Mă rog să adorm. Mă rog să uit.

Noaptea o visez pe Ara. Stă în fața mea, scuturându-mă să mă trezesc. Dorm greu și nu mă pot trezi. Îi citesc disperarea în ochi. Încearcă să îmi spună ceva, dar nu-i pot desluși cuvintele. Mă trezesc cu o transpirație rece curgându-mi pe spate și mă uit de jur împrejur. Nu e aici, bineînțeles. E doar în imaginația mea. Cum să le explic lui Madar și lui Baba, cum să le spun că Ara a plecat? Apoi, realizez că a plecat deja. Nu mai este nimic de spus. Izbucnesc în plâns pentru prima dată în luni de zile. Dau drumul lacrimilor, înfundându-mi pumnul în gură, să nu-i trezesc pe ceilalți. Lacrimile sărate mi se preling pe obraji. „Nu e vina ta", îmi spun. Dar nu este adevărat. E vina mea. Totul e din vina mea și nu mai poate fi desfăcut. Stau trează până când răsare soarele.

Trenul s-a oprit să se aprovizioneze și să schimbe vagoanele. Călătorim spre vest din nou. La Ulan-Ude am sperat că Ara va prinde din urmă trenul, că era posibil să-și fi venit în fire. Dar nu era acolo și trenul și-a văzut de drum. Acum am ajuns la Ircuțc – pe care unii l-au numit Parisul Siberiei. Mă gândesc la Ara și la dorința ei de a merge la Paris. Poate e aici. Din vagon pot vedea peronul aglomerat. Napoleon mi-a zis: treizeci de minute, nu mai mult. Mă ridic în grabă, îmi iau cu mine actele și banii și mă strecor din vagon să explorez, să văd ce pot descoperi înainte ca trenul să iasă și din această gară. Cum mă îndepărtez de tren, mă cuprinde euforia. Aș putea să o iau de la început aici. Și asta ar fi. Pur și simplu aș putea pleca. Libertatea mă face să plutesc, îmbătată de anticipare. Bate soarele, deja înjumătățind ziua, și îmi protejez ochii cu mâna. Nu sunt obișnuită să am pământul sub picioare și mă clatin puțin pentru a-mi recăpăta echilibrul, atât de mult m-am obișnuit cu mișcarea constantă a trenului.

Am rar ocazia să explorez, să mă aflu pe teren nou. Adesea nu am vrut să cobor de frică să nu fiu lăsată în urmă, dar cum poți fi

lăsată în urmă când nu ai nicio destinație finală? Așa că evadez practic din gara Ircuțc pentru a căuta... Nu știu ce caut... pacea; să aparțin de un loc, poate. E dificil acum să ai grijă de alții. Și să aparții e dificil. Încerc să mă scutur de tristețe.

Mă grăbesc către podul care traversează râul Angara, spre estul orașului. Îmi imaginez că sunt turistă – o fantezie pe care am tot avut-o zilele astea. Fac lucrurile pe care turiștii le fac în Ircuțc. Observ arhitectura. Stau pe pod cu o expresie contemplativă, întrebându-mă dacă mă va fotografia cineva în trecere. Nu intenționat, dar atunci când s-ar întoarce acasă și s-ar uita la fotografii, aș fi acolo, la marginea cadrului, o fată stând în picioare și uitându-se la apă. Din degete, fac forma unui cadru fotografic, un vizor prin care scrutez după semne ale Decembriștilor – Napoleon mi-a povestit despre ei, suflete bine educate, exilate în oraș demult, care au adus cu ei cunoștințe și idei și au învățat populația locală să citească. Mă vede profesoară, când o să cresc, așa spune.

– Deocamdată, fii tu însăți, Afsana.

Am uitat cum e să trăiești pentru viitor. Tot ce pot face este să fiu prezentă acum, să nu las trecutul să mă înghită. Alerg de pe o stradă pe alta – uite o biserică, acolo un monument în cinstea celor care au construit linia ferată, aici un oficiu poștal... Mi-ar plăcea să trimit o scrisoare, o carte poștală, dar cui să o trimit?

Îmi croiesc drum înapoi spre gară și spre trenul gata să plece cu sau fără mine. Trebuie să mă întorc în tren. Trebuie să rămân calmă. Napoleon așteaptă pe treptele vagonului, cu o expresie de îngrijorare până când mă observă.

– Repede, Afsana! strigă el și gesticulează agitat să sar în tren, pentru că o luăm din loc încă o dată.

Capitolul 10

După moartea lui Nazarine, situaţia s-a îmbunătăţit între Madar și Baba. Au încetat să se mai certe și au început să meargă împreună în plimbări lungi pe munte, ca un tânăr cuplu de îndrăgostiţi. Părea că și-ar plănui viitorul împreună și, împreună cu al lor, și pe al nostru. Nici recenta dispariţie a lui Omar nu putea umbri fericirea care fermenta între ei. Orice s-ar fi întâmplat cu Arsalan la casa albastră era uitat, iertat. Fusese lăsat în trecut, iar Azita și Dil formau din nou o echipă. Nu știam dacă să fiu speriată sau bucuroasă de această nouă frenezie. Nu știam cum reușise ceva atât de trist să-i facă să simtă atât de intens că trăiesc. Atunci nu înţelegeam că moartea le putea aduce aminte că viaţa merita trăită. Cum puteau ei să facă planuri de viitor când talibanii se infiltrau peste tot, răpind și ultima speranţă?

Ara era distrusă. Stătea și își jelea frumoasa prietenă, pe Masha, și refuza să iasă din casa rupestră. Nici Maman Bozorg nu o putea convinge. Ajunsese palidă și slabă; se oprise din mâncat, se oprise din dormit. Când mă trezeam în timpul nopţii, o găseam adesea așezată lângă ușă, uitându-se la casa Mashei și plângând în tăcere.

Madar și Baba le luaseră pe fete în grija lor. Cine să le mai protejeze acum? Nu mai aveau rude. Era ca și când aș fi câștigat două surori noi. Dar gemenele erau încă sub efectul șocului și nu ne mai jucam ca înainte. Petreceau o mulţime de timp stând tăcute, lăsând-o pe Ara să le împletească părul și să le cânte – cântece de leagăn liniștite, intonate pe șoptite, pentru că și cântatul era interzis. Sau, uneori, ne adunam toate în jurul lui Madar, care ne recita

poezii sau ne spunea povești pline de speranță despre alte locuri și alți oameni, povestindu-ne despre țări ciudate, despre oameni de știință, muzicieni și dansatori, în timp ce imaginația noastră se împletea cu a ei. Asta era ceva ce nu puteau să ne ia – libertatea să ne imaginăm, să creăm lumi noi dincolo de cea de aici.

Umbrele tremurau pe pereții peșterii.

„Migozarad[1], lacrimile vor trece“, repeta iar și iar Maman Bozorg, fără să se adreseze cuiva anume, în timp ce împărțea pahare aburinde de chai dulce și dens și-și punea mâna pe umărul Arei, să-i reamintească de viața care mergea înainte, chiar dacă prietena ei nu mai era.

O rană deschisă infectase satul, care se diviza acum între cei care credeau că acțiunile talibanilor fuseseră justificate și cei care simțeau doar vinovăție pentru lipsa lor de reacție sau, și mai rău, pentru complicitate, pentru oroarea că permiseseră ca așa ceva să se întâmple, că fuseseră cuprinși de frică. Rușinea ne făcea pe toți neatenți.

Tot atunci Madar a rămas însărcinată cu Sitara. Pe cât fusese de grea și de tristă sarcina cu Arsalan cel mic, pe atât părea mai plină de bucurie cea de acum. Madar se purta ca și când ar fi debordat de fericire. Baba a devenit și mai atent. Și am început să ne pregătim pentru cea care urma să vină în familia noastră.

În anul acela au mai avut loc și alte sărbători.

Am împlinit unsprezece ani sus, în munți, iar Madar a propus să-mi sărbătorească pentru prima dată ziua de naștere.

– De ce nu? a spus ea.

Ne-a povestit despre niște fete americane – prietene de familie pe care le cunoscuse la Kabul pe când era copil, cu mulți ani în urmă –, care le invitaseră pe ea și pe Amira la o aniversare și despre cum petrecuseră, cu tort, lumânări și cântece. Mie mi s-a părut incredibil de exotic.

Am pregătit diverse lucruri pentru un picnic, pe care le-am cărat în pături sus, pe munte. Baba a ascuns radioul cu tranzistori

---

[1] Expresie care înseamnă „va trece“ (n.tr.)

în fundul boccelei și am urcat cu toții mult peste sat, să găsim un loc ferit de ochi curioși, undeva unde să putem dansa și cânta, unde să fim liberi. Javad nu a venit și nici Maman Bozorg, care s-a plâns că urcușul va fi prea abrupt, dar nu am crezut-o. Deși bătrână, era la fel de sigură pe picioare ca o capră de munte. Știam că a rămas pentru a fi cu ochii pe Javad, în care nu puteai avea încredere. Ea încerca întruna să-l facă să vadă realitatea, să-l convingă să renunțe la sminteala care-l cuprinsese. Javad ridica din umeri și se întorcea din nou la studiile sale. Avea încă ceva de însemnat împotriva noastră, a tuturor. Era din ce în ce mai greu de suportat felul în care ne judeca neîntrerupt. La unele lucruri trebuie să renunți. Și, odată ce renunți, își pierd puterea pe care o au asupra ta. Așa începeam să cred despre Javad.

Din câte observam, situația nu se îmbunătățea. Tot nu puteam merge la școală. Au continuat să apară noi edicte și legi, răspândindu-se din sat în sat, dinspre orașele din vale – era imposibil de spus care erau zvonuri și care erau adevărate. Cel mai sigur era să le urmezi pe toate, preventiv. Fără muzică, fără dans, fără cântat, fără lac de unghii, fără porc, fără antene de satelit (ca și când ar fi fost posibile, în munți), fără cinema, fără șah, fără măști, fără alcool, fără televizor, fără statui, fără calculatoare, fără cataloage cu tipare de haine, fără poze, fără pocnitori. Mai târziu am auzit că au interzis și zmeiele și m-am întristat, amintindu-mi cum urcam pe acoperișul casei albastre și urmăream cum umpleau aceste creații multicolore cerul Kabulului, zburând tot mai sus, ancorate jos, dar libere să danseze în nopțile calde din Kabul.

Totuși, chiar dacă lista de acțiuni și de purtări interzise devenea din ce în ce mai lungă și mai ridicolă, am găsit cumva o modalitate prin care să trăim în interiorul noilor constrângeri. Am găsit feluri în care să le ocolim. Am găsit feluri în care să fim liberi.

Pe măsură ce urcam tot mai mult deasupra satului, soarele strălucea peste noi, priveliștea se lărgea, iar eu mă simțeam lipsită de griji și fericită.

Numai de-ar fi fost și Omar cu noi – ziua ar fi fost atunci perfectă. La momentul acela, nu mai credeam că se va întoarce pur și simplu acasă, dar, cum nu primisem vești despre moartea lui, trebuia să credem că e încă în viață. Madar și Baba ne vorbeau acum mai puțin despre el – la început, vorbiserăm cu toții mult despre fratele nostru, ca și când asta l-ar fi adus mai aproape de noi. Însă am încetat s-o facem, odată cu trecerea lunilor. Era prea mare tristețea ca să o mai lăsăm la suprafață, așa că fiecare îl purta în gânduri, în tăcere și cu dor, dorindu-și să se întoarcă acasă cu bine.

Uitându-mă împrejur, la familia mea, mi l-am imaginat pe Omar pășind alături de Baba Bozorg, râzând cu Ara, cărând mâncarea, cu Madar sprijinită de brațul lui. Am realizat că nu-mi mai puteam reprezenta fața lui, nici să mi-l imaginez mai înalt și mai matur acum, așa că am dat la o parte aceste gânduri.

Ne-am instalat tabăra improvizată sus, lângă jnepenii care camuflau crestele mai înalte. Baba l-a dat jos de pe umeri pe Arsalan cel mic și l-a plantat în mijlocul păturilor, unde acesta a început să deschidă toate pachetele cu mâncare pe care Madar le ambalase cu atâta dragoste.

– N-o să mai fii tu bebe pentru mult timp, auzi? a râs Ara, ridicându-l pe Arsalan cel mic de acolo, departe de mâncare, și învârtindu-l până când a picat din nou printre pături, strigând indignat „Nu sunt bebe! Nu-mi mai spune așa".

Și am râs cu toții, pentru că era adevărat. Arsalan cel mic nu mai era atât de mic și în curând nu avea să mai fie nici mezinul familiei.

Madar s-a așezat la umbra copacilor care se agățau de solul uscat. Era destul de greoaie acum, cu copilul, și nu mai putea să alerge cu ușurință după Arsalan cel mic, care devenea zi după zi mai îndrăzneț, căutând noi libertăți și pericole. Robina și Naseebah erau și ele cu noi, făcând parte acum din familie, și noi trei, fetele mai mici, am început să cântăm – la început încet, ascultând ecoul vocilor noastre peste munți, apoi mai tare – îndemnate de Ara, care a stabilit ritmul, dirijându-ne pe toate. Baba Bozorg, Madar și

Baba ne priveau, la început cu precauţie, apoi relaxându-se puţin câte puţin când şi-au dat seama cât de departe eram de sat.

Îmi petrecusem deja jumătate din viaţă în munţi şi mi se părea din ce în ce mai greu să îmi aduc aminte de Kabul şi de casa albastră, mai ales că nu mai vorbeam despre ea. Înainte, Madar obişnuia să ne reamintească tuturor cum era. Ne spunea despre plante, despre flori, despre parc. Ne spunea cum eram noi. Acum n-o mai făcea. Viaţa aceea pierise pentru totdeauna. Aici, nu aveam prea multe, dar împărţeam tot ce aveam şi ne aveam unii pe alţii. Înainte, la Kabul, când Baba lucra ori studia sau îşi dedica zilele cine ştie cărui lucru, nu ne prea simţisem ca o familie. Aici, cu bunicii, cu Nas şi Robina, care ni se alăturaseră, chiar şi fără Omar (pe care îl plângeam în sinea noastră, constant şi în tăcere), eram o familie.

Madar adusese struguri şi prune, şiş kebaburi, morcovi, roşii, colţunaşi ashak[1], salată de cartofi, pâini naan mari şi preferatele mele, bichak[2] – un adevărat ospăţ aniversar. După mult cântat, dansat şi alergat pe deal, ne-am prăbuşit cu toţii grămadă pe pături şi am mâncat, chicotind şi râzând, ameţiţi de atâta libertate. Chiar şi Ara râdea şi zâmbea – ceva ce nu mai făcuse de foarte mult timp.

După un schimb de priviri cu Baba Bozorg, Baba a făcut un gest prin care ne cerea linişte.

S-a ridicat, ţinând într-o mână un pahar de chai, şi, în timp ce zâmbea spre mine şi-mi ciufulea părul, a rostit:

– Draga mea Afsana, eşti un copil atât de serios, mereu gânditoare, mereu atentă. Să ştii că observăm asta.

Toţi au râs, privindu-mă cum intram în pământ de ruşine, stânjenită să mă aflu în centrul atenţiei.

– Într-o zi, când vei creşte, vei fi o doctoriţă bună sau un om de ştiinţă – sau poate ingineră. Sau profesoară, ce zici? Sau chiar scriitoare.

---

[1] Fel de mâncare afgan, colţunaşi din aluat umpluţi cu ceapă verde, acoperiţi cu sos de carne, roşii şi alte ingrediente, serviţi mai ales la sărbători (n.tr.)

[2] Aperitiv din foietaj umplut, în formă de triunghi (n.tr.)

Imaginându-mi toate aceste posibilități atât de îndepărtate, am zâmbit pentru o secundă, apoi m-am întunecat la gândul că ei nu m-ar lăsa niciodată, nu aici.

Madar și-a întins brațele spre toată lumea, trăgându-ne mai aproape de ea.

– Vrem să vă spunem tuturor ceva. Nu poate fi împărtășit altora. E un secret!

Baba a privit-o complice pe Madar în timp ce vorbea.

– Ați înțeles? Toți? Să promiteți!

Nu era o întrebare, ci mai mult un ordin.

Ne-am strâns și mai aproape, înfiorați.

– După ce apare bebelușul și e suficient de puternic... a zis el, apoi a făcut o pauză. Atunci vom pleca. O să începem o nouă viață. În afara Afganistanului.

Ne-a prezentat această idee nouă tuturor, dar și mie, asemenea unui cadou învelit în hârtie lucioasă, visul perfect cu ochii deschiși pe care să-l despachetez.

Nu știam ce să cred. Mintea îmi era înnegurată. Nu-mi puteam vedea decât fratele dispărut.

– Dar Omar... cum va ști să ne găsească? am izbucnit, furioasă că au ales ziua mea specială pentru a da totul peste cap, din nou, creând incertitudine.

Baba s-a încruntat.

– Afsana, fratele tău a ales de unul singur.

Madar a adăugat, cu mai multă blândețe:

– Ne va găsi. Când va fi gata, va veni la noi. Inshallah.

Am realizat că nu aveam să-mi mai văd fratele niciodată. Aveam să fim plecați și, dacă s-ar fi întors, cum ne-ar mai fi găsit?

– Dar Baba Bozorg și Maman Bozorg? a întrebat Ara, cu ochii ei cei negri umeziți de emoție.

– Nu, a clătinat Baba din cap, uitându-se la tatăl său, care și-a plecat privirea. Ei nu vor să plece.

– Nici eu nu vreau să plec!

I-am strigat-o în față, apoi m-am ridicat și am fugit, speriată de ferocitatea din mine. Am alergat și mai sus, spre stâncile și vârfurile de deasupra, afară din tufăriș, îndepărtându-mă de copaci. Am alergat încercând să-mi înăbuș sentimentele, ce păreau că-mi vor împinge inima din piept. Asta era țara mea, aici era casa mea. Unde am fi putut pleca? Unde?

Am continuat să urc cu greu, pietrele desprinse alunecându-mi de sub călcâie, până când m-am adăpostit la gura peșterilor din vârful muntelui. Am stat în umbra răcoroasă, uitându-mă în vale la familia mea încă așezată pe pături, care se uita în sus la mine. Păreau atât de mici de la distanța aceea... Mi-am tras sufletul și am privit spre creste. Tot ce puteam vedea erau munți și vârfuri de munte întinzându-se la infinit. Acolo plănuiau să ne ducă? Undeva acolo?

– Nu voi pleca. Nu vreau.

M-am împins cu călcâiele contra suprafeței reci de piatră, luptându-mă cu lacrimile.

Atunci am auzit ceva mișcându-se în spatele meu, în peșteră. Speriată, am aruncat o privire înăuntru. Toți știam povești cu urși și frica mi-a cuprins pieptul ca o gheară când mi-am dat seama cât mi-ar lua să cobor panta până la ceilalți. Apoi am auzit pe cineva tușind – jos, scurt, dar clar. Asta era mult mai rău. Dacă un urs ar fi putut să mă sfâșie în bucăți, un om care ne spionase, urmărindu-ne în timp ce dansam, cântam și ascultam radioul, un asemenea om ne-ar fi putut distruge pe toți. Înghețată de frică, nici nu știam dacă să merg în direcția de unde veneau zgomotele sau să fug. Nu am putut face nici una, nici alta, așa că am rămas pe loc, ținându-mi răsuflarea. Și am auzit-o din nou, o tuse joasă, înăbușită. Nu m-am mai putut abține și, luând o piatră, am aruncat-o în peștera din fața mea. Aceasta a ricoșat de perete. Am luat alta, apoi un pumn plin cu pietre, pe care le-am aruncat una după alta în peșteră.

– Hei, a strigat o voce de bărbat. Oprește-te!

Vocea era spartă, răgușită și gâjâită.

M-am oprit şi am aşteptat. În jos o vedeam pe Ara fluturându-şi braţul spre mine, chemându-mă înapoi. Baba stătea cu spatele la mine, furios poate. Era imposibil de spus de la asemenea distanţă.

– Hei, vino încoace, a zis vocea.

Tusea s-a auzit din nou, mai tare de această dată.

Am intrat, știind că fac o nerozie, dar eram prea curioasă. Înăuntru, a fost nevoie ca ochii să mi se adapteze la întunericul din peşteră. Un miros de putred aproape că mă făcea să vomit. Apoi, dintr-o parte, o mişcare scurtă. Încet, am făcut câţiva paşi înainte.

– Cine eşti? am întrebat. Ce faci aici?

Bărbatul a început să râdă, un râs șuierat și chinuit.

Am continuat să merg spre sunetul respiraţiei lui, până când m-am lovit de un corp care zăcea întins în peşteră. Putoarea era acum mult mai puternică și aproape că m-am întors să fug, dar o mână s-a întins și m-a prins de gleznă.

– Am nevoie de ajutor, a spus.

Ochii mi se obișnuiau treptat cu lumina scăzută din interiorul peşterii. Am putut să văd că era rănit și se crispa de durere. M-am relaxat puţin, dându-mi seama că nu ar fi putut să ne vadă dansând. Am încuviinţat din cap, deși nu putea să mă vadă pe întuneric.

– Pot să aduc ajutor, i-am zis, încercând să mă desprind, dar mâna lui a rămas încleștată pe glezna mea.

– Pe cine? Nu trebuie să știe nimeni că sunt aici.

Vocea îi suna firav acum și nu mai părea a unui bărbat matur. Era un băiat, ghiceam, de șaptesprezece sau optsprezece ani, nu mult mai mare decât Omar. Și de aceea voiam să-l ajut.

– Mama mea e mai în vale, ea este... a fost doctoriţă... a studiat... ea... ea te poate ajuta.

Nu eram sigură de nimic din toate astea, dar le-am spus și le-am crezut și asta a fost suficient pentru străin, care mi-a dat drumul.

– Așteaptă aici, am spus, fără să gândesc.

În fond, unde se putea duce? Nu se putea mișca. Am calculat câte minute mi-ar lua să cobor chinuit înapoi și să ajung la Madar.

Va înţelege, îl va ajuta, m-am gândit. În acel moment m-am simţit atât de mândră de mama, că am uitat de cearta cu părinţii mei. Am uitat de ameninţarea plecării. Mintea îmi stătea numai la cum să-l ajut pe acest străin, pe băiatul din peşteră.

Ceilalţi se uitau la mine când m-am năpustit în jos pe pantă, alunecând și clătinându-mă, grăbindu-mă spre ei. Am evitat privirea curioasă a lui Baba, m-am dus la Madar și, trăgând-o de haine, cuvintele s-au revărsat din mine.

– În peșteră... e un băiat... e bolnav... trebuie să-l ajutăm.

Mă bâlbâiam la ea, trăgând-o încontinuu de chador. S-a uitat la mine, derutată, dar când mi-a văzut panica din priviri s-a ridicat în picioare, îndreptându-și baticul pe cap. Ceilalţi au urmat-o.

– Nu, staţi! a gesticulat tata către Ara și Baba Bozorg. Rămâneţi cu fetele și cu Arsalan cel mic.

Au dat din cap în semn de acord, iar Baba, Madar și cu mine ne-am cocoţat până la peșterile de pe creste, luând cu noi apă și patu-ul lui Baba din lână de culoarea noroiului.

Nu ne-a luat mult – zece, cincisprezece minute, poate mai puţin –, dar mie mi s-a părut o eternitate, cu Madar care se oprea pe drum să se odihnească și să-și tragă răsuflarea. Le-am arătat gura peșterii și am făcut semn spre interiorul ei. Madar a intrat prima, neînfricată. Baba a aruncat o privire de jur împrejur, ca să se asigure că nu era o capcană, că nu eram în niciun pericol. Băiatul era încă acolo, cu faţa schimonosită de durere. Mirosul se revărsa dinspre trupul lui și mi-am acoperit gura și nasul cu basmaua. Baba mi-a zis să-i ridic picioarele și l-am tras la gura peșterii ca Madar să-l poată vedea cum trebuie. Tremura din cauza șocului și m-am întors cu spatele la el când am văzut că piciorul îi era sfâșiat, cu bucăţi mari de carne atârnându-i de os. Avea pielea uscată, acoperită de leziuni și crestături dureroase. Era prea slab chiar și pentru a mai striga de durere când l-am târât peste pietre și pământ. Fusese grav rănit, având piciorul sfâșiat de sârmă ghimpată sau de altceva gândit pentru a mutila.

Madar îi vorbea cu o voce joasă, liniștitoare. A rupt fâșii din chadorul ei și, după ce i-a spălat rănile, i le-a legat strâns. I-a dat câteva înghițituri de apă, nu mai mult.

– E în stare de șoc, i-a șoptit ea lui Baba.

– Va...? a întrebat-o Baba, fără să-și termine gândul.

Ea a clătinat din cap.

– Dar dacă am putea să-l ducem până în sat...?

El mai avea speranță.

Madar s-a mai uitat o dată la băiat și a ridicat din umeri. Nu mai avea ce să facă pentru el. Ajunseserăm prea târziu.

Mi s-a făcut rău și am ieșit din peșteră să iau câteva guri mari de aer. Nu-l putea salva. Fusesem atât de sigură că-l putea salva. Crezusem că-l va salva. Nu știam ce să mai cred.

Când m-am uitat la ei, Baba se așezase și-l luase pe băiat de mână. Îi punea multe întrebări – cine era, unde era familia lui, de unde erau, ce făcea aici, sus, mai erau și alții ca el, cunoștea pe cineva ca el numit Omar? Întrebările cădeau ca o ploaie blândă peste tânărul muribund. Făcuse parte din Alianța Nordului – era unul dintre oamenii lui Massoud. De asta își dăduse seama și Baba.

Îi auzisem pe alții vorbind despre acest Massoud ca și când ar fi fost un mare războinic, un mare erou – Leul din Panjshir –, pregătit să lupte cu talibanii. Acolo se dusese și Omar? Zăcea și el pe undeva, la pământ, sângerând de moarte? Gândul ăsta îmi lua tot aerul din plămâni.

Madar făcea ce putea. Mâinile îi tremurau. N-o mai văzusem niciodată tremurând așa. Știam că se gândea la Omar sau la mama acestui băiat. Poate chiar așa era: undeva în vale avusese o familie. Îmi făcea rău să mă gândesc la asta. Îmi făcea rău că nu mai era nimic de făcut pentru el. După ce l-a ajutat cum a putut, Madar s-a așezat și s-a rugat. Mi-am aplecat și eu capul în rugăciune. Nu știam ce altceva să fac.

Soarele cobora. Dacă nu plecam în curând, aveam să rămânem toată noaptea pierduți pe munte. Baba i-a făcut semn lui Madar să plece. M-a împins și pe mine cu ea.

– Eu rămân, a zis.

Ne-am dus, cu împotrivire, privind în urmă și poticnindu-ne pe panta abruptă până am ajuns din nou la Ara și la ceilalți. Madar se sprijinea din timp în timp de mine, să nu alunece și să îi facă rău copilului. Mă întrebam dacă ar fi făcut oare mai multe pentru el dacă n-ar fi fost însărcinată. Am renunțat să mă mai gândesc la asta. Când am ajuns jos, la ei, Arsalan cel mic s-a agățat de chadorul sfâșiat al lui Madar, țipând de încântare că o vede din nou. Baba Bozorg s-a încruntat, dar nu ne-a întrebat nimic. Nu voia să le înspăimânte pe Nas și pe Robina. Avuseseră parte de suficientă pierdere și moarte. Ele s-au uitat la mine întrebătoare, apoi, potolite de expresia de pe chipul lui Madar, au ajutat-o pe Ara să strângă fără a mai scoate un cuvânt. Ne-am văzut de drum, coborând spre sat în tăcere – ne pieriseră veselia și cheful de cântat. Căderea serii ne-a gonit în jos pe cărările de munte, până când am ajuns din nou la casa rupestră. Petrecerea se încheiase.

Când Baba s-a întors de dimineață, cu patu-ul plin de sânge, era cenușiu la față și înghețat până în măduva oaselor. Madar l-a strâns în brațe și l-am văzut plângând ca un copil în îmbrățisarea ei. A fost prima dată când mi-am văzut tatăl plângând și am știut că băiatul murise.

Așa mi-am serbat ziua de naștere, când am împlinit unsprezece ani.

Capitolul 11

Trenul călătorește spre Moscova. Tot ce vreau acum este ca această călătorie să se termine, să pot să o iau de la început undeva, în siguranță, să las deoparte tot ce s-a întâmplat și să-mi găsesc drumul spre casă.

Acasă. Nu mai știu ce înseamnă asta.

Mă gândesc la Napoleon și la povestea părinților lui, la călătoria lor cu trenul prin Siberia. Și simt mulțumire. Râd, un râs ciudat și gol pe care nu mi-l recunosc. Sunt recunoscătoare. După toate cele care s-au întâmplat, sunt încă aici. Mie nu mi s-a întâmplat ceea ce i s-a întâmplat lui Napoleon. Altele – da. Însă dau la o parte acele gânduri.

Pentru moment, sunt încă aici.

Napoleon și cu mine suntem cam la fel. Amândoi suntem supraviețuitori.

Capitolul 12

Zilele în munţi au continuat să curgă, anotimpurile au trecut și iată că a venit și timpul să apară bebelușul. Madar a început să curețe de zor casa rupestră. Toţi am fost trași în iureșul de activităţi și de pregătiri alături de ea. Ara și cu mine o ajutam bătând afară covoarele și urmărind cum zbura praful din ele prin aer, spălând rufe, curăţând, spălând iar, aruncând lucruri – făcând loc cum ne pricepeam mai bine. Bunicul și Baba săpaseră o trecere înspre casa de lângă noi, care zăcea nelocuită din ziua lapidărilor. Însă de cele mai multe ori preferam să ne înghesuim, pentru că niciunul dintre noi nu voia să locuiască în fosta casă a Mashei, cu excepţia lui Javad, căruia nu părea să-i pese și-i plăcea să stea separat de noi ori de câte ori putea. Petrecea din ce în ce mai puţin timp cu familia și din ce în ce mai mult timp cu mullahul care le preda acum băieţilor. Javad abia aștepta să dispară de sub privirea dezaprobatoare a lui Baba.

Până când, în sfârșit, dintr-o bună zi, Javad nu a mai locuit deloc cu noi. A plecat să studieze la una dintre madrasele de lângă graniţă. Baba și el s-au certat amarnic, dar până la urmă Madar a fost cea care a zis: „Lasă-l să plece. Să vadă cu ochii lui ce neghiobi sunt".

Când a plecat, l-a urmărit dispărând pe drum în jos într-o camionetă deschisă, condusă de trei talibani cu numai câţiva ani mai mari decât el, până când a devenit un punct din depărtare, lăsând-o cu o expresie de neîncredere și de groază pe chip. Pierduse doi fii în faţa a două lumi diferite. Cu mâna pe pântecele care-i creștea, Madar s-a întors și a intrat în casă.

Când Javad a plecat, m-am bucurat să-l văd că se duce, deși mă chinuia gândul că eram în stare cu atâta ușurință să-l doresc plecat. E drept, ne contraziceam des, dar era parte din mine, din viața mea. Acum... devenise imposibil să comunici cu el, uitându-se fix la noi tot timpul, criticând, dându-ne lecții. Era doar cu câțiva ani mai mare decât mine și repeta ideile unor bărbați pe care-i admira, fără să înțeleagă nimic din ce zicea. Baba clătina din cap cu tristețe. Nici Omar și nici Javad nu învățaseră din greșelile lui.

Serile stăteam în jurul focului și Madar ne citea din *Cartea Regilor* sau ne spunea povești, povești pentru copii, așa le numea ea – cu prinți, prințese, duhuri și întâmplări stranii –, iar noi ne adunam la picioarele ei să o ascultăm cum aduce magie în aerul nopții.

– Șahname[1], aceste istorii ascund secretele inimii omului, ne spunea. Toată lăcomia, eroismul, speranțele.

Ne recita povestea Tatălui Timp, vorbindu-ne despre cum moartea și pierderea dor, dar soarele se ridică din nou apoi. Iar vocea ei se ridica și cobora, tristă și fericită în egală măsură, cu lumea cuprinsă în cuvintele ei. Eu stăteam ca vrăjită, imaginându-mi timpuri diferite, povești diferite de a mea.

Au fost momentele mele cele mai fericite. Mi le amintesc acum ca și când aș urmări o altă fată așezată la lumina scăzută a lămpii cu kerosen, cu focul dansând pe cerul nopții, o fată cu capul înclinat într-o parte, sprijinit pe umărul lui Nas, care simte frumusețea din vocea mamei ei și imaginile pe care le face să apară în casa rupestră.

Privind înapoi, nu mai știu cine e fata aceea.

Bebelușul a sosit noaptea. Mama respira greu, cu icnete înăbușite de animal în întuneric, iar Baba o ținea în brațe. Maman Bozorg m-a scuturat să mă trezesc și m-a trimis în sat după ajutor. Apoi am fugit iar, să iau apă. Focul a fost ințețit și am urmărit cu toții, minunându-ne și îngrozindu-ne, cum această nouă viață împingea și urla, croindu-și drum spre lume. După ce a apărut, în

---

[1] Poem epic al regilor persani, scris de Abul Quasim Firdausi între anii 980-1010 (n.tr.)

sfârşit, a fost învelită în pânza încălzită, iar Madar şi Baba, cărora le străluceau ochii de atâta fericire şi speranţă, au primit-o în braţe.

– Sitara, a rostit Madar către grămăjoara de scâncete din braţele ei. Sitara.

– Micuţa noastră Sitara, a aprobat Baba.

Aveam încă o soră. Satul sărbătorea împreună cu noi. Timp de patruzeci de zile au fost petreceri, iar împuşcăturile au bubuit cu ecou peste toată valea. Un şir de oaspeţi au venit să gângurească la bebeluş, să aducă mâncare, să ofere ajutor. Familia noastră părea că se extinde, cuprinzând pe toată lumea de pe versantul muntelui. Era interzisă muzica, aşa că nu am cântat, nici nu am dansat, dar nou-venita a fost întâmpinată cu râsete şi bucurie.

Naşterea Sitarei a fost şi dulce, şi amară pentru mine. Pe de o parte, îl iubeam pe bebeluşul cu ochi întunecaţi, care urla şi gângurea, cuprinzându-te cu privirea ei constantă şi sigură. Dar ştiam că fiecare zi în care devenea mai puternică, fiecare zi în care Madar îşi recăpăta forţele ne aducea mai aproape de plecare. Din ziua picnicului, Baba nu mai spusese nimic altceva, nici măcar despre izbucnirea mea, dar se înţelegea că planul fusese hotărât. Am început să văd cu alţi ochi fericirea părinţilor mei. Erau fericiţi pentru că urma să plecăm. Nu se obligaseră niciodată la viaţa asta, alături de bunicii noştri. Aici fusese întotdeauna numai un popas.

Au început apoi să mă obsedeze veştile despre rezistenţă. Încercam să adun ce informaţii puteam culege din conversaţiile de la fântână, din piaţă, de la târg. Ascultam, mereu ascultam. Surprindeam frânturi de conversaţie între Baba şi Baba Bozorg, târziu în noapte. Bărbaţii erau pe dealuri... îi împingeau înapoi pe talibani pe mai multe fronturi. Lumea devenea atentă la problemele noastre.

Simţindu-mi interesul, Baba Bozorg îmi împărtăşea tot ce afla. Ştiind că toate duceau la Omar, încerca să mă liniştească rămânând optimist şi spunându-mi poveşti despre fapte de eroism.

Îl visam pe Omar noaptea. Mi-l imaginam adânc în munţi, înconjurat de alţi băieţi şi de bărbaţi ca el: toţi epuizaţi de lupte, cu

umerii apăsaţi de puşca grea, purtată mereu. Asta îmi imaginam. Îl auzeam strigându-mă: „Afsana!“ Era ca și cum ar fi fost atât de aproape, încât puteam să întind o mână și să-l ating. Dar nu era deloc aproape şi, la trezire, vocea și imaginea lui dispăreau. Nu ştiu dacă Ara sau Madar sau Baba aveau parte de astfel de vise, poate că stăteam toţi noaptea şi vorbeam în umbră cu Omar, a cărui absenţă crescuse ca o durere în inima mea.

În vară, Javad s-a întors de la madrasa. Era îmbrăcat diferit și se mişca într-un fel hotărât, dar tot un băieţel era, unul deghizat în haine de bărbat. A felicitat-o pe Madar pentru Sitara, apoi s-a așezat pe podea şi s-a jucat puţin cu aceasta și cu Arsalan cel mic, care s-a apucat să se agaţe de picioarele fratelui său abia întors. În clipele acelea, parcă îi iertasem lui Javad ura din glas la uciderea Mashei, parcă îi iertasem ameninţările și reproșurile. Mi-am amintit cum stăteam cu el în Kabul să urmărim dansul zmeielor. În acele momente, Javad era din nou fratele meu, la fel ca înainte.

Dar devenise un spion. Baba ne-a dat de înţeles asta tuturor, cu durere în suflet. Nu trebuia să avem încredere în Javad. Așa că am dus o viaţă dublă și n-am vorbit niciodată în faţa fratelui nostru despre planurile de plecare.

– Nu-i puteţi spune, ne-a zis Baba.

Nu aveam nevoie să întrebăm de ce. Robina și Nas făceau deja parte din familia noastră. Ne jucam împreună, împărţeam totul, luptam împreună.

– Vor veni și ele cu noi? am întrebat-o pe Madar, care a dat din cap că da, în tăcere.

– Nu le vom abandona, mi-a spus și am crezut-o.

Întotdeauna o credeam. De ce să nu o cred?

Capitolul 13

Trenul își continuă drumul spre Taișet, apoi către Krasnoiarsk. Am lăsat în urmă „ochiul albastru al Siberiei“, lacul Baikal, și Ircuțcul (nu, nu am putut s-o găsesc acolo pe Ara). Trecem prin zone rurale frumoase – dealurile înalte și stâncile de pe malurile fluviului Enisei îi fac pe pasagerii atârnaţi de geamuri să își declanșeze cu furie aparatele foto.

Baba și-a început plimbarea zilnică prin tren, iar Javad îl însoțește. Madar vorbește cu un cuplu care stă ceva mai în spate în vagon. Arată grațioasă, cu soarele strălucind în părul ei lung și negru. Pare stăpână pe sine, ca o regină. De după paginile cărţii, o urmăresc cum gesticulează și râde, văd cum îi farmecă pe călătorii aceia, cât de exotică trebuie să li se pară lor, în blugii și tricourile lor plictisitoare de europeni. Ei nu-și dau seama că nouă ni se par la fel de ciudaţi cu pistruii lor palizi și cu pielea arsă de soare, cu vocile lor zgomotoase și sentimentul că totul li se cuvine, crezând că lumea e a lor, făcută pentru ca ei să o străbată și s-o exploreze. Au libertatea de a merge unde vor. Ei nu fug. Când se termină călătoria, la Moscova, o vor lua spre următoarea destinație, apoi spre casă, cu fotografii și povești din marea lor aventură. Nu au nicio grijă, nu trebuie să ia decizii despre unde să meargă, unde să trăiască. În schimb, eu stau aici și mă întreb ce loc ne va primi. Cum o vom lua de la început?

Urmărind-o pe Madar cum descrie cercuri prin aer cu mâinile ei fine, zâmbind cu ușurință și scăldându-i pe acești turiști în lumina privirii ei, realizez că nu-mi cunosc prea bine mama. Știu

doar ceea ce mi-a spus, ceea ce a ales să-mi împărtășească, dar au rămas multe nespuse. Față de mine, e o altă persoană. Oare așa o vede și Baba, așa o vedea Arsalan? Mă poticnesc în gândul acesta. Mă întreb, tot mai des, despre rolul lui Arsalan în viețile noastre. Îmi aduc aminte de prezența lui în casa albastră. De ochii lui care o urmăreau constant pe Madar. De felul în care vorbeau unul cu celălalt. Mă întreb de ce voia atât de mult să ne ajute. Știu ce ni se spunea, că îi era dator lui Baba, că Baba îl salvase. Și totuși... trebuie să fi fost și un alt motiv. Sunt sigură. Ce eram noi pentru el? Nu am răspunsuri, ci doar întrebări și îndoieli.

Unii oameni cred că te naști în familia ta și că rămâi cu ea la bine și la rău. Alții își construiesc familia pe parcurs. Așa e Napoleon, care ne-a adoptat și m-a luat în grija lui. Pentru Arsalan reprezentam oare același lucru? O familie adoptată pe care el nu putuse să o aibă? O urmăresc pe Madar și e ca și când o parte mare din ființa ei mi-ar rămâne ascunsă, și mie, și celorlalți.

Mă liniștește totuși să o văd aici, în special acum, când amintirile mă invadează; mă ajută să simt legănatul trenului și să mi-o imaginez pe Madar vorbind cu acești străini, adunând informații despre viața pe care ne pregătim să o ducem, într-un loc nou, în străinătate, acolo unde am fi primiți. Pe drum, își face prieteni care să ne ajute. M-a învățat și pe mine asta: să știu cum să caut ajutor, să știu cum să-l primesc.

Citesc din nou Tolstoi. Anna tocmai i-a spus soțului ei, Alexei Alexandrovici, că e îndrăgostită de Vronski, și că viața lor împreună s-a terminat; totul e o minciună și nu mai poate trăi în continuare în minciună. Toată atenția îmi e absorbită de felul în care își distrug, într-o singură conversație, toată viața petrecută împreună, aruncându-și adevăruri de nezdruncinat, care nu mai pot fi luate înapoi niciodată.

Când fac o pauză și îmi ridic ochii din carte, Madar nu mai e acolo. Au rămas doar cei doi, uitându-se pe geam spre dealurile pe lângă care trecem. O caut din priviri pe Madar. A plecat. Femeia

ridică brațul și-mi zâmbește. Flutur și eu din mână și mă întorc la cartea mea. Chiar dacă știu ce se va întâmpla, chiar dacă am citit-o de un milion de ori, descopăr de fiecare dată ceva neașteptat în ea.

Continui să rezist și îmi notez totul, cu binecuvântarea și entuziasmul infailibil al lui Napoleon.

– Spune-ți povestea, Afsana, îmi zâmbește el în trecere.

Îmi aduce pixuri noi și hârtie, la fiecare câteva zile. Tot el îmi dă și enciclopedia, o ediție veche și răsfoită zdravăn, cam depășită acum. A citit-o pe parcursul călătoriilor lungi, ca să-i treacă timpul, și acum mi-a transmis-o mie. Nu știu cum să îi mulțumesc. De mult timp nu am mai avut parte de o asemenea bunăvoință neașteptată din partea cuiva. Dar el ridică din umeri.

– Tu doar continuă să scrii, râde el.

Nu vorbim prea mult despre ceea ce scriu, e suficient că scriu. Îi spun bucățile pe care i le pot spune, cele pe care am nevoie să le rostesc cu voce tare.

Îi aud pe Arsalan cel mic și pe Sitara în compartimentul nostru. Se luptă pe radio, răsucind de butoane într-o parte și în alta. Curând Madar îi va opri și îi va despărți, înconjurându-i cu dragoste și cu admonestări în părți egale. Baba și Javad se întorc, aducând căni de chai fierbinte de la samovar. Zgomotul se estompează și mă întorc la mâzgălelile mele; gândurile îmi vin mai repede acum, că Ara a dispărut.

Ceea ce notez mă ajută să păstrez trecutul, să-i dau un sens, chiar dacă anumite lucruri nu au niciun sens. Nu există nicio rațiune, nicio justificare, nicio explicație. Povara acelor lucruri trebuie doar îndurată.

Capitolul 14

În casa rupestră erau în curs pregătirile pentru „marea evadare", cum o numea Ara în glumă. Puteam vedea în privirile ei că era gata să plece din munți. Să găsească o nouă casă. Aici nu fusese niciodată casa ei. Se uitase la noi, fără să participe – se uitase cum scade și se micșorează lumea ei, înfricoșată de ceea ce avea să urmeze. De mult timp era gata de plecare.

Eu încă mă luptam cu ideea că aveam să îi lăsăm în urmă pe Baba Bozorg și pe Maman Bozorg. După toți anii de separare, acum, când eram în sfârșit o familie împreună cu ei, când fusesem acceptați de restul oamenilor din sat și chiar și faptul că Baba cochetase cu comunismul fusese uitat cu diplomație, eram gata să fugim din nou.

Pe măsură ce treceau zilele, Madar părea din ce în ce mai fericită. Sitara devenea un copilaș voios și puternic. Baba părea neliniștit, era îngrijorat că trebuia să-și părăsească din nou părinții. Stătea cu Baba Bozorg în fața casei și vorbeau încetișor, până noaptea târziu. Ei nu voiau să plecăm, dar nici nu aveau să ne oprească.

Madar încerca să mă liniștească.

– O să le ai pe Robina și pe Nas cu tine, spunea, într-o încercare de consolare, dar, deși mă bucuram cu adevărat că aveau să vină și ele, rămâneam la părerea mea.

– Dacă se întoarce Omar, bunicul tău va ști unde am plecat, mi-a spus Baba într-o seară.

Venise din senin și m-a surprins că nu uitase. Am ridicat din umeri, neștiind cum să răspund. Și atunci am înțeles că hotărârea

era definitivă, că în curând aveam să plecăm și că viața din munți se termina. Creșteam. Trebuia ca lucrurile să se schimbe. O vedeam în privirea lui Madar când se uita neliniștită la mine și la Ara și știam că avea dreptate. Cum puteam spera să devin aici doctoriță, profesoară, ingineră sau orice altceva? Ce fel de viitor am fi avut? Madar ne învățase pe mine și pe Ara tot ce știa. Aveam nevoie de schimbare, chiar dacă, poate, nu ne-o doream. Se îngrijora și pentru Arsalan cel mic, pe care îl ținea departe de școală, temându-se de ce ar fi putut învăța acolo, înfricoșată că talibanii i-l vor fura la fel cum făcuseră cu Javad.

Javad era singurul motiv de conflict între părinții mei, în discuțiile lor, și totodată pricina întârzierii noastre. Madar era de părere că ar fi trebuit să îl luăm cu noi, că până la urmă avea să își vină în fire și că trebuia să-l îndepărtăm de otrava acelor oameni. Baba o lăsa să vorbească, ascultând-o ca întotdeauna, însă apoi clătina din cap.

– Nu-l putem lua împotriva voinței lui. Ne-ar trăda încă dinainte să ieșim din țară. Trebuie să înțelegi. L-am pierdut.

Dar ea nu putea să creadă asta, astfel că a urmat o perioadă de remiză, ca la șah, în care Madar rezista, așteptând ca Javad să dea un semn că se schimbase. Dar semnul nu a apărut niciodată.

Și totuși, până la urmă, Javad a fost cel care m-a salvat.

Talibanii anunțaseră o a doua vizită în sat. Fusese amânată de mai multe ori din pricina ploilor torențiale ce marcau trecerea iernii, însă urmau să vină în curând. Oamenii au redevenit nervoși, amintindu-și de Masha, de Nazarine și de ultima lor vizită oficială. Indiferent ce voiau, bine nu putea să fie. Bătrânii s-au întrunit pentru a discuta ce să facă. Bătrânul mullah ședea și asculta. Javad asculta toate conversațiile, urmărind cu înfrigurare totul.

Gemenele erau din ce în ce mai tăcute și mai speriate. Ara, la fel, începea să plângă și să tremure incontrolabil la cea mai mică remarcă despre vizita care se apropia. Numai Baba Bozorg și Maman Bozorg păreau impasibili.

– *Een ham migozarad*[1], spunea Baba Bozorg, cu fața încrețită de toți anii petrecuți sub soarele arzător și sub rafalele de vânt ale Hinducușului, va trece și asta.

– Nu pot să vină, spunea Ara. Nu-i putem lăsa. Fă ceva, Baba jan, implora ea.

M-am uitat la Baba care stătea încruntat, contemplând norii de furtună ce se adunau în vale. Chiar dacă auzise ruga Arei, nu o luase în seamă. Madar se agita în jurul Sitarei, gâdilând-o sub bărbie și uitându-se la ea cum zâmbea larg de fiecare dată sau râdea, neștiutoare în privința celor de jos, din vale, care se apropiau din ce în ce mai mult.

– Frații noștri vor veni și noi îi vom întâmpina cu căldură, a spus apoi Javad, provocându-ne pe toți.

Madar s-a îndepărtat de fiul ei, temându-se, poate, de ce ar fi fost ea în stare să îi facă sau să îi spună. Am văzut-o și pe Maman Bozorg, care s-a uitat cu tristețe la Javad. Devenea un străin chiar și pentru ea, care încercase atât de mult să se agațe de nepotul ei cel blând și vesel de odinioară, când abia ajunseserăm în munți, iar talibanii erau numai un zvon îndepărtat.

Peste vale s-a auzit apoi un vuiet jos. Cerul se întunecase și norii de furtună se adunau la orizont.

– Nu-i vom întâmpina cu căldură, am spus, cu vocea tremurând în timp ce-l fixam pe Javad. Uite-te ce au făcut... ai uitat de Masha? De Nazarine? Ai uitat ce s-a întâmplat? am strigat la el.

Javad părea luat prin surprindere, nefiind obișnuit ca eu să mă întorc împotriva lui cu atâta ferocitate. Plângând, Ara s-a dus lângă Madar, care i-a dat-o pe Sitara în brațe. Apoi, Madar a pășit spre Javad și spre mine, gata să intervină, dar fără să spună nimic, stând și uitându-se cum i se sfâșia familia în două.

– Ar trebui să-ți fie rușine, i-am zis lui Javad.

– Afsana! a strigat Baba cu putere.

---

[1] Slogan al rezistenței afgane în timpul ocupației sovietice (n.tr.)

Madar s-a îndreptat spre mine cu brațele deschise.

– Afsana, m-a chemat ea.

Dar n-am vrut să merg spre niciunul dintre ei.

– Nu voi da înapoi.

Ara ieșise afară cu Sitara. Javad mă privea fix, dar parcă se uita prin mine, parcă nici n-aș mai fi fost acolo.

– Nu-i poți opri, a spus, dar o să vezi tu.

Madar a țipat îngrozită.

În vale a început să tune, iar oamenii strânși în piață au luat-o grăbiți înapoi spre casele lor.

Ne-am dus la gura casei rupestre, să ne uităm cum ploaia inunda valea, resimțind aceeași înnegurare și apăsare ca dinspre norii de deasupra. Mi-am înfășurat pe umeri patu-ul lăsat în urmă de Omar.

– O să vezi tu, ne lua Javad în zeflemea, în timp ce pe buze îi juca un zâmbet voios. O să vedeți cu toții acum.

Mai jos, un mic convoi de vehicule cotea pe drumul abrupt de munte, cu roțile împroșcând pietre care ricoșau de coasta muntelui, pe măsură ce camionetele se apropiau, cu steagurile biciuite de vânt.

– Încetează! am țipat la Javad dezlănțuită, dorindu-mi să-i șterg zâmbetul îngâmfat de pe față.

Îmi aminteam de mama Mashei, de strigătele și de expresia de pe chipul ei atunci când o luaseră. Mi-am jurat să nu mă mai tem.

– Nu știi nimic, am strigat la el. Ești doar gol de conținut. Spui ce-ți zic ei să spui, repeți cuvintele pe care le auzi... Nu poți nici să gândești de unul singur.

În momentul acela îl dispreţuiam pe Javad și vedeam doar slăbiciune la părinții mei, care stăteau pur și simplu și îl lăsau să împrăștie ură și frică, în timp ce pândeau momentul potrivit să-l lase în urmă – dar nu-i spuneau niciodată nimic, lăsându-l să creadă că are dreptate. M-am uitat la ei toți, nevenindu-mi să cred.

– Încetează! am mai urlat o dată la Javad, la ei toți. Ochii lui Madar mă implorau să tac, să nu mai spun nimic altceva.

– Nu poți opri ceea ce se întâmplă! Nimeni nu poate! a zis el.

Atunci s-a rupt ceva în mine și m-am trezit că fug de el, de ei toți, că urc pe cărările pline de mușchi din spatele casei rupestre și, mai departe, peste dealurile golașe, până spre pinii de pe crestele mai înalte. N-au decât să vină, nu mă vor găsi când vor veni, mi-am spus, și am continuat să gonesc, împiedicându-mă de pietre, speriind caprele și oile risipite pe coasta muntelui, lăsându-mi furia să zboare în toate direcțiile.

O puteam auzi pe Ara strigând după mine, spunându-mi să mă întorc; apoi a început să urce și ea, încă purtând-o pe Sitara agățată pe o parte. Vântul îi arunca vocea dintr-o parte în alta, iar cuvintele i se pierdeau. Am continuat să merg, să urc tot mai mult, îndepărtându-mă acum de sat. Nu-mi păsa de norii cei negri. Știam unde merg, îndreptându-mă spre peșteră și spre tânărul soldat mort pe care nu reușiserăm să-l salvăm. Mergeam să caut Alianța Nordului, să-i caut pe luptători și să mă alătur lor, să-l găsesc pe Omar. De fapt, nu știam ce fac, dar știam că nu mă mai întorc, că nu se putea ca Javad să aibă dreptate. Era necesar să fie opriți. Aici eram la mine acasă și nu îmi mai era teamă. Nimeni nu avea să-mi ia casa – nici Javad, nici talibanii, nici Madar și Baba cu visurile lor de a începe de la zero. Aveam să fiu liberă. Să îl găsesc pe Omar. Să rămân aici, în munți. Totul avea să fie bine.

Repetam întruna aceste cuvinte în timp ce urcam, cu sudoarea curgându-mi pe spate, ferindu-mi fața de soarele care străpunsese norii ce se îndepărtau, luând și amenințarea de furtună cu ei. Din depărtare se auzeau tunete intermitente răsunând în vale. Până la urmă furtuna va trece pe lângă noi – vom fi cruțați, am gândit. Pământul noroios începea să prindă crustă. Zilele cu ploi grele, de primăvară făcuseră ca pământul să se înmoaie, apoi să crape sub picioare. Alunecam și înotam în el îndepărtându-mă de sat, iar noroiul mi se agăța de haine, colorându-le în maro roșcat, curgându-mi în sandale.

Când m-am uitat înapoi, abia am mai zărit-o pe Ara, care se chinuia cu Sitara, dar nu voia să renunțe; strigătele ei încă ajungeau

până la mine, dar de la depărtare de acum. De ce nu putea să mă lase să plec? M-am cocoţat și mai sus.

Aproape că ajunsesem din nou la peşterile de pe creste. Lumea părea atât de diferită de aici, de sus... Numai capre, acvile și vulturi, roșul stâncilor de sub picioare, aerul atât de curat și priveliștea... o linie a orizontului neîntreruptă, uimitoare.

Trăgându-mă peste buza ultimei muchii de stâncă avântate peste hău, am ajuns la gura peșterii. Sigur că băiatul nu mai era, fiind îngropat de mult de Baba, dar mi-am plecat capul și m-am rugat pentru el, ca să-și găsească pacea. Am scrutat valea, căutând din priviri satul, aflat mult mai jos, și drumul plin de serpentine care ducea către el. Undeva acolo, jos, talibanii se apropiau tot mai mult, aducând cu ei ura și teama. Acum nu mă mai pot atinge, nu aici, m-am gândit. Așa că i-am blestemat: pentru că mi-au interzis să învăţ, pentru că mi-au rupt familia în două, pentru că l-au făcut pe Omar să plece, pentru că l-au întors pe Javad împotriva noastră, pentru că le-au distrus pe Masha și pe Nazarine. I-am blestemat pentru teama pe care o insinuau peste tot ce atingeau.

În vale se așternuse liniștea. Păsările s-au oprit din cântat, apoi, cu ţipete de panică, au început să zboare în toate direcţiile. Pământul a început să se miște încet sub mine și mi-am pierdut echilibrul, apoi m-am ridicat în picioare și m-am sprijinit de peretele peșterii. Întâi a fost un tremur mic, apoi un altul, mai puternic. O mulţime de pietre s-au rostogolit la vale de pe coasta dealului. Am auzit un vuiet înfundat, care nu mai era cel de furtună, ci venea din pântecele pământului. A crescut din ce în ce mai mult, până când n-am mai putut auzi decât un torent de piatră rostogolindu-se, spărgându-se. Se mișcau munţii.

Spre vale, peretele vertical de stâncă de deasupra satului a început să crape, apoi au pornit să se rostogolească mormane imense de piatră și de pământ și un val de noroi a luat-o înspre sat. Am strigat, dar sigur că nu mă puteau auzi. Nu aș fi avut cum să ajung înaintea dezastrului, nu-i puteam avertiza, iar pământul tremura și

crăpa sub picioarele mele. M-am agățat de stânci. Ploua cu pietricele care mă loveau. În pereții peșterii din spatele meu au apărut crăpături adânci. Am alunecat la vale, rostogolindu-mă, căzând. Dedesubt le puteam zări pe Ara și pe Sitara, care continuaseră să mă urmărească. Acum se opriseră, la jumătatea muntelui din fața satului, pe făgașul mai îndepărtat. Ara se prăbușise la pământ și o ținea strâns în brațe pe Sitara, încercând să o protejeze și privind îngrozită cum satul dispărea sub valuri de pământ.

– Madar! am țipat.

I-am strigat numele întruna, căci numai pe ea o vedeam în fața ochilor, apoi pe Baba, pe Maman Bozorg și pe Baba Bozorg, apoi pe Arsalan cel mic și pe Javad. Încercam să-l văd și pe Omar, dar el nu era acolo. Panica a crescut în mine.

M-am gândit la gemene, două fete atât de diferite una de alta, dar care ajunseseră acum aproape una și aceeași ființă – de ce nu erau cu Ara? Am încercat să mă gândesc: unde erau cu toții? Aveau să fie în siguranță? Te rog, Allah, ai grijă să fie în siguranță! Voi merge oriunde, voi face orice, doar fă-i să fie în siguranță, te rog... te rog... Încă un vuiet înfundat și un pocnet, apoi un alt perete de pământ a luat-o în jos, rupt din creasta de deasupra satului, ridicând nori de praf și piatră zdrobită. Mi-am dus mâna la gură, dar țipătul nu ieșea. Nu mai rămăsese nimic – tot satul era scufundat. Am fugit spre Ara. Cutremurul continua, sfâșiind încă valea, chiar dacă mai slab acum. Am căzut și m-am tăiat la picioare, pe mâini, pe față. M-am ridicat și am luat-o din nou la fugă, aproape rostogolindu-mă în jos pe munte, împinsă de dorința de a fi lângă ele.

Ara se ridicase, în stare de șoc, cu mâinile peste ochii Sitarei. Cu toate că Sitara era prea mică să înțeleagă ce se întâmpla, Ara tot încerca să o protejeze. Am prins-o pe Ara și am scuturat-o.

– Haide, am țipat, pe jumătate împingând-o la vale.

Părea să fi înghețat acolo.

– Trebuie să mergem, am tras de ea. Ara... ei sunt acolo, jos, trebuie să-i ajutăm.

A coborât după mine, ca în transă.

Când am ajuns acolo, casa rupestră dispăruse – dispăruse totul. Nimic nu părea stabil sub paşii noştri. Nimic nu mai arăta la fel. Pământul încă aluneca. Se așeza. Îi puteam vedea pe câțiva dintre săteni – cei care scăpaseră printr-o minune asemănătoare cu a noastră – uitându-se, săpând și trăgând de pietre. Pândeam orice semn din partea lui Madar sau Baba. Le-am urlat numele. Urletul a crescut, a tot crescut până când nu mi l-am mai recunoscut. M-am cățărat pe stânci, încercând să-mi dau seama unde ar fi putut fi casa, sub toate acele dărâmături. Era imposibil de zis.

Printre pietre se vedea o fâșie de material galben. Putea fi Madar? Asta purtase de dimineață? mă întrebam. M-am blestemat singură fiindcă nu fusesem mai atentă, fiindcă nu știam. Am urcat și am început să trag de ea, țipând în tot acest timp. Pietrele erau grele și nu le puteam da singură la o parte. Am strigat la Ara să mă ajute și împreună am dat molozul la o parte după cum puteam, încercând să smulgem pietroaiele. Era acolo Madar? Nu mă puteam uita, mi-era teamă să mă uit. Dar nu era ea. Era mama altcuiva, o femeie care locuise ceva mai jos, în una dintre casele de pământ de lângă piață. Sitara stătea în continuare agățată de șoldul Arei. A început să plângă.

Ne înecam, acoperite de noroi și praf. Nimeni nu ne putea ajuta să-i găsim. Am aruncat o privire goală spre ceilalți supraviețuitori. Toată lumea era în stare de șoc. Un bărbat stătea pe o bucată ruptă de perete, acum transformată în moloz, și plângea.

Am țipat:

– Madar... Madar!

Nimic.

Ara privea prin mine. Sitara urla în praf. Pământul încă mai tremura sub picioarele noastre. Eram singure și Madar nu ne putea auzi.

Partea a patra

Migozarad! Și asta va trece.

Capitolul 15

Scriu toate acestea și îmi închid caietul. E seară și ne apropiem de Tomsk. Napoleon îmi aduce ceai aburind de la samovar și îl așază pe masă lângă mine. Dau din cap în semn de mulțumire, abia conștientă de prezența lui. Trenul e liniștit acum, fiindcă toți se instalează în cușetele lor înguste, pentru noapte. Tremur. Napoleon îmi pune mâna pe umăr, dar nici nu-l văd. În mintea mea, sunt tot în munți.

Mă uit încă o dată la cuvintele de pe pagină: nu mai există cale de întoarcere.

Privesc prin vagonul unde mi-i închipuisem mai devreme pe Arsalan cel mic și pe Sitara certându-se, unde Baba și Javad trecuseră pe lângă mine râzând, cu pahare de ceai cald, doar cu câteva momente înainte. Mă uit în direcția în care mi-o imaginasem pe Madar stând de vorbă cu alți călători şi mă simt goală pe dinăuntru, ca și când aș fi renunțat la ei. Nu-mi mai pot închipui că am familia alături de mine, dar nu sunt încă pregătită să-mi iau rămas-bun. M-au adus până aici.

Dar nu mai sunt aici.

– Stați cu mine, îi chem, iar vocea mi se aude tare în vagonul gol. Stați, insist.

Am nevoie de ei lângă mine dacă vrem să o luăm de la început – într-un loc nou, într-un loc sigur.

Nu sunt pregătită să fac această călătorie de una singură.

– Voi sta eu, Afsana.

Îmi ridic privirea și Napoleon e încă acolo, veghind asupra mea, în timp ce îmi spune:

– Scrie, scrie totul.

Astfel că îmi deschid caietul încă o dată și continui să scriu, să pun totul pe hârtie. Nu îmi pot da seama dacă încerc să-mi exilez amintirile, să le alung de la mine sau să le prind în capcana paginilor.

Capitolul 16

Ara și cu mine am păstrat între noi o tăcere întinsă ca arcul, speriate să nu o rupem, temându-ne de adevăr, incapabile să spunem „S-au dus". Ne-am uitat una la alta. Plânsetele Sitarei deveneau din ce în ce mai jalnice. Eram acoperite de praf din cap până în picioare, atât din pricina cutremurului, cât și de la săpat, și aveam unghiile murdare de pământ.

„Ara!" a strigat apoi o femeie.

Era Jaheda, o femeie singuratică pe care cei mai mulți dintre săteni n-o plăceau. Se spunea că e blestemată, așa că locuia la marginea satului, departe de toată lumea. Ca și noi, fusese cruțată. Am recunoscut-o după șchiopătatul pe care încerca să îl ascundă mergând încet, târșâit. Ne-a făcut semn să o urmăm și ne-a luat de lângă ceea ce fusese satul nostru, trecând cu greu peste pietre, bolovani și pereți prăbușiți. Am înaintat cu grijă pe lângă rămășițele distruse ale casei noastre. Nu era niciun semn de viață. Nimic. Ca și când pământul îi înghițise cu totul.

Jaheda ne-a dus la casa ei din pământ, departe de distrugeri. Locuia în capătul îndepărtat al crângului de plopi pe care-l plantase bătrânul. Copacii fuseseră smulși din rădăcini, iar trunchiurile zdrobite de forța alunecărilor de pământ. Nu l-am zărit pe bătrân printre supraviețuitori. Speram să fi fost undeva departe, în vale, să nu vadă ce s-a ales de munca lui. Pereții de chirpici din casa Jahedei erau fisurați, dar încă stăteau în picioare. Ara părea nehotărâtă; nu voia să fie îngropată în noroi dacă un alt cutremur ar fi lovit valea. Dar Jaheda, mai sigură pe sine acum, i-a oferit apă

pentru Sitara. Recunoscătoare pentru grija care ni se arăta, am băut toate și ne-am adăpostit puţin de strălucirea orbitoare a soarelui. Putea să vadă că eram și noi în stare de şoc. Ea nu mai avea familie – muriseră toţi din pricina constituţiilor lor fragile și a iernilor geroase de pe munte, iar oamenii din sat o urau, aşa că nu mai avusese pe cine să piardă în cutremur. Asta o făcea să pară invincibilă. Avea un aer mămos, fâţâindu-se împrejurul Sitarei care continua să se agaţe de Ara, refuzând să-i dea drumul. Vedea că ne chinuim, că nu reușeam să înţelegem pierderea suferită.

Jahedei îi luceau ochii într-un fel care mă stingherea. Am tras-o de mânecă pe Ara, zicându-i că ar trebui să mergem. Ara m-a urmărit uimită cum îi refuzam Jahedei ospitalitatea. Apoi mi-a observat insistenţa tăcută, aşa că i-am mulţumit şi am plecat. Jaheda o fixa din priviri pe Sitara, întinzându-și braţele către ea. Ne-am dat încet în spate și, odată ieșite afară, am rupt-o la fugă. Nimeni n-avea să ne despartă și nu aveam de gând să o lăsăm pe Sitara în grija unei femei ajunse de blestem, cu minţile pierdute. Mai nutream încă speranţa că-i vom găsi în viaţă pe Madar sau pe Baba, pe Javad ori pe Arsalan cel mic – mi se strângea inima și nu suportam să mă gândesc la ei toţi, la bunicul și la Maman Bozorg, zăcând îngropaţi sub munţii de noroi, piatră și praf. Ce frică trebuie să le fi fost când s-a prăbușit pământul! Oare au avut timp să reacţioneze sau măcar să-și dea seama? Oare au văzut cum venea spre ei urgia din munte?

Nu ar fi avut timp să scape. O știam și totuși speram.

Rememoram cum se rupsese valul de pământ, măturând totul în drum spre sat. Îl revedeam în minte iar și iar. Greaţa și speranţa îmi stăteau în gât. Ara vorbea cu unul dintre bărbaţi, care se ridicase și gesticula spre vale. Era Najib, fostul nostru învăţător.

– Vor veni ajutoare, ne-a spus el nesigur.

Ce altceva putea spune, ce altceva puteam crede cu toţii?

Pierduserăm totul. Cu numai câteva ore înainte, fusesem gata să plec pentru totdeauna, să fug în căutarea lui Omar, să-i las pe

toţi în urmă. Şi apoi... ce-am făcut? Abia mă puteam uita la Ara. În braţele ei, Sitara era o grămăjoară de noroi roşu şi praf. Ne-am uitat în jurul nostru, la ce ajunsese satul. De unde să începem? Unde erau ei sub toate acele dărâmături?

Îmi ardea gâtul. Îmi simţeam picioarele slăbite şi fruntea umedă. Mi-am dat seama că mă prăbuşeam, însă apoi a venit Ara, dându-mi palme peste obraji, strigându-mă întruna: „Afsana, Afsana!“ Mă trăgea în sus, iar Najib era în spatele meu, sprijinindu-mă ca să-mi pot recăpăta echilibrul.

– Linişteşte-te, Afsana!

Feţele lor îngrijorate o cercetau pe a mea. Voiam să mă înghită întunericul. Mi-am dat ochii pe spate.

– Afsana! Nu!

Ara mă ţinea în aşa fel încât să-i simt bătăile inimii. Ca să înţeleg că noi eram în viaţă. Am stat laolaltă, nemişcate, mult timp, până când am putut să respir din nou, până când inima a început să-mi bată regulat, la fel ca a ei.

Casele rupestre alunecaseră la vale pe coasta muntelui, strivite şi purtate în jos de şuvoiul de noroi şi de piatră. Familia mea se dusese. Casa bunicilor. Toate lucrurile noastre. Se duseseră. Totul se dusese. Nu mai aveam nimic, doar ceea ce purtam, nişte haine vechi care-i aparţinuseră lui Javad şi patu-ul lui Omar, care-mi învelea umerii.

Am căzut în genunchi, scurmând în noroi cu unghiile. Nu ştiu ce căutam. Am deschis gura, dar din ea nu a ieşit niciun sunet. Mi-am înghesuit o mână de pământ în gura deschisă şi i-am simţit gustul şi greutatea pe limbă. Ara mă ţinea, în timp ce Sitara îşi întindea mâna spre mine.

Nu eram singură.

Capitolul 17

Mă opresc din scris și mă uit pe geamul trenului. E mai multă gălăgie în vagon. S-a umplut de oameni care beau și vorbesc, legând noi prietenii de drum. Aerul e înăbușitor, iar căldura radiază dinspre laturile vagonului, lângă scaune. Am observat că mă pot deconecta de vocile și de râsul celorlalţi pasageri. Atunci când mă întorc, cu ajutorul memoriei, la cutremur și la toate cele care i-au urmat, e ca și când aș fi din nou acolo. Mă desprind de lumea aceasta și mă întorc în munţi. Lumea mea – lumea pe care am cunoscut-o – a luat sfârșit în ziua aceea, astfel că mă simt veșnic blocată acolo, căutând și așteptând un semn, ceva care să-mi spună că totul va fi bine, că trecutul acela se poate șterge ca și când n-ar fi fost. Oare se va desface ce a fost făcut dacă voi rupe pagina din caiet? Îmi apăs ochii cu mâinile, prinzându-mi pleoapele în palme.

Afară, lumina serii e colorată într-un auriu cald, fiind reflectată de marea de iarbă prin care trecem. Luminile vagonului se aprind. Devin conștientă de privirile altora asupra mea, urmărindu-mă cum stau aici și scriu, singură. Așa că mă bucur când Napoleon trece pe coridor și mă salută din cap.

– Uite-aici, Afsana! zice el, apoi îmi întinde un castron cu supă aburindă. Nu uita că trebuie să mănânci, fato.

Îmi aruncă o privire dezaprobatoare și în același timp plină de afecţiune. Are mânecile cămășii rupte și tocite la manșete. I le observ și remarc felul în care bate cu degetele în masă. Pare să-l ajute să-și parcurgă gândurile, să și le sublinieze în minte. Îi fac semn să stea lângă mine și se așază încă o dată.

– Nu pot să stau mult, spune.

Atunci când între stații sunt distanțe nesfârșite, are timp să stea de vorbă, uneori ore în șir, mai ales seara târziu, când e greu să-l oprești din vorbit. Însă acum, trenul oprește când ici, când colo, luând de pe drum provizii și pasageri. Îmi vede paginile scrise din caiet și dă din cap aprobator.

– Te ții ocupată, spune el.

Încuviințez la rândul meu. E bine că am pe cineva care să vegheze asupra mea. Un confident. Cineva care îmi încredințează secretele sale. Sunt circumspectă față de ceilalți călători, cu fețele lor fericite de turiști și curiozitatea lor intruzivă. Napoleon e altceva. A devenit parte din familia mea. Sau pe aproape.

Napoleon mi-a povestit mai multe despre propria lui copilărie, despre paznicul din lagăr care îi luase mama în casă pentru a o avea doar pentru el însuși și care o bătea cu o bară de fier, dar nimeni nu știa și nimănui nu-i păsa. Pe acest bărbat mi-l descrie cu o asemenea ură tăcută. . .

– Un ticălos absolut, îmi spune. Obișnuia să mă oblige să mă uit, voia întotdeauna să-l văd cum îi face rău... Eu îmi închideam ochii și țipam la el să se oprească, iar el îmi zicea: „Uită-te, băiete, uită-te că altfel chiar o s-o pățească!“ N-o să uit niciodată rușinea din ochii ei, continuă Napoleon, fiindcă-i permitea să-i facă asta în fața mea, că se lăsa bătută de el în halul acela. Era deja distrusă, sufletul îi era distrus, la fel trupul și mintea. Așa credea el. Însă într-o zi, pe când se îmbătase și își demonstra autoritatea, trântind-o de pereți și dându-i cu pumnul în cap, nu am mai rezistat și... și am pus mâna pe ce am găsit lângă mine, bara de fier pe care o lăsase din mâini ca să o poată pocni mai bine, și i-am dat cu ea peste spate, mai întâi – aveam pe atunci numai șapte ani, nu aveam forță în brațe, doar multă ură în inimă. Asta nu prea i-a plăcut. S-a întors și a venit spre mine năvală, clătinându-se, dar eu am fugit de el, ascunzându-mă pe după picioarele mesei și țipând la el să se oprească. Apoi m-a prins. Îmi amintesc cum își lua avânt, cu

respirația puțind a băutură, cu întuneric în ochi, iar pumnul lui mă pocnea peste cap. Am mai putut doar s-o văd pe mama, care se ridicase în picioare în spatele lui, cu pușca lui în brațe. Apoi, fără să-i tremure mâinile, l-a împușcat în spate. L-a găurit dintr-o parte într-alta. După aceea, am leșinat.

– Și apoi?

Mă aplec spre el și-l ascult atentă.

– Păi, când mi-am revenit, eram într-un car, în drum spre graniță. Vezi, în tot acest timp, ea își făcuse un plan...

Privește pe geam spre peisajul care se estompează repede.

– Răbdase bătaie după bătaie pentru că ascundea bani, cu care să putem fugi de la el. La urmă, pur și simplu am plecat. Doar nu era să putrezească pentru ticălosul ăla... Arătam ciudat doar eu și ea. Dar pe atunci, când atâția oameni hoinăreau, când atâtea suflete erau pierdute, eram doar alte două ciudățenii în plus.

– Și unde v-ați dus? îl întreb, sorbind ce mai rămăsese din supă.

– Ne-am aciuat pe lângă nomazi, încercând să trecem neobservați, ceea ce n-a fost ușor. Chiar și după toate bătăile acelea rămăsese o femeie foarte frumoasă, fiindcă el nu se atinsese niciodată de fața ei. Oamenii o observau și figura ei le rămânea în minte, în timp ce eu eram doar o arătare cu capul făcut bucăți. Încă mai am urme.

Mă uit la fața lui Napoleon dintr-o parte și văd la rădăcina părului o cicatrice lungă, care traversează scalpul de la o ureche la cealaltă. E ștearsă și argintie pe pielea lui încercată de vreme, dar e încă acolo după tot acest timp. Mă gândesc că trecutul rămâne cu noi, marcându-ne în feluri văzute și nevăzute.

– Așa că mergeam oriunde puteam face autostopul, cu oricine ne lua. Nu conta, atât timp cât eram în viață și liberi. Când ți se ia libertatea, durează ceva până când înveți cum să trăiești din nou. Eu nu cunoscusem altceva, dar ea da. Obișnuia să-mi spună că pentru ea era prea târziu, nu însă și pentru mine. Voia o altfel de viață pentru mine. O viață liberă. Și uită-te la mine acum.

Râde – un râs amar.

Când îmi povestește, simt ceea ce simțeau el și mama lui – teama de a fugi întruna, fără să știe încotro, în cine să aibă încredere, cum să o ia de la capăt. Cunosc și eu sentimentul acesta.

– Știi, Afsana, îmi spune, întotdeauna poți s-o iei de la capăt.

Stăm un timp în tăcere. În jurul nostru, vagonul e plin de viață, cu ruși care cântă și beau și un cuplu din Belgia care li se alătură, punându-și la încercare cele câteva fraze în rusă pe care le prinseseră pe drum. Femeia zice: „Etot muzcina platit za vse" („Acest domn plătește pentru tot"), iar bărbatul clatină din cap și zice: „Eta dama platit za vse" („Această doamnă plătește pentru tot"). Se arată întruna unul pe altul cu degetul și e multă veselie. Vagonul se umple cu o atmosferă de petrecere și femeia cea beată cântă din nou, de data asta falsând pe cântecele lui Edith Piaf. Oamenii dau din mâini și își ciocnesc paharele.

Napoleon își reia povestea.

– Cei mai mulți oameni erau de treabă. Făceau ce puteau – dacă te gândești bine, nimeni nu mai avea altceva de dat decât bunăvoință. Am ajuns până la graniță... am traversat-o și am rămas acolo, spune.

Dau din cap.

– Și cum a fost? îl întreb, dar nu are nevoie de prea multă încurajare.

În mintea lui, e deja înapoi acolo.

– Nu era cine știe ce loc în care să trăiești. Dormeam în corturile străinilor... În mijlocul unei pustietăți. Cu toate acestea, aveam un acoperiș cât de cât deasupra capului, căldura focului, mâncare, adăpost. Ne dădea un sentiment de siguranță. Eram mai în siguranță decât înainte, zice el zâmbindu-mi. Uneori e bine și doar să te oprești, să stai într-un loc. Și măcar acolo nu era nimeni care să ne spună ce trebuie să facem. Sau care să dea în noi cu o bară de fier!

Râde când spune asta și ridică din umeri privind la pasagerii aflați în sarcina lui.

– Timpul vindecă, îmi zice apoi, uitându-se la mine și urmărind cum mi se insinua tristețea în suflet.

– Nu totul, îi răspund.

Mă simt atât de bătrână în clipa asta... El nu mă contrazice. Mă uit lung pe geam, la reflexiile lămpilor care joacă asemeni unor licurici, cu umbrele în mișcare. Serile, vagonul este foarte puternic luminat: sunt aprinse lămpile aflate de-a lungul pereților laterali ai compartimentelor, nenumărate lămpi de citit sunt răspândite prin vagon, iar deasupra, pe tavan, strălucesc lumini albe și albastre.

Mirosul de mâncare gătită – cartofi, chiftele, pește, ouă prăjite – alunecă dinspre vagonul-restaurant și îmi dau seama cât îmi este de foame. Am învățat să exist cu atât de puțin – atât de puțină hrană, somn, dragoste... Am redus totul la esențial pentru a putea să supraviețuiesc și atât, renunțând la orice alt balast. Nu este bine să ai nevoie de lucruri.

Mai încolo, în vagon, belgienii îl strigă pe Napoleon și îi cer cafea; încă nu au înțeles cum funcționează samovarul.

Capitolul 18

În zilele care au urmat cutremurului, Ara și cu mine am încercat să ne găsim familia – dacă am fi reușit să le găsim trupurile măcar, dacă am fi putut fi sigure de ceea ce li se întâmplase, ar fi fost ceva. Oare supraviețuiseră? Dacă fuseseră în interiorul casei rupestre, poate erau totuși în siguranță? Blocați acolo, dar în viață, așteptând ajutor. Supraviețuise vreodată cineva într-o astfel de situație? Aceste gânduri mă bântuiau în somn.

Sitara a încetat să mai plângă – a încetat să mai scoată vreun sunet. Gânguritul de bebeluș i-a secat și își petrecea fiecare zi tânjind după Madar. Ara era pierdută; se simțea responsabilă pentru noi două, fără să știe ce avea să fie de-atunci înainte sau cum să ne protejeze. Nici ea nu avea răspunsuri. Ne agățam unele de altele, îngropate în praf.

Au trecut zile întregi până să ajungă vreun ajutor. Ne-am construit un adăpost din ce am putut aduna de printre rămășițe. Am scurmat după mâncare. Noaptea ne legam brațele laolaltă pentru siguranță, temându-ne să dormim, speriate de ce am fi putut păți. Ne rugam pentru morți. Ne rugam pentru ajutor. Nu știam ce altceva să facem.

Eram singure – sau aproape. Najib veghea asupra noastră, învârtindu-se mereu pe lângă noi și având grijă ca toți ceilalți să ne lase în pace, ținând-o pe Jaheda ca nu cumva, în nebunia și durerea ei, să o fure pe Sitara. Dar și Najib își pierdea firea; boscorodea de unul singur tot mai mult în fiecare zi. Ni s-a făcut și mai frică. Ara și cu mine încercam să o liniștim pe Sitara cât de mult

puteam. Aveam apă și mâncarea pe care o găseam scurmând printre dărâmături sau pe care o primeam de la alții. Numai câțiva din satul nostru supraviețuiserăm. Am devenit o familie fără să vrem, uniți prin tot ceea ce ne luase cutremurul. Din pricina lui, două dintre femeile mai bătrâne și-au pierdut mințile, ajungând să umble tot timpul de colo colo, într-o stupoare lentă. Le evitam cât de mult puteam, iar în timpul zilei o duceam pe Sitara la adăpostul copacilor dinspre culmea muntelui, cât mai departe de sat, de ce mai rămăsese din sat. Serile, Jaheda ne urmărea întruna, fără s-o scape din ochi pe Sitara. Ceilalți munceau laolaltă ca să construiască adăposturi, mergeau să vâneze pe versantul muntelui ca să avem ce mânca și mențineau focul aprins. Stăteau de vorbă până târziu în noapte, spunând povești despre toți cei dispăruți. Încercam să ne amintim fiecare persoană, fiecare familie, să rememorăm ce mai țineam minte despre ei. Era o formă de a ne îngropa morții, un memorial. Cum să îți plângi morții dacă nu îi poți îngropa? Nu le poți curăța trupurile. Nu poți nici măcar să-i găsești. Nu știi dacă sunt aici sau în altă parte. E imposibil. Toate erau imposibile.

Trăiam cu toții sub imperiul șocului. Funcționam, făceam ce aveam de făcut, dar nu eram cu adevărat prezenți, nu voiam să înțelegem monstruozitatea situației, nu voiam să acceptăm că asta era acum viața noastră.

Până la urmă am început să ne gândim și la ce era de făcut mai departe; nu puteam continua așa. Curând am fi rămas fără hrană și nu aveam cu adevărat un adăpost, fiindcă nu mai știam unde suntem în siguranță și unde nu. Ne întrebam când aveam să primim ajutor și dacă știa cineva sau îi păsa cuiva că zeci de oameni zăceau morți, îngropați în munte. Într-o zi am auzit un zgomot de elicopter deasupra noastră. Ne-am ridicat și ne-am uitat la el un timp, apoi doi dintre bărbați au început să sară în sus și în jos cu entuziasm, fluturându-și brațele prin aer.

– Ne văd! au strigat ei.

Elicopterul a planat și a coborât mai mult, apoi s-a răsucit și s-a îndepărtat, lăsându-ne pe toți să ne întrebăm: oare ne-au văzut și tot nu le pasă?

Când a ajuns în sfârșit ajutorul, am fost consternați să vedem doar un singur camion mare, cu prelată, care transporta asistenți umanitari, câțiva saci cu orez, apă și doi bărbați înarmați care păreau epuizați, agățați de laturile lui. Acesta era urmat îndeaproape de un mic jeep. Noi eram ultima lor oprire din vale. Nu aduceau nici doctor, nici vreo echipă care să ridice pietroaiele sub care zăceau, zdrobiți, membrii familiei noastre și restul satului. Nimic de acest fel. Eram prea departe, prea puțin importanți.

Trăiam deja într-un fel de ceață. Asistenții umanitari voiau să ne ajute. Se bucurau că ne găsiseră, că supraviețuise cineva – și mai exista și o poveste despre două fete și surioara lor. O mică echipă de filmat din străinătate îi urmase în jeep pe asistenții umanitari, sus, pe munte, pentru a surprinde dezastrul. Ne-au vârât camerele în față, de parcă am fi fost un soi de poveste miraculoasă și fericită, pe fundalul acela de pierdere și suferință. „Cum vă simțiți? Ce veți face de acum încolo?" Am încercat să le răspundem la întrebări. Ne era foarte foame, foarte frig și eram complet amorțite. Pierduserăm totul, pe toți. Nimănui nu părea să-i pese. Supraviețuiserăm – nu era de ajuns?

Dar nu puteau să ne lase acolo. Așa că ne-au înghesuit pe toți în spatele camionului și ni s-a promis o viață mai bună într-o tabără din Pakistan. Imediat peste graniță, spuneau, de parcă am fi putut merge pe jos până acolo dacă am fi vrut. Vom vedea noi. Vom fi bine tratați acolo, ni se vor da apă, hrană, adăpost. Acestea au fost promisiunile lor. Da, era minimul, dar era un început. Era ceva și trebuia să fim compătimiți. Oare nu asta credeau? I-am lăsat să ne ia. Ce puteam să le spunem, că nu vrem? Când auzeam de Pakistan, nu mă puteam gândi decât la madrase și la Javad și mi-era frică să nu fim duse într-un loc unde să ne oblige să gândim altfel, să ne facă să uităm ce e adevărat. Jaheda a refuzat să plece. A luat-o la

fugă spre dealuri şi camionul s-a plictisit s-o mai aştepte. A coborât atunci și Najib.

– O voi găsi eu, a spus.

– Nu putem aștepta mult, au spus asistenţii, gesticulând spre ceasurile lor ca și când timpul ar fi avut aici vreun sens.

A dat din cap în semn că a înţeles. Dar noi? Ce să facem? Eu și Ara nu aveam nimic. Nimic. Nu puteam fugi. Cum ar fi fost pentru Sitara, cum ar fi supravieţuit ea? Am ţipat când m-au băgat în camion. Înfășurată în vechiul patu al lui Omar, lăsându-i în urmă pe Madar și pe Baba, lăsându-ne familia, simţind că pământul se desface iar. Nu eram pregătită să-i părăsesc, îngropaţi sub pietre, pierduţi pentru totdeauna. Ara era tăcută. Se uita fix în faţă, cu Sitara în poală. Nu cred că a vărsat vreo lacrimă, nici măcar pentru Nas și Robina, gemenele pierdute sub moloz, care se agăţaseră de ea în ultimul an – și o trataseră ca pe o soră, ca pe o mamă, ca pe întreaga lor lume. Poate se odihneau în pace acum, alături de sora și de mama lor. Nu, Arei nu-i mai rămăseseră lacrimi. Cum Najib nu se mai întorcea, camionul a plecat. Stăteam în spate și urmăream cum se îndepărtează ruinele satului, până când nu le-am mai văzut deloc.

Cum am plecat, în mine a izbucnit pe deplin durerea. O durere cu valuri atât de adânci, că nu-i atingeam capătul. Mâinile mele au căutat-o pe Ara, dorindu-mi să mă ia în braţe. Mi-am înfipt unghiile în braţul ei în timp ce o legăna încet pe Sitara și zicea întruna „Migozarad, migozarad, migozarad..." Vocea lui Maman Bozorg mi-a umplut urechile. Plângeam și tremuram, trăgând împrejurul meu patu-ul jerpelit. Ceilalţi din camion s-au dat la o parte de lângă lacrimile mele de parcă ar fi fost contagioase. Ara m-a liniștit, mângâindu-mă pe cap până când n-am mai putut să plâng. Allah nu-mi ascultase rugăciunile. Eu atrăsesem toate acestea asupra noastră.

Camionul ne-a dus înapoi la vale pe același drum șerpuitor pe care merseserăm spre sat dinspre Kabul, cu toţi acei ani înainte, când călătoriserăm noaptea. Se oprea din timp în timp, iar bărbaţii

cu puști, așezați în colțurile din spate, ne păzeau de pericole. Camionul a trecut pe lângă aceleași popasuri, aceleași priveliști, aceleași coturi periculoase ale șoselei, aceleași carcase ruginite de tancuri sovietice, aceleași rânduri de steguleţe verzi, fluturând şi marcând mormintele celor uciși în lupte. Odată ajuns la marginea Kabulului, şi-a continuat drumul, luând-o pe un traseu ocolitor care se îndepărta de oraș (prea periculos, spuneau), ducându-ne departe de tot ce știam și iubeam, până când, în final, a traversat frontiera și am ajuns în locul pe care urma să-l numim acasă – o tabără de refugiaţi uriaşă, cu corturi ce păreau că se întind pe kilometri întregi de pământ arid. Eram în Pakistan. Noua noastră casă. Tabăra. Un iad pe pământ.

Tabăra era alcătuită din rânduri după rânduri de corturi înghesuite și murdare de noroi, cu sigla UNHCR, fiecare aflat cam la șaizeci de centimetri de celălalt, cu loc pentru cinci, poate șase persoane, dar găzduind adesea opt, nouă sau mai multe.

– Aveţi noroc, ne-a spus unul dintre asistenţii umanitari străini, un bărbat blond cu dinţii albi. Aici e mai bine decât în alte tabere. Veţi fi bine. Numai să rămâneţi împreună.

A făcut un semn din cap către Ara și Sitara și ne-a ajutat să coborâm din camion. În spatele nostru era un rând lung de oameni care mergeau, cărând cu ei tot ce puteau, cu un aer confuz și distrus. Se părea că noi ajunseserăm acolo în condiţii de lux.

– Privilegii de victime ale cutremurului, a glumit bărbatul.

Nu am râs. Ne-a condus la una dintre colegele lui, o tânără care părea tracasată și care ţinea în mână niște hârtii prinse de o planșetă, fără să aibă vreun pix.

– Fără familie, a declamat el sentenţios.

Ea ne-a măsurat din priviri.

Am fost conduse spre un șir lung de corturi, toate marcate cu însemnele agenţiilor de ajutor umanitar, iar acolo am pășit într-un cort uriaş plin cu alţi copii ca noi, copii care pierduseră totul. La intrare era un asistent umanitar și prin cort stăteau de pază câţiva

adulţi. Ne-au dat un spaţiu de dormit şi de trai, un colţişor înghesuit, fără intimitate, cu luminile mereu aprinse deasupra capului. Mai târziu am aflat că asta era pentru siguranţa noastră, ca să nu fim răpiţi. În tabără puteai foarte uşor să dispari fără nicio urmă. În fond, nimănui nu-i păsa. Încetaserăm să mai însemnăm ceva. Nu mai interesa pe nimeni cine suntem, care sunt poveștile noastre. Contam doar ca numere pe o listă a strămutaţilor, a refugiaţilor.

Zilele au căpătat apoi o rutină. Ne duceam să luăm mâncare, petrecând ore întregi la cozi, mai ales în primele zile, când nu înţelegeam sistemele și regulile și nu aveam pe cine să întrebăm. Ara, care tăcuse atâta vreme după cutremur, a început să converseze cu toată lumea din tabără. Moștenise talentul lui Madar de a-şi face prieteni, de a cere ajutor. Am încercat să ne asigurăm că Sitara are mâncare și apă. Am căutat ajutor şi sfaturi la femeile mai în vârstă. Ne-au alungat ca pe muște. Sitara a învăţat să meargă în praf, clătinându-se între beţe de cort și rânduri de rufe puse la uscat. Când a făcut primii paşi, a zâmbit de bucurie și a bătut din palme.

În tabără erau sute, mii de oameni, o mare nesfârșită de siluete aşezate; băieţii alergau pe afară, iar fetele rămâneau de cele mai multe ori în corturi, unde se simţeau mai în siguranţă. Nu era prea multă ordine. Mulţi renunţaseră la aparenţe, incapabili să-și facă o viaţă acolo. Localnicii nu ne priveau cu ochi buni, fiind convinși că le aducem probleme, boli și nefericire. Nici asistenţii umanitari nu ne primiseră prea bine, fiind depășiţi și mult prea munciţi. Nu reușeau să aibă grijă de atâtea suflete pierdute. Ne-au avertizat doar să stăm aproape de cort, să nu hoinărim departe de el.

Școală nu exista, deşi se ţineau temporar diverse ore pe care încerca să le organizeze câte o agenţie umanitară sau alta. Nu durau niciodată mai mult de câteva săptămâni, după care alte nevoi, mai presante, le luau locul. Personalul nu mai era disponibil să ajute la predat, iar copiii se risipeau. În schimb, ni se plângea de milă și, din când în când, eram filmaţi de jurnaliști și vizitatori străini, care umblau prin tabără şi se uitau la noi, fascinaţi şi îngroziţi. Nu

reușeam să ne spălăm prea des, iar hainele ni se jerpeliseră repede. Părul ni se încâlcise. Nu mai semănam cu noi. Gândindu-mă la Madar, la cât de pretențioasă era întotdeauna, la orele pe care le petrecea ca să ne perie și să ne împletească părul, mă lua cu fiori. Ce ar fi spus dacă ar fi putut să ne vadă?

Ara era mereu înverșunată și furioasă. Dădea vina pentru nenorocirea noastră pe talibani, pe ruși, pe americani, pe Baba, pe Madar, pe toată lumea. Nu o contraziceam. Ea era tot ce îmi mai rămăsese și nu voiam s-o pierd.

– E drăguță fata dumitale, a spus într-o zi o femeie tânără, trecând pe lângă noi și arătând spre Sitara.

Ara s-a uitat la ea, mai întâi încurcată, apoi îngrozită.

– Nu, e sora mea, a strigat în urma ei.

Femeia, cu chip cumsecade și ochi triști, s-a întors și s-a oprit să ne vorbească.

– Sunt Hafiza, ne-a zis. Ajut pe aici.

A făcut un semn cu mâna către cort, apoi am început să vorbim, să-i spunem povestea noastră.

– Ei, deci sunteți din Baghlan? A fost și locul de baștină al soțului meu înainte... să-l ia talibanii. S-a uitat înspre noi, apoi a adăugat: Nu e bine să fiți singure. Dacă aveți nevoie de ajutor, întrebați de Hafiza.

Ne-a lăsat apoi cu ale noastre, luându-le după ea pe cele două fete care o urmau peste tot. Ca și noi, erau orfane. Le ținea pe lângă ea ca și când ar fi fost ale ei. Mai târziu am ajuns să le cunoaștem. Una dintre fete, Parwana, avea aproape vârsta Arei, dar părea mai mare, fiind mai înaltă. Cealaltă, Benafsha, o fetiță drăgălașă cu bucle blonde și ochi verzi, era mai mică decât mine. Îmi aducea aminte de Robina și mă durea inima când o priveam. După acea primă conversație, Hafiza a rămas cu ochii pe noi. Se asigura că avem mâncare zilnic. Avea grijă ca Sitara să fie îmbăiată și cât mai curată posibil în acele circumstanțe, asigurându-se totodată că doctorii care veneau în vizită treceau și pe la noi. Încet, am lăsat-o

să intre în viaţa noastră, circumspecte la început, apoi, văzând din partea ei numai bunătate și grijă, ne-am convins că putea fi o nouă mamă pentru noi. Putea să aibă grijă de noi.

Când au impresia că nu-i urmărește nimeni, oamenii fac lucruri îngrozitoare. Noaptea auzeam ţipete sau plânsete din alte colţuri ale taberei. Dimineaţa vedeam copii cu ochii roșii și cu figuri năucite. Auzeam povești. Auzeam despre fete, nu mai mari decât Ara, unele chiar de o vârstă cu mine, care li se vindeau pentru bani străinilor, care erau vândute de alţii sau răpite și violate. La fel li se întâmpla și unora dintre băieţi – cei frumușei, cei care nu aveau pe nimeni care să-i apere. Părea imposibil, dar le vedeam feţele și înţelegeam adevărul. Ara m-a avertizat să nu merg niciodată singură la cozile pentru hrană sau la spălător. Trebuia să facem totul numai împreună. Trebuia să ne protejăm una pe alta și pe Sitara mai presus de orice. Unele dintre fete aveau faţa desfigurată, ca pedeapsă pentru purtarea lor, ca un semn care le indica disponibilitatea. Cine le-ar mai fi luat acum? Vedeam fetiţe care își purtau în braţe propriii copii. Hafiza ne avertiza să nu vorbim cu ele.

– Nu vreţi să le auziţi poveștile, obișnuia ea să spună.

În schimb, ne jucam cu Benafsha și Parwana, noile noastre prietene, care se instalaseră lângă noi, alături de Hafiza, în cortul principal. Jucam jocuri liniștite, optimiste, precum Sang Chill Bazi[1]. Ne mulţumeam cu pietricele în loc de jucării. Benafsha arunca o pietricică în aer, repezindu-se la cele de pe sol, fiind urmată de Parwana, de Ara, apoi de mine – făceam asta iar și iar, până când una dintre noi ieșea victorioasă. Sau ne spuneam povești și ne aminteam de acasă, inventând basme fericite sub pânza de cort umedă. Îi povesteam șoptit Benafshei despre cum Ara, Sitara și cu mine aveam să fugim din tabără, iar fratele nostru Omar avea să ne găsească și, după terminarea luptelor, să ne întoarcem la casa albastră din Kabul. Mă strângea de mână și era de acord că-i un plan bun.

[1] Joc tradiţional afgan cu pietricele, jucat în special de fete (n.tr.)

În zilele cu soare, dacă ne lăsa Hafiza, jucam Aaqab[1] cu câțiva dintre copiii din cort. Parwana era la conducere.

– Hai, Afsana.

Benafsha mă trăgea după ea. Trebuia să fim porumbei, să ciugulim din pământul plin de praf; Parwana era vulturul. Se urcase pe un container care zăcea la capătul rândului de corturi. De la înălțime, privea de jur împrejurul taberei, apoi sărea jos și ne urmărea pe toți, cu mâinile întinse, prinzând pe cât de mulți putea dintre noi.

– Fugi, Benafsha, țipam, râzând și dansând în timp ce mă îndepărtam de Parwana, iar ceilalți copii zburau în toate direcțiile.

Ne-am întors cu bine „acasă", lângă un catarg înalt de steag. Fără suflu, râzând fericite.

În acele clipe îmi aminteam că încă mai puteam să mă joc, să îmi imaginez, să leg prietenii – chiar să și râd –, că viața putea să continue. Noaptea, când frica îmi domina visele și vorbeam uneori în somn, Benafsha se întindea și mă prindea de mână.

– Liniștește-te, Afsana, șoptea, iar eu mă țineam strâns de fata asta pe care nici nu o cunoșteam.

Zilele se pierdeau unele în celelalte. Astfel, au trecut luni. Nu părea că vom mai părăsi vreodată tabăra. Numărul oamenilor creștea în fiecare săptămână și mereu soseau alții în camioane, în căruțe sau pe jos – cu același amestec de speranță și de frică pe chip, pe care îl avuseserăm și noi când ajunseserăm aici. Aveam din ce în ce mai puțin loc în cortul principal. Hafiza a cerut un cort pentru ea și noi, cei cinci copii. Iar noi îi implorам pe asistenții umanitari: „Vă rugăm, dați-ne măcar atât, vă rugăm!", până când au cedat, depășiți de disperarea din privirile noastre și având nevoie de spațiul pe care-l ocupam pentru alți orfani care, la fel ca și noi, nu aveau pe nimeni care să le acorde atenție. Hafiza a primit apoi un cort mic la capătul unui rând – a fost o trecere bruscă de la cortul cel mare și deschis în care trăiserăm până atunci, unde

---

[1] Joc tradițional afgan asemănător cu leapșa (n.tr.)

lumina lămpilor ardea de cu seară până în zori, astfel că nu adormeai pe întuneric și nici nu puteai uita unde te afli, nici măcar pentru o noapte. Tânjeam după întuneric, tânjeam să închidem ochii și să nu mai vedem nimic în jurul nostru.

Hafiza ne-a pus pe fiecare să ne alegem câte un colț din noua casă. Nimeni nu voia să stea în dreptul intrării cortului. Până la urmă, Parwana și-a așezat așternuturile acolo, fără nicio tragere de inimă. Ara și cu mine ne-am instalat pe aceeași parte, cu Sitara între noi. Ara stătea la capătul cortului. Benafsha s-a înghesuit lângă Hafiza, pe partea cealaltă. Nopțile era un frig tăios, așa că adunam peste noi toate hainele și păturile disponibile și ne înghesuiam unele în altele ca să ne încălzim. O folie de plastic acoperea pământul de dedesubt și ne proteja de ploi. În zilele în care avea combustibil, Hafiza folosea spațiul din fața cortului pentru a găti, iar în timpul zilei stăteam în cort sau în apropierea lui, pe lângă ea, mereu conștiente de ochii străinilor ațintiți asupra noastră.

În tabără se furau lucruri în mod regulat. Niciun lucru nu era în siguranță dacă nu îl legai de tine și chiar și atunci hoții cu degete ușoare furau tot ce puteau. Ara purta un lanț de aur primit în dar de la Madar, din fosta ei viață. A trebuit să-l ascundă sub tunică, altfel i-ar fi fost furat de cum l-ar fi văzut cineva. Am învățat toate acestea urmărind ce se întâmpla în jurul nostru. Am învățat un alt fel de a trăi, cu totul diferit de timpul petrecut în munți și de libertatea pe care o simțisem acolo. Chiar și după ce talibanii începuseră să restricționeze ceea ce puteam face, încă puteam fugi sus, pe dealuri, să ne simțim libere. Aici, odată cu trecerea lunilor, simțeam numai deznădejde.

Am slăbit. Mâncarea era proastă și se găsea greu. Apa nu era niciodată curată. Oamenii se îmbolnăveau constant. Mulți mureau și erau îngropați în pământul din spatele taberei, nu departe de corturi. Străinii și lucrătorii asociațiilor de caritate făceau ce puteau, dar nu era niciodată îndeajuns. Adesea, Ara ne dădea mie și Sitarei hrana ei.

– Mâncați, ne spunea ea, iar privirile ei întunecate mă urmăreau cum mâncam, flămândă peste poate, nepăsându-mi de pietrișul din orez, nici de muștele care ne înconjurau.

Și noi, și Hafiza eram îngrijorate pentru Sitara. Pântecele îi ieșea în față, avea ochii larg căscați și pierduți în găurile obrajilor, iar șuvițe din părul ei moale de bebeluș îi cădeau în smocuri. Pe picioare îi apăruseră umflături negre. A încetat să mai meargă și stătea pe o pătură, cu o privire de femeie bătrână și obosită.

Noaptea, în momentele în care îmi permiteam să adorm, Madar îmi apărea în vise – o vedeam căutând-o pe Sitara și chemând-o. Pe mine nu mă chema, nici pe Ara. Îl auzeam pe Javad râzând și îmi aminteam ultimele lui cuvinte către mine: „Nu-i poți opri. Nimeni nu poate".

Mă trezeam inundată de sudoare și de frică. Dar el nu era acolo. Nu avea să se mai întoarcă vreodată. Se duseseră cu toții. Omar era singura și ultima noastră speranță – știam că e undeva pe acolo, luptând printre dealuri. Sau așa voiam să credem și făceam efortul să visăm, să vorbim despre momentul – dintr-un viitor nu prea îndepărtat – în care avea să vină în tabără, să ne găsească și ne ducă de acolo, pentru a fi din nou un fel de familie.

– Crezi că-și va mai aduce aminte de noi? am întrebat-o pe Ara.

– Bineînțeles.

– Dar dacă el s-a schimbat acum?

A ridicat din umeri.

– Am putea să ne întoarcem cu toții... la fosta casă.

Mi-am lăsat gândul în seama ei. Ara l-a cântărit, apoi a clătinat din cap.

– Niciodată nu ne mai putem întoarce, Afsana. Niciodată, a spus.

Nu voiam să cred asta.

Încă îmi puteam aminti casa albastră și cum mă jucam în kala, înconjurată de parfumul florilor de lângă ușă.

– Erau tufe de trandafiri și caprifoi – îți aduci aminte, Afsana? Și copacii după care te puteai ascunde... sau copacul cel mai înalt,

de la poartă, cel în care Javad încerca mereu să se cocoaţe, îmi spunea ea.

Ara îmi povestea din nou şi din nou – cum pereţii erau de un albastru pal, acoperişul plat, cu vedere peste oraşul alb pe fundalul cerului albastru al Kabulului. Şi apoi ne vedeam pe noi, pe toţi. Omar şi Javad jucându-se, Ara râzând împreună cu ei – toţi ne jucam... goneam prin grădină, ne fugăream unii pe alţii, ne prăbuşeam râzând în iarbă.

Madar stătea la umbră. Citea şi îngâna pentru sine o melodie. Arsalan şi Baba erau lângă uşă. Scoseseră afară două scaune de bucătărie şi o măsuţă roşie şi beau chai şi vorbeau cu voce scăzută. Îmi aminteam toate acestea. Aş fi vrut să pătrund în amintire şi să rămân acolo.

Aş fi vrut să evadez din tabără. Am căpătat o privire smintită, lucioasă şi am fost cuprinsă de febră. Ara era speriată. Şi Sitara era slăbită şi bolnavă. Orele treceau şi mi se făcea din ce în ce mai rău. Hafiza i-a spus Arei să meargă în căutarea doctorului. Când să iasă din cort, Ara a început să ezite. Nu voia să ne lase singure. Nu voia să meargă singură. Cădea întunericul şi n-ar fi fost în siguranţă afară, de una singură. Celelalte fete plecaseră să aducă apă. Însă Hafiza a trimis-o cu o fluturare de mână.

– Ara, mergi la cortul principal, o să găseşti acolo pe cineva. E urgent, arde toată; sunt bolnave şi ea, şi fetiţa, a spus, mângâind-o pe Sitara care îi zăcea în poală.

Cine-i bolnavă? m-am întrebat, apoi mi-am dat seama că vorbeau despre mine. Am început să plutesc deasupra corpului meu şi să mă rotesc prin cort, înălţându-mă spre parul din acoperiş care susţinea pânza cortului deasupra noastră. Acum se învârtea şi casa albastră. Zăceam pe iarba răcoroasă şi trăgeam de smocurile de iarbă care-mi intrau printre degete. Un vultur se mişca în cercuri deasupra mea, hipnotizându-mă cu zborul lui graţios. Mi-era sete. Am strigat la Madar să-mi aducă de băut. Nu şi-a ridicat ochii din carte. Ara plecase... Nu o mai puteam vedea. Omar şi Javad se băteau în joacă pe iarbă, lângă mine.

– Ara a plecat să aducă apă? am strigat.

Hafiza îmi alina fruntea cuprinsă de febră, dar nu mai eram în cort. Eram sus, în munți, cu bunicii mei. Eram în casa rupestră și mă uitam cum pâlpâie lampa. Maman Bozorg mă ținea de mână și mă mângâia pe frunte.

– Liniștește-te, Afsana, spunea. Ai nevoie de somn. Această durere va trece.

Dar nu puteam să dorm.

Baba Bozorg mă scutura.

– Ține-o trează, spunea el pe un ton tăios.

Am auzit apoi un vuiet afară, ca un tunet îndepărtat, mai întâi înăbușit și după aceea mai tare, în timp ce casa din peșteră se prăbușea peste noi și mă sufocam. Nu puteam să respir. M-am apucat cu mâinile de gât și totul a fost cuprins de întuneric.

A durat zile întregi până mi-am revenit, iar când s-a întâmplat asta, Ara dispăruse.

Când am deschis ochii, eram în cortul spital. O asistentă medicală străină se uita la mine, ținându-mă de încheietura mâinii. Îmi zâmbea. De jur împrejurul patului erau oameni.

– Uite, s-a... a spus unul dintre ei.

Mă dureau ochii când priveam spre lumină. Mi-am tras mâna pentru a-i proteja, dar de braț aveam agățate fire și o perfuzie prin care îmi pătrundea lichid în corp. La început nu mi-am dat seama unde eram, apoi mi-am amintit. Am închis ochii din nou. Îmi ardea gâtul.

– Ara, am strigat, cu vocea slăbită.

Nu a răspuns nimeni.

– Sora mea, am spus. Trebuie să-mi văd sora.

Asistenta m-a strâns de mână. S-a aplecat spre mine, ca să pot vedea cât de rău îi părea pentru ce avea de spus.

– Sora ta a murit, mi-a zis cu blândețe. Și ea a fost foarte bolnavă. Să știi că e o minune că tu ai supraviețuit.

Am simțit lacrimile udându-mi obrajii.

– Ara...

Asistenta s-a uitat la mine.

– Nu, nu Ara... nu sora aceea. Cea mică e în cer acum... Sitara, nu?

Sitara era moartă. Ochii mă usturau tot mai rău pe măsură ce ușurarea, apoi rușinea, apoi un sentiment tăcut de pierdere îmi invadau corpul. Sitara – nu Ara. Cu timpul aveam să o plâng pe Sitara, dar păstrasem atât de puţină speranţă că va supravieţui iadului din tabără... Iar acum era în pace împreună cu Madar – de asta eram sigură. Mai bine că nu mai era aici.

Asistenta m-a strâns de mână din nou. Am închis ochii.

Imediat, a fost Madar, și nu asistenta, cea care mă ţinea de mână.

– Stai liniștită, Afsana. Odihnește-te, dormi, o auzeam zicându-mi.

– Dar Sitara...

Aveam nevoie să-i spun.

– Taci, Afsana, totul e bine.

Vocea lui Madar m-a legănat să adorm din nou.

În jurul meu, vocile au devenit șoapte moi. Ceva mai târziu, au ridicat targa pe care mă puseseră și m-au transportat în altă parte.

– Să-i spuneţi Arei, am îngăimat, când asistenta mi-a dat drumul la mână.

Aveau nevoie de pat pentru altcineva, aflat și mai aproape de moarte. Aveau nevoie de loc pentru o altă minune.

– Ai avut encefalită, Afsana, o inflamaţie a creierului, la fel și cea mică, mi-a spus asistenta uitându-se la mine. Acest virus a luat multe vieţi. Sora ta – Ara, nu-i așa? – a făcut treabă bună, a făcut bine că a venit să ne cheme. Aproape că ai...

S-a oprit și nu a mai spus nimic, de teamă să nu mă îngrozească și mai tare.

– Vreau să plec...

Aproape am spus „acasă", ceea ce m-a copleșit cu totul. Nu puteam să merg acasă. Nu mai aveam o casă ori o familie la care să mă întorc. Îmi rămăseseră numai Ara și speranţa că Omar va reveni.

Dar de ce nu era Ara aici? m-am întrebat, privind în jur. În cortul-spital erau și alți copii - unii cuprinși de febră, alții cu membrele rănite; toți slabi, bolnavi, poate mai rău decât mine.

Mi-era teamă să întreb, dar și să nu întreb.

- Sora mea, Ara, vine astăzi?

Asistenta era ocupată, ajutând o altă fetiță să se ridice. Chipul fetiței era acoperit de bandaje. Puteam să-i văd arsurile de pe piele. Se agăța de asistentă.

- Nu a mai trecut de câteva zile, mi-a spus femeia. Înainte venea zilnic și stătea toată ziua cu tine. A adus-o și pe cea mică - dar pentru ea a fost prea târziu.

Mi-a înghețat inima. Ara nu mai venise în vizită de zile întregi. Ce ar fi putut să o rețină? Nu m-ar fi lăsat niciodată singură aici. Eram sigură de asta. Poate o silise Hafiza să stea deoparte, să nu se molipsească de la mine. Da, mi-am spus, asta trebuie să fie. Asta era tot. Când aveam să mă întorc în cort, urma să o găsesc acolo și să fim din nou împreună. La gândul ăsta mi-am revenit.

- Mi-e teamă că nu te mai putem ajuta, mi-a spus apoi asistenta. Dar e o veste bună - poți să pleci. Ești recuperată, cât de cât.

Am dat din cap, fără nicio expresie.

- Ai avut febră multe zile, ai vorbit mult. Dar criza a trecut. Îți va fi mai bine după ce-ți vei reface puterile.

Mi-a zâmbit. Un început de zâmbet, plin de speranță și trist în același timp.

Nu voiam să plec.

- Nu vreau...

Dar vorbele mi s-au stins. Aceste asistente și acești doctori nu mă puteau ține aici, iar Ara aștepta.

Mă întrebam dacă aveam să fiu în stare să-mi găsesc drumul înapoi spre cort prin marea infinită de pânză. Am întrebat de cortul orfanilor, socotind că de acolo mă voi orienta și singură. Mi-au arătat în ce direcție trebuia să o iau, apoi asistenta, cu chipul marcat de nopțile fără odihnă, mi-a spus: „Ai grijă de tine".

Pe jumătate mergând, pe jumătate alergând, încă slăbită și nesigură, m-am îndreptat spre cortul orfanilor, trecând printre rânduri după rânduri de corturi mai mici, care se întindeau până departe, corturi albastre, verzi, albe, cu albul devenit un roșu murdar de la pământ și praf, cu siglele subțiri și albastre ale UNHCR pe pereții văluriți de vânt, de parcă ar fi putut să ne ofere protecție. Bărbați și băieți stăteau în picioare de-a lungul aleilor și mă urmăreau cum alerg. Unii zâmbeau, alții doar mă fixau din priviri. A trebuit să încetinesc, să îmi trag răsuflarea. După ce zăcusem atâtea zile, mișcarea îmi tăia răsuflarea. Șirurile de corturi au început să-mi joace sub ochi și am simțit că leșin.

M-am aplecat, respirând adânc. Mă durea pieptul. Dincolo de marea de corturi, se ridicau munții, punctați de copaci de un verde-închis, asemenea unor ciupituri de vărsat. Cerul era brăzdat de roz și portocaliu și aerul răcoros îmi adia pe obraji. Am simțit în jurul meu mișcare, pe cineva încercând să mă ia de mână. Am rupt-o din nou la fugă, năpustindu-mă spre siguranța cortului pentru copii orfani. Când am dat de el, o femeie m-a chemat înăuntru.

– Trebuie să-mi găsesc sora, i-am spus, clătinând din cap și continuând să alerg.

De aici știam bine drumul, așa că m-am strecurat printre ultimele rânduri de corturi, alunecând până m-am oprit.

Cortul nu mai era. Rămăseseră doar o bucată de pământ bătătorit și conturul locului unde fusese. Am căzut în genunchi și am pipăit pământul. Cu mintea pustiită, am început să plâng. Apoi m-am gândit să îi întreb pe cei din cortul vecin – ceva tot ar fi trebuit să știe. Doar nu dispăruseră toate, pur și simplu. M-am îndreptat spre intrare și am strigat:

– Bună ziua!

Imediat s-a ițit un bărbat cu părul cârlionțat, închis la culoare, și cu un pakol pe cap. Nu-l recunoșteam. S-a uitat la mine pătrunzător și, observând că sunt singură, mi-a făcut semn să intru în cort. M-am dat înapoi și am luat-o la fugă spre cortul orfanilor.

M-au primit înăuntru și mi-am petrecut ziua așezată pe un preș cu urme de albastru, de verde și de auriu întrețesute în materialul de bumbac. Mă legănam înainte și înapoi, spunându-mi că mă va ajuta cineva. Își mutaseră cortul. De ce? Unde erau acum? Aici, în tabără, oamenii se mai mutau din când în când - uneori se elibera câte un loc mai bun, alteori cortul era înlocuit; mai aveau și alții nevoie de un cort, iar familiile erau forțate să se mute laolaltă. Uneori, oamenii plecau. Sau se îmbolnăveau. Sau mureau.

M-am hotărât să mă întorc. De data asta, am rugat-o pe una dintre femeile care acordau ajutor umanitar să vină cu mine. Era înaltă, cu fața palidă și cu părul de culoarea gălbenelelor. M-a luat de mână și ne-am întors acolo unde se aflase cortul - unde se aflase casa mea, așa improvizată cum era. Am întrebat o altă vecină, din cortul așezat în spatele locului unde fusese cortul nostru.

– A, Hafiza zicea că se duce înapoi în Afganistan. S-a săturat de tabără. Când a murit fetița, cred că a terminat-o, ne-a spus.

Eram șocată. M-am holbat la femeie. Cum a putut pleca fără mine?

– Și Ara? Sora mea? am întrebat-o, mușcându-mi buzele.

– Of... Femeia și-a coborât privirea în pământ, apoi a adăugat: E dispărută.

– Dispărută?

– Hafiza a căutat-o, dar nu a reușit să o găsească. Într-o noapte, trebuia să se întoarcă de la cortul-spital. Nu o lăsau să stea acolo cu tine pe timpul nopții, așa că pleca să te vadă, apoi se întorcea. Dar într-o noapte... pur și simplu nu s-a mai întors, a spus vecina, o femeie tânără cu un aer îmbătrânit. Ce poți face? a continuat, văzându-mi fața. Păstrează-ți nădejdea. O să apară.

S-a uitat la cealaltă femeie de lângă mine, asistenta din cortul mare. Am observat privirea nervoasă pe care au schimbat-o între ele. Ara nu avea să se mai întoarcă. I-am mulțumit. M-a îmbrățișat cu blândețe, iar noi ne-am întors din nou la cortul principal.

Abia am putut dormi în noaptea aceea, sub luminile orbitoare. Îmi dădeam seama că aveam nevoie să o găsesc pe Ara. Trebuia să o găsesc. Astfel că, de dimineaţă, am început prin a le pune întrebări altor copii. Am vorbit cu fiecare copil cu care am putut. Întrebam de Ara, descriindu-le ochii ei întunecaţi, faţa drăgălaşă, râsul nechezat, firea puternică, felul frumos în care cânta. Toţi clătinau din cap şi priveau în altă parte. Apoi le-am pus întrebări unor fete despre care se ştia că se ofereau soldaţilor şi bărbaţilor din tabără. Mi-au spus să rămân cu ele, dar le-am refuzat. Nu o văzuseră. M-am simţit uşurată – nu-mi puteam imagina aşa ceva pentru Ara. Nu s-ar fi dat niciodată în felul acesta. Mai degrabă ar fi murit de foame. Apoi am pus întrebări unui grup de băieţi. Când le vorbeam despre Ara, o privire de recunoaştere a străbătut ochii unuia dintre ei, mai mic, mai scund decât restul. S-a uitat la mine mai îndelung decât ceilalţi. Apoi, fără să spună nimic, m-a luat de mână şi mi-a făcut semn să-l urmez.

– Ăsta-i Aaqel, au spus ceilalţi. E mut. Nu vorbeşte.

Am dat din cap. Nu îmi era teamă de acest băiat tăcut şi îmi dădeam seama că ştia ceva. M-a condus dincolo de şirurile de corturi, dincolo de casele de pământ pe care unii bărbaţi începuseră să le construiască la marginea taberei, după ce realizaseră că nu aveau să se întoarcă prea repede la casele lor. Aaqel m-a dus pe malul râului. Am coborât cu greu peste marginea stâncii, spre râul de dedesubt. Şi alţi copii se jucau în albia lui. Apa era gri, noroioasă şi mică. Încă nu veniseră ploile. Câţiva băieţi traversau săltat apa mâloasă şi aproape secată, sărind din piatră în piatră, iar unul dintre ei i-a făcut lui Aaqel cu mâna, în semn de recunoaştere.

Am continuat să mergem pe lângă râu, apoi el a arătat spre ceva care plutea în apă, un material umflat prins între bolovani şi ramuri de copaci.

Frica m-a săgetat. Am zărit o bucată de material care semăna cu baticul Arei. Ne-am făcut drum prin apă. Picioarele îmi plescăiau prin noroi şi aveam gleznele ude. Băiatul a rămas mai în spate,

iar eu m-am aplecat și am întors cadavrul. Era Ara. Avea fața rănită și umflată, dar ea era. M-am întors cu spatele la ea, cuprinsă de greață și de un gust amar. Aaqel se uita în altă parte.

– Ea e, am spus, cu toate că știa asta deja. Ajută-mă... te rog.

I-am ridicat împreună trupul umflat și l-am depus pe mal. Pe chip îi rămăsese o expresie de șoc. Nici nu mă puteam gândi la ce făcuseră cu ea, cum de ajunsese aici, pe cine să condamn. Furia mă ardea. Tot ce puteam face era să o țin în brațe și să plâng. Durerea se revărsa din mine. Plângeam pentru sora mea cea frumoasă, care voia să vadă lumea, care visa să trăiască la Paris, să se îndrăgostească într-o zi și să se plimbe liberă pe bulevarde, care visa să devină o cântăreață celebră. Plângeam pentru Madar și Baba, pentru bunicii mei, pentru Javad, pentru gemene, pentru Arsalan cel mic, toți îngropați și pierduți în coasta muntelui. Am plâns-o pe Sitara, răpită de boală, și am plâns pentru că nu știam dacă Omar mai trăia sau era mort. Am plâns pentru mine, pentru Aaqel și pentru toți copiii captivi în locul acela uitat, ca un iad.

Nu am vărsat nicio lacrimă pentru Hafiza, pe care o învinuiam de moartea Arei și care mă abandonase. Era bine că aveam pe cine învinui.

Părea că am stat acolo numai câteva clipe, dar trebuie să fi fost ore, pentru că începea deja să se întunece. Aaqel s-a uitat la mine. Aveam să o îngropăm. Mi-am amintit de lanțul de aur de la Madar și am îngenuncheat în fața trupului Arei, astfel încât el să nu-și dea seama că o controlam, și mi-am trecut degetele în jurul gâtului ei. Ara îl purta încă. Nu-l descoperiseră atunci când o atacaseră. Nu aurul ei îl voiau. Am căutat încuietoarea cu degetele și i l-am scos de la gât.

Atunci am hotărât că nu aveam să rămân acolo, să putrezesc și să mor. Lanțul nu o putuse salva pe Ara, dar avea să mă salveze pe mine. Voiam să îl folosesc pentru a mă duce departe de tabără.

Am îngropat-o pe Ara pe malul râului și Aaqel a stat cu mine. Ne-au ajutat și câțiva dintre ceilalți copii. Săpam toți cu mâinile – nu

prea aveam altceva. Pământul umed și rece îmi aluneca printre degete. După ce am terminat, am îngenuncheat lângă pământul pe care îl răsturnasem înapoi și îl acoperisem cu pietre. Printre pietre am înfipt un băț, în vârful căruia am legat un colț din basmaua sfâșiată a Arei, ca să fluture în bătaia vântului. Ne-am rugat să își găsească pacea. Aaqel mă ținea de mână și am rămas amândoi acolo, în picioare, în timp ce se așternea întunericul.

I-am spus adio Arei. Am spus adio taberei. Eram golită pe dinăuntru, amorțită. Lacrimile mă secătuiseră. Era timpul să merg acasă.

PARTEA A CINCEA

De fiecare dată, după întuneric se face lumină.

Capitolul 19

E ușor să ajungi într-o tabără de refugiați. Te aduc acolo camionul, nevoia, disperarea. Urmezi coloanele lungi formate din alte suflete rătăcite, care își cară tot ce-au putut salva din vechile lor vieți pe cap, pe umeri, în spate. Să pleci e mult mai greu. Mulți oameni rămân acolo ani întregi, trăindu-și toată viața în tabere. Își pierd orice speranță de a se mai întoarce acasă. Uită, pentru a putea supraviețui.

Trebuia să găsesc o cale de scăpare. Noaptea, visam la casa albastră din Kabul. Era ultima mea speranță. Eram sigură că acolo ar fi mers și Omar dacă ar fi încercat să ne găsească, odată ce ar fi aflat că satul dispăruse. Avea să se întoarcă. Așa credeam. Îmi spuneam asta întruna. Pe cine altcineva mai aveam din familie? Părinții mamei ne renegaseră de mult pe toți, acolo nu aș fi fost bine-venită.

Mai rămăsese doar mătușa mea, Amira. Fugise în Rusia, la Moscova ori la Sankt Petersburg. Madar ne vorbise despre un loc din Moscova în care trăiau afgani, unde simțeai din stradă mirosul de pâine naan coaptă. Amira îi povestise despre el într-o scrisoare trimisă demult la casa albastră. Ne spunea că, într-o bună zi, aveam să o vizităm în Rusia. Inshallah. Într-o bună zi. Poate acolo plănuiseră Madar și Baba să ne ducă. Poate că Amira m-ar fi ajutat, m-ar fi primit la ea, dar părea aproape imposibil. Cum aș fi recunoscut-o, cum aș fi găsit-o? Nu, casa albastră era tot ce îmi mai rămăsese.

M-am așezat la coada mică formată din oamenii care voiau să plece de dimineață, după rugăciune. Am așteptat la rând în lumina zorilor. Nu eram prea mulți și m-am lipit de o familie cu câțiva

copii aflată mai în față, sperând să mă pierd printre ei, cu ochii în pământ și ferindu-mă de gardieni. Încă eram prea mică pentru a circula de una singură fără a atrage atenția. M-ar fi ținut în tabără până venea cineva să mă ceară. Nu puteam lăsa să se întâmple așa ceva. La barieră, mi-am înfășurat baticul strâns în jurul feței și am rămas cu ochii plecați. Adulții vorbeau cu gardienii.

– Unde? La Bamiyan... acolo ne vom duce. Cum ne-o fi norocul, spunea tatăl, iar gardienii ridicau din umeri.

În partea opusă, era o altă coadă, cu oameni care așteptau să intre. Tatăl le-a spus paznicilor că fusese o greșeală să vină în tabără. Bărbații au dat din cap, fără să le pese, așteptându-se să ne vadă destul de repede înapoi. Ne-au lăsat să trecem. Mi-am ținut privirea în jos până când ne-am îndepărtat de tabără, pe drumul de pământ. Mama s-a întors și, văzând că îi urmăream, m-a tras de lângă copiii ei.

– Acum ai ieșit, mi-a șuierat ea. Nu mai sta cu noi. Ai înțeles?

Îmi vorbea rar, de parcă aș fi fost nătângă sau n-aș fi înțeles ce spune. Uluită de furia ei, m-am oprit și i-am lăsat să o ia înainte.

Destul de repede a apărut un alt grup și am pornit la drum pe lângă ei. Grupul era format dintr-un bătrân într-un chapan[1] cu dungi verzi și roșii; fiul lui, un bărbat încă tânăr, dar distrus de viața din tabără; și soția fiului, cu părul vârstat de fire argintii, dar cu privirea plină de căldură.

– Suntem din Hazarajat – tu, copilă, de unde ești? Unde-i casa ta? m-a întrebat blând bătrânul, cu vocea scăzută.

– Cum de călătorești singură?

Pentru o clipă, nu am știut cum să-i răspund la întrebare. Ce aș fi putut să îi spun?

– Kabul, am zis, sunt din Kabul. Mă întorc la casa familiei mele, acolo unde am trăit.

Au dat din cap clătinându-și bărbiile, înțelegând cumva. Apoi nu au mai fost curioși să afle cum de ajunsesem să fiu singură în

---

[1] Variantă de caftan, haină purtată de bărbați de obicei iarna, peste alte haine (n.tr.)

tabără. Auziseră prea multe povești triste. Nu era nevoie să le-o spun și pe a mea. Era suficient că mergeam împreună. Nu îmi doream nici întrebările, nici mila lor.

Încă eram slăbită de boală, iar inima îmi era sfâșiată de gândul că le lăsam pe Ara și pe Sitara în urmă, dar fiecare pas mă ducea mai aproape de Kabul, mai departe de tabără, așa că am continuat să merg, pas după pas, oprindu-mă doar ca să beau apă și să mă odihnesc câte puțin. Soarele dogorea și mi-era greu să continui în căldura aceea, dar nu avea să mă învingă. O dată la câteva ore, treceau pe lângă noi camioane cu ajutoare, îndreptându-se în direcția opusă, iar uneori se opreau să ne mai dea mâncare și apă sau să ia pe oricine era gata să renunțe și să se întoarcă în tabără.

Străinii ăștia erau o adunătură ciudată – veneau din nenumărate țări și alegeau cu toții să stea aici, în praf și mizerie, uitându-se la noi cu compasiune, în cel mai bun caz, sau cu disperare, în cel mai rău. Mă întrebam cum era să poți intra și ieși de câte ori voiai din problemele unei țări, să treci prin ele pur și simplu, ajutând cum puteai și simțind recunoștință sau vină fiindcă nu era vorba despre viața ta. În tabără erau și oameni de treabă. Știam că unii dintre ei așa erau. Dar toți puteau să plece. Toți te puteau decepționa. Eram furioasă pe ei fiindcă nu-i fuseseră de ajutor Arei. De fapt, eram pur și simplu furioasă.

La început, mă temusem că mergem în direcția greșită, intrând și mai adânc în Pakistan, dar asistenții umanitari ne-au arătat calea către Kabul. Aducându-mi aminte cât de lung fusese drumul cu camionul spre tabără, puteam doar să ghicesc câți kilometri mai aveam înainte, câte zile lungi trebuia să mai merg pentru a străbate această distanță.

– Care mai e situația în oraș, la Kabul? îi întrebam pe lucrătorii care treceau pe lângă noi, aducând noi refugiați în tabără, și care se opreau și așteptau puțin, pentru a vedea dacă nu cumva dorim să ne întoarcem cu ei. Dar mă simțeam mai curajoasă acum, când ne îndepărtaserăm suficient de perimetrul taberei.

Ei clătinau din cap.

– Nu e bună.

Ne-au avertizat să ne păzim de bandiţi, de trăgătorii înarmaţi, de animalele sălbatice care ne-ar fi putut ataca, sfătuindu-ne totodată să ne ţinem departe de drumul mare, să o tăiem pe cărări de munte ori de câte ori putem, și să fim atenţi la mine. Am dat din cap: de acum numai în mâna lui Allah ne puteam încredința.

Am început apoi să mă întreb dacă încă mai exista casa albastră, dacă nu cumva fusese bombardată și distrusă, ca mare parte din ţară. Trebuia să am încredere că o voi găsi acolo, neatinsă, că anumite lucruri nu se schimbă. Trebuia să cred în ceva.

Drumul în timpul zilei era obositor și monoton și ne opream numai pentru a împărţi între noi puţina hrană pe care o aveam sau pentru a lua apă de la pâraiele din munte. Linia orizontului era neclară, undeva în faţă, dar măcar ne mișcam. Nopţile erau îngrozitoare. Ne strângeam unii în alţii pentru a ne încălzi și pentru a ne simţi în siguranţă. Bătrânul era binevoitor și avea grijă ca familia lui să mă primească alături. Aveau să își continue drumul spre Hazarajat, zicea, și mi-am dat seama că mai devreme sau mai târziu căile noastre aveau să se despartă. Nu voiau să riște apropiindu-se prea mult de luptele din oraș. Pentru moment însă, nu eram singură pe drumul lung de întoarcere.

Bătrânul îmi amintea de bunicul meu. Mi-am îngăduit să-mi amintesc de Baba Bozorg și de Maman Bozorg, precum și de felul în care ne primiseră pe toţi în lumea lor, cu braţele deschise. M-am gândit la Baba Bozorg, la cum își strângea caprele pe munte, mergând pe terenul accidentat mândru și cu pași siguri, la cât de plin de întrebări pentru Baba era, dorind să știe tot ce învăţase și avea de împărtășit fiul său, crezând că Dil avea să ducă o viaţă mai bună, mai ușoară. Tânjeam să îi văd pe toţi, să îmi îngrop capul lângă gâtul lui Madar și să-i simt mirosul părului și parfumul cald, reconfortant... tânjeam atât de tare, încât mă usturau ochii.

Am început să îi vorbesc familiei mele absente. Mai întâi în tăcere, în minte, în timp ce mergeam. Purtam conversaţii lungi cu Madar, cu Baba, chiar și cu Javad. Mi-am dat seama că aveam multe lucruri să îl întreb. Îmi imaginam cum mă joc cu Arsalan cel mic, alergându-l prin împrejurimile dealului. Îmi aduceam aminte cum ne citea Madar tuturor, țesându-și cuvintele până în noapte. La Ara şi la Sitara nu mă puteam gândi, nu încă. Am împins acele amintiri cât mai departe, în fundul gândurilor, și m-am concentrat să îmi creez în minte o lume în care eram încă împreună, în care încă mai râdeam și mai speram. Această lume mă împingea înainte şi astfel îmi simţeam puterile crescând cu fiecare zi. Mă sprijineam de ai mei când oboseam, la ei căutam încurajare. Ei au vrut ca eu să merg mai departe.

Șoseaua era plină de gropi, cu petice de asfalt crăpat. În cea mai mare parte, era doar un drum de pământ cu câteva marcaje, mărginit de tufișuri, pe fundalul îndepărtat al unor dealuri de culoarea purpurei și a ruginei. Mergeam repede prin pustietatea aceea, nerăbdătoare să ajung din nou la Kabul, la o viaţă pe care o scăldasem în lumina aurie și caldă a speranţei.

Dar drumurile de munte le-am străbătut mai greu. Bătrânul nu putea merge prea repede și înaintam cu încetineală. Foamea ne umbrea fiecare pas. Încercam să nu mă mai gândesc nici la Ara, nici la Sitara, nici la tabără, nici la privirea lui Aaqel când am plecat, care stătea pur și simplu și mă urmărea plecând. Alungam toate aceste gânduri. Păstram în minte numai casa albastră.

Fiul bătrânului și soţia acestuia vorbeau despre viaţa pe care aveau să și-o facă împreună, o viaţă simplă în munţi, într-un loc pașnic unde să poată trăi, să-și poată cultiva hrana și să fie departe de lupte. Voiau să aibă o familie. Parcă se hotărâseră să nu ţină seama de nimic din ceea ce se întâmpla în jurul lor crezând că vor avea o viaţă plină de pace pentru că pur și simplu așa o voiau, fiindcă așa trebuia să fie.

Am început să le povestesc despre Madar și Baba, despre familia mea.

Toţi ne doream să credem că finalurile fericite sunt posibile. Cerem prea mult dacă vrem fericire? Așa mă gândeam.

Auzeam de la alţi călători că situaţia se înrăutăţise. Erau mulţi luptători pe drumul spre Kabul. Trebuia să fim atenţi când aveam să traversăm pasul între Khost și Gardez. Nimeni nu mai traversa pe acolo decât dacă nu avea încotro. Ne-am oprit într-un sătuc de pe traseu - bătrânul avea nevoie de odihnă, ca noi toţi, de altfel. Ne-am așezat la umbra unui pâlc de cedri, iar fiul s-a dus să caute mâncare și apă. Depindeam de bunăvoinţa altora. Unul dintre bătrânii satului a ieșit în întâmpinarea noastră și ne-a pus întrebări despre tabără, despre cum era viaţa acolo. Ne-a zis că era uimit să ne vadă - cei mai mulţi ocoleau șoseaua spre oraș.

– N-aţi auzit? ne-a întrebat. Toată lumea pleacă – toţi merg în munţi, în tabere, în Tadjikistan ori Iran, pe unde pot, numai să scape.

Dar ei nu voiau să își părăsească satul, ne-a spus, deși auzise că tinerii susţinători ai Talibanului ardeau din temelii sate întregi.

– Unde să merg? a zis el.

Ne-au primit, deși nu aveau nici ei prea multe, apoi am mâncat și ne-am odihnit. Faptul că vorbeam cu alţi oameni fără să simt teamă sau pericol mi-a provocat ameţeală. În tabără, inima mi se împietrise.

M-am surprins gândindu-mă la Ara și la Sitara. Aș fi vrut să mă fac ghem și să nu mă mai duc nicăieri, să aștept până treceau peste mine valurile de tristeţe, până puteam vedea din nou.

Cei doi bătrâni discutau despre trasee. Bătrânul din sat ne-a spus:

– Dacă puteţi, evitaţi Khostul. Acolo sunt altfel de miliţii. Luptătorii de-acolo... sunt violenţi. Omoară oameni obișnuiţi fără să se gândească prea mult. Femei, copii. Nu le pasă. E imposibil să treceţi de pas fără să vă vadă și aţi fi ţinte ușoare. Pe bărbaţi îi iau ca recruţi.

S-a încruntat, privind către fiul bătrânului.

– Iar pe femei le răpesc, a adăugat apoi.

Un fior m-a străbătut.

Dacă nu o luam pe șoseaua din munți care ducea în oraș, atunci cum aveam să ajungem acolo? Drumul celorlalți continua dincolo de Kabul, dar simțeam că bătrânul ar fi vrut să mă ajute cât de mult putea. Cu privirea înnegurată, a continuat să caute să o rezolvare cât timp noi ne odihneam, la adăpost de soarele amiezii.

După ce a discutat o vreme cu bătrânul satului, s-a ridicat cu greu de jos și a spus:

– O vom lua prin Sharana și Ghazni atunci. Pe orice munte se găsește o cărare. Va dura mai mult, dar vom fi mai în siguranță.

Am zâmbit aprobator cu toții; nimeni nu voia să-și încheie prematur călătoria, ajungând în mâinile bandiților sau ale milițiilor.

Știam că aveau să mă conducă pe cât de mult vor putea. Apoi, urma să mă descurc singură.

I-am mulțumit bătrânului pentru ospitalitatea lui. Sătenii ne-au dat la noi apă și câteva pâini naan umplute cu kabuli pulao[1] și ne-au urat drum bun. Un mic grup de băieți ne-a condus, fluturând din mâini, până la șoseaua plină de praf. Și am început din nou să mergem, parcă la nesfârșit.

Munții s-au îmbulzit peste noi, de o parte și de cealaltă, dar ne-am continuat drumul mergând cât de repede puteam, pentru a mări distanța dintre noi și Khost. Acum trebuia să ne îndepărtăm de Kabul ca să ajungem acolo. Cât de ciudată, cât de dată peste cap e lumea! mă gândeam. Mă reconfortau pașii celor de lângă mine. Nimeni nu se plângea, deși eram cu toții epuizați, cu picioarele rănite de pământul pietros și cu călcâiele însângerate în sandalele ieftine din plastic pe care le primiserăm în tabără. Eram departe de ea acum, din nou pe pământ afgan. Am simțit cum mi se mai destind umerii și merg mai dreaptă. M-am simțit liberă din nou, o senzație pe care am sorbit-o ca pe apă, care să mă ajute să-mi continui drumul chiar și atunci când corpul ar fi vrut să mă oprească.

---

[1] Pilaf afgan cu orez și carne de miel (n.tr.)

Am mai mers câteva ore. Pe șosea era liniște. Nici camioane cu ajutoare, nici puncte de control. Numai drumul roșu și prăfuit, îngustându-se, întinzându-se înspre trecătorile montane, cu arbuști și arbori noduroși risipiți prin peisaj. Pe coastele munților, bolovani mari stăteau agăţaţi de pământul uscat și colbuit. Era aproape primăvară, dar nu fuseseră încă ploi mari. Grăbeam pasul, gândindu-mă la satul bunicilor mei. Nu voiam să fiu prinsă pe drum de bolovani în cădere și de alunecări de pământ. Nu voiam să mor așa. Pierdusem destule în ghearele naturii.

Bătrânul a început să respire tot mai greu, apoi s-a prins cu mâna de piept. Ne-am oprit. S-a sprijinit de fiul lui, ciobanul de la munte cu faţa prietenoasă și luminoasă, acum obosit şi uzat de lunile petrecute în tabără.

– Trebuie să ne oprim, a spus fiul.

Bătrânul nu mai putea să meargă înainte. Mai jos de noi se vedea un alt drum.

– Ne odihnim aici... și ne rugăm. Cineva ne va veni în ajutor, a spus femeia.

Nu voiam să mă opresc, dar nici să îi părăsesc pe aceşti oameni care îmi dăduseră voie să călătoresc alături de ei. Am scrutat orizontul uitându-mă după mașini – le-am fi putut cere să oprească și să ne ajute. Niciun semn de viaţă. Abia după câteva ore, când deja se lăsase răcoarea serii, am zărit ceva apropiindu-se pe drumul din vale, într-un mic nor de praf. Era un camion plin cu bărbaţi înarmaţi. Ne-au sărit inimile din piept – nu ne puteam ascunde, iar bătrânul era slăbit și se simţea prea rău ca să se poată mişca. Așa că fiul lui m-a tras după el în jos, pe deal, spre mijlocul drumului.

– Le facem semn, a spus. Stai liniștită. Nu vor împușca un copil.

Nu eram prea sigură de asta, dar m-am dus cu el și am așteptat, fluturând din mâini până când cei din camion, apropiindu-se, ne-au observat şi au încetinit.

Șoferul ne-a scrutat, prudent. Apoi, din spate a sărit un bărbat care a venit către noi. S-a uitat la toţi patru; l-a văzut pe bătrânul care zăcea la pământ ceva mai sus pe deal. Părea să evalueze situaţia.

– Vă rugăm, a spus fiul.

Bărbatul a ridicat mâna cu palma spre noi, cu un gest obosit. Nu voia să vorbească. Încă mai cântărea dacă să ne ajute sau să ne lase pe marginea drumului. Dacă nu vorbea cu noi, decizia era mai ușor de luat – era ca și când nici n-am fi existat. Bătrânul a scos un strigăt de durere. Am pipăit lanțul de aur al Arei sub batic. Șoferul își tura motorul, nerăbdător să-și continue drumul. Tuturor le era teamă să nu fie prinși în ambuscadă ori luați în vizor.

– Ajutați-ne, am spus. Komak![1]

Mi-am fixat privirea în ochii bărbatului. El s-a uitat din nou la noi toți. A dat cu piciorul de pământ, apoi a urcat împreună cu noi până în locul unde zăcea bătrânul și ne-a ajutat să-l ridicăm. Apoi l-au coborât și l-au dus în spatele camionului, unde l-au întins pe prelată. Camionul era plin cu lăzi de lemn. Semințe de mac. Opiu. Dar nu ne păsa. Nu aveam să spunem nimic, ne asumam riscul. Știa asta și bărbatul, așa că ne-am urcat cu toții lângă bătrân.

– Mergem la Ghazni, a spus el.

I-am mulțumit lui Allah. Era a doua oară când aveam noroc. Șoferul ne-a dat să mâncăm portocale. Am adormit repede în legănatul camionului, epuizată de atâta mers, de speranță și de teamă. Mi-am închipuit că Madar mă mângâie pe cap ca să mă liniștească. Când m-am trezit, camionul se oprise deja în Ghazni. Era noapte. Ceilalți plecaseră, lăsându-mă să mă odihnesc, și iată-mă singură din nou.

M-am întristat văzând că mă părăsiseră fără să își ia la revedere. Aș fi vrut să le mulțumesc pentru bunătatea lor, pentru că mă lăsaseră să merg alături de ei – dar poate că era mai ușor așa decât să ne luăm rămas-bun pe lumină. Știam că bătrânul nu ar fi vrut să mă lase singură pe drumul spre Kabul. Mă întrebam dacă supraviețuise călătoriei, dar oamenii dispăreau încontinuu. Începusem să devin insensibilă la asta.

---

[1] Ajutor, în limba persană (farsi) (n.tr.)

Ridicând prelata, am coborât discret din spatele camionului. Lăzile din el erau acum goale. Chiar și șoferul plecase. Trăgându-mi pe cap baticul, am pornit să explorez orașul minaretelor. Clădirile erau adormite și pășeam ușor, să nu fac niciun zgomot. Nu voiam să sperii străzile goale.

Am găsit o fântână și, sprijinindu-mă de pompă, am băut apă mult timp. Mi-am spălat praful adunat de-a lungul drumului din păr și de pe față. Aici nu păreau să se ducă lupte. M-am așezat și am rămas așa mult timp, uitându-mă la zidurile străvechi ale orașului și la cerul nopții. M-am gândit la Ara și la trupul ei zăcând cu fața în jos în calea curenților. Ce ușor puteai să dispari. M-am cutremurat amintindu-mi expresia de pe chipul ei, groaza din priviri. Nu așa voiam să mă gândesc la sora mea cea frumoasă. Aș fi vrut să mi-o amintesc râzând, cu ochii scânteietori; Ara cântând și dansând, plină de iubire și de speranță. Asta voi alege să îmi aduc aminte mereu, mi-am promis mie însămi. Îmi voi lua familia cu mine să mă călăuzească. Mi-am trecut degetele peste lanțul de aur din jurul gâtului. Din Ghazni mai erau două-trei zile de mers până la Kabul.

M-am hotărât să mă despart de lanț numai dacă aveam cu adevărat nevoie. Aveam să merg pe jos către oraș. Doar ajunsesem până aici. Allah sau soarta mea bună mă protejau. Aveam să fiu în siguranță – aveam să ajung la casa albastră. Cu această convingere, am căutat marcajele rutiere, rătăcind pe străduțele înguste până când am găsit locul de unde drumul se lărgea și o lua într-o direcție spre Kandahar, iar în cealaltă spre Kabul. Cu toate că era noapte și, în afara stelelor, întunericul era deplin, am pornit spre oraș. Era rece afară și îmi făcea bine să mă mișc, punând un pas în fața celuilalt, tot mai aproape de țintă.

Capitolul 20

Îmi ridic privirea de la scris și îmi frec ochii, care mă ustură din cauza luminii puternice din tavan. Trenul se leagănă puțin, dintr-o parte în cealaltă, clătinându-se pe șine. Aerul dinăuntru e cald și înăbușitor, dar afară e frig – e sfârșit de iarnă. În vagon, ceilalți călători din jurul meu sunt prinși în jocuri de cărți, beau și își spun poveștile personale pentru ca timpul să treacă mai ușor. Noaptea, atmosfera din tren se transformă, devenind încărcată și plină de viață. În loc să te uiți afară, întunericul te împinge să cauți companie. Câțiva dintre călători – belgienii, unul dintre bărbații ruși – au încercat să mă facă să vorbesc, dar am rămas tăcută, cu capul îngropat în carte sau în caiet. Evit orice contact vizual. Nu vreau să îmi destăinui povestea în fața acestor oameni pentru care nu aș fi altceva decât o curiozitate care trebuie compătimită. Napoleon e diferit. El e atent. Își dezvăluie propriile răni. Nu îmi oferă nici speranțe false, nici promisiuni deșarte. E suficient că vine și se așază lângă mine și știu că nu sunt singură.

De câte ori mă gândesc la călătoria de acum, la cum se face că mă aflu în acest tren, că am șansa unei vieți noi, departe de tot ce s-a întâmplat mai înainte, mă întorc cu gândul la fata care ieșea din Ghazni. Stă pe șosea și se uită la stele, ascultând și așteptând să vadă ce i-ar spune ele, cum ar călăuzi-o dacă ar fi în stare să le audă. Dacă și-ar putea liniști bătăile inimii cât să le poată auzi.

E straniu să-ți reasamblezi trecutul din bucăți – să îl scrii ca pe un șir de impresii, evenimente, momente în timp. La început, multă vreme, nu am putut scrie nimic. Puteam doar să privesc de

pe margine la cele întâmplate, imaginându-mi că se petrecuseră cu un alt suflet nefericit. Și totuși, nu totul e tristețe. Nu m-a distrus încă. Furia te poate susține doar până la un punct. Așa că, atunci când mă simt cel mai pierdută, aleg să îmi amintesc lucrurile care mă ajută să supraviețuiesc. Aleg iubirea.

Capitolul 21

În noaptea aceea nu m-a atacat niciun animal, nici nu s-a apropiat de mine vreun străin. Toată șoseaua era numai a mea, iar stelele, tăcute deasupra pământului, îmi arătau drumul. Am mers în ritm susţinut și, când lumina zorilor a alungat noaptea, eram deja departe de Ghazni, urcând tot mai sus pe munte înspre Kabul.

Eram pe un drum deschis și știam că, la lumina zilei, prezenţa îmi va fi remarcată. O fată care mergea de una singură prin pustietate nu avea cum să nu atragă atenţia.

Mi-am încetinit ritmul; trebuia să ies de pe șosea și să mă ascund după bolovani și tufișuri ori de câte ori auzeam un sunet de mașină. Fiindcă nu avea cine să mă protejeze, trebuia să mă protejez singură. Moartea Arei mă învăţase să nu mă încred prea ușor în străini. Ziua a trecut astfel, strecurându-mă de pe drum de fiecare dată când un camion sau o mașină îmi intra în raza vizuală. Nu făcusem prea mult din drum până la căderea nopţii, când, epuizată și slăbită, m-am hotărât să-mi găsesc un adăpost în care să pot dormi, să mă pot odihni câteva ore. Am căutat un pârâiaș din care să beau apă și am mâncat, cu grijă, bucăţele mici din pâinea naan pe care o cărasem după mine încă de la popasul din satul aflat pe șoseaua spre Khost. M-a durut stomacul, dar nu mi-a mai păsat. Întunericul m-a protejat și, câteva ore mai târziu, după ce m-am sculat amorţită și înfrigurată, mi-am reluat drumul în grabă, acum netulburată de mașini și de priviri curioase.

În timp ce mergeam în întuneric, mi-i imaginam pe Madar și Baba lângă mine, îndemnându-mă și ţinându-mă fiecare de câte o mână sau legănându-mă ușurel între ei.

– Haide, Afsana, nu mai e mult.

M-au legănat apoi mai tare, scuturându-mă de tristeţe.

Şi astfel m-au condus noapte după noapte. Ziua dormeam, departe de şosea. Madar şi Baba stăteau tot timpul lângă mine.

În acest fel am ajuns, după două zile, la marginea Kabulului. Aveam tăieturi pe picioare şi sângeram, iar sandalele îmi rodeau pielea. Eram în prag de leşin – nu mai mâncasem aproape nimic de câteva zile. Oraşul mi s-a părut un miraj în vale, apropiindu-se şi îndepărtându-se pe măsură ce mergeam spre el.

Din toate părţile Kabulului se auzeau bombardamente şi focuri de armă. Clădirile erau în flăcări ori aveau găuri deschise larg spre cer. Ore întregi am înconjurat oraşul pe la periferie, departe de principalele bulevarde, luând-o încet spre nord, apoi intrând din nou în oraş şi apropiindu-mă încet de Shahr-E-Naw, de bătrânul parc şi de bătrâna casă albastră din spatele lui. Mă durea corpul şi aş fi vrut să mă opresc, însă zgomotul bombardamentelor din partea cealaltă a oraşului mă ţinea în mişcare. Copacii dispăruseră de mult şi nu prea aveam unde să mă adăpostesc. Mă mişcam între umbrele clădirilor, traversând în grabă străzile deschise, acum aproape lipsite de maşini, autobuze şi biciclete. Kabulul ardea şi toţi fugeau sau fugiseră deja, iar cei rămaşi se agăţau de umbre. Inima îmi bătea cu putere în piept. Ce aveam să fac dacă n-ar mai fi fost acolo casa, unde puteam să mă duc?

Când m-am apropiat, în sfârşit, de fostul meu cartier, am început să alerg, fără să îmi pese dacă mă vedea cineva. Trebuia să ştiu. Am traversat ceea ce fusese odată parcul în care mă jucam cu Javad, Ara şi Omar. Apoi, deodată, am văzut-o: casa albastră, încă acolo, privind peste Shahr-E-Naw.

Abia când am ajuns lângă pereţii kalei mi-a trecut prin cap că poate locuia altcineva acolo acum. M-am oprit o clipă, apoi mi-am strecurat mâna şi am deschis încet poarta. Casa era tăcută. Nu zăream niciun semn că ar fi fost ocupată, iar acoperişul şi unul dintre pereţi păreau deterioraţi. Odată ajunsă în curte, m-am furişat

pe lângă clădire până la fereastra joasă și mi-am plimbat degetele pe ramă. Fereastra s-a deschis după ce am împins-o puțin, așa că m-am cățărat pe ea și am aterizat de cealaltă parte. Camera era în semiobscuritate, iar un strat gros de praf acoperea podeaua și pervazul ferestrei. Am luat-o tiptil prin casă, din cameră în cameră. Fusese prădată și cele mai multe lucruri dispăruseră de mult, dar fuseseră luate aproape în mod ordonat, mai degrabă îndepărtate cu grijă decât răscolite. Praful se așternuse peste tot. Nimeni nu mai trecuse de mult pe acolo. La bucătărie, praful se învolbura în lumină, prin gaura de obuz din perete. Am pășit cu atenție. Știam totul despre ce efecte puteau avea minele, de la copiii și adulții care ajungeau în cârje în tabără, cu membrele smulse în urma unui singur pas neatent. Balamalele ușii dintre bucătărie și grădină au scârțâit când am împins-o și am deschis-o.

Grădina era mai năpădită de vegetație și mai sălbatică decât mi-o aminteam eu. Iarba crescuse mult, iar copacii umbreau acum o parte mai mare din curtea pavată. Și aici era totul acoperit cu o peliculă fină de praf. În centru stătea arborele Iudei, plin de flori timpurii, cu petale roz și violet, iar la baza trunchiului său, netulburate, erau frunzele florilor de șofran plantate de Madar în urmă cu mulți ani.

M-am dus și m-am așezat la umbra lui, îmbrățișându-i scoarța, plimbându-mi degetele pe pământ. Apoi am izbucnit în râs. Ieșea din mine o bucurie pură. Era prea mult – casa care supraviețuise, copacul, grădina. M-am întins pe pământ și am privit către cer, cum mai făcusem de atâtea ori înainte, simțind cum fericirea și iubirea îmi inundă trupul chinuit. Acum, că ajunsesem la casa albastră, corpul meu, fără alt țel de atins, s-a prăbușit brusc. Am adormit afară, pe jumătate ascunsă în iarba înaltă, o siluetă mică și firavă, ghemuită sub soarele cald al dimineții. Încă mai eram învelită în patu-ul lui Omar și, când m-am trezit, soarele aproape că apusese.

Am luat hotărârea să dorm în continuare afară. Cele mai multe dintre lucrurile noastre fuseseră luate, însă am mai găsit câteva

pături vechi și m-am învelit cu ele. Deși tot orașul răsuna de tiruri de armă, sub copac mă simțeam mai în siguranță decât mă simțisem oriunde după cutremur.

Cât am dormit, am visat despre vremurile în care eram acasă cu toții, iar Madar îmi cânta încet un cântec dulce de leagăn, în timp ce mâinile ei îmi mângâiau capul. Apoi, în vis, săpa în pământ, trăgea florile afară și continua să sape cu mâinile, iar pământul îi intra pe sub unghii. M-am trezit speriată la auzul unei mișcări dinspre iarba înaltă. Am stat la pândă până când am zărit ochii lucioși ai unei pisici, care s-a cățărat pe zid și a dispărut în partea cealaltă. Am respirat ușurată că plecase.

Madar săpând cu mâinile... imaginea asta mi-a rămas în amintire și m-am întors cu gândul la zilele de dinaintea plecării din casa albastră. Madar și Baba se certau, ea strângea... ce? Nu reușeam să îmi aduc aminte.

M-am uitat în sus, la fereastra care dădea spre curte, și mi-a apărut în ochi imaginea mea, copil, stând acolo și uitându-mă la copac în lumina lunii. Era o cutie. Pe lângă flori, avusese și o cutie. Ce se întâmplase cu cutia?

Am început să trag de frunzele de șofran, căutând un loc în care pământul să fie mai puțin tare și să cedeze la apăsare. Dar pământul era uscat, așa că l-am lovit mai întâi cu călcâiele, să-l fărâmițez. Apoi, fără să știu de ce, am început să sap sub rădăcinile copacului, până când am atins cu degetele suprafața de lemn a unei cutii mari. Asta făcuse ea. Asta voise să ascundă. Și mi-am adus aminte cum punea cutia în groapă, cum își ștergea fața cu dosul brațului, apoi planta deasupra florile. Ce putea fi atât de prețios încât trebuia protejat, dar nu putea fi luat? Au început să îmi tremure mâinile. Nu-mi venea să cred că, în tot haosul și în toată distrugerea, locul acela rămăsese intact. Era ceva real ce puteam atinge. Era un mic miracol.

Am scos cutia, călăuzită numai de lumina stelelor și de străfulgerările intermitente ale bombardamentelor. Era grea. M-am luptat

cu lacătul, dar până la urmă am luat o piatră și l-am spart. Am ridicat apoi capacul. Am văzut o bucată de pânză în care era ceva înfășurat... Am ezitat. Oare Madar ar fi fost de acord? Ar fi vrut s-o găsesc, orice ar fi fost în ea? Am stat și am cugetat o clipă.

Nu cred că atunci când murim dispărem pur și simplu în pământ. Da, suntem îngropați. Dar sufletele noastre nu cred că pot fi închise nici sub cel mai greu pământ. O pierdusem pe Madar, toți pieriseră, dar încă mai puteam simți prezența familiei mele alături de mine. Și chiar atunci, exact în momentul acela, o pală de vânt a scuturat din copac un nor de petale. Oare Madar le scutura – și, dacă era ea, oare pentru a-mi spune să mă opresc ori pentru a-mi spune să mă grăbesc și să o deschid? După ce m-am gândit bine, m-am hotărât că ei i-ar fi plăcut să o deschid.

Am desfăcut pânza roasă și îngălbenită cât de repede mi-au permis degetele înghețate de aerul rece al nopții. Au căzut din ea punguțe de plastic cu fotografii, scrisori, hârtii, bani. Era o ladă cu comori ascunse. Madar își îngropase secretele sub arborele Iudei.

Cu toată lumina lunii și cu toate fulgerele ocazionale produse de rachete, era prea întuneric ca să pot citi scrisorile. Le-am pus deoparte. Am desfăcut una dintre pungile cu fotografii și m-am chinuit să văd imaginile. Unele erau vechi, în tonuri sepia; erau și poze cu noi, copiii, de când eram mici, cu Baba și Madar, câteva cu Arsalan. Îmi era greu să le deslușesc. Am pipăit cu vârfurile degetelor marginile fotografiilor, am trasat conturul siluetelor. Fiecare strat din cutie aducea noi descoperiri. Am găsit și bani, teancuri groase de bancnote legate laolaltă, și ele apărate cu plastic. Bani pe care, din cine știe ce motiv, refuzase să îi ea cu ea în munți. Eram derutată și extenuată. Toate erau lucruri pe care ea intenționase să le păstreze, să le protejeze. Oare se gândea că avea să se întoarcă? De ce nu luasem cutia cu noi? Am târât-o înăuntru, imediat lângă ușa dinspre bucătărie, la adăpost de ochii indiscreți. Vecinii, aceia care mai rămăseseră, puteau să vadă în grădină în timpul zilei. Nu voiam să atrag atenția. Am împins pământul la

loc, umplând iar groapa, și am replantat florile pe care le scosesem cu rădăcini.

Cu toată epuizarea, nu am mai putut să adorm – eram prea obosită și prea tulburată de cele găsite. M-am sprijinit cu spatele de copac, cu ochii pe jumătate închiși, așteptând zorile să pot citi scrisorile și să înțeleg ce anume nu putuse să ia cu ea. Eram nerăbdătoare să văd ce anume nu voise să distrugă. Mă simțeam aproape de ea aici, cu hârtiile acelea în brațe, aproape de ceilalți, cărora le vedeam vag contururile în fotografii. Era ceva. O fericire neașteptată.

Toată noaptea s-a auzit zgomotul bombardamentelor, asemeni unor focuri de artificii deasupra orașului. La capătul puterilor, am adormit în cele din urmă în ultimele ore înainte de răsărit.

S-a crăpat de ziuă, iar soarele s-a ridicat deasupra munților. Aerul era răcoros, dar nu îmi era prea frig, învelită în patu. Dormisem adânc, prima oară după nenumăratele nopți de când începusem să merg pe jos spre Kabul.

În spatele casei era un puț. M-am dus devreme să iau apă, pentru a nu fi văzută. Străzile erau goale și, la lumina zilei, am putut să văd mai bine orașul: gropi uriașe se căscau, asemeni unor dinți neregulați și înnegriți, acolo unde înainte se înălțaseră clădiri, carcase fumegânde cândva locuite, trimițând semnale de fum gri-albăstrui peste toată valea. Principalele artere ale orașului, unde de obicei vedeai un ambuteiaj, cărucioare și oameni pe biciclete care se grăbeau la lucru, erau acum goale. Orașul părea părăsit. Uitându-mă în jur, la casele vecinilor, mi-am dat seama că și ele păreau abandonate, de parcă oamenii care locuiseră în ele ar fi ieșit într-o bună zi din casă și nu s-ar mai fi întors. Am încercat să îmi aduc aminte de prietenele lui Madar și de copiii cu care mă jucam în grădină. Vedeam chipuri, auzeam vocile de atunci, îmi reaminteam umbre care se aplecau să-mi mângâie părul, râsete îndreptate către noi, copiii, care ne jucam în kala. Toate acestea se duseseră acum.

Apa pompată din puț era rece și proaspătă. Mi-am spălat fața și mâinile, apoi am băut. Mă uimea cât de puțin îmi era necesar

pentru a supraviețui, cât de repede mă obișnuisem să rezist zile întregi aproape fără mâncare, cu foarte puțină apă, doar cu speranță și cu furie, fiecare alimentând-o pe cealaltă.

Nu dădusem încă peste ceea ce sperasem. În casa albastră nu era niciun semn de viață de la Omar. Niciun mesaj, nimic care să semnaleze că s-ar fi întors la Kabul, că era bine, că trăia, că ne căuta. Putea fi oriunde, dar nu aici. Eram profund dezamăgită. Trebuia să îmi schimb planul. Dacă el nu ajunsese în oraș, trebuia să merg eu și să îl găsesc. Reuniunea mult sperată mai avea de așteptat. Simțeam că era încă în viață, în primul rând pentru că nu-mi vorbea, la fel ca Madar, Baba și ceilalți. Când închideam ochii, nu puteam nici să îl văd, nici să îl aud. Așa că, judecam eu, trebuia să fie acolo, pe undeva.

Între timp, cutia cu comori avea să mă ajute să rezist. M-am grăbit înapoi spre casă și am intrat, privind de jur împrejur să mă asigur că nu mă vede nimeni. Am tras cutia încă o dată în grădină, într-un colț umbrit, și m-am așezat în iarba înaltă, ferită de priviri.

Întâi m-am uitat la fotografii. Era una cu noi toți și cu Arsalan, care se încrunta din cauza soarelui. Stătea în picioare în spatele nostru – noi fiind aliniați în față – cu brațul odihnindu-se pe umărul lui Baba. Madar era așezată pe un scaun lângă noi. Arsalan cel mic nu se născuse încă, eram numai noi, Omar, Ara, Javad și cu mine. În ziua aceea, un prieten de-al lui Arsalan trecuse pe la noi și consumase un film întreg pe fotografii cu noi jucându-ne pe afară, una cu Javad așezat lângă ușă, cu un aer serios, una cu Omar, Baba, Javad și Arsalan, alta cu Ara, Madar și cu mine, una cu mine stând pe jos în curte și râzând la soare. Le-am atins fețele.

Acum știam de ce fusese sortit să mă întorc la casa albastră – Madar mă adusese pentru a fi aproape de ei, de toată lumea. Mi-am atins inima și am lăsat să iasă toată tristețea pe care o purtam în mine de la cutremur, din tabără. Umerii îmi tremurau și le-am îngăduit lacrimilor să curgă în iarba înaltă. Șofranul prăfuit le-a înghițit pe toate.

Clipind din pricina soarelui, am găsit o fotografie mai veche – era cu Madar tânără. Era incredibil de frumoasă şi arăta diferit. Nu purta batic. Stătea cu capul descoperit și se uita cu mândrie spre cameră. Avea părul lung, lăsat liber pe spate, iar ochii ei, la fel de întunecaţi ca aceia ai Arei, fixau obiectivul. În colţul buzelor îi juca un zâmbet ușor. Pe spate era scris: „Iubita mea". Uimită, am privit din nou fotografia. Părea foarte tânără – avea șaisprezece, poate șaptesprezece ani –, nu cu mult mai mare decât mine acum. Mi-am dat seama că fotografia era de dinainte să îl cunoască pe Baba. Atunci, cum putea să fie „iubita" cuiva? Cine scrisese pe spate? Din poveștile lui Madar, nu mi-o imaginam pe bunica spunând nimănui „iubită", cu atât mai puţin lui Madar. Atunci, de ce avea fotografia asta? Și de ce o ascunsese? Derutată și tulburată, încercam să înţeleg.

În următoarea fotografie apărea, șters, un grup de bărbaţi tineri. M-am uitat la ea cu mai multă atenţie. Doi dintre bărbaţi aveau câte o armă pe umăr. Erau îmbrăcaţi în kaki, cu pantaloni și cămăși cu mâneci scurte, și purtau bocanci. Uitându-mă la feţele bărbaţilor, am văzut că unul părea Arsalan mai tânăr, iar altul semăna cu Baba. În colţul imaginii, care era șters și greu de deslușit, stătea o femeie tânără îmbrăcată la fel, cu privirea întoarsă de la cameră, cu părul prins într-o coadă lungă, împletită. În ciuda calităţii pozei, mi se părea că e Madar. Nu înţelegeam semnificaţia acestei imagini. Am întors-o. Pe spate nu era scris nimic. Fotografia nu era datată, dar avea o dungă pe mijloc, ca și când ar fi fost ţinută mulţi ani într-un buzunar de cămașă sau de pantaloni. M-am uitat îndelung la ea, până când chipurile au părut că se voalează. Ei erau. Eram sigură de asta.

Am luat următoarea imagine din teanc. Era Arsalan tânăr, cu aceeași privire dură și intensă, cu același zâmbet în ochi. Pe spate scria: „Iubitei mele Zita". Numele de alint al mamei, numele pe care el îl folosise mereu pentru ea. M-am uitat la fotografie, întorcând-o pe toate părţile, retrasând scrisul cu degetul meu murdar

de pământ după atâta săpat, pământ pe care apa din puț nu-l putuse spăla, îngropat adânc sub unghiile mele roase. M-am uitat din nou la fotografia lui Madar tânără. Era același scris pe amândouă. Am căzut pe spate în iarbă, răsuflând adânc, iar aerul a ieșit din mine cu forța unui pumn. Mintea îmi zbârnâia.

Dar Madar și Arsalan se întâlniseră abia la universitate, ca studenți. Așa ne tot spuseseră Madar și Baba, de nenumărate ori. Cum de se cunoșteau de mai înainte? Și ce erau unul pentru celălalt? Și ce era cu cealaltă fotografie, cu ei trei într-un fel de uniforme? Nimic nu avea vreun sens.

Îl percepusem mereu pe Arsalan ca pe un prieten al tatei. Doar se cunoscuseră în munți, pe când erau băieți! Nu Arsalan îl ținuse pe Baba la școală? Îl adusese oare în această lume diferită de cea în care crescuse? M-am întors cu gândul la toate conversațiile din casa albastră, dintre părinții mei și Arsalan. Niciodată nu pomeniseră Baba și Arsalan că luptaseră împreună. Râdeau de mujahedini, de luptele constante dintre triburi și facțiuni, ținându-se la distanță de ele – nu? Nu-i sprijiniseră Madar și Baba pe sovietici în secret, pe când erau studenți – și tot discursul acela despre egalitate, despre binele comun? Sau nu ăsta era adevărul? Oare altfel stătuseră lucrurile? Am realizat că nu mă gândisem și că nu-mi pusesem niciodată întrebări despre această parte a vieții părinților mei – nu mă gândisem că puteau avea viețile lor, secretele lor. Ne spuseseră povestea lor și eu o crezusem. De ce n-aș fi crezut-o?

M-am întors cu gândul la moartea lui Arsalan, la trupul lui atârnat de arborele Iudei. Ce se întâmplase? De ce?

Întrebările creșteau în mine, una după cealaltă. A început să mă doară capul.

Am rupt punga de plastic cu scrisori și le-am răsturnat pe genunchi. Mi-am trecut mâinile printre ele, tremurând în timp ce țineam în palmă cuvintele așternute pe hârtie, știind că era oarecum interzis să le citesc și să privesc fotografiile. Mi-am ridicat privirea. Chiar dacă eram sigură că nimeni nu mă putea descoperi în

ascunzătoarea mea, adâncită în umbră și în iarba înaltă, mă simțeam neliniștită. Nu știu ce ar fi fost mai rău, să mă găsească talibanii citind sau să mă vadă Madar că deschid aceste scrisori, când nu intenționase vreodată să fie citite de mine. La fel de tulburată pe cât eram de curioasă, am deschis primul bilet care mi-a căzut în mâini. Era evident că fusese împăturit și citit de multe ori.

Iubita mea Zita,

Mi-e dor de tine în fiecare moment al fiecărei zile. Număr zilele până când vom fi împreună din nou.

Ar trebui să fii aici, cu noi toți. Avem nevoie de inima ta de luptătoare să ne conducă. Fără tine, suntem teribil de ineficienți. Tu... tu ai știut mereu cum e mai bine să acționăm.

Cu dragoste,

A.

Am deschis și următoarea scrisoare, cu mâinile tremurând.

Iubitul meu,

Nu știu când sau dacă te voi mai revedea. Ne-a mers rău aici. Au pierit o bună parte dintre noi. Dil și cu mine ne temem că nu vom mai pleca niciodată. Număr zilele în care sunt departe de tine. Aș vrea să fii aici, cu noi, dar știu că e mai bine așa. Ești în siguranță. Asta e tot ce contează. I-am dat băiatului scrisoarea aceasta. Dacă reușește să ajungă până la tine, ai grijă de el. E complet dărâmat.

Mi-e dor de tine, dragostea mea!

A.

L-am revăzut în amintire pe Arsalan – felul cum se uita el la Madar. Mi-am amintit cum se apleca asupra ei în pragul ușii. Felul apropiat în care-și vorbeau – cu o nefericire în inimă. Mi-am amintit și cum se certau el și Baba. Cât de mult se întrista Madar în preajma lui. Oare Baba știa? Cu siguranță știa. Atunci, cum de se căsătorise cu Baba? Iar noi... noi unde încăpeam în toate acestea? Tot ceea ce mi se păruse limpede se înnegura acum în mintea mea.

Următoarea scrisoare din teanc fusese citită de nenumărate ori, având îndoiturile roase; scrisul era mic, strâns, subţire.

Z,

Băiatul mi-a adus veşti de la tine. Acum înţeleg de ce nu ni te-ai alăturat. Iartă-mă! Leul are nevoie de mine aici. Nu trebuie să plec, nu acum, când suntem atât de aproape de libertate. Îl trimit pe Dil să aibă grijă de tine. Nu poţi face asta fără ajutorul lui. E o chestiune de onoare, nu de mândrie. Ai încredere în mine. Nu vorbi cu nimeni despre asta. Fă ceea ce îţi spune. Îţi va explica totul. Îmi datorează măcar atât şi, oricum, este deja îndrăgostit de tine. Voi îndrepta cumva lucrurile.

A.

Ce îi datora Baba lui Arsalan? Mă chinuiam să înţeleg ceva din toate acestea. Ce rămânea din povestea cu prietenia clădită pe coasta muntelui? Cum puteau să fie undeva, în toiul luptelor, când Baba ne spusese că fusese la universitate, că o cunoscuse pe Madar acolo? Şi Arsalan... ce-l trimitea pe Baba să facă? Ce veşti? Întorceam ideile pe toate părţile în minte. Nu ar fi trebuit să deschid niciodată scrisorile. Doar le îngropase cu un motiv. Orice iubire îşi are secretele ei.

Mă înţepa stomacul de foame. Capul mă durea. Voiam să citesc mai departe şi, în acelaşi timp, voiam să ard toate scrisorile, să se termine totul.

M-am gândit la faţa lui Omar şi mi-am imaginat brusc că îl recunosc pe Arsalan în trăsăturile lui – nu pe Baba. Dar semănam foarte mult unul cu altul, cel puţin Omar, Javad, Ara şi cu mine. Toţi semănam cu Madar – chiar dacă Ara era mai frumoasă şi avea osatura mai fină decât a mea. Şi atunci, Arsalan cel mic şi Sitara? m-am întrebat. Erau mai bruni, mai serioşi, şi aveau ochii, tăria de caracter şi încăpăţânarea lui Baba. Nu ştiam nimic. Nu eram sigură de nimic.

Am continuat să studiez imaginile noastre, ale tuturor, în casa albastră. Nu puteam înţelege lumea adulţilor. Mă simţeam de parcă întreaga mea familie fusese o minciună construită pe alte minciuni.

Am lovit copacul cu picioarele și l-am tras de crengi, scuturându-i petalele în toată curtea. M-am bătut cu pământul și cu florile, luptând împotriva tuturor jumătăților de adevăr ascunse, a lucrurilor care nu ni se spuseseră niciodată.

Cum să înțeleg iubirea lui Baba pentru mine și iubirea mea pentru el? Era sau nu la fel? Baba Bozorg? Maman Bozorg? Care fusese familia noastră, a fiecăruia dintre noi? Simțeam că sufăr și, în același timp, nu eram sigură pentru ce sufeream. Ceva prețios se pierduse pentru totdeauna.

M-am uitat din nou la fotografia cu bărbații tineri în kaki, la fata din colțul imaginii, care nu privea către cameră. Era Madar? Nu-mi dădeam seama. M-am gândit la Madar și la inima ei de luptătoare.

Speram că o moștenisem și pe aceasta. Aveam nevoie de ea pentru ceea ce avea să urmeze.

Capitolul 22

Trenul s-a oprit brusc.

Îi aud pe ceilalţi pasageri ridicându-se, întinzându-se din încheieturi în compartimentele lor. Unii ies pe culoar să se uite pe geam.

– Ce se întâmplă?

– De ce ne-am oprit?

Toţi se întreabă acelaşi lucru unii pe alţii, sperând că unul din ei ştie răspunsul.

Napoleon traversează vagonul.

– Nu vă panicaţi, spune, iar vocea îi răsună pe tot culoarul. Nişte animale care traversează linia ferată... Mecanicul le va da imediat la o parte și vom porni din noi. Vă rog să rămâneţi în vagon! Nu oprim mult. N-aş vrea să pierd pe nimeni.

Turiștii râd, întinzându-și cât mai mult gâturile, doar-doar vor reuşi să vadă ce se petrece în faţa trenului. Incidente ca acesta devin mici evenimente de care ajungi să te bucuri în timpul călătoriei, momentele ei culminante. Întrerup panoramele derulate la nesfârșit și creează legături între pasageri.

– Oare va reuși?

– Nu știu... Ciutele și cerbii pot fi încăpăţânaţi.

– Sunt cerbi și ciute?

– Așa cred.

Și iată cum vagonul ţese o poveste despre ceea ce se întâmplă, deși niciunul dintre ei – nici măcar cei care au binoclu – nu poate vedea ce este în faţă din pricina cotului pe care îl face trenul, a curbei liniei ferate. Pentru a compensa, inventăm detalii.

La un moment dat, trenul pornește cu o mișcare bruscă, iar unii dintre călători se ciocnesc între ei și de mânerele de metal ale ușilor. Cam incomod pentru unii, îmi imaginez, urmărind grimasa unui turist gras care își pierde echilibrul.

– Gata, toată lumea, pornim din nou! spune Napoleon navigând pe culoar cu pas sigur, după atâția ani de mers cu trenul, în timp ce urmărește neîndemânarea celor pe care-i are în grijă cu un amestec de compasiune și bună dispoziție.

– Hopa!

Întinde un braț și-l susține pe bărbat, care are ochii roșii de la votca cu care și-a început dimineața.

Tot vagonul răsună de râsete și toată lumea este veselă din nou: aventura s-a terminat cu bine.

Trenul trece pe lângă pâlcuri de pini și, mai jos, la marginea acestora, văd cerbii și ciutele cum se pierd prin pădure, mai puțin unul – un animal căzut, rănit, înroșind de sânge pământul din jurul lui. Mă uit din nou, dar a rămas în urma noastră – trenul a prins viteză. Taigaua nu e un loc pentru cei slabi sau răniți. Mă gândesc la vulturii care vor coborî și-l vor sfârteca până îi vor curăța carcasa.

Îmi reiau povestea de unde am lăsat-o – ne întoarcem la casa albastră.

Capitolul 23

Speranţele de a-l găsi pe Omar la Kabul erau tot mai slabe. Bombardamentele şi luptele din timpul nopţii se apropiau. Era vremea să plec. M-am hotărât să iau cu mine cât puteam să ascund din bani, scrisori şi fotografii, în pungi răsucite şi legate sub salwar kameez şi vechiul chapan pe care îl purtam. Îi aparţinuse cândva lui Javad, dar se rosese până la urzeală şi se zdrenţuise la mâneci. Mă gândisem şi să las în urmă scrisorile. Eram tentată să le dau foc, dar ceva m-a oprit.

„I le voi arăta lui Omar, mi-am zis. El mă va ajuta să înţeleg totul." Mă convingeam singură că era doar o chestiune de timp până când aveam să dau de el şi să fim din nou împreună. Încă mai zăceau la etaj o pereche de bocanci vechi ai lui Omar, uitaţi şi abandonaţi de mult. I-am pus în picioare, suflând mai întâi praful care îi acoperea. Erau în continuare prea mari pentru mine, dar îmi aminteau de fratele meu şi trebuiau păstraţi.

M-am privit în oglindă. Avea să fie greu să trec neobservată pe străzile oraşului. M-am uitat la părul meu lung, apoi mi l-am dat de pe faţă. Acum semănam mai degrabă cu Javad. În bucătărie, m-am cocoţat pe un scaun rupt şi, atentă să îmi păstrez echilibrul, m-am întins până la pragul de sus al uşii, unde, netulburat, ascuns pe cant, se afla cuţitul lui Arsalan. Acolo obişnuia el să îl ţină – în caz de atac, spunea, deşi nu preciza niciodată şi de al cui atac se temea şi, în final, nu-i ajutase la nimic. Mi-am încleştat degetele pe mâner şi pe teaca de piele şi am coborât, clătinându-mă pe scaun şi ţinând cuţitul departe de mine. M-am dus la oglindă, care

se mătuise și era plină de praf. Mi-am ciopârțit pletele, încet și cu grijă, evitând urechile. Încercam să nu plâng în timp ce șuvițele lungi cădeau pe jos. Este un nou început, îmi spuneam. După un timp, mi-am inspectat opera. Tunsoarea era grosolană și inegală, dar arătam exact ca Javad. M-am hotărât să îi iau numele. Mi-am imaginat că preiau viața fratelui meu. La început, am simțit-o ca pe o fraudă. Repetam mersul și felul de a vorbi al lui Javad, așa cum fusese el înainte să li se alăture talibanilor. Mă pregăteam să renunț la Afsana: era prea greu să mă apăr, ca fată, singură în Kabulul talibanilor. Pentru orice eventualitate, aveam să păstrez cuțitul lui Arsalan. Am păstrat lanțul Arei sub chapan, iar baticul mi l-am legat la gât, acoperindu-mi partea de jos a feței, așa cum îl văzusem pe Javad că făcea în munți.

M-am decis să mă aventurez în căutare de hrană. Să spun drept, habar nu aveam dacă mai existau piața, bărbații cu cărucioare pline de fructe și semințe, tarabele măcelarilor, vânzătorii de mirodenii, grămezile de naan proaspăt coapte – toate erau amintiri îndepărtate și, chiar dacă ar mai fi existat piața, mai avea oare ceva de vândut? Kabul era acum un oraș al umbrei.

Vechea bicicletă a lui Omar rămăsese abandonată, ascunsă adânc în tufișurile din fundul grădinii. Era ruginită și vopseaua verde i se scorojise, dar funcționa. M-am urcat pe ea și m-am lăsat inundată de amintirile cu Baba Bozorg, care mă învățase cum să merg pe bicicletă, sus în munți, la puțină vreme după ce ajunsesem acolo. Scotea strigăte de încurajare de fiecare dată când cădeam la pământ, iar Javad râdea de mine, apoi mă ajuta să ridic bicicleta, care îi aparținea unui băiat din sat. Cu toate râsetele și lacrimile, am continuat până când am reușit să pedalez prin piața satului fără să cad. Baba Bozorg m-a bătut pe spate ca pe un băiat și mi-a spus: „Bravo, Afsana!“ Ce mândră m-am simțit!

Bicicleta lui Omar era încă prea înaltă pentru mine și m-am clătinat la început, apoi am căpătat încredere dând ture de jur împrejurul arborelui Iudei. Atâta vreme cât nu trebuia să opresc brusc,

m-am gândit, avea să fie bine. Când am fost sigură pe mine, am ieşit din kala şi am coborât dealul, fără frâne şi din ce în ce mai repede pe măsură ce bicicleta se precipita la vale, cu roţile aproape dezumflate, pierzând şi aerul care mai rămăsese în ele cu fiecare groapă şi piatră de care se împiedica.

M-am oprit în dreptul parcului – sau ce mai rămăsese din el. Oraşul era cuprins de haos. Aproape la fiecare colţ, apăreau clădiri distruse. Străzile erau acum goale şi stăpânite de o tăcere stranie, iar urmele bombardamentelor se vedeau peste tot. Mi-am amintit de Kabulul de mai demult, străbătut de soldaţi sovietici cu puşca pe umăr, dar şi de o senzaţie de ordine, de oraş ţinut sub control. Oameni care îşi vedeau de treburile zilnice. Nu pustietatea de acum. În depărtare ardeau nişte clădiri. Am înţeles că nu cunoşteam acest Kabul, că habar nu aveam cum puteam să navighez prin el. Aveam nevoie de ajutor.

M-am îndreptat spre o fântână unde doi băieţi pompau apă în câteva recipiente galbene de plastic. M-am apropiat încet. Unul dintre ei avea o puşcă. Nu păreau talibani, dar nu întotdeauna îţi puteai da seama. Nu mai era nimeni prin preajmă, iar ei păreau plictisiţi şi deloc ameninţători, aşa că m-am dus către ei. Am dat din cap în semn de salut. Ei m-au privit precauţi. Apoi, hotărând probabil că nu reprezentam un pericol, cel mai înalt dintre ei mi-a făcut semn să mă apropii.

– Par bune roţile, mi-a spus, uitându-se la bicicletă.

Am zâmbit, dar nu prea mult.

– Cum te cheamă? a zis băiatul mai scund.

Mi-am încercat numele cel nou.

– Javad. Pe tine?

– Mati, mi-a răspuns scundul. Pe el, Abas.

Am stat o vreme în tăcere, cât timp şi-au umplut ei găleţile, pe care Mati le ţinea să nu se verse. Apoi, după ce au terminat, cel mai mare, Abas, a împins pompa în jos şi a ţinut-o apăsată, ca să pot

bea cât aveam nevoie. Apa avea un gust metalic, altfel decât cea din munţi. Le-am mulţumit.

– Ţi-e foame? m-a întrebat Mati.

Am ridicat din umeri.

Cei doi băieţi s-au uitat unul la altul, schimbând gânduri în tăcere.

– Hai să ne ajuţi cu apa, a spus Abas.

– Poţi să le agăţi de ghidon.

M-am gândit. Era clar că erau luptători, dar nu știam de partea cui, nici care și nici câte erau aceste părţi. Dar știam că nu trebuia să pun întrebări. Dacă nu-i ajutam, mi-ar fi luat bicicleta. Vedeam asta în ochii lui Abas.

– Sigur.

Am încărcat bicicleta veche a lui Omar și am împins-o încet pe drumul accidentat și deteriorat, încercând din răsputeri să nu vărs prea mult din apă. Era dificil, o muncă grea, dar nu voiam să par slabă, așa că nu m-am plâns. Mati trăgea după el o a treia găleată strâmbă, iar Abas mergea înaintea noastră, cu ochii în patru, atent la orice semn de pericol. Când am traversat o șosea largă, am observat că eram urmăriţi din umbră. Eram ţinte ușoare. Simţind și el pericolul, Abas ne-a făcut semn să o luăm pe o străduţă îngustă, lăturalnică. Ascunși de ruinele caselor și ale magazinelor, am pătruns din ce în ce mai adânc într-un labirint de alei înguste, până când am ajuns la o ușă de lemn, în peretele unei clădiri încă în picioare. Abas a bătut la ușă, trei lovituri rapide. Ușa s-a deschis încet și un bărbat și-a iţit capul.

– Cine-i ăsta? a întrebat el.

– Javad, a spus Mati, de parcă am fi fost prieteni dintotdeauna.

– E băiat bun, a adăugat.

– Salaam[1], am spus.

– Hmm...

---

[1] Formulă de salut care înseamnă „pace" (n.tr.)

Bărbatul s-a uitat la mine cu îndoială, mi-a întors salutul, apoi a deschis ușa, lăsându-ne să intrăm și ajutându-ne să scoatem găleţile de pe ghidonul bicicletei. M-am gândit să îi las pe băieţi și să pedalez de acolo, dar ceva îmi spunea că nu aş fi ajuns prea departe, așa că am rămas şi mi-am pus nădejdea în Allah. Și apoi, unde mă puteam duce?

Casa era întunecată. Mai erau câţiva bărbaţi înăuntru. Mati mi-a spus să las bicicleta la ușă; am ezitat să dau drumul ghidonului, dar el mi-a zâmbit și mi-a șoptit:

– Nu-ţi face griji! De-acum eşti cu noi.

M-am descălţat de bocanci și mi-am spălat mâinile într-un vas de pe pervazul ferestrei. Ne-am așezat lângă bărbaţi, în genunchi pe toshakuri[1] întinse la marginea unui covor. Salivam; în casă se simţea miros de mâncare gătită – mantu[2]. Mi-am dat seama că trecuse mult timp de când nu mai mâncasem ceva gătit. Când au adus mâncarea, aproape că am leșinat de fericire. Ascultându-i vorbind pe bărbaţi, am realizat că avusesem noroc. Făceau parte din Alianţa Nordului – erau oameni de-ai lui Massoud. Voiam să îi întreb despre Omar, dar am păstrat tăcerea, încercând să nu le atrag atenţia asupra mea. Camera era încinsă și plină de fum, iar bărbaţii vorbeau în șoaptă. Unul dintre ei stătea de pază la ușă.

Părea că existau multe grupuri diferite care luptau în oraș și în împrejurimile lui, însă talibanii erau cei care câștigau.

– Pentru niște studenţi, sunt bine echipaţi, a spus unul dintre bărbaţi.

– Nu mai sunt studenţi, a răspuns un altul.

– Străini din Islamabad, a explicat apoi un bărbat care stătea în colţul camerei.

Era mai înalt și avea o figură mai solemnă decât ceilalţi, care îl ascultau cu atenţie.

---

[1] Saltea folosită în casele afgane pentru a sta jos sau pentru a dormi (n.tr.)

[2] Colţunaşi umpluţi cu carne de vită sau miel, ceapă şi mirodenii (n.tr.)

– În seara asta ne întoarcem la Jurm[1] – acolo putem fi mai de folos, a spus același bărbat, care părea șeful lor sau, oricum, un om pe care îl respectau.

S-au auzit murmure – le simțeam ușurarea. Mă întrebam de cât timp se ascundeau acești bărbați în oraș, ce făcuseră aici. Cum de oamenii purtau un asemenea război. Mă gândeam la Kabul, așa cum fusese, și nu înțelegeam cum ai putea distruge ceva ce încerci să protejezi.

– Plecăm în noaptea asta. Avem un camion pregătit, a zis el.

Bărbații au dat aprobator din cap; se vedea că erau fericiți să lase haosul în urma lor.

– Și cu Javad ce facem? a întrebat Mati.

Bărbații s-au uitat la mine. Mi-am plecat ochii.

– Păi, ce să facem cu el? a spus bărbatul cel înalt.

Nu-mi datorau nimic. În afară de bicicletă, nu prea aveam cu ce să-i ajut.

– Fratele meu luptă alături de oamenii lui Massoud, am zis. Vreau să îl găsesc. Poate că e acolo unde mergeți voi.

Bărbatul s-a uitat la mine iar, mai atent de data aceasta.

– Îl cheamă Omar, am spus. Am nevoie să îl găsesc.

Acum mă urmăreau cu toții.

– Locuiam într-un sat din munți, în Baghlan. Omar a dispărut. Oamenii au spus că s-a alăturat Alianței. Voia să lupte, am început să le explic.

Bărbații și-au clătinat capetele aprobator.

– Dar tu, bărbățelule, tu vrei să lupți? m-a întrebat șeful lor, uitându-se fix în ochii mei.

– Da, am răspuns, neștiind ce altceva le puteam oferi.

Bărbatul m-a bătut pe spate și ceilalți au râs. Mati zâmbea.

– Atunci, la noapte vii cu noi în munți.

---

[1] District și oraș (capitală a districtului) cu același nume, din provincia Badakșan din nordul Afganistanului, una dintre cele mai înalte zone populate din munții Hinducuș (n.tr.)

Şi aşa, hotărârea a fost luată.

După-amiaza a trecut cu discuţii încinse despre cele mai bune acţiuni pentru ţară, pentru popor, toate purtate în şoapte şuierate. Cineva era atent permanent la cine trecea pe străzile din vecinătatea aleii de la intrare. I-am ascultat, sperând să aud ceva care să mă conducă la Omar.

Când s-a făcut întuneric, ni s-a spus să ne odihnim. Bărbaţii aveau să ne trezească atunci când se făcea vremea plecării. De obicei se instala un moment de acalmie între bombardamente, când toată lumea obosea, chiar şi soldaţii, cândva înainte să se crape de ziuă. Atunci aveam să plecăm şi să ne încercăm norocul.

Dar în noaptea aceea bombardamentele nu au încetat, iar bărbaţii au făcut de pază doi câte doi, în timp ce afară rachetele de semnalizare bubuiau constant, ca nişte artificii. În rarele ocazii în care se auzeau paşi apropiindu-se şi apoi trecând pe alee, toţi ne încordam, iar bărbaţii aşteptau cu armele pregătite.

Toţi, cu excepţia lui Mati, care dormea tun pe podea. Unul dintre bărbaţi a îngenuncheat într-o cămăruţă de lângă încăperea principală şi s-a rugat continuu, de parcă se gândea că, dacă s-ar fi oprit, aveam să fim ucişi cu toţii.

M-am prefăcut că închid ochii şi că dorm. Simţeam că şeful lor mă urmărea întruna, parcă aşteptând să se întâmple ceva. În mijlocul nopţii ni s-a spus să ne ridicăm şi să ne pregătim de plecare. Unul dintre bărbaţi a deschis uşa, veghind pe alee după semnalul camionului, cum că a ajuns şi ne aşteaptă.

– Ce să fac cu bicicleta? am întrebat.

Bărbaţii au cugetat o clipă la asta – n-ar fi vrut să renunţe la ea.

– Las-o, a spus şeful lor cel înalt. Va atrage atenţia.

Se părea că destinul bicicletei lui Omar era să rămână în Kabul.

Părăseam a doua oară oraşul în spatele unui camion, iar acesta se îndrepta tot spre munţi.

Deşi prima oară fusesem foarte mică – aveam cinci, aproape şase ani –, îmi aminteam încă teama şi emoţia pe care le simţeam

cu toţii când am plecat din Kabul, dorinţa de a fugi de casa albastră şi de moartea lui Arsalan. Mi-am amintit şi de mujahedinii care ne opriseră la punctul de control şi de Baba care râdea împreună cu ei. Acum, după scrisorile lui Madar şi după ce văzusem fotografia, am început să privesc cu alţi ochi acel episod.

Era greu de zis cine cui îi era loial. Toate facţiunile se luptau între ele, fiecare cu convingerea că numai ea avea dreptate.

M-am gândit şi la momentul în care Omar ne părăsise, în munţi. Baba nu se supărase atunci – mai degrabă păruse mândru. Era ca şi când Baba – ca şi Madar, de altfel – ştiuse ceea ce va alege să facă Omar.

Începeam să văd secrete în orice semne. Îmi pierdeam încrederea în felul în care îmi aminteam evenimentele. După moartea lui Arsalan, Omar dispăruse, fiind plecat câteva zile. Unde? Ce făcuse? Şi cine erau bărbaţii care veniseră la noi acasă, bărbaţii aceia pe care nu-i mai văzusem până atunci – ce voiau? Ce se aşteptau să găsească? Întrebările, una după alta, îmi umpleau mintea. În spatele camionului era înghesuială. Două bănci înguste de lemn erau prinse de pereţii laterali. În mijloc, între ele, era întins un preş de paie. Acolo stăteam împreună cu Mati, iar bărbaţii pe bănci, de o parte şi de cealaltă. Camionul mirosea a animale.

Şoferul era un bărbat scund şi voinic, cu o expresie de epuizare pe chip, ca un om care nu mai dormise de zile întregi. Avea umerii aplecaţi peste volan, zvâcnind din ochi cu furie în timp ce pândea după semne de mine, de rachete, de ambuscadă. Ne-a dat fiecăruia câte o puşcă veche. Ca arme, nu valorau mare lucru – dacă duşmanul se apropia, mă gândeam, poate reuşeam să-i dau în cap cu ea. Altfel, nu credeam că ne erau de vreun folos.

– Luaţi-le, cine ştie? ne-a spus el, dându-ne câte o puşcă lui Mati şi mie.

Abas avea deja una.

Spre deosebire de fraţii mei, nu mai ţinusem niciodată o armă în mână. Cu prudenţă, l-am imitat pe Mati. Nu doream să-mi împuşc

tovarășii de călătorie sau să mă împușc din greșeală. În munți, Amin îi învățase pe Omar și pe Javad cum să tragă cu arma – practicau trasul la țintă sus, pe deal, unde nu aveau cum să deranjeze sau să rănească pe cineva din neatenție. După plecarea lui Omar, Amin a continuat cu Javad, care era un trăgător bun, cu mâini sigure. Mergeau pe munte, luând cu ei arma lui Amin, și se întorceau seara, cărând cu ei creaturile muntelui care fuseseră prea încete pentru a fugi din cătarea armei. Acum mă întrebam ce conversații purtaseră oare în lungile lor plimbări, ce otravă turnase Amin în mintea lui Javad.

Mă înfuria ideea că acești bărbați îl luaseră pe fratele meu, care fusese atât de blând înainte, și îi umpluseră inima cu ură. Eram furioasă și pe Javad fiindcă îi lăsase, dar și pe Baba și pe Madar – pe noi toți, de altfel, fiindcă îngăduiserăm să se întâmple asta, fiindcă stătuserăm și priviserăm. Nu era corect să arunc toată vina asupra lui Javad.

Ne luam rămas-bun cu încetineală de la oraș; camionul se opintea înainte, în timp ce șoferul privea prudent spre drumurile accidentate, cu suprafața ciuruită de obuze. Nu vedeam nimic: șoferul închisese prelata din spate, de parcă se întorsese la presupusa lui viață de crescător de animale de la munte. Nimeni nu vorbea.

Acești bărbați erau obișnuiți să fie pregătiți mereu pentru tot ce era mai rău. Păreau să se aștepte întotdeauna la asta, tocmai pentru ca nimic rău să nu se întâmple.

După ce am traversat cu bine trecătorile montane și ne-am îndepărtat de oraș, au început să se mai relaxeze; vorbeau din nou, făcând glume cu mine și cu Mati. Abas stătea de unul singur pe marginea uneia dintre bănci, ca să arate că nu mai era copil, așa ca noi. Mă uimea cât de repede devenisem Javad, lepădându-mi vechea piele de Afsana, iar bărbații nu aveau niciun dubiu. Mai mică, mai slăbuță decât Mati, cu părul scurt dat pe după urechi, devenisem leită fratelui meu. Camionul se zguduia și urca dealurile, luând

brusc curbele și virajele. Șoferul era grăbit să mărească distanța dintre noi și oraș.

După o vreme, departe de oraș, am dat la o parte prelata, legând-o la margini pentru a putea privi peste vale la soarele care răsărea. Unul dintre bărbați ne-a împărțit pâine. Am mâncat cu toții, flămânzi și recunoscători.

Cerul s-a învârstat de purpuriu și roz, iar valea a fost inundată de o lumină aurie-roșcată. Mă simțeam liniștită și fericită că nu mai eram singură.

Intraserăm deja pe teritoriul lui Massoud și toată lumea era calmă.

– Ai ajuns la Alianță, Javad, a zâmbit Mati către mine.

În momentul acela îmi doream cât se poate de mult să o iau de la început, să fiu acest băiat, acest Javad cu care vorbeau ei, să o las în urmă pe Afsana și tot ce se întâmplase înainte. Ar fi fost chiar atât de rău? mă întrebam. Aș fi luptat alături de ei, mi-aș fi făcut o nouă viață aici, dar în sufletul meu știam de pe acum că ar fi fost o minciună, iar minciuni fuseseră deja prea multe. În plus, nu puteam rămâne copil pentru totdeauna. Uitându-mă la Mati și simțindu-mi inima bătând mai repede la bunătatea lui, știam că nu aveam cum să rămân. Aveam nevoie doar să îl găsesc pe Omar. Apoi totul avea să fie mai bine.

Nu reușisem să dorm cu adevărat de când plecasem din tabără; doar ațipeam, pe ici pe colo. Nu eram în stare să opresc coșmarurile. Vedeam pământul alunecând pe coasta muntelui, năvălind spre casa noastră. Le visam pe Nazarine și pe Masha țipând, pe Ara plutind cu fața în jos în râu, pe Sitara bolnavă și arzând de febră, pe Arsalan atârnat în copac. Toate se amestecau în mintea mea până când nu mai reușeam să mă separ de cele întâmplate. Îl visam și pe băiatul muribund din peșteră și mă întrebam cine fusese într-atât de crud încât să îl lase acolo așa, să moară singur, rănit și speriat. Sau visam că fug întruna pe lângă șiruri de corturi goale, șiruri nesfârșite care se întindeau în deșert, oriunde m-aș fi întors. Plângeam în somn și mă trezeam sufocată de lacrimi, deși

nimeni nu mă putea auzi și, chiar dacă m-ar fi auzit, nimănui nu i-ar fi păsat.

Cât de departe părea totul de Madar, care îmi spunea că orice e posibil, că puteam face și puteam fi orice voiam dacă munceam și visam suficient de mult.

– De fiecare dată, după întuneric se face lumină.

M-am uitat la bărbatul care vorbise. Era cel care, la Kabul, își petrecuse tot timpul îngenuncheat în rugăciune, încercând să ne protejeze.

Nu îmi dădeam seama dacă rostise aceste cuvinte pentru mine, pentru noi toţi sau pentru nimeni anume.

Îmi observase privirea pierdută și mâinile cu care mă băteam ușor pe genunchi, întruna, ca să îmi aduc aminte că eram în continuare aici. Eram încă vie.

Aveam atâtea lucruri să-i întreb pe acești bărbaţi, atâtea de aflat pentru a-l putea găsi pe Omar... Dacă li se alăturase, cineva trebuia să știe ceva, trebuia să știe unde era sau unde fusese. Am încercat să-i zâmbesc bărbatului. Îmi era teamă să spun ceva, ca să nu atrag atenţia asupra minciunii care ajunsesem. Aveam să vorbesc mai târziu cu Mati; el avea să mă ajute.

Camionul s-a oprit, iar șoferul a bătut în perete, semnalându-ne că trebuia să coborâm. Îmi amorţiseră picioarele de la atâta stat jos. În jurul taliei îmi simţeam pungile lipicioase, iar tăișul cuţitului, în teaca lui, mă apăsa puternic pe coapsă. Când ultimul dintre bărbaţi cobora, am văzut în fundul camionului niște pietre albastre care se rostogoleau sub preş. Am cules una și mi-am strâns pumnul în jurul ei. Când mi-am ridicat privirea, Abas mă urmărea. S-a uitat în altă parte și nu a spus nimic. Am pus piatra la loc, simţindu-mă rușinată.

Îmi făcea bine să merg pe munte, să respir aerul curat și să am din nou cerul nesfârșit deasupra mea; să nu existe nici bombardamente, nici lupte. Ni s-a spus să așteptăm; în curând avea să treacă un al doilea camion să ne ia.

– Nu te îndepărta prea mult și fii atent să nu calci pe vreo mină, mi-a strigat Mati.

– Unde suntem?

– Pe drumul spre Jurm. Unii vor merge până la Feyzabad, mi-a răspuns.

M-am uitat la el pierdută. Nu eram în valea bunicilor mei, ci mai departe de Kabul, mai sus.

– În provincia Badakșan. Călătorim către acoperișul cerului, a spus apoi râzând.

Munţii se înălţau deasupra văii. Dedesubt se întindeau câmpuri verzi și livezi, cu pământ bogat și fertil.

– Și eu unde să mă duc? l-am întrebat.

Mati s-a uitat la mine.

– Poţi să vii cu mine. Mă întorc la familia mea. Mama nu vrea ca Abas și cu mine să mai luptăm. L-a ameninţat pe tata că îl părăsește dacă nu ne întoarcem, așa că ne-a somat să ne întoarcem.

A râs din nou.

Bunăvoinţa lui mă mișca, iar zâmbetul lui mă atrăgea. Preţ de o clipă, mi-am permis să îmi imaginez această nouă viaţă posibilă, o viaţă liniștită la câmp – dar știam că era numai un vis.

Mi-am scuturat capul.

– Nu, trebuie să-mi găsesc fratele, pe Omar.

Mati s-a uitat la mine dezamăgit, dar părând să înţeleagă.

– Întreabă-l pe Abdul-Wahab, a zis, arătând în direcţia bărbatului care dăduse ordinele mai devreme. Cunoaște pe toată lumea. Dacă fratele tău poate fi găsit, el e cel care te poate ajuta. Ezitând, a adăugat: Dar să știi că va aștepta ceva în schimb.

Spusese asta încet, ca să nu îl audă ceilalţi.

Am încuviinţat, deși nu înţelegeam pe deplin ce voia să zică.

După ce am stat o vreme la soare, am auzit camionul apropiindu-se. Urca spre noi, schimbând vitezele cu zgomot la fiecare viraj. Bărbaţii aveau armele pregătite. Chiar și aici, pe teritoriul lui Massoud, era bine să fii precaut. Șoferul a strigat la noi.

Recunoscându-l, Abdul-Wahab s-a dus să îl salute și, imediat după aceea, am pornit cu toții din nou către Jurm, unde urma să îmi iau rămas-bun de la Mati, singura persoană cu care mă împrietenisem oarecum de când plecasem din tabără.

Gândul că trebuia să îmi iau rămas-bun încă o dată mă întrista, dar în același timp mă simțeam ușurată fiindcă nu mai simțeam doar un gol pe dinăuntru – încă putea să îmi pese, încă puteam să mă simt ciudat de plină de viață. Mati mi-a zâmbit, iar inima a început să-mi bată mai repede când i-am întâlnit privirea.

Durerea pentru toate cele petrecute nu mă doborâse încă.

Capitolul 24

Mă uit pe geamul trenului la lumina care scade. Afară, stepele siberiene se întind la nesfârșit, aparent pustii. Știu, e o pustietate înșelătoare. Pământul forfotește de viața ascunsă vederii - ascunsă de trenul care trece și nu oprește niciodată. Ceilalți pasageri au ostenit să mai facă poze. Se mulțumesc acum să se lase îmbăiați în culorile cerului la înserat, în timp ce privesc pe geam. Cât de vast este spațiul din jurul nostru!

- Vezi, Madar? spun în șoaptă, să nu mă audă ceilalți pasageri.

Madar zâmbește spre mine, legănând-o pe Sitara pe genunchi. Mi le imaginez acolo, în fața mea. Îmi dau voie să o fac și astfel nu mai sunt singură. Poate că Baba a plecat la plimbare prin tren. Poate că Ara își face prieteni printre ceilalți călători, iar Javad o trage de mâneci, încercând să o aducă înapoi la Madar, dintr-un vagon în altul. Acestea sunt gândurile care călătoresc cu mine. Mă țin strâns de ele.

Când văd alte locuri, mă gândesc la peisajele de acasă, la albastrul scrobit al cerului, la grandoarea munților, la râurile care străbat în șuvoaie Hinducușul. Am în minte frumusețea tuturor celor lăsate în urmă, pe care probabil nu le voi mai vedea niciodată.

Capitolul 25

– Javad, mi-a făcut semn Abdul-Wahab, vino să stai în faţă cu noi. Poţi să-mi spui mai multe despre fratele ăsta al tău.

M-am uitat înspre Mati, recunoscătoare că vorbise pentru mine, că intenţionase să mă ajute chiar și fără să mă cunoască. M-am urcat lângă șofer. Cât și-a croit drum camionul prin trecători și apoi din nou la vale, i-am spus toată povestea cu plecarea lui Omar, cum veniseră în sat niște bărbaţi și apoi el dispăruse. Se întâmplase de mult, desigur, dar eram convinsă că Abdul-Wahab putea să mă ajute – în fond, Mati așa îmi spusese. I-am zâmbit bărbatului, dorindu-mi în sinea mea ca el să mă poată ajuta.

– Să văd, mi-a zis el. O să întrebăm, dar să știi că sunt mulţi luptători, mulţi băieţi – tineri asemenea fratelui tău – în multe părţi ale ţării. E aproape imposibil. Observând umbra care mi se așternuse pe chip, a adăugat: Toată lumea a pierdut pe câte cineva.

– Eu am pierdut pe toată lumea, am spus cu calm, făcându-l să-mi simtă tăria și hotărârea. Cineva o să știe, am adăugat.

– Și dacă e mort?

– Aș vrea să știu și asta.

S-a uitat mult timp la mine, cu un zâmbet în colţul gurii.

– Ești de neclintit, Javad. Ne trebuie luptători tineri. De ce nu vii cu noi, printre bărbaţi? Avem o tabără de instrucţie. Tu înveţi, iar noi o să îl căutăm pe fratele tău. Ce crezi, ai vrea?

Nu știam ce să îi spun, cum să îi explic că, deși eram disperată, deși pierdusem totul, nu aveam spirit războinic. Războiul îmi luase tot ce aveam. Voiam doar pace. Voiam să îl găsesc pe Omar

și să plecăm cât mai departe de lupte, oriunde ne puteau duce banii îngropați de Madar. Voiam să o luăm de la capăt.

– Gândește-te, mi-a zis el. Rămânem pe lângă Jurm câteva zile, să ne odihnim. Ai vreme să te gândești!

Vorbind, s-a sprijinit de mine și eram sigură că mi-a simțit brâul de sub chapan și secretele pe care le purtam cu mine.

Camionul se zguduia în timp ce gonea pe drumul care cobora spre Jurm. De jur împrejur, se întindeau până în depărtare câmpuri verzi, câmpuri de mac.

Abdul-Wahab nu mi-a mai spus nimic altceva și i s-a adresat apoi șoferului. M-am relaxat puțin. Era plăcut să urmărești peisajul rural – să stai în cabina camionului, rulând tot înainte, să nu mai mergi pe jos de unul singur. Corpul meu părea să își recapete puterile, întremându-se cu ajutorul somnului, al hranei, al companiei celorlalți.

Când mi-au revenit din nou în minte imagini cu Ara și cu Sitara, le-am dat la o parte. Nu eram suficient de puternică pentru ele, nu mă puteam gândi încă la ce se întâmplase, la felul în care se încheiase totul pentru ele.

În spatele camionului, bărbații râdeau la o glumă; Mati îi făcuse pe toți să zâmbească. Despărțirea de el avea să îmi rănească inima. Dar îmi făcea bine să știu că încă mai puteam râde, în ciuda haosului din jur.

Jurm se întindea în vale, cu case mici și joase. La tarabe colorate aflate de-a lungul drumului se vindeau semințele, fructele și legumele care creșteau în zonă. Era un loc în care viața își continua cursul, sfidând mișcarea talibană.

– Lucrurile stau altfel aici, a spus Abdul-Wahab râzând, observându-mi expresia uimită de pe chip.

În timp ce camionul străbătea satul, o femeie și un bărbat au venit în fugă spre el, strigând către noi. Șoferul a încetinit. M-am încordat din nou, imaginându-mi o ambuscadă. Dar camionul s-a oprit, iar Mati și Abas au sărit imediat din spate. I-am urmărit în

oglinda retrovizoare: Mati a fost ridicat în brațe de tatăl său, care s-a învârtit cu el, în timp ce mama lui plângea de bucurie. Toți râdeau de fericire. Ea nu purta burka, iar baticul îi atârna lejer pe umeri în timp ce îl strângea pe Mati la piept.

– De ce i-ai lăsat să plece? l-am întrebat pe Abdul-Wahab.

– N-au mai vrut să rămână, a ridicat el din umeri. Nu-i poți forța pe oameni să lupte – ei singuri trebuie să creadă, să aleagă lupta.

M-a mai privit o dată cu tâlc. Mati a alergat în salturi până la portiera camionului și a bătut în geam. Am deschis ușa și m-am aplecat spre el. Ne-am îmbrățișat și ne-am urat noroc unul altuia:

– Zenda bosheyn![1]

– Să ai viață lungă, frate, a spus Mati, strângându-mă tare de umeri.

I-am dat drumul și am trântit portiera. El s-a întors alergând la părinții săi, iar camionul a pornit din nou la drum. Cei patru au rămas din ce în ce mai în urmă în oglinda retrovizoare. Mi-am aplecat privirea. Lanțul Arei ieșise de sub gulerul chapanului și îmi lucea pe piept. L-am acoperit repede cu mâna, încercând să îl ascund la loc sub batic. Abdul-Wahab mă urmărea. M-am uitat la el, apoi mi-am mutat privirea în pământ, speriată. El nu a spus nimic, prefăcându-se că nu observase. Dar mi-am amintit vorbele lui Mati: „El te poate ajuta. Dar să știi că va aștepta ceva în schimb". M-am bodogănit în gând pentru neatenția mea.

Ne-am continuat drumul spre Feyzabad, unde, la asfințit, camionul s-a oprit lângă un complex de clădiri, cu o curte mare. I-am urmat pe bărbați, neștiind ce altceva să fac. Voi sta cu ei până când voi afla ceva despre Omar, mi-am spus. Nu mă puteau obliga să lupt dacă nu voiam. Și aveam multe să-i întreb.

[1] Urare și salut, care înseamnă „(Să ai) viață lungă!" (n.tr.)

Capitolul 26

Tura lui Napoleon s-a terminat, iar el a venit și s-a așezat lângă mine în vagon. E timpul să îi ia locul provodnița. El n-o place și se ceartă întruna cu ea, încercând să stabilească cine să facă tura de noapte, cine pe cea de zi. E o femeie meschină care își critică întruna pasagerii, oftând și dându-și ochii peste cap de nerozia oamenilor. Napoleon, dimpotrivă, înveselește pe toată lumea, de parcă am fi părtași cu toții la o mare aventură.

I-am povestit despre Mati și timpul petrecut de mine în munți. Nu i-am spus chiar totul. Nu i-am spus despre Abdul-Wahab. Nu știu de ce. Doar i-am împărtășit atâtea lui Napoleon, atâtea secrete... Știe tot ce am iubit și am pierdut. Nu mă judecă pentru că am fugit, pentru că mi-am părăsit țara. Dar am simțit lucrurile pe care i le-am spus ca pe niște povești din viața altcuiva, lucruri întâmplate lui Madar, lui Baba, familiei mele, în niciun caz mie.

Despre asta însă nu i-am zis nimic. Nu am povestit-o nimănui.

Încerc să-mi pun totul în ordine în minte. Ce este aici, acum, și ce a fost atunci. Îmi e din ce în ce mai greu să separ lucrurile... Mă chinui când mă gândesc la Abdul-Wahab; văd privirea dezaprobatoare a lui Javad; o văd pe Madar întinzându-și brațele spre mine.

Mă gândesc să îmi notez în caiet – sunt la al patrulea și le umplu atât de repede, încât Napoleon glumește că se va termina toată hârtia înainte de sfârșitul călătoriei.

Scriu cu litere mai mici, folosind la maximum paginile care mi-au rămas. Vreau să spun totul. Chiar și asta.

Capitolul 27

În noaptea aceea urma să dormim afară. Bărbații scoseseră preșuri și pături și aprinseseră focul. Am stat cu toții în jurul lui până târziu în noapte. Bărbații cu care călătorisem vorbeau cu cei care ne primiseră la ei, în această curte de lângă Feyzabad. Ascultam tot, aflând multe despre Massoud, „Leul din Panjshir", despre care Omar și Baba vorbeau atât de des.

Am aflat despre campaniile și ideile lui, despre cum îi respinsese pe sovietici la început, apoi pe talibani, despre faptul că în zonele aflate sub controlul lui, precum aceasta, nu aveau nicio putere tribunalele și regulile talibane. Aici erau școli, inclusiv pentru fete. Erau și doctori, și profesori. Era o bucată de Afganistan care lupta să păstreze acele lucruri pe care ne temeam că le vom pierde pentru totdeauna sub talibani.

– Javad, m-a strigat Abdul-Wahab, chemându-mă lângă foc.

Mi-a zis să mă așez alături de el, apoi i-a spus bărbatului mai în vârstă, cu barbă albă, care ședea de partea cealaltă:

– El e băiatul, Javad. Își caută fratele, stai să îți spună povestea!

Acesta s-a uitat la mine. Am început să mă foiesc, incomodată de atâta atenție, simțind că toate urechile erau acum ațintite asupra mea, să audă povestea pe care nu mai voiam să le-o spun străinilor, dar știam că, dacă o spuneam, m-ar fi putut conduce la Omar, așa că nu aveam de ales. Am luat-o de la capăt. I-am descris pe bărbații care veniseră în sat, apoi l-am descris pe Omar și felul în care dispăruse pur și simplu. Le-am spus cum pierdusem totul, că Omar era singurul care îmi mai rămăsese, că aveam nevoie de

ajutorul lor. Bărbații se aplecau spre mine, ascultându-mă în timp ce flăcările dansau pe fețele noastre. Bătrânul și-a așezat mâna pe brațul meu.

– Să știi, Javad, că viața merge înainte și dacă ești fericit, și dacă nu ești. Privind în urmă, un bărbat își poate cunoaște valoarea. Massoud... așa ne spune și așa este. Mai bine să nu ai regrete.

Țineam strâns în buzunar fotografia veche cu cei care păreau a fi Baba, Madar și Arsalan în uniformă. Mai devreme în acea seară, o scosesem să mă uit la ea. Frecam cu degetele marginile drepte ale cartonului, neștiind dacă să le-o arăt sau nu. Bărbații clătinau din cap, spunând că era imposibil să-i dea de urmă acestui frate pierdut.

– Javad, mulți dintre luptătorii care ni se alătură își schimbă numele și devin soldați, nu mai sunt fii sau frați. Ca să poți lupta, trebuie să încetezi să te mai gândești la familie.

Abdul-Wahab m-a privit, cu un zâmbet subțire și neplăcut pe buze.

– Nu-l asculta, mi-a spus bătrânul. Toate sunt posibile, nu-i așa?

Când a rostit aceste cuvinte, gândul mi-a zburat la Madar și lacrimile mi s-au adunat în spatele pleoapelor. Am clipit să le înlătur și am scos fotografia. Le-am arătat-o bărbaților, apoi, temătoare, lui Abdul-Wahab, care părea furios că ținusem un secret pe care să-l împărtășesc acestor străini, și nu lui.

– Îmi puteți spune cine poartă această uniformă? am întrebat.

Bărbații au trecut fotografia de la unul la altul.

– De unde o ai? m-a întrebat unul dintre ei, uitându-se la mine cu interes reînnoit.

– A fost a mamei mele, i-am răspuns – nu voiam să mint.

– Și oamenii din fotografie? m-a întrebat Abdul-Wahab cu glasul încordat.

– Tata, prietenul lui, cred, și mama.

– Cine te-a trimis aici? m-a întrebat apoi altul, pe un ton mai puţin prietenos decât până atunci.

– Nu m-a trimis nimeni. Îmi caut fratele.

M-am uitat la bărbaţii care mă înconjurau acum cu chipurile înnegurate.

Unul dintre cei din curte l-a chemat pe Abdul-Wahab deoparte şi au început să vorbească încet, la distanţă de foc, certându-se în legătură cu ceva. Am continuat să stau lângă foc neliniştită, legănându-mă înainte şi înapoi, dorindu-mi să nu le fi arătat niciodată fotografia care-mi umpluse mintea cu atâtea întrebări.

Panica mă sufoca. Atrăsesem atenţia asupra mea şi devenisem o problemă pentru aceşti bărbaţi, o problemă care trebuia rezolvată, deşi eu nu greşisem cu nimic. Cerusem numai nişte răspunsuri.

– Hai cu mine!

Abdul-Wahab se înălţa deasupra mea, cu faţa întunecată.

– Vrem să ştim cine te-a trimis printre noi. Ce faci aici? Pentru cine spionezi?

Şi-a pus mâinile pe umerii mei, apăsându-i cu putere. Nu mă gândeam să fug. Nu aveam cum să scap şi mă ţinea bine.

– Nu mint! am strigat, arătând din nou spre fotografie. Uitaţi, acela e tatăl meu, iar celălalt bărbat se numeşte Arsalan. Numele mamei e... a fost... Azita.

Bărbaţii au început să ezite. Bătrânul şi-a ridicat mâna.

Apoi, un altul dintre ei i-a făcut semn lui Abdul-Wahab să vină înapoi.

– Arsalan, zici?

Bătrânul s-a uitat la mine.

Am aprobat, înclinându-mi fruntea.

– Baleh, da!

M-am hotărât apoi să le spun tot ce le-ar fi putut folosi, orice i-ar fi făcut să-l împiedice pe Abdul-Wahab să mă ducă de acolo. Aşa că le-am zis despre casa albastră şi poveştile părinţilor mei

despre prietenul tatei, Arsalan, despre bărbaţii care veniseră la noi și întrebările lor, apoi despre moartea lui Arsalan. Nu le-am spus nimic despre scrisori sau despre Madar. Nu voiam să îi pătez onoarea, și apoi, nu puteam fi sigură dacă era adevărat trecutul acela de care mă temeam.

– Prietenul tatălui tău a fost un bărbat puternic, mi-a spus bătrânul cu ochii umezi, după ce ascultase ce avusesem de zis.

Îl simţeam că se uită altfel la mine, că îmi urmărește faţa luminată de flăcări. Îmi doream să mă creadă.

– Îmi pare rău dacă te-am speriat. Trebuie să fim atenţi. Există întotdeauna oameni care să ne trădeze sau să ne vrea răul.

Corpul mi-a fost inundat de ușurare.

– Bărbatul acesta, Arsalan, a fost bun prieten cu liderul nostru. Un adevărat războinic. L-am cunoscut bine acum mult timp, când era tânăr. Și părinţii tăi... și ei au fost plini de curaj. Părea trist când spunea asta. Să știi, Javad, că nu toate sunt ceea ce par.

M-am uitat la el, întrebându-mă dacă știa – dacă înţelesese cine eram cu adevărat.

– Allah, în înţelepciunea Sa, te-a condus la noi. Te vom ajuta să îţi găsești fratele. Inshallah.

S-a uitat apoi la ceilalţi bărbaţi – toţi erau acum de acord. Am oftat, recunoscătoare pentru norocul meu.

– S-ar putea să fie nevoie să vii cu noi, a continuat. Fotografia asta... mai sunt și alte aspecte ale poveștii. S-a uitat adânc în ochii mei. E singura fotografie de genul ăsta?

M-am gândit la pungile legate în jurul mijlocului, la restul de fotografii pe care le duceam cu mine, dar era singura de acest fel. Nu minţeam spunând-o, așa că am răspuns:

– Da, e singura.

– Bine.

Abdul-Wahab a încercat să protesteze, dar bătrânul i-a făcut semn să plece.

– E bine că l-ai adus pe copil la noi. Îl vom lua cu noi mâine pe tânărul Javad. Mai avem multe de vorbit.

Abdul-Wahab s-a uitat cu ură înspre mine și m-am întrebat ce făcusem pentru a-l înfuria atât de tare.

– Plecăm dis-de-dimineață, mi-a spus bătrânul. Ai grijă să fii gata de plecare după rugăciune.

Mi-a dat fotografia înapoi. I-am mulțumit în timp ce îl conducea pe Abdul-Wahab, care continua să protesteze, dar nu îl mai puteam auzi.

Extenuată, am găsit un preș pe care să mă întind, la ceva distanță de căldura focului, lângă doi băieți de-ai locului care dormeau deja, având pe fețele adormite umbrele jucăușe ale flăcărilor.

M-am întins pe jos și am închis ochii. Am aruncat peste mine patu-ul lui Omar, întrebându-mă unde voiau să mă ducă, pe cine voiau să întâlnesc. Poate chiar pe Massoud în persoană. Nu îmi oferiseră niciun răspuns și totuși știau mult mai multe decât cele spuse. Trebuia să am răbdare. În noaptea aceea m-am simțit din nou singură. Prin minte îmi zburau gânduri despre Mati și Abas acasă la ei, lângă părinții lor, și inima îmi era grea din pricina lui Baba și Madar și a tot ce pierdusem. Am dormit iepurește.

Dar tot nu l-am auzit pe Abdul-Wahab înainte să mă înșface de gât și să mă tragă în sus de la pământ, acoperindu-mi gura cu palma. M-a târât de lângă preșuri, în timp ce eu loveam aerul cu bocancii, înspre o poartă de la marginea zidului împrejmuitor, dincolo de care se afla o colibă joasă din pământ. Deschizând ușa colibei, m-a împins înăuntru.

Și-a ridicat palma și m-a lovit peste cap. Pe lângă durere, un sunet ascuțit mi-a reverberat în urechi. Am căzut pe spate și am auzit ușa închizându-se în urma lui. Înăuntru era aproape beznă. Am vrut să țip, dar a venit spre mine și mi-a pus palma peste gură. În momentul acela, nu îi înțelegeam furia, nici că îl făcusem să pară neghiob și neinformat, nici că îi stârnisem interesul și era obișnuit să ia tot ce voia fără să ceară – dar înțelegeam că, dacă nu

scăpam de el, dacă nu scăpam din colibă, totul se sfârşea. Nu l-aş mai fi găsit pe Omar. Nu aş mai fi fost niciodată liberă.

Ținându-mă de el, m-am împins în spate în timp ce mâinile lui îmi smulgeau hainele. M-am lovit de ceva de lemn – o masă îngustă. El m-a împins pe ea.

– Hai, Javad, mititelule, să vedem ce alte secrete mai ascunzi.

Respira greu și avea glasul răgușit. Mâinile lui mă pipăiau. M-am aplecat și, când am simţit cuţitul lui Arsalan pe șold, l-am scos din teacă și am întors lama spre Abdul-Wahab. Nu vedeam nimic, doar îl simţeam cum trăgea de mine, cu răsuflarea caldă și acră lângă faţa mea. Am împuns în faţa mea cu cuţitul. Nimic. S-a apropiat iar, de data asta și mai mult.

– Stai cuminte, Javad, a spus, apăsându-mi gura cu o mână și cu alta căutând între picioarele mele.

Panica mi-a invadat pieptul. Am început să lovesc cu picioarele spre el și l-am auzit înjurându-mă pe întuneric. O lovitură l-a ajuns și, pentru o clipă, și-a slăbit strânsoarea. În momentul acela l-am mușcat de degete. Când s-a prins de masă ca să își recapete echilibrul, am mai ridicat o dată cuţitul și de această dată l-am găsit în întuneric. Am înfipt cuţitul în el. A urlat de furie și de durere, iar eu am fugit din strânsoarea lui, căutând cu mâinile zăvorul ușii. Nu eram sigură, dar mi s-a părut, când am deschis ușa și am rupt-o la fugă prin noapte, că îl înjughiasem în mână, ţintuindu-i-o de masă. Am fugit pe poartă și am ieşit din curte, fără să mă mai uit în urmă. Puteam să îmi aud doar inima, care îmi bătea cu putere. Fugeam. Nu știam dacă mă urmărea sau dacă îi trimisese pe alţii să mă vâneze. Fugeam și atât.

Capitolul 28

E straniu să retrăiesc aceste momente, scriindu-le acum cu mâna tremurând în timp ce trenul călătorește spre Moscova. Mă uit la cuvintele din caiet. Un turist, un bărbat înalt cu părul blond, trece pe lângă mine, clătinându-se puțin dintr-o parte în alta când trenul ia curba spre vest. Îmi apăr pagina de priviri indiscrete. Nu știu de ce momentul cu Abdul-Wahab mă deranjează atât de tare. Până la urmă, am scăpat. Nu m-a rănit pe mine, mi-a rănit doar onoarea. M-am luptat cu el. Poate că asta mă sperie cel mai mult dintre toate – faptul că, atunci când a fost nevoie, am fost gata să lupt, să mă apăr și să rănesc pe altcineva pentru a mă elibera. Asta mă deranjează și încă simt rușinea. Rușine pentru ceea ce s-a întâmplat. Rușine pentru că nu am putut să preîntâmpin cele întâmplate.

Retrăiesc cele simțite în noaptea aceea, ghemuită printre tufișuri, departe de curtea respectivă, ascultând, așteptând ca ei să mă găsească, îngrozită de ce avea să mi se întâmple după ce m-ar fi găsit. Aici mă adusese căutarea lui Omar. Mi-au trebuit multe zile să mă opresc din tremurat.

Scriu și despre asta.

Napoleon îmi va spune mai târziu: „Afsana, nu ai făcut nimic greșit". Îl voi asculta și nu îl voi crede. Voi simți că poate nu toate secretele trebuie împărtășite. Acum îmi poartă și el rușinea.

Capitolul 29

Nimeni nu a venit în noaptea aceea în căutarea mea. Nu știu cum le-a explicat Abdul-Wahab rana lui sau dispariția mea, dar, printr-o mică minune, fie nu au venit după mine, fie nu m-au găsit; astfel am reușit să mă îndepărtez de locul acela, luând-o pe drumul care ducea de la Feyzabad spre graniță.

Așa a început călătoria în care am părăsit Afganistanul.

Nu mai puteam crede că aveam să îmi găsesc fratele, să ne reîntâlnim plini de bucurie. La asta visasem tot timpul după cutremur. Când o luasem la fugă pe munte, departe de familia mea, fugeam în căutarea lui Omar. Această căutare fusese în centrul tuturor celor întâmplate de atunci cu familia mea și cred că sperasem ca regăsirea lui să îndrepte toate relele. Dar Madar se înșelase: nu orice este posibil. Nu te poți întoarce întotdeauna.

În bezna din colibă a trebuit să renunț la Omar. Am renunțat la visul de a mă mai întoarce vreodată acasă.

În schimb, aveam să mă îndrept spre graniță și să pornesc spre Europa, spre Rusia, spre un nou început. Mă săturasem de lupte și de mânia din inimile bărbaților. Nu știam niciun alt fel în care să mă apropii de Omar – nu mai rămăsese nicio altă călătorie de făcut.

Încă aveam banii – pe Abdul-Wahab nu-l interesaseră lucrurile pe care le purtam asupra mea. Aveam să îi folosesc pentru a ieși din Afganistan. Voiam să încep o nouă viață. Aveam să merg înainte.

N-aveam de gând să o iau spre Iran, ci spre nord, traversând spre Tadjikistan. Îi auzisem pe bărbați spunând multe despre această țară de la granița cu Badakșan – despre oamenii de acolo, despre faptul că și acolo Leul din Panjshir era iubit. Povesteau că de nouă ori

încercaseră sovieticii să ocupe valea cu forța și de nouă ori el îi alungase de acolo. Mi-am amintit și lecțiile de geografie cu Najib, desenând pe tablă, dorind să ne învețe pe toți despre lumea de dincolo de granițe – despre țări, popoare și culturi diferite de a noastră.

M-am gândit la traseul de cale ferată de care vorbise de atâtea ori Omar – calea ferată transsiberiană –, care lega estul și vestul, vestul și estul. Înainte să dispară, îmi arătase de multe ori harta acestei călătorii în una dintre vechile cărți turistice despre Rusia ale lui Madar, retrasând harta cu degetele în timp ce vorbea. Mi-am amintit și de sora mamei, Amira, care fugise la Moscova după venirea talibanilor, nemaifiind nici protejată, nici văzută cu ochi buni de părinți, la mult timp după ce Madar îi dezamăgise din pricina vieții pe care și-o alesese.

Am renunțat la visul de a-l găsi pe Omar înainte să mă distrugă și am început, în schimb, să mă gândesc la Amira: oare aș fi putut să o găsesc la Moscova? Cum aveam să călătoresc, cum aveam să scap din Afganistan și să îmi fac o viață nouă fără familie, fără acte, numai cu ajutorul banilor? Dar aveam credință și nici nu eram singură. Aveam să îi chem în ajutor pe Baba și pe Madar, pe Ara și pe Omar, pe Javad și pe Arsalan cel mic, pe Sitara... pe toți. Pe Nas și pe Robina le-am lăsat în urmă, să rămână în Afganistan cu Masha și cu mama lor. Nu aveau cum să călătorească și ele cu mine. Mi se strângea inima când mă gândeam la ele și la bunicii mei. Și ei aveau să rămână îngropați în munte, dar pe restul îi luam cu mine. Nu aveam să fac această călătorie de una singură.

Cum s-a crăpat de ziuă, mi-am încercat norocul și am făcut autostopul, urcând în primul camion care s-a oprit să mă ia pe drumul spre Ișkașim. Șoferul, un bărbat de treabă cu obraji roșii, cu o mustață lungă și pleoștită, a deschis portiera și am urcat lângă el.

Chiar dacă a fost mirat să vadă un băiat mergând singur pe un drum izolat, nu și-a arătat surprinderea. I-am spus că voiam să traversez granița pe la râul Panj dacă puteam găsi pe cineva care să mă ducă. Mi-a vorbit despre târgul din Ișkașim și despre bazarul târgului, ținut la sfârșit de săptămână pe o fâșie de pământ din

mijlocul râului, un teren neutru între cele două țări. El mă putea duce până în oraș, apoi trebuia să găsesc pe altcineva care să mă ajute la traversare. I-am mulțumit pentru bunăvoință. Încă tremuram și nu mă puteam gândi decât la cum să mă îndepărtez mai repede de Abdul-Wahab. Șoferul mă urmărea cu privirea.

– O să ai nevoie de acte, mi-a spus.

– Nu am acte.

El a rămas un timp pe gânduri.

– Bani ai?

Am dat din cap că da, cu prudență.

– Păi, atunci, îți putem face rost de acte.

A râs de ochii mari pe care i-am făcut: nu îmi venea să cred că avusesem norocul să găsesc pe cineva care să vrea și să poată să mă ajute. Nu m-a întrebat de unde veneam, nici de ce voiam să plec. Și-a văzut de condus, cu un zâmbet în privire, chicotind de parcă descoperise o glumă bună pe marginea drumului.

Pe măsură ce ne apropiam de orașul de la frontieră, terenul a devenit mai plat și mai pietros – lăsasem în urma noastră culmile Hinducușului și ale munților Karakorum; în față se întindeau dealuri golașe, apoi câmpia dinspre râul Panj, care șerpuia între cele două țări. Oamenii pe lângă care treceam erau agricultori sau nomazi, călare pe catâri sau pe cai. Șoferul le făcea semn cu mâna și ei zâmbeau. Străbăteam împreună aceleași drumuri grele de munte.

– Acolo începe să fie mai bine, a spus șoferul într-o zonă fără trafic din direcția opusă.

– Unde? l-am întrebat.

– Ei, în Tadjikistan, mi-a răspuns.

La asta nu mă gândisem. Mintea îmi era numai la luptele din propria-mi țară, nu și din altele. Uitasem că sovieticii se retrăgeau de peste tot, că țările își schimbau numele, regimurile, stăpânii. Nu voiam să înlocuiesc un război cu altul.

– Mai bine? am întrebat nervoasă.

– E pace, într-un fel. Mai bine pentru afaceri, a râs el, părând că se bucură de asta. Se vorbește și de un pod.

I-am surâs și eu.

– Un pod?

Gândul mi-a zburat la Omar și la schițele lui, la planurile și la speranțele lui. M-am gândit la tren – linia de cale ferată pe care o conturase cu mult timp în urmă în casa rupestră –, la călătoria transsiberiană de care îmi vorbea, convins că avea să fie o mare aventură.

La Ișkașim, șoferul m-a dus la cineva care îmi putea procura acte. Avea să dureze câteva zile, dar mă puteau ajuta cu vizele și pașaportul, pentru un anumit preț. Am acceptat – eram gata să încerc orice. Ne-am întâlnit într-o baracă mică de lângă tarabele negustorilor; un bărbat slab ca un țâr și cu barba lungă ne-a întâmpinat și ne-a poftit înăuntru. Am pășit cu grijă, pas după pas, neliniștită, cu ochii ațintiți întruna spre ușa deschisă.

– El e călătorul, a spus șoferul, prezentându-mă.

– Deci așa, vrei să mergi în Tadjikistan? m-a întrebat bărbatul.

– Nu, vreau să merg în Rusia.

– Aa, un adevărat călător, a râs bărbatul scurt. Călătoria e lungă, știi, nu? Foarte costisitoare.

Am aprobat din cap.

– Și mergi singur?

– Da.

Cei doi bărbați s-au uitat la mine. Încercam să par cât de înaltă puteam. Au râs o vreme, dar au luat banii oferiți și m-au ajutat. Mi-au făcut rost de șoferi, oameni de încredere, de cineva care să falsifice actele; mi-au cumpărat de la tarabele din piață un sac cu haine occidentale, copii chinezești cu etichete Gap și Old Navy. M-au hrănit, m-au lăsat să mă odihnesc acolo câteva zile și, când toate au fost gata, mi-au urat rămas-bun și m-au trimis la drum.

Nu știu de ce au vrut să mă ajute. Poate era pur și simplu o afacere bună pentru ei. Nu mai știam, nu mai eram în stare să spun ce era din bunăvoință și ce era din nevoie. Am realizat că mă obișnuisem să nu mai am încredere în nimeni.

Un alt șofer m-a trecut râul într-un jeep, pe la unul dintre punctele cu cea mai mică adâncime; roțile mașinii 4x4 rulau încet prin

apă, jeepul săltând clătinat pe unde aceasta era mai adâncă, până când am ajuns pe malul cu apă mică din partea cealaltă. Acolo, odată teminată traversarea, eram în Tadjikistan. M-am uitat în urmă pe geam și mi-am luat adio de la țara mea.

Am așteptat împreună cu șoferul pe autostrada Pamir, de unde am luat un alt camion, de data aceasta unul colorat, pictat cu scene de la munte. Stăteam din nou într-o altă cabină, cu un alt șofer. Pe acesta îl chema Cy și se bucura că mergeam cu el.

– Un călător clasa întâi, din câte am auzit, a glumit el.

Era prietenos, deși un pic ursuz, dar îndeajuns de binedispus ca să-mi povestească despre țara lui. Am vorbit mai mult în rusă și am reușit să ne înțelegem, așa că am fost recunoscătoare pentru nenumăratele lecții ale lui Madar, pentru orele petrecute învățând cuvinte noi și șoptindu-le în casa rupestră din munți, pentru orele petrecute desenând povești în nisip. Urma să străbatem împreună o distanță lungă. Avea radio și, în timp ce mergeam, ascultam muzică și fredonam. După ce îmi fusese interzis să cânt atâta vreme, muzica ieșea cu poticneli din mine, dar simțeam că se apropia începutul unei noi libertăți.

Drumul era lung între cele două granițe, dar mă îmbăta frumusețea munților dimprejur și a cerului, pe care o admiram pe măsură ce camionul traversa, zgâlțâindu-se, trecătoare după trecătoare. Încercam să nu mă gândesc la ceea ce lăsasem în urmă, la ceea ce probabil nu aveam să mai revăd vreodată.

– De ce vrei să mergi în Rusia? m-a întrebat el.

– Am rude acolo, mătușa mea e la Moscova, am mințit eu.

Sau poate era adevărat. În fond, nu știam sigur. Speram să o găsesc pe Amira acolo. Era mai simplu să par sigură de asta.

– Aha... Asta-i bine. Familia e importantă, a spus el.

Am strâns din pumni pe sub coapse și m-am uitat în față fără să clipesc.

– Dar familia dumitale? l-am întrebat, nerăbdătoare să îndepărtez conversația de la Baba și Madar, de la frații și surorile mele și de la toți cei pe care îi pierdusem.

– Trei fii, a spus mândru. Toţi băieţi sănătoşi şi puternici. Cei doi mai mari lucrează, iar cel mai mic e încă la şcoală. Acum e greu şi pentru ei; toate se schimbă. Nu ştim ce va aduce viitorul.

– Dar vor rămâne aici? l-am întrebat.

– Da, sigur. Situaţia aici... e rea... dar e mai bine acum.

S-a uitat în oglinda retrovizoare cât timp a vorbit. Am dat din cap că înţeleg.

– În afară de asta, dacă pleacă, cine mai are grijă de mine la bătrâneţe? a râs el.

M-am gândit la Baba şi am simţit un junghi de durere. M-am gândit şi la Arsalan. Confuzia creştea în mine din nou. Am început iar să bat cu palma în picior, marcând timpul. Cy s-a uitat şi a observat, dar nu a spus nimic.

Drumul se complica în anumite locuri, unde căzuseră pietre, şi uneori trebuia să ne oprim, să coborâm şi să le rostogolim de pe şosea pentru a putea trece cu camionul. În unele curbe, suprafaţa şoselei se fărâmiţa sub greutatea roţilor, de sub care alunecau pietre mici şi pietriş, ricoşând în muntele din spatele nostru. Şoferul era calm şi nu-şi pierdea controlul. Condusese pe acest drum de multe ori înainte. În faţă, cabina era plină cu icoane şi talismane de noroc – pentru orice eventualitate.

– Şi cum o să ajungi la Moscova? m-a întrebat după o vreme, minunându-se de distanţa pe care eram pregătită să o străbat de una singură.

– Cu trenul. Există un tren care merge de la est la vest, transsiberianul, i-am răspuns. Cu trenul acela vreau să merg. Era ceva ce fratele meu...

Vocea mi s-a pierdut. Spusesem prea mult, aşa că am început să mă uit pe geam.

– Uite, a zis el apoi.

I-am urmărit braţul îndreptat spre una dintre laturile văii de dedesubt. Câţiva călăreţi se urmăreau unii pe alţii în vastele spaţii deschise dintre dealuri şi munţi, unul dintre ei târând un viţel mort,

iar ceilalți încercând să i-l ia. Abia reușeam să vedem, pe spatele cailor, șeile colorate ale călăreților, la cât se roteau unii în jurul altora ca niște dansatori. Mă uitam la ei, hipnotizată de libertatea lor.

– E un joc, a spus șoferul.

– Îl știu, buzkași[1], i-am răspuns. Și la noi era.

– Fac antrenament.

– Spune-i asta vițelului.

S-a uitat la mine zâmbind și ne-am oprit o vreme pe marginea șoselei ca să ne uităm în vale, să-i încurajăm cu strigătele noastre pe bărbați, așteptând să vedem cine învinge.

Era bine să te oprești. După cutremur, totul fusese o mișcare continuă, de la un loc la altul, de la o dezamăgire la alta, de la o speranță la alta.

Unul dintre chapandazi[2] purta o cască veche de tanchist sovietic, ca să îi protejeze capul de bicele celorlalți doi, și se apleca de pe cal mult în jos, într-o parte, întinzându-se pentru a smulge vițelul de la adversarii săi.

– E bun ăsta, a spus Cy, pe un ton de aprobare pentru abilitatea și viteza lui, pentru felul în care aprecia mișcările celorlalți doi, care încercau să-l păcălească.

Bărbatul s-a strecurat între ei, apoi s-a aplecat mult și a înșfăcat vițelul fără cap. Apoi calul său s-a îndepărtat la galop, în timp ce bărbatul își flutura triumfător prada în aer.

– Care sunt regulile la voi? am întrebat.

– La noi? Nu există nicio regulă. Fiecare pentru sine și cel mai curajos câștigă.

– Și după aceea?

– După aceea încep o partidă nouă.

Hohotea de râs, iar ecoul vocii lui răsuna în toată valea. Am râs și eu cu el și oboseala parcă s-a mai dus puțin.

---

[1] Joc în care două echipe de jucători călare încearcă să introducă o capră, un vițel sau o oaie cu capul tăiat pe o „poartă", după o linie de demarcație sau într-un spațiu special delimitat (n.tr.)

[2] Jucător de buzkași (n.tr.)

– Ce ai să faci când o să ajungi în Oş[1]? m-a întrebat Cy când am urcat din nou în camion.

– O să caut pe cineva care să mă ajute, i-am răspuns.

A zâmbit, simţindu-mi hotărârea. Trecusem de mult de Khorog, unde mai traversaserăm încă o dată râul, cu camionul opintindu-se contra curenţilor apei. De sus de tot, din munţi, priveam în jos spre lacul Karakul şi spre trecerea către ceea ce acum se numea Kârgâzstan. Toate acestea mi le explicase Cy. Petrecuserăm nopţile dormind în camion, înveliţi în pături și în piei de oaie. Iar în una dintre nopţi poposisem la căsuţa unei femei pe care o cunoștea, o văduvă care ne primise cu bunăvoinţă, nepărând uimită să îl vadă. Mă lăsase să dorm într-un scaun scund de lângă foc. De dimineaţă le fusese greu să mă trezească și plecasem pe jumătate adormită, încă ameţită de la căldură.

Rămâneam cu garda ridicată, însă oamenii aceștia chiar erau de treabă. Puteai să îţi dai seama după liniile gravate pe feţele lor, toate întoarse în sus după anii trăiţi cu râs și cu veselie, bătuţi de soarele și de vântul muntelui.

Când am ajuns la Oş, mi-am dat seama că dormisem în timp ce trecusem de punctul de control de la frontieră, îngropată sub o stivă de haine vechi. M-am iţit de sub ele, trezită de zgomotul străzilor aglomerate.

– Bun venit în Republica Kârgâză! a spus Cy zâmbitor.

După toate cele prin care trecusem, această parte a călătoriei mele mi se păruse atât de lipsită de complicaţii, atât de simplă, încât i-am zâmbit și eu.

Dar fericirea nu avea să dureze.

[1] Al doilea oraş ca mărime din Kârgâzstan (n.tr.)

Capitolul 30

Napoleon e beat. Îl găsesc prăbușit în colțul cabinei lui din capătul vagonului, cu o sticlă goală rostogolindu-se pe jos.

– Ridică-te, șuier la el.

Dacă îl găsește provodnița sau se plânge vreun pasager, va avea necazuri.

– Napoleon, hai sus!

Nimic. Îi dau palme peste obraji, întâi mai ușor, apoi mai cu forță. Capul îi cade într-o parte. Mă uit afară din cabină, de-a lungul vagonului. Nu vine nimeni, dar nu avem prea mult timp. În timpul călătoriei, samovarul este constant solicitat și simt că trenul încetinește – ne apropiem de următoarea stație.

Iau o sticlă cu apă de pe căruciorul de servire, o deschid și i-o torn pe cap. Are uniforma leoarcă, dar asta e ultima dintre problemele mele.

– Napoleon...

Începe să mormăie. Își deschide ochii și vede apa vărsată, după picăturile care îi curg din păr.

– Ce dracu'...?

– Credeam că va trebui să oprim trenul, să căutăm un doctor, îi spun, fără să fiu în stare să îmi ascund mânia din voce.

El este cel care trebuie să aibă grijă de mine, la urma urmei – nu invers.

– Unde suntem? mă întreabă.

– Nu știu, tu ești provodnicul. Tu să îți dai seama. Cred că ultima oprire a fost la Tomsk.

Se uită la mine cu ochi injectaţi. Pare nesigur pe picioare. O cucoană gălăgioasă din Rusia vine înspre noi pe culoar cu un pachet de supă și o cană. Strigă după ajutor în timp ce se chinuie să umble la samovar. Mă duc înspre culoar să o ajut, făcându-i semn lui Napoleon să rămână pe loc, dar el mă dă la o parte și, vorbind încurcat, spune:

– Uitaţi, domniţă, așa.

Apoi purcede să vomite peste papucii ei. Ea îl privește dezgustată și începe să urle. Pasagerii își scot capetele din compartimente. Toată lumea e curioasă să afle ce e cu toată agitaţia și îl văd pe Napoleon aplecat, bălmăjind ceva despre pește și despre vagonul-restaurant, că trebuie să vorbească de urgenţă cu bucătarul și că speră că nu a mai mâncat nimeni pește.

– Dumneavoastră, doamnă dragă?

Își îndreaptă degetul spre ea, iar femeia se dă înapoi.

– Aţi mâncat și dumneavoastră pește?

Mă așez pe hol ghemuită, cu spatele la fereastră.

Femeia pare că s-a înfuriat și o ia cu pași mari înapoi pe culoar, cât de demnă poate, lăsând în urmă prin tot vagonul o dâră de votcă regurgitată și de ce o mai fi avut Napoleon la cină, foarte posibil chiar pește.

– O, nu, aud dinspre Napoleon, care se uită la ea cum se îndepărtează.

– Mai bine te-ai curăţa și ai arunca sticla, îi spun.

Încă se clatină și se leagănă împreună cu trenul.

– Nu voiam decât să uit, zice.

– Și eu, îi răspund.

E prea târziu să mai uităm. În câteva minute cucoana se întoarce și cu ea vine provodniţa, care măsoară situaţia repede și vede în ea o oportunitate. Când trenul oprește în staţie, e prima care se dă jos din vagon. Apoi se duce la mecanic și încep să vorbească strânși unul în altul. Trenul rămâne mult timp acolo. Pasagerii coboară, fumează pe peron, își întind picioarele și fac exerciţii.

Abia pot să mă uit cum mecanicul și provodnița traversează peronul în căutarea lui Napoleon, care stă în cabină și plânge încet, cu mâinile pe fruntea care îi pulsează.

– Asta-i de neacceptat...

Mecanicul se uită la el, cu severitate și hotărâre. Din gară se dă un telefon. Napoleon trebuie să își adune lucrurile și să coboare din tren.

Mă agăț de el, implorându-i să-l lase să rămână, dar nici nu vor să mă audă.

– Ori pleacă el, ori face ea o plângere oficială și atunci o încurcăm cu toții, spune provodnița, prefăcându-se preocupată de binele colegului ei. O să fie bine, adaugă. O să îi treacă setea în câteva zile – următorul tren îl va recupera la întoarcere.

Mă uit la ea surprinsă.

– Cum? Crezi că e prima dată când Napoleon e dat afară? râde ea. Nu, serios... cât de drăguț!

Mă bate pe creștet ca pe un animal de companie și coboară din tren, să își adune din nou pasagerii risipiți în toate direcțiile, să verifice din nou acte și fețe cunoscute.

Mă gândesc să merg cu el, dar la ce bun? Când îi propun, îmi face semn să plec de lângă el.

– Nu, Afsana, trebuie să te duci la Moscova. Du-te și găsește-ți mătușa.

Încearcă să surâdă.

Mă prind de mâneca lui și, deși nu vreau, îi dau drumul. În câteva minute împachetează tot și îmi dă o îmbrățișare, apoi coboară din vagon. Salută trenul – clătinându-se pe picioare – în timp ce plecăm din stație.

Capitolul 31

Cy m-a lăsat lângă bazarul din Oş. L-am ajutat să își descarce camionul, apoi ne-am luat rămas-bun. M-a îmbrăţişat şi m-a bătut pe spate din toată inima, urându-mi noroc în restul călătoriei. Trebuia să iau o marşrutkă[1] care să mă ducă în nordul ţării. Mi-a arătat unde era autogara și, când m-am întors să îi mulţumesc, dispăruse deja în marea de oameni care-și croiau calea prin bazar.

Am luat-o de-a lungul malului vestic, în căutarea cuiva care să schimbe valută, și am găsit pe cineva între bărbaţii care vindeau bijuterii de aur și o tarabă care vindea lipii. Am pipăit după lanţul Arei. Era tot acolo, sub batic, și mi l-am apăsat în piele. Îmi mai rămăseseră destui bani ca să-mi găsesc mai târziu un colţ liniștit, unde să mi-i transfer din pungi în buzunare, sperând să nu mi-i fure cineva. Cred că Madar era foarte furioasă – ori pe Arsalan, ori pe ea însăși – dacă lăsase în urmă astfel de bogăţii.

Am cumpărat niște chai și pâine și m-am așezat aproape de moschee, o clădire mare și impunătoare, exact lângă neguţătorii din piaţă. Exista o adevărată industrie a locului: bărbaţi, mai ales uzbeci, cumpărau și vindeau, sporovăind în chaikanale[2]. În piaţa clocotind de oameni, eram de neobservat.

Mai apoi m-am strecurat pe o alee întunecată și am scos banii pe care aveam nevoie să îi schimb ca să îmi continui călătoria.

M-am oprit lângă primul dintre schimbătorii de valută, un bărbat cu aer dur, care nu părea pregătit să ajute pe nimeni. I-am întins bancnotele și s-a uitat la mine cu interes.

---

[1] Maxi-taxi, rată interurbană (n.tr.)

[2] Ceainării (n.tr.)

– Ai o grămadă de bani pentru un băieţandru.

Stătea şi îşi freca obrazul ciupit.

– M-a trimis tata, i-am spus, încercând să nu roşesc.

– Aşa deci, nu am aici suficient să-ţi dau. Aşteaptă cât merge băiatul să mai aducă nişte bani.

Am încuviinţat din cap şi m-am mai apropiat puţin de bazar, pregătită să o iau la fugă. Nu aveam încredere în bărbatul acesta şi îmi doream acum să fi ales un alt loc în care să mă opresc. A stat şi s-a uitat la mine preţ de câteva minute, cât timp un băiat care stătuse în fundul barăcii s-a dus printre tarabe să mai ceară bani.

– Şi ce face tatăl tău cu atâţia bani? m-a întrebat bărbatul.

Am ridicat din umeri.

– Călătorim, suntem o familie mare.

I-am chemat în ajutor pe Baba şi pe restul familiei şi iată-i aici, ca şi când ar fi fost cu mine în pragul uşii, chemându-mă insistent: „Haide, grăbeşte-te!" Le-am făcut cu mâna. Bărbatul a ridicat o sprânceană şi a aruncat o privire circumspectă spre piaţă, dar nu a văzut pe nimeni.

Băiatul s-a întors şi i-a dat bărbatului un teanc de bancnote învelite într-o hârtie maro. Acesta a numărat încet bancnotele şi câteva monede şi mi le-a dat una câte una. Băiatul o tulise afară.

Mi-am vârât banii adânc în buzunare, am dat din cap în semn de mulţumire şi am plecat cât de repede am putut, îndreptându-mă spre staţia de autobuz, cum îmi arătase Cy.

– Acolo găseşti o marşrutkă să te ducă spre nord, îmi spusese. Numai să ai grijă de tine.

Mergeam în ritm susţinut, grăbindu-mă să dispar în mulţime. Treceam pe lângă vânzători de covoare, vânzători de carne, tarabe cu haine şi bărbaţi care împingeau cărucioare încărcate, strigând la toată lumea „Boş! Boş!", ca să se dea din calea lor.

Cum am dat colţul, la marginea bazarului, la doar doi paşi de staţia de autobuz, doi băieţi m-au prins de mâini şi m-au luat pe

sus din mulţime, târându-mă pe o alee lăturalnică, întunecată. Am încercat să ţip, dar în zgomotul bazarului, cine să mă audă?

Unul mi-a tras sacul de pe umăr. Celălalt m-a lovit peste obraz şi în coaste. Am căzut la pământ şi au început să mă lovească în stomac.

– Nu! am ţipat.

Altul s-a aplecat şi mi-a căutat prin buzunare, scoţând toţi banii pe care i-a găsit. Apoi au fugit râzând, lăsându-mă fără aer, rănită pe pământul umed.

Capitolul 32

Stau la mine în compartiment, îngrijorată pentru Napoleon. Părea atât de deznădăjduit la plecarea trenului... De când nu mai este el, vagonul a căpătat un aer de nefericire. Provodnița își face de lucru prin vagon, curățând după el, țâțâind gălăgios către oricine are chef să o asculte. Buna dispoziție s-a dus.

Mă uit la ceea ce am scris în caiete: unele rânduri sunt înclinate ciudat, alte paragrafe sunt scrise, tăiate, rescrise. Asta este povestea familiei mele? Am fost dreaptă cu ei? Am scris adevărul? Mă gândesc la povestea lui Napoleon, la părțile din ea pe care mi le-a încredințat și mie, și mă întreb: oare cum alegem? Cum alegem ceea ce ar putea lumea să înțeleagă din noi?

Mai am un singur caiet. Îmi e limpede că provodnița nu îmi va mai aduce altul nou. Ce mi-a mai rămas din ceea ce vreau să spun va trebui să încapă în paginile acestea cu linii subțiri. Ne apropiem de capătul călătoriei mele. Aprind lampa de citit și închid ușa compartimentului. Vagonul e aproape gol; toți s-au dus la vagonul-restaurant pentru cină și distracție. Au mai rămas doar câteva persoane, ceva mai în față: doi băieți care joacă șah și un cuplu care răsfoiește niște ghiduri turistice.

Închid ușa, izolându-mă de ei, și deschid ultimul caiet.

Capitolul 33

Bătrâna care m-a găsit m-a luat în casa ei, care dădea pe alee, în apropierea stației de autobuz. Își apăsa pieptul cu mâinile, alarmată după ce mă găsise în asemenea hal pe pragul casei ei. În singura cameră a locuinței, m-am spălat într-un vas – aveam sânge uscat pe o parte a feței și buza îmi era umflată și crăpată acolo unde mă loviseră băieții. Femeia m-a ajutat să îmi scot chapanul sfâșiat, trăgându-l cu blândețe, mi-a lăsat apă caldă să mă spăl, apoi a ieșit afară și am rămas singură. Mă durea tot corpul. Mi-am examinat contuziile și tăieturile și le-am spălat cu grijă. Băieții îmi luaseră doar banii pe care îi schimbasem și, din aceia, numai bancnotele. Se înduraseră puțin de mine. Banii pe care nu îi schimbasem erau încă ascunși sub haine. Presupun că ei crezuseră că îi țineam în sac. Mi-am dus mâna la gât. Lanțul Arei dispăruse, rupt în timpul bătăii. De fiecare dată când mă gândeam că o iau înainte, că va fi mai bine, ceva mă trăgea înapoi.

Părul începuse să îmi crească din nou, iar vârfurile neregulate atingeau gulerul chapanului. L-am periat într-o parte, studiindu-mi fața învinețită în oglinda crăpată de pe peretele de deasupra mesei. Avea să se vindece și eu să supraviețuiesc.

Femeia s-a întors, ținând în mâna întinsă lanțul meu, rupt în două. L-am luat, rostind „Mulțumesc“ cu vocea aproape pierdută. În noaptea aceea am zăcut pe podea covrig, cu capul pulsând de durere, în timp ce femeia se clătina deasupra mea, rugându-se. Dis-de-dimineață, când m-am trezit, adormise pe scaunul dinspre ușă. M-am strecurat pe lângă ea, lăsându-i lanțul pe masă.

În stație, șoferul s-a uitat ciudat la mine. Uitasem cât de umflată îmi era fața.

– Mergeți la Naryn? l-am întrebat.

S-a încruntat.

– Nu vreau probleme, a mârâit el ca un avertisment.

Mi-am înclinat capul și am urcat, dându-i câteva dintre monedele pe care atacatorii mei nu apucaseră să le înhațe.

Erau deja vreo doi oameni pe locurile din spate ale microbuzului. Am așteptat încă o oră ca marșrutka să se umple, apoi am pornit. M-am întors spre fereastră, să nu-i sperii pe ceilalți pasageri cu fața mea tumefiată. Mă obișnuisem atât de mult cu aceste călătorii lungi și grele, cu șoselele denivelate de munte, încât am dormit în cea mai mare parte a timpului, deși microbuzul s-a oprit des, pentru a lăsa pasagerii la aer curat, să-și întindă încheieturile, să mănânce, să fumeze sau să răspundă discret chemărilor naturii, la margine de drum. La căderea nopții am ajuns la Naryn, unde am coborât din marșrutka oprită la vest de bazar, iar de acolo am urcat într-un al doilea microbuz. Am așteptat să se umple și apoi am pornit spre Karakol, ultima parte a traseului către graniță. Coastele mă dureau din ce în ce mai tare, mi-era greu să mă mișc sau să tușesc. M-am învelit cu chapanul meu murdar și rupt și am încercat să mă izolez de conversațiile dintre ceilalți călători, unii de-ai locului, alții străini – un cuplu francez cu rucsacuri își savura din plin aventura. Fata era guralivă și entuziasmată. Nu îmi păsa că era noapte, că eram singură, nu îmi păsa nici de durere. Singurul lucru la care mă mai puteam gândi era să ajung la tren și apoi la Moscova.

Stăteam în microbuz – așteptarea era mai scurtă de această dată până la pornirea spre graniță – și mi-am imaginat-o pe Ara așezată lângă mine. Trecuse mult timp de când nu mă mai gândisem la ea, de când nu mai vorbisem cu ea. Și-a pus mâna pe după umerii mei și mi-a dat la o parte părul de pe obraz.

– Stai liniștită, Afsana, curând vei ajunge. Ce-i cu vânătăile astea? Te-ai bătut iar? Ce băiețoasă! a râs ea.

Am ținut-o de mână și am lăsat-o să îmi cânte până când am adormit din nou, în timp ce microbuzul înainta hurducăindu-se spre punctul de trecere a frontierei, unde ni s-a spus tuturor să coborâm. Trebuia să traversăm vama pe jos.

– Vin cu tine, mi-a spus ea. Nu te deranjează că se ține după tine sora ta cea mare, nu-i așa?

Tipic Arei – nu era chiar o întrebare, era mai degrabă un enunț.

– Sigur că nu, i-am răspuns.

Șoferul m-a privit ciudat când am coborât din marșrutkă.

Fără să îmi pese, mi-am văzut de drum. Când am ajuns, vameșii s-au uitat la actele mele și mi-au luminat fața cu lanterna. Nu m-au grăbit să trec, așa cum făcuseră cu ceilalți din microbuz, care începuseră deja să se îndrepte spre taxiurile ce așteptau de partea cealaltă.

– Stai liniștită, Afsana, mi-a spus Ara, privindu-l pe vameș în ochi – cu privirea aceea care putea să topească și inima cea mai aspră.

Mai în față, o fată s-a întors – franțuzoaica cu prietenul ei, aventurierii cu care călătorisem de la Naryn încoace. I-am recunoscut vocea sonoră.

– Scuzați-mă, i-a spus ea vameșului într-o engleză cu un accent puternic. Ne așteptăm prietenul.

Bărbații s-au uitat la ea, o fată înaltă, drăguță, care căra un aparat de fotografiat scump și un rucsac aproape nou.

– E cu noi.

Apoi a arătat încă o dată înspre mine.

Bărbații, care vorbeau numai kazaha și rusa, au clătinat din cap către ea, fără să priceapă.

– C-U N-O-I, a strigat la ei zâmbind.

– Okay, okay, a spus vameșul amuzat.

Era târziu în noapte și nu aveau unde să mă țină, iar minibusul plecase deja.

– Du-te, mi-a spus apoi în rusă. Ai noroc în noaptea asta!

Ara mi-a făcut cu ochiul în timp ce ne grăbeam; fata din Franța ținea deschisă portiera taxiului, așteptându-mă.

– Mulţumesc, i-am spus în engleză, aşezându-mă lângă ea pe banchetă.

Prietenul ei stătea în faţă.

– Nu ai pentru ce, nu te-am fi lăsat acolo.

Mi-a făcut cu ochiul şi mi-a îndesat în mână un pumn de tenge[1].

– Să îţi iei o cameră undeva, bine? Sau pentru un doctor...

Mi-am dat seama cât de jalnic arătam, dacă voia să mă salveze. O lacrimă mi-a alunecat pe obraz şi am şters-o repede. Ea a observat şi m-a strâns uşor de mână, apoi s-a lansat într-o discuţie în franceză cu prietenul ei, din care am înţeles, în esenţă, dezaprobarea lui faţă de decizia ei de a mă ajuta. În final, ea a ridicat pur şi simplu din umeri şi ne-am continuat drumul în tăcere spre Almatî.

Am ajuns când soarele începea deja să se ridice peste oraş.

Mă hotărâsem să rămân o zi sau două în Almatî şi, după ce le-am mulţumit, mi-am luat rămas-bun de la cei doi. Nu voiam să atrag atenţia asupra mea tot restul călătoriei – era mai bine să aştept ca faţa să mi se dezumfle. Voiam să mă pregătesc, să-mi cumpăr haine noi, haine occidentale. Am dormit două zile într-un hostel ieftin. Era linişte. Bărbatul de la recepţie era plictisit şi stătea tot timpul cu ochii în televizor.

Am găsit o librărie în centru şi am petrecut ore întregi în ea, aşezată pe podea, minunându-mă de toate cărţile şi de faptul că puteam pur şi simplu să stau acolo, fără să mă deranjeze nimeni. Căutam hărţi, informaţii, orice mi-ar fi putut fi de ajutor. Am găsit o enciclopedie şi am zăbovit printre paginile ei până când librarul s-a aplecat deasupra mea, gonindu-mă de acolo. După socoteala mea, trebuia să ajung la Novosibirsk – puteam lua transsiberianul de acolo. Avea să fie o aventură – cel puţin asta voiam să cred. Cu cât mă apropiam mai mult de punctul final al călătoriei mele, deveneam din ce în ce mai nervoasă. Plănuiam să o caut pe mătuşa Amira. Dar de unde puteam să încep? Şi dacă nu o găseam? Mă

[1] Moneda Kazahstanului (n.tr.)

gândeam apoi la scrisoarea ei către Madar, din urmă cu mulți ani, și mă întrebam dacă era printre cele pe care le luasem cu mine din casa albastră. Mă gândeam și la Omar – regretul că plecasem din Afganistan și că renunțasem să îmi mai caut fratele nu mă părăsea nicio clipă.

Acum eram mai atentă, având grijă să evit străduțele întunecoase și persoanele care îmi trezeau suspiciuni, fiind conștientă că eram singura responsabilă pentru siguranța mea. După ce trecusem de ultima graniță, Ara mă admonestase cu severitate. Întotdeauna fusese iute la mânie. Era ceva ce aveam nevoie să aud: „Gata cu descurajarea, Afsana, nu mai renunțăm de acuma!"

Varietatea hainelor, în stiluri atât de diferite față de cele de acasă, mă deruta. Nu voiam să ies în evidență. Mă uitam la fetele și la femeile care mergeau pe stradă în fuste mini, pe tocuri înalte, altele în blugi strâmți, cu bocanci și cu tricouri tăiate scurt. Mi se părea incredibil și oarecum înspăimântător. Câteva femei purtau batic pe cap, dar cele mai multe nu. Am petrecut ore întregi în piețe, dând ocol tarabelor cu haine. Până la urmă mi-am găsit niște blugi, câteva tricouri simple și o jachetă moale cu fermoar. Am păstrat bocancii lui Omar, deși era cald și mă încingeam în ei; dar nu am vrut să îi arunc. Una dintre tarabele din piață vindea borsete mici, negre, cu fermoar, pe care le puteam purta pe sub tricourile largi și în care îmi puteam căra mult mai ușor hârtiile, fotografiile, scrisorile și banii care îmi mai rămăseseră. Într-un rucsac mic mi-au încăput cele câteva schimburi de haine abia cumpărate. Când am renunțat la vechiul chapan al lui Javad, mi-am luat adio și de la fratele meu. Spălată și îmbrăcată, cu părul ceva mai lung, cu umflătura parțial vindecată, eram din nou aproape Afsana.

Gara era plină de oameni care alergau în toate direcțiile. M-am hotărât să merg până la Astana și de acolo spre Novosibirsk. La casa de bilete, femeia abia dacă s-a uitat la mine prin geam. A trebuit să aștept o oră pe peron, apoi a sosit trenul. Nu mai călătorisem niciodată cu trenul și tot acel du-te-vino din gară mă intriga.

Mă minunam că în trenuri puteau să încapă toţi acei pasageri, că şinele puteau transporta atâţia oameni, pe distanţe enorme. Când trenul meu a sosit la peron, i-am urmărit pe ceilalţi pasageri, ca să învăţ cum să urc şi să îmi găsesc vagonul. Am luat cu mine mâncare şi apă, de la una dintre tarabele din faţa gării, şi mi-am găsit repede locul, într-un compartiment de patru persoane. Era un spaţiu mic şi îngust, cu o chiuvetă minusculă lângă geam şi cu două banchete lungi, aşezate faţă în faţă. Locul meu era la geam, aşa că puteam privi stepele în timp ce traversam ţara, îndreptându-ne spre Rusia. Împărţeam compartimentul cu un cuplu şi fetiţa lor. Un timp mi-am imaginat cum ar fi viaţa mea dacă aş face parte din această familie, însă tatăl s-a uitat pofticios la mine când soţia şi fiica lui s-au dus la toaletă şi am decis că nu toate familiile erau dintre acelea din care ţi-ai dori să faci parte.

După atâta mers pe jos, după camioane şi microbuze, mi se părea un lux incredibil să călătoresc aşa, să acopăr atât de repede distanţele. Am început să mă îngrijorez mai mult în legătură cu banii, întrebându-mă cât mă vor ţine, cât timp voi avea nevoie să mă ţină. Cumva mă convinsesem singură că aveam să o găsesc repede pe Amira şi că ea avea să mă primească bucuroasă şi cu braţele deschise, dar mai departe nu mă dusesem cu gândul. Mă îngrozeam că aş fi putut din nou să nu mai am nimic. Trebuia să fiu mai atentă. Am adormit, pentru a nu îmi mai auzi stomacul chiorăind, apoi am mers în sus şi în jos prin vagon, pentru a scăpa de cârcelul care îmi cuprinsese picioarele de la prea mult stat jos. Noaptea, banchetele se transformau în cuşete. Îngrijorată din pricina bărbatului din cuşeta de dedesubt, am stat trează, cu faţa întoarsă spre compartiment, ca să nu mă poată surprinde. Până la urmă nu a făcut altceva decât să doarmă, sforăind atât de tare, încât oamenii din compartimentul de alături au bătut toată noaptea în peretele despărţitor. A doua zi, spre finalul dimineţii, eram în Astana. Pierdusem şirul kilometrilor făcuţi şi devenisem imună deja la peisajele ample, la munţi, la râuri, la stepe.

M-am regăsit vorbind întruna cu Madar și cu Ara, cu Arsalan cel mic și cu Sitara, cu Javad, așa cum fusese el înainte de talibani, cu Omar, despre care încă speram că e în viață pe undeva, cu Baba, pe care îl știam dispărut. Când a coborât din tren la Astana, familia din compartimentul meu s-a grăbit să plece de lângă mine. Mi-am dat seama că vorbisem cu voce tare și probabil mă crezuseră smintită.

La Astana am avut noroc. Următorul tren spre Novosibirsk pleca mai târziu, în aceeași după-amiază. Apoi nu mai era niciunul timp de patru zile. De această dată am cumpărat cel mai ieftin loc și mi-am dat seama repede că făcusem o greșeală – vagonul era aglomerat și nu mă simțeam în siguranță. Mi-am petrecut cea mai mare parte din călătorie stând în picioare, în vagonul-restaurant, uitându-mă pe geam și numărând orele până când aveam să fiu în Rusia și să pornesc, în sfârșit, pe calea ferată transsiberiană.

Îmi dădeam seama acum că nu alesesem drumul cel mai scurt, dar voiam extrem de mult să stau în vagoanele de care îmi vorbise Omar, să mă simt încă o dată aproape de fratele meu, să îmi iau familia cu mine în această ultimă parte a călătoriei spre mătușa Amira – ultima posibilă legătură cu tot ceea ce iubisem. Îmi dădeam seama și că amânam sosirea la Moscova, speriată de ce avea să se întâmple dacă nu reușeam să o găsesc pe mătușa mea.

Până să intre trenul în Novosibirsk, începusem deja să mă îndoiesc de întregul meu plan. Îmi tremurau mâinile când am coborât din vagon. Cu capul în pământ, m-am grăbit spre casa de bilete, să îmi cumpăr biletul pentru Moscova.

Fata de la ghișeu purta un ruj roz-aprins și avea părul vopsit blond. Am încercat să nu-i surprind privirea. Mi-a luat actele, s-a uitat îndelung la ele, apoi a chemat un coleg. Apoi a venit încă un bărbat. Toți trei au stat acolo și s-au uitat la documente o eternitate, așa mi s-a părut. În spatele meu se formase o coadă lungă și toți oamenii se înghionteau și se împingeau, vrând să vadă cine-i făcea să întârzie. Devenisem neatentă – mă obișnuisem ca oamenii să nu verifice cu băgare de seamă ori să nu le pese. Nu aveam

niciun plan în caz că aş fi fost oprită şi luată la întrebări. Nici nu puteam să îi ofer bani în plus, fiindcă implicase deja tot personalul casei de bilete. Nu ştiam dacă să rezist cu îndrăzneală, să îi ascult întrebările şi să încerc s-o conving ori să fug pur şi simplu. Ea a ridicat receptorul.

Aşa că am fugit. Nu am mai aşteptat să aflu ce mi s-ar fi întâmplat dacă aş fi fost prinsă de poliţie cu acte false.

Trebuia să găsesc o altă cale.

Călătoria mea transsiberiană se încheia chiar înainte să înceapă.

Partea a șasea

„Baba, vom vedea vreodată așa ceva?“
„Într-o zi, într-o zi vom vedea așa ceva.“

Capitolul 34

Uneori, trebuie să mergi înapoi pentru a o lua înainte.

Așa obișnuia să ne spună Madar.

Văd trenul cum se apropie. Locomotiva lui e vopsită în alb, roșu și albastru, iar vagoanele au dungi în aceste trei culori. Trage încet în gara Novosibirsk. Sunt înconjurată de turiști – americani, francezi, doi scandinavi înalţi, cu rucsacuri. Se pregătesc să urce și câţiva localnici, care merg până la Omsk. Le ascult conversaţiile. Caut pe cineva după care să mă ascund.

Nimeni nu m-a văzut strecurându-mă pe peron, trecând pe sub barieră și ascunzându-mă, așteptând sosirea trenului. Am devenit expertă în a mă face nevăzută, în a nu atrage atenţia. Mă uit doar în faţă și încerc să nu surprind nimănui privirea, mai ales a provodniţei, o fată cu părul negru și cu obrajii rumeni, care stă lângă ușa vagonului, numărând pasagerii care urcă și coboară.

Urmăresc sosirea trenurilor de peste o săptămână. Știu cât de mult timp aș avea pentru a găsi un moment de neatenţie și a mă strecura în tren. Încerc să nu mă gândesc la ce s-ar întâmpla dacă m-ar prinde.

Femeia e ocupată să se certe cu un american gras în legătură cu limita sa de bagaje – stă pe peron înconjurat de valize și de genţi scumpe, lucioase. Ea le ridică una după alta și clatină din cap. Profit și mă strecor ca săgeata pe lângă ea, lipindu-mă de familia care tocmai urcă în tren. Stau aproape de ei, le observ gesturile, felul în care vorbesc între ei; fata și băiatul sunt mai mari decât mine – șaptesprezece, optsprezece ani, poate – și mă gândesc la Omar și la Ara. Simt un nod în gât.

Nu am timp de amintiri. Trebuie să înțeleg cum merg lucrurile în tren, când vine și când pleacă provodnița. Am nevoie să găsesc locuri în care să mă pot ascunde și să nu fiu observată. Nu-mi ia mult timp până descopăr că aestea sunt puține. Dar dacă am ajuns până aici...

Am citit totul despre călătorie în ghidurile turistice de vânzare din magazinul de lângă gară. Mă gândesc la Omar, la cum vorbea despre acest tren care leagă estul de vest – podurile cu soluții inginerești remarcabile, peisajele pe care le străbate, cum vom face într-o zi această călătorie. Îmi vin în minte visurile lui de a deveni inginer, de a vedea lacul Baikal și podul de acolo – o adevărată victorie a ingeniozității umane. Așa că știu câte ceva despre traseu, despre locurile în care trenul oprește. Urmează să devin o studentă zeloasă a acestei căi ferate.

Încă mai cred că e posibil să îl găsesc în tren. Nu cu aceeași tărie cu care am crezut că-l voi găsi în casa albastră, dar o părticică din mine încă mai speră.

În câteva zile voi ajunge la Moscova. Acolo mă pot pierde în mulțime. O voi căuta pe Amira. Tot ce trebuie să fac este să o găsesc. Și dacă eșuez? Nu mă pot gândi până acolo. Nu am niciun plan pentru mai departe.

Madar obișnuia să spună întotdeauna: agățați-vă bine de visurile voastre. În special pe mine și pe Ara ne încuraja să ne imaginăm orice viitor posibil. Nu conta că eram fete sau că primeam o educație sporadică – până la urmă, eram educate la domiciliu, cum încerca ea să spună în glumă.

Eram capabile de lucruri mari – ne repeta asta mereu. O femeie poate să fie luptătoare, poate să conducă o țară, poate salva oameni, poate preda, poate fi doctoriță, dansatoare celebră, cântăreață, muziciană, ingineră, om de știință, scriitoare.

Ne cerea să visăm și ne luam zborul împreună cu ea.

M-am așezat în partea din spate a vagonului, în ultimul compartiment, care e gol. Trenul nu este aglomerat – poate doar o treime din compartimente sunt ocupate de călători. Am descoperit

că încap sub una dintre banchetele lungi de pe cele două laturi ale compartimentului. E inconfortabil. Ori de câte ori trenul se zdruncină, mă lovesc cu capul de baza banchetei, iar părul mi se prinde în rama ei. Îmi țin genunchii îndoiți pentru a evita ca picioarele să-mi iasă în afară, dar aici, dacă mă trag suficient de tare în spate, lipită de peretele despărțitor, sunt de nedescoperit. Podeaua e plină de praf și foarte murdară. O curăț cât de bine pot, cu un tricou din rucsacul meu. Compartimentul se află aproape de baie, o cabină de toaletă mică, cu o oglindă minusculă și un robinet cu apă rece din care apa curge fără nicio tragere de inimă. Pot să ies la capătul vagonului și să stau la aer curat, admirând priveliștile pe lângă care trecem – sau, cum descopăr repede, să respir un aer nu prea curat, pentru că acolo se adună toți fumătorii. Oricum, dacă se apropie provodnița, mă pot ascunde.

Devine aproape un joc. O urmăresc, căutând o rutină, ca să fiu pregătită și să știu la ce să mă aștept. Dezbat în sinea mea dacă să ascund banii sub scaun sau să continui să-i port după mine. Decid, până la urmă, să nu îi ascund, gândindu-mă că, la altă stație, compartimentul s-ar putea umple. Încerc să dorm. Dorm pe apucate. Visez. Mă întind și dansez în sus și în jos, pe loc. Mișcarea trenului e liniștitoare, încurajând somnolența. Neobservată, o urmăresc pe provodniță cum se împrietenește cu un miner rus. Obrajii ei rumeni se înroșesc și mai tare ori de câte ori trece pe lângă compartimentul lui și stă acolo, răsucindu-și părul pe deget și vorbind cu el cu o voce joasă, de cântec monoton. Mă gândesc la Mati, cu o strângere de inimă. Sunt invizibilă pentru provodniță, nu prezint interes.

Din vagonul-restaurant răbufnesc mirosuri de mâncare. Mi se strânge stomacul de foame. Mă gândesc dacă să mă duc sau nu să mănânc acolo. Până la urmă mă hotărăsc să nu risc, speriată că cineva ar putea să remarce o fată care călătorește neînsoțită, că ar putea să mi se ceară actele sau biletele – lucruri pe care nu am de unde să le scot.

Voi aștepta până când oprește trenul – vor fi vânzători pe peron, mă gândesc. Pot să păstrez banii și să îi schimb pe brânză, pâine, fructe și ouă fierte. Samovarul e lângă provodniță, așa că mă hotărăsc să renunț la apă fierbinte.

Am supraviețuit unor lucruri atât de rele, că trenul ăsta pare de lux. Călătoresc cu mare stil. Mă gândesc la drumul dintre tabără și Kabul, la kilometrii străbătuți prin munți, cu Madar și Baba ghidându-mă. Apoi la călătoria lungă și periculoasă, la țările pe care le-am traversat pentru a ajunge în Rusia – atât Ara, cât și Javad, în felul lor, m-au ajutat să ajung aici, îndemnându-mă să continui. Dar încă rămân vigilentă.

Nu este nimeni în compartimentul alăturat, ceea ce mă liniștește. În cel de după acesta, un cuplu tânăr călătorește în luna de miere. Sunt din Chita – îmi dau seama de asta din conversațiile lor. Se simte fericirea lor. E un nou început. Când ajungem la Osk, se grăbesc să își adune bagajele, apoi se dau jos din tren, ținându-se de mână. El o ajută să coboare de pe treapta înaltă. Mă duc în compartimentul lor. Au lăsat în urmă o pungă cu o pâine pe jumătate mâncată, niște fructe pe care nu le-au mai vrut, așa că le iau. Pe scaun a rămas o carte veche, broșată. Mă uit la copertă – o doamnă cu evantai. Este de Tolstoi, în limba rusă. Iau și cartea și o păstrez ca pe o comoară.

Numai câțiva oameni mai urcă în tren în stația aceasta și niciunul în vagonul meu. Risc să stau o vreme în compartiment, închizând ușa. Mă uit după provodniță – după ce au urcat pasagerii ei, își ocupă timpul sporovăind cu minerul, stând acum la el în compartiment. Se apropie unul de celălalt – vocile li se suprapun, iar râsetele lor joacă prin tot vagonul. După ce mă asigur că are ce face, mă relaxez și îmi permit să mănânc ceea ce lăsase în urmă fericita pereche din Chita. Savurez fiecare înghițitură, imaginându-mi că e un ospăț. Urmăresc pe geam orașul, cât așteptăm la peron ca trenul să încarce provizii. Cerul este de un albastru de Prusia întunecat.

Cartea e uzată, cu coperta șifonată, și are colțurile paginilor îndoite spre interior. Titlul ei este *Anna Karenina*. Rostesc cuvintele

iar și iar, lăsându-le să mi se rostogolească pe limbă. Încep să citesc, poticnindu-mă la unele dintre cuvinte, și mă trezesc transportată într-o nouă lume. Nu mai observ nici măcar că am plecat din stație. Pierd firul călătoriei, al legănatului trenului, şi dispar în această lume, până când, îngrozită, o aud pe provodniţă vorbind pe la jumătatea vagonului. Abia am timp să mă strecor sub banchetă. Ea trece, oprindu-se pentru a aprinde lămpile pentru citit, ca să lumineze trenul la căderea nopţii. Îmi ţin respiraţia, cu cartea îndesată între genunchi. În compartiment mai persistă miros de coajă de portocală și îmi e teamă că mă va descoperi. Mai rămâne o vreme pe culoar, să-și aranjeze biletele și banii, apoi o ia spre vagonul următor. Respir ușurată. Rămân acolo ghemuită, așteptând: dacă trece din nou? După o vreme, se întoarce. Abia după ce s-a instalat din nou în capătul celălalt al vagonului mă strecor afară, prăfuită și amorțită, și deschid din nou cartea.

Mă îndrăgostesc de personajele create de Tolstoi. Când citesc, parcă Anna ar sta lângă mine, în compartiment, sau parcă eu aș fi acolo. Zbuciumul Annei, prinsă între datorie și iubire, între soţul ei și Vronski, îmi aduce aminte de Arsalan și Madar. Cât de complicat poate fi totul în iubire!

Decid că această carte e un semn, un dar neaşteptat, așa că o citesc de parcă aș cerne după aur.

Nu după mult timp, provodniţa începe să pregătească toate compartimentele pentru noapte. Călătorii sunt încurajaţi să meargă în vagonul-restaurant. Toţi se duc, cu excepţia prietenului ei rus, care rămâne în urmă, în vagon. O aud chicotind și îl văd cum o trage în compartimentul lui, cu mâinile încolăcite în jurul fundului ei. Mă întreb dacă asta e iubire. Mă duc la baie și îmi întind picioarele, sărind pe loc în cabina înghesuită și slab luminată. Mi s-au vindecat aproape de tot umflăturile şi contuziile de pe faţă. A mai rămas doar o urmă, sub unul dintre ochi. Arăt din nou aproape normal.

Mă întreb cum o fi să faci drumul acesta săptămână după săptămână – întâi într-o direcţie, apoi în cealaltă, după care din nou de

la capăt. Probabil că provodnița caută aventuri pe unde poate, când poate. Femeile de pe aici mă șochează. Sunt atât de deschise, de vocale... Netemătoare. Mândre de ele.

Controloarea de bilete din vagonul următor trece ca o furtună, pregătind cușetele pentru noapte. O aud cum țâțâie dezaprobator către colega ei, apoi izbucnesc amândouă în râs, cu nerușinare. Râde și bărbatul. Ciocnesc pahare cu votcă și își urează fericire și sănătate. Râsul femeilor e sumbru. Mă ascund din nou, așteptând ca fata cealaltă să se întoarcă, dar mai durează, Se oprește pentru a-și ajuta prietena să desfacă și restul cușetelor. Schimbă vorbe despre pasageri, dar nu pe un ton coborât, în șoaptă, ci tare, fără frică sau grijă că ar putea fi auzite. Trenul este domeniul lor, iar călătorii sunt doar în trecere.

În cele din urmă, turiștii și ceilalți pasageri își croiesc drum înapoi spre vagon, mirosind a varză și a plov[1] și aducând căldura din vagonul-restaurant. Sunt, rând pe rând, încântați și apoi enervați să-și găsească paturile deja făcute, cu mesajul clar că ar trebui să se retragă la somn. Dar se conformează voinței provodniței și tot vagonul devine un joc de umbre și de cuvinte șoptite.

Ceva mai în față, cineva are un radio, de la care se aude cea mai tristă muzică. Cel care îi face introducerea îi spune *Pasărea de foc*, de cineva numit Stravinski. Apoi povestește despre un prinț și treisprezece prințese frumoase. Muzica e când stranie, când feerică, și îmi imaginez cum stăm toți laolaltă, cu o lumină pâlpâind pe tavan, ascultând-o.

E dificil să îmi imaginez ceva despre familia mea fără să mă gândesc la toate cele întâmplate, dar tot m-au adus până aici: stau cu mine, veghează asupra mea. Îi văd acum; Javad face umbre în formă de pasăre pe peretele despărțitor, deasupra capului lui Baba. Vocea joasă a lui Madar ne atrage în poveste. Sitara îl întreabă pe Baba: „Baba, vom vedea vreodată așa ceva?“

---

[1] Tip de pilaf specific uzbek, consumat și în Rusia (n.tr.)

Întind mâna să îi ating, dar lumina tremură și ei dispar. Muzica își continuă volutele.

Când vagonul se liniștește și toți adorm, provodnița continuă să flirteze cu minerul ei, așa că risc să mă așez o vreme în compartiment. Îmi doresc să mă refugiez într-o altă lume și deschid din nou cartea. Am trecut printr-o parte din poveste și ard de nerăbdare să știu mai multe despre Anna, Vronski și iubirea lor supusă osândei. Am purtat după mine tot drumul scrisorile lui Arsalan către mama. Mă întreb de ce oare le-am păstrat, ce anume demonstrează ele ca fiind adevărat sau fals, de ce ar mai conta pentru mine. La urma urmei, ei au pierit cu toții. Cred că adevărul era cel care mă interesa – atunci când totul se zdruncina în jurul meu, voiam ceva real. Acum nu mai pare atât de important. Citesc despre Anna și Vronski, pe care inima i-a determinat să facă lucruri smintite, să se rupă de ceea ce alții considerau că e corect sau cuvenit. Oare cu Madar și Arsalan s-a întâmplat la fel sau a fost altceva, ceva mai complicat de atât? Îmi dau seama că e posibil să nu aflu niciodată. Bătrânul din complexul împrejmuit a fost singura persoană care părea să știe ceva despre Arsalan și pe care îl interesa persoana acestuia, dar nu am mai avut ocazia să-i pun întrebări. Poate va ști Amira?

E cald în vagon și îmi închid ochii, iar mișcarea trenului mă împinge la somn. Mai în față, încă se mai aude muzică. E însoțită de sforăituri liniștite, din capătul celălalt al vagonului. În curând provodnița se va întoarce și va începe să se agite prin vagon, așa că mă strecor la loc sub banchetă. Îmi îndoi brațul sub cap și mă folosesc de carte ca de un fel de pernă.

Mai sunt două zile până vom ajunge la Moscova. Le spun noapte bună lui Madar și lui Baba, fraților și surorilor mele. Devine din ce în ce mai greu să îi văd, să îi simt lângă mine în timpul călătoriei. De parcă i-aș lăsa să plece – ori ei pe mine.

De dimineață mă trezesc vocile a doi sud-africani din Cape Town, care vorbesc despre țara lor, despre peisaje și faună, comparându-le cu priveliștile sterpe printre care trecem. Îi ascult: această

parte a lumii pe care o cunosc doar vag, din lecţiile lui Najib, îmi stârnește curiozitatea.

– Ja, e ca și în Kruger.

– Nu, nu este, nu e deloc la fel.

– Ag, este – toată stepa asta, copăceii pipernicţi, felul în care se întinde cerul peste tot, așa, plat.

– Chibzuiesc că nu vezi prea mulţi leoparzi pe-aici.

Ăsta e bărbatul, care insistă.

– Nici bivoli.

– Ba au leoparzi în partea aceea de lângă China. Uite, așa zice aici.

Asta e femeia, care are o voce ascuţită și nazală. O aud când îi dă cartea.

– Hmm... eu tot consider că-s tare diferite.

– N-ai fost niciodată în Kruger, spune ea.

– *Ja*, dar știu cum e în lowveld[1]. Aici n-ai nici zebre, nici elefanţi.

Ea nu-i răspunde.

Mă gândesc la Javad, la cât de mult îi plăcea să alerge caprele și oile pe munte, să aibă grijă de turmă împreună cu Baba Bozorg, să stea la aer curat – înainte ca Amin să înceapă să îi otrăvească mintea.

Mi-l imaginez pe Javad veterinar sau ghid de safari, ducându-și turiștii prin locuri precum acest Kruger de care vorbesc cei doi. Cineva poate că îi spune lui Javad: „Am trecut cândva prin Siberia și era cam la fel ca aici".

După un timp, cuplul începe să se certe în legătură cu altceva și sunt bucuroasă când coboară la Tiumen.

E ciudat să auzi fără să vrei vieţile altora. Din zi până în noapte, trenul e așa – secrete pe care oamenii cred că le ascund bine, minciuni pe care și le spun unii altora. Mi se pare curios să le aud vocile – ruși, englezi, americani, germani, francezi, sud-africani – amestecându-se între ele, atât de diferite, dar disputând sau sperând lucruri similare.

---

[1] Termen din Africa de Sud, care desemnează regiunile cu climă semiaridă, tufișuri și vegetaţie ierboasă (n.tr.)

Mi-l imaginez pe Omar așezat ceva mai în spate, în tren, și îmi urcă un nod în gât când realizez că nu știu cum arată acum, dacă a fost rănit sau ucis sau dacă el i-a ucis pe alții. Dacă este încă în viață, o fi știind ceva de noi? Poate cineva din complex a povestit altcuiva despre un băiat, Javad, care își caută fratele. Alt adevăr parțial. Afară, cerul e gri-plumburiu, monoton. Îmi reflectă starea. Simt că alunec înapoi spre întuneric, iar mintea îmi este invadată de imagini cu Ara și Sitara, cutremurul, Masha – tot ceea ce aș vrea să pot desface.

Între Tiumen și Ekaterinburg sunt peste 300 de kilometri. Mă întorc la carte. Provodnița nu mă poate deranja acum, fiindcă își petrece pauza de prânz în cabina din capătul din față al vagonului. Citesc unul dintre capitolele despre Levin – e o ființă ciudată, niciodată mulțumită, care vrea ca viața sa să aibă însemnătate. Trec repede peste aceste părți, avidă să descopăr noi detalii ale relației dintre Anna și Vronski. Nefericirea lui Levin mă enervează. N-ar trebui să ne bucurăm pur și simplu pentru că suntem în viață? Apoi îmi dau seama ce mă enervează cel mai mult – faptul că are dreptate: nu e suficient să fii pur și simplu în viață.

Mi-l imaginez pe Baba așezat în fața mea, zicându-mi: „Ei, Afsana, stai cu nasul în cărți tot timpul, înveți tot timpul. Profesoară la școală te facem".

Așa mă vedea Baba pe mine – o profesoară. Dar eu pe el? Nu știu. Mi-am cunoscut tatăl, și totuși nu l-am cunoscut. Am știut despre el ceea ce am vrut să știu, ceea ce se potrivea vederii mele. Și tot așa.

Rămân mult timp cu acest gând.

După Tiumen, oamenii din vagon se schimbă. Acum, în compartimentul de lângă mine stau doi băieți ruși și tatăl lor, profesor. Închid ușa pentru a evita să fiu văzută. Joacă Durak, un joc de cărți pe care obișnuia și Baba să îl joace cu Arsalan în grădina casei albastre. Țipă de emoție și vagonul se umple cu râsetele lor. Mi-e dor de frații mei și de surorile mele. Mi-e dor de jocurile noastre prostești, de bătăile și de certurile dintre noi, de cum ne țineam

partea și îndreptam relele, de zilele în care eu și Javad ne ignoram reciproc, fiecare refuzând să accepte că poate celălalt avusese dreptate. De toate îmi e dor. Mă doare inima în piept. Mi-o închipui pe Ara cu Sitara în brațe, mângâind-o, cântându-i încet un cântec de leagăn ca să o ajute să adoarmă.

– Afsana, nu știi că, dacă mergi cu spatele, o să ți se facă rău? îmi spune Madar, pe un ton între disperare și amuzament.

Îmi ridic privirea surprinsă și observ că are dreptate, așa că mă așez pe bancheta cealaltă.

Provodnița își prelungește pauza de prânz. Mă întreb dacă minerul ei rus mai e încă acolo, cu ea. Arunc o privire pe culoar. E gol. Mă hotărăsc să mă încumet totuși până la vagonul-restaurant. Am nevoie să fiu cu alți oameni, măcar pentru scurtă vreme. Am stat prea mult de una singură și mă copleșesc amintirile. Uit ce e real – aici și acum – și ce e imaginar, ce a pierit și nu mai există, pentru că în mintea mea încă se mai întâmplă toate, iar și iar, și nu le pot scutura din mine.

În vagonul-restaurant e gălăgie; două grupuri mari beau și râd într-unul dintre capete. În capătul celălalt, un ghid turistic cu un aer hărțuit încearcă să facă, în fața grupului său de turiști americani, o prezentare solemnă despre Siberia și trecutul ei. Mă așez lângă ei și mă uit pe geam, încercând să nu atrag nimănui atenția.

– În timpul gulagului lui Stalin, știe cineva câți oameni au murit în lagăre? Știe cineva? îi întreabă el pe cei din grup, care se fâțâie incomodați pe scaune, doritori de conversații mai lejere la masa de prânz.

Întinde brațul spre ei și îl ține întins. Nimeni nu încearcă să ghicească.

– Prin ele au trecut milioane de persoane, oamenii au fost munciți până la moarte, iar dizidenții au fost împușcați.

Face o pauză de efect. Una dintre femei pare afectată, iar un bărbat o mângâie cu blândețe pe spate. Tăcere din partea grupului.

– Așa e, spune, nimeni nu știe câți... Deci ați răspuns corect cu toții!

Râde singur, pe înfundate, de mica lui glumă. Mai râd și alţi câţiva, jenaţi. Cei din personalul vagonului-restaurant își dau ochii peste cap. Îmi imaginez că e o prezenţă constantă în drumurile lor săptămânale. Oare devii imun la ceva ce auzi din nou și din nou? Nu reușesc să înţeleg de ce oamenii repetă mereu aceleași greșeli – alte ţări, alte timpuri, aceleași metode –, toate motivate de frică și ură. În mod ciudat, în timp ce mă uit pe geam spre taigaua pe care o străbatem, simt că prezentarea făcută de ghid mă încurajează. Măcar asta nu ni s-a întâmplat și nouă, îmi spun. Întotdeauna există cineva cu o soartă mai crudă.

Nu am comandat nimic, așa că mă strecor de pe scaun, trecând printre băutorii zgomotoşi, printre fumătorii dintre vagoane, și mă întorc cu atenţie în vagonul meu. Încerc să par din peisaj, să arăt ca şi cum mi-aş avea locul în acest tren. Oamenii simt frica, te simt când te pierzi, simt slăbiciunea.

Îmi chiorăie stomacul când ajungem în gara din Ekaterinburg, așa că risc: deschid geamul și mă întind spre o vânzătoare ambulantă ca să cumpăr ceva de mâncare și apă. Bătrâna zâmbește spre mine: are dinţii strâmbi, iar cei din faţă îi lipsesc. Îmi trece un fior pe spinare și încerc să mi-o imaginez ca femeie tânără, apoi îi mulţumesc și trag repede mâncarea înăuntru. Provodniţa îi controlează pe ultimii pasageri urcaţi în tren. Se aglomerează. Știu că nu există rezervări pentru compartimentul în care m-am ascuns eu, dar e oricând posibil să se mute cineva sau să se hotărască pur și simplu să stea acolo, așa că în staţii nu o urmăresc doar pe ea, ci și pe noii călători, preventiv. Nu știu ce aș face dacă ea m-ar descoperi. Dacă m-ar coborî din tren, fără acte, fără pașaport sau viză, ce s-ar întâmpla cu mine? Încerc să nu mă gândesc la asta și sunt bucuroasă pentru banii care mi-au mai rămas – ceva care să mă protejeze. Umbra se așterne din nou asupra mea. Sunt foarte obosită acum și mă obosește și mai tare mișcarea asta constantă – deși nu știu spre ce mă mișc.

– Ne ai pe noi, Afsana.

Mă uit împrejur. Ara stă pe culoar, uitându-se prin ușa pe jumătate deschisă, și îmi zâmbește. Are dreptate. Ei sunt încă alături de mine, cu toată lupta, cu toată nesigurața pe care o simt uneori; mă agăț de gândul la ei pentru a putea răzbate. Acest gând și povestea Annei Karenina, care mă mai distrage, precum și conversațiile celorlalți călători mă ancorează în lumea pe care am ajuns să o iubesc și de care am ajuns, în egală măsură, să mă tem.

În compartimentul de alături, profesorul vorbește tare, încercând să-i educe pe cei doi fii ai săi, deși niciunul nu pare să-i acorde prea multă atenție. Țipetele și protestele lor străbat întregul tren, când unul îl învinge pe celălalt la șah.

– Până acum câțiva ani, Ekaterinburg a fost un oraș închis, spune tatăl.

Îl ascult vorbind și mă gândesc la toate secretele, la toți pereții, la toate metodele prin care încercăm să ascundem adevărul de o deplină vedere.

Observ că minerul a coborât din tren aici, iar provodnița a devenit ursuză și urâcioasă, izbucnind la pasagerii care abia au urcat. Mă întreb dacă el are familie aici, la Ekaterinburg, dacă mai are pe cineva care să îi poarte de grijă în afară de provodniță.

După Ekaterinburg, trenul mai oprește abia la Perm, apoi la Kirov, apropiindu-se tot mai mult de Moscova.

– Nu, uite, mută tura așa. Ce încerci să aperi?

Tatăl, exasperat acum, încearcă să le arate cum se joacă șah.

– Strategia este totul. Îți construiești o apărare solidă. Cauți slăbiciunile adversarului, încerci să-l distragi și apoi poc, când se așteaptă mai puțin, îl încolțești. Râde, apoi spune: Șah mat!

Băieții s-au plictisit de joc. Tatăl încearcă să le stârnească interesul cu alte idei.

Începe să le spună povestea unui mare războinic numit Napoleon. Am auzit câte ceva despre acest bărbat cu ceva timp în urmă, de la Najib. Nu era prea înalt, cred. Îl ascult cu interes pe profesor. Are vocea blândă, răbdătoare și nu merită obrăznicia celor doi băieți.

Mă întorc cu gândul la Najib, la cum începuse el să vorbească de unul singur după cutremur, și am în fața ochilor privirea lui uluită și smintită când s-a îndepărtat de asistenții umanitari care voiau să-l ducă și pe el în tabără. Știuse adevărul, cred. Mai bine să moară acolo decât să sufere în tabără.

– O, nu-l iubeam pe Napoleon... La Friedland am suferit o înfrângere cumplită, l-am auzit pe tată. El dorea să distrugă Rusia, să prade totul în calea lui. Lăcomia a fost și punctul său slab. Până la urmă însă, ne-am luat înapoi ce era al nostru. Strategie, băieți. Tactică. Cunoașteți-vă dușmanul, cunoașteți-i punctele slabe.

Am auzit apoi cum închide cutia de șah, trântind capacul. Băieții se calmează pentru tot restul serii și se apucă de citit, bucuroși că jocul luase sfârșit.

Încep să îmi imaginez un Napoleon mai de treabă și mai înalt (ceea ce nu este greu, date fiind premisele inițiale). Napoleon al meu este un conducător al oamenilor cu totul diferit, un bărbat care mă poate ajuta să traversez momentele cele mai grele, care îmi poartă de grijă în momentele în care nu mai doresc nimic altceva decât să mă opresc.

Capitolul 35

Mă strecor din compartiment, lăsând cartea pe masă, și mă duc la baie, o cabină îngustă și urât mirositoare, cu lumină scăzută și intermitentă. Când mă întorc în vagon, aud voci în interiorul compartimentului. Mă opresc o clipă, apoi mă hotărâsc să intru. În curând ajungem la Perm, adică la jumătatea călătoriei mele pe calea ferată transsiberiană, apropiindu-mă tot mai mult de Moscova. Simt că nu îmi pasă de pericol și, în plus, nu îl pot abandona pe Tolstoi.

Înăuntru e un cuplu de americani tineri, care se sărută. Când intru și mă așez, se desprind unul de altul. Îmi pare rău imediat că i-am deranjat.

– Salut, spune tânărul. Eu sunt Tom, iar ea e Amy.

Îmi zâmbește – un zâmbet mare, larg, dezvăluindu-i dinţii albi –, de parcă nu i-aș fi deranjat deloc și de parcă nu i-ar incomoda cu nimic să aibă companie. Cartea mea e încă pe masă, în faţa lor. Mă ridic să o iau și să plec, dar tocmai ce vine provodniţa, așa că rămân, așezată în faţa lor, ascunzându-mă în spatele cărţii până când trece.

– E bună cartea? mă întreabă el.

– Da, îmi încerc engleza, mai nesigură decât rusa.

– Cum te cheamă? mă întreabă fata.

Are păr lung, întunecat, la fel ca al Arei, prins la spate într-o coadă împletită. Este frumoasă și fericită.

– Afsana, spun.

– Drăguţ nume, îmi răspunde Tom. E rusesc?

Clatin din cap.

– Ce înseamnă?

Întrebarea și interesul lui mă surprind.

– Nu sunt sigură. Mama îmi spunea mereu că înseamnă poveste...

– Uau, spune fata, deci ești o povestitoare.

Râde – are un râs prietenos și cald.

Nu m-am gândit până acum că numele meu înseamnă ceva. Îmi zâmbește. Îi zâmbesc și eu.

– Unde-i familia ta? mă întreabă.

Ridic din umeri. Mi se încordează gâtul. Se uită la mine mai atent.

O aud pe provodniță din nou pe culoar. De această dată se oprește chiar în fața compartimentului, ca să-i vorbească unui pasager. Intru în panică. Străinii îmi văd frica pe chip. Încă o clipă și provodnița mă va găsi.

Nu am de ales. Mă rostogolesc sub banchetă. Cartea îmi pică pe jos.

Când ușa se deschide, Amy se repede în dreptul locului sub care mă ascund. O ridică pe *Anna Karenina* de pe podeaua vagonului, înainte să aibă timp provodnița să se aplece și să mă observe. Apoi, cei doi tineri pălăvrăgesc câteva momente cu femeia cea rumenă: Tom flirtează cu ea și o conduce din nou pe culoar, vrând ca ea să-i arate peisajul de afară. Ușa se închide la loc. Amy se apleacă, adresându-mi un zâmbet.

– E bine acum, drumu-i liber! îmi șoptește.

Mă zbat să ies și mă scutur de praf. Îmi dă înapoi cartea, iar mâna ei îmi atinge ușor brațul.

– E în regulă, spune.

Dar nu este. Tremur toată. Mă uit la ea, cu gândul la Ara.

– Numele tău ce înseamnă? Amy ce înseamnă? o întreb, încercând să reiau conversația de unde o lăsasem, de parcă era normal să te ascunzi, să te rostogolești sub scaune; de parcă era normal să stau acolo și să tremur, acoperită de praf. Ea se preface că nu s-a întâmplat nimic.

– O, e destul de drăguț, înseamnă „iubită“, îmi răspunde ea zâmbind.

Apoi ușa se deschide și intră Tom, băiatul american; se strecoară înapoi în compartiment și o sărută pe obraz.

Mă gândesc la Arsalan și la Madar și mă întreb de unde a venit numele meu, cine l-a ales. Devenim, până la urmă, ceea ce ne face numele nostru să fim?

Preț de un moment, stăm acolo și zâmbim unii la alții.

– Vă mulțumesc, le spun, ducându-mi mâna la inimă.

M-au salvat.

– Drum bun, Afsana, îmi spune ea, trimițându-mi un mic semn de rămas-bun peste umeri, în timp ce Tom o conduce afară din compartiment și îmi face cu ochiul când trece pe lângă mine.

După ce pleacă, încui ușa, îmi îngrop fața în palme, îmi sprijin coatele pe măsuța de lângă fereastră și plâng. Plâng cât de tăcut pot, cu umerii scuturați, și simt că totul se prăbușește în mine.

Capitolul 36

Aceasta va fi ultima mea noapte petrecută în tren. Mâine-seară vom ajunge la Moscova.

Călătoria nu a rezolvat nimic. Nu l-am găsit pe Omar. Nu îmi pot aduce familia înapoi și nici nu le pot da drumul să plece. Nu știu ce voi găsi la Moscova, ce fel de viață îmi pot face de una singură.

Îmi petrec noaptea trează, urmărind cum alunecă și se îndepărtează, în întuneric, munții Ural. Aud râsul lui Javad sus, în munți, în casa bunicilor mei.

– O să vezi tu acum, o să vedeți cu toții acum!

Îmi aduc aminte cum fugeam, blestemându-i pe toți, lăsându-i în urmă. Totul doar din vina mea. Îmi e imposibil să mă scutur de gândul acesta, că eu am declanșat, cumva, tot ceea ce s-a întâmplat.

Provodnița se îmbată pe tăcute la ea în cabină, mânioasă că și-a lăsat în urmă minerul. Nu mă deranjează. Încui ușa compartimentului și încerc să termin de citit cartea. Aproape că am terminat, când lumina dimineții se strecoară în vagon. Anna și Vronski se despart. Nu îmi vine să cred că iubirea nu poate să învingă. Ea s-a dus, disperată să îl găsească, furioasă și dezgustată de lume și de ea însăși.

Trenul oprește la Nijni Novgorod. Va sta mult timp în stație. Provodnița le dă tuturor ocazia să iasă și să-și întindă picioarele.

Supus, vagonul se golește, până când rămân de una singură, cu gândurile mele.

Am încercat atât de tare să îmi scot din minte tot ce s-a întâmplat, să le țin pe toate la distanță! Am vrut să le schimb, să le transform în povestea altcuiva, nu a mea. Nu e o poveste pe care să fi vrut

vreodată să o spun. Dar, îmi dau seama acum, e a mea și trebuie să o spun. Când mă uit la ceilalți călători, care râd și glumesc pe peron, zădărnicia mi se strecoară în inimă. Cum o voi găsi vreodată pe Amira? Ce nebunie să las totul în urmă, să vin aici singură! Mâinile îmi tremură din nou. Nu le pot face să se oprească.

Mă hotărăsc să ies din vagon. Singurătatea mă lovește atât de tare, încât nu îmi mai pasă de ceea ce ar putea să mi se întâmple. Aproape că îmi doresc să mă prindă provodnița. Îmi simt picioarele amorțite și grele; cobor încet de pe treapta înaltă, aruncând o privire de jur împrejurul peronului.

De partea cealaltă trec în goană marfarele, traversând fantomatic gara cu viteză și zgomot, claxonând a avertizare: păstrați distanța! Nu e greu să mă imaginez așteptând pe marginea peronului, în capătul lui îndepărtat, departe de agitația călătorilor. Puteam să aștept acolo – să hotărăsc care e momentul potrivit. Îmi imaginez care ar fi senzația – cum ar fi să închei totul, să pun capăt amintirilor din mintea mea, să îmi găsesc în sfârșit pacea.

Încep să merg; mă îndepărtez de tren și de vagoanele goale. Vocea Mashei, a lui Nas, a Robinei, vuietul pământului când s-a prăbușit la vale și a îngropat satul, râsul lui Javad, trupul Arei plutind cu fața în jos în apa gri și nămoloasă de lângă tabără, mâinile lui Abdul-Wahab care mă pipăie pe întuneric – toate mă apasă.

În capătul îndepărtat al peronului, vocile celorlalți călători se disting greu. Îmi simt fruntea asudată. Traversez până în punctul cel mai din capăt, pe unde marfarele ies duduind din gară, ducându-și încărcătura spre toată Siberia.

Pășesc și mai aproape de margine. Aici, la umbra casetelor de semnalizare, nimeni nu mă observă. Sunt invizibilă. Dacă sar, nimeni nu-mi va duce lipsa. Nimeni nu va ști că am pierit sau că am fost aici.

În depărtare se aude fluieratul unui tren care se apropie, iar sunetul lui crește până când îmi umple urechile. Îmi închid ochii și mă aplec în față. Va dura doar câteva secunde. Nu voi simți nimic.

Nici acum nu simt nimic. Am obosit să fiu amorţită. Bat cu degetele pe picior, să verific dacă sunt încă aici.

– Afsana!

Mă întorc speriată. Trenul trece uruind prin faţa mea. Mă uit în jurul meu – momentul a zburat și dispare în zare. Tremur în curentul de aer rece rămas în urma vagoanelor care au trecut în goană pe lângă mine, încărcate cu cine ştie ce.

Ies din spatele umbrelor de la capătul peronului. Urmăresc sunetul vocii.

– Afsana! Haide, de ce eşti aşa tristă?

Surprinsă, îmi ridic privirea. E Napoleon – și arată mult mai treaz decât ultima oară când l-am văzut. Crezusem că nu-l voi mai vedea niciodată.

– Noi suntem cei care am supravieţuit, tu și cu mine, îmi spune, făcându-mi semn să mă așez lângă el, pe o bancă de pe peron.

Pe bancă flutură câteva ziare vechi, cu vești despre ce se mai întâmplă în lume, aducându-mi aminte că ea există, că nu mi-e destinat să mă plimb mereu în minte, înainte și înapoi, în această călătorie perpetuă, de la vest la est şi de la est la vest.

– Să ştii că m-ai speriat, spune Napoleon. Să nu renunţi, mă auzi? Mă bate încetișor pe umăr și zâmbește. Poţi oricând să o iei de la capăt, Afsana.

O spune calm. De această dată, nu îl mai contrazic.

– Haide, îmi spune. Te așteaptă toată lumea.

Ne întoarcem de-a lungul peronului, traversând până la trenul care așteaptă. Unii dintre pasageri încă se mai plimbă de colo colo, lipindu-şi palmele laolaltă în aerul rece și bătând din picioare ca să se încălzească.

Urcăm din nou în tren. El intră primul, ca să se asigure că nu mă prinde provodniţa.

E prima dată după mult timp când nu mă mai simt atât de amorţită. Încep să mă gândesc din nou la Amira, la posibilitatea de a o găsi la Moscova. Îmi imaginez că Omar încă mai trăieşte pe

undeva. Înţeleg acum că nu pot renunţa – nici la Omar, nici la Amira, nici la familia mea şi nici la ce şi-ar fi dorit ei pentru mine. Nu pot să las ca tot ceea ce s-a întâmplat să mă distrugă.

Napoleon mă urmăreşte cu atenţie.

– Ia-o de la început, Afsana, îmi spune.

– Nu eşti real, îi răspund.

– Nu, poate că nu, zice el şi râde.

Râd şi eu împreună cu el. Iese din mine un râs nebunesc la gândul că am păcălit moartea – că sunt încă aici.

El îşi pune mâna pe umărul meu, apoi dispare. Napoleon m-a salvat. Stau pe hol şi îl caut din priviri, să îi mulţumesc. Dar nu e aici. Îmi dau seama că nu-l voi mai vedea, dar gândul că îl pierd nu mă mai sperie la fel ca înainte.

Acesta va fi un nou început.

În compartimentul de lângă al meu găsesc câteva caiete uitate de cei doi băieţi şi de tatăl lor, care au coborât aici. Le iau. Pe o copertă, unul dintre băieţi a desenat un tren lung şi şerpuit, care străbate ierburile înalte ale stepei. Înăuntru sunt schiţe din călătoria lor: poduri, păduri, cerbi şi ciute, iurte, o caricatură a provodniţei, care mă face să râd, desene cu mişcări de şah, sugestii şi indicii pe care să le urmeze băieţii. În spirala caietului de deasupra e înfipt un pix negru.

Le iau cu mine.

Când mă întorc în compartiment, Madar şi Baba se uită la mine. La fel şi Ara şi Omar, Javad şi Arsalan cel mic. Mezina, Sitara, păşeşte şovăielnic pe mijloc, între cele două banchete. Îşi întinde mânuţa către mine, să o sprijin – sau să mă sprijine. Râd cu toţii. Ara va cânta ceva mai târziu. Omar şi Javad se bat în joacă. Arsalan cel mic desenează un tren pe ascuns, pe spatele uşii de la compartiment, cu roşu şi albastru. Madar şi Baba se strâng unul într-altul, să încap şi eu. Madar atinge uşor locul de lângă ea.

– Stai, Afsana, îmi spune, mângâindu-mă pe obraz. Vom ajunge curând la Moscova. Amira te aşteaptă, să ştii. I-am spus că vii, că o s-o găseşti.

Baba aprobă din cap, uitându-se la mine. Îmi zâmbește.

– Bună idee, îmi spune, văzând caietele din mâna mea.

Madar mă strânge ușor de braț și îmi spune:

– Adu-ți aminte, orice e posibil, Afsana!

Îi simt căldura lângă mine și știu că are dreptate. Când mă gândesc la poveștile pe care ni le-a spus – ce magie țesea din cuvinte! –, inima mi se umple de iubire pentru familia mea și pentru călătoria noastră nebunească, pentru ceea ce a fost și ceea ce va veni.

Îmi imaginez casa albastră, cu soarele în spatele ei, înclinat peste crestele munților Hinducuș. Văd bicicleta verde a lui Omar sprijinită de zid și florile arborelui Iudei deasupra mea. Aud vocile familiei mele, cântând în jurul meu. Mă țin strâns de aceste amintiri, care îmi păstrează rădăcina în pământul afgan. Sunt în mine. Le voi purta oriunde voi merge.

Călătoria noastră se va termina acum, dar sunt pregătită să cobor din tren și să o iau de la început într-un loc nou, undeva de unde să nu mai trebuiască să fug. Unde să fiu în siguranță.

Stau așezată în compartiment în mijlocul lor; conversația dintre ei se stinge, iar ei se estompează și tac. Trenul se umple din nou. Mecanicul e nerăbdător să plece pentru a ajunge cât mai curând la destinația finală a călătoriei. Provodnița țipă la călătorii întârziați, zorindu-i să urce mai repede.

Nu mai e mult până la Moscova. Aștept să plece trenul din gară, să se liniștească pasagerii, să treacă provodnița și apoi să treacă din nou, la întoarcere, lăsându-mă în sfârșit în pace.

Aștept, apoi încep să scriu.

Nota autoarei

Întotdeauna am iubit poveștile, pentru capacitatea lor de a ne duce pe tărâmuri noi. Ficțiunea ne ajută să privim dincolo de ceea ce știm deja. Ne poate purta dintr-un loc comod și cunoscut într-unul nedescoperit și necunoscut. Atât scrisul, cât și cititul sunt acte de empatie, în care scriitorul caută să creeze o anumită lume imaginată, iar cititorul generos se lasă dus, preț de câteva ore, în acea lume nouă, pentru a descoperi noi experiențe și, în cele din urmă, noi moduri de a vedea lumea și pe el însuși în mijlocul acesteia.

Pentru că am crescut în Irlanda de Nord, în anii 1980, în timpul perioadei de conflict, nu puteam înțelege pe când eram copil ce anume îi împinge pe oameni să lupte unii cu alții. Am crezut că suntem mai degrabă asemănători decât diferiți, dar am creat, cu toate acestea, nenumărate diviziuni și conflicte. Când am crescut suficient cât să pot călători singură, am și plecat, nerăbdătoare să explorez locuri noi, să învăț limbi noi, să deschid ușile altor lumi, diferite de a mea. Această fascinație pentru înțelegerea lumii din jur s-a dezvoltat de-a lungul anilor, în timp ce am lucrat cu activiști și tineri din țări din toată lumea. Am fost interesată mai ales de educație și de importanța accesului la aceasta în conturarea șanselor pentru viitorul unui individ. De asemenea, am lucrat cu oameni exilați sau refugiați, nevoiți să își lase în urmă căminul și să o ia de la capăt. Ceea ce m-a uimit cel mai mult a fost capacitatea acestor oameni de a merge mai departe, de a-și găsi drumul, în ciuda pierderilor și greutăților. Și acest lucru a devenit un subiect pe care am dorit să îl ating atunci când am scris romanul.

Datorită dragostei mele pentru călătorii, această poveste a început pentru mine cu imaginea unui tren, expresul transsiberian, care traversează de la est la vest și de la vest la est, acoperind întinderi nesfârșite de pământ și istorii ascunse. Acțiunea romanului are loc în principal între anii 1960 și 1990, o perioadă de mari schimbări atât în Afganistan, cât și în fostele state sovietice. Sunt recunoscătoare pentru numeroasele surse de cercetare pe care le-am putut folosi pentru a înțelege suficient acea perioadă, astfel încât să scriu povestea așa cum am dorit. De asemenea, faptul că am călătorit în regiune mi-a oferit o imagine a locului și a oamenilor. La fel și timpul petrecut cu bunii și generoșii mei colegi și prieteni din Afganistan, Asia Centrală și Rusia. Am încercat, atunci când am scris povestea, să fie cât mai corectă cu putință – acolo unde a fost posibil –, iar eventualele erori care s-au strecurat îmi aparțin. Povestea este o operă de ficțiune și orice referire la personaje, locuri și evenimente este folosită exclusiv cu caracter fictiv.

Romanul este un tribut adus tuturor celor nevoiți să își lase în urmă căminul și să o ia de la capăt. Și e scris pentru tine, cititorule! Îți mulțumesc că m-ai însoțit în această călătorie.

Mulțumiri

Le mulțumesc tuturor acelora care au sprijinit scrierea și publicarea cărții de față și în special comunității PEN din lumea întreagă, care nu încetează niciodată să mă inspire prin permanentul curaj și prin tenacitatea membrilor săi din toate colțurile lumii – persoane remarcabile, care scriu adesea în cele mai dificile circumstanțe. Această poveste este și pentru voi, dar şi pentru toate persoanele care cred în puterea unei povești de a ne transforma.

Îi mulțumesc, de asemenea, echipei Mslexia, lui Peter Florence, Winifred Robinson, Jonathan Hallewell și Juliei White, fiecare dintre ei ajutând cu generozitate povestea pe parcursul scrierii ei.

Îi mulțumesc și primei mele cititoare, Catherine Cho, agentului meu, Jonny Geller, lui Kate Cooper, Evei Papastratis și întregii echipe fantastice de la Curtis Brown, oameni a căror pasiune pentru cărți și al căror sprijin pentru scriitori nu cunosc limite.

Nu mi-aş fi putut dori o editoare mai talentată sau mai dedicată decât Lisa Highton de la Two Roads Books. Ea a îndrumat această carte cu admirabilă pricepere și cu răbdare. Mulțumiri și pentru Federico Andornino, Amber Burlinson, Mandi Jones, Miren Lopategui, Rosie Gailer, Caitriona Horne, Sara Marafini, Jesús Sotés și întregii echipe minunate de la Two Roads,

John Murray Press și Hodder & Stoughton – fiecare dintre ei un neobosit gladiator al cărților.

Le mulțumesc, de asemenea, tuturor editorilor mei internaționali, care le-au dăruit această poveste cititorilor din diverse colțuri ale lumii.

Este o poveste despre familie și despre modul în care familia ne face să devenim ceea ce suntem – ajung, astfel, și la propria mea familie. Vă mulțumesc! Părinților mei, care mi-au dăruit o casă plină cu cărți în care să mă pierd și care m-au încurajat întotdeauna să cred că o fată poate face tot ceea ce își pune în minte să facă. Surorilor mele – pentru prietenia și încurajările lor.

De-a lungul drumului, m-au sprijinit mulți prieteni – mulțumirile și recunoștința mea vouă, tuturor.

La fel lui Howard și Riley, pentru că mă fac o persoană și o scriitoare mai bună, cu toată dragostea.